J.M. COETZEE

JĖZAUS VAIKYSTĖ

Sofoklis

J. M.
COETZEE

JĖZAUS VAIKYSTĖ

Iš anglų kalbos vertė *Ona Daukšienė*

Sofoklis

Vilnius, 2014

UDK 821.111(680)-31
Co-39

Versta iš:
J. M. Coetzee. *Childhood of Jesus*. 2013

ISBN 978-609-444-134-9

1 SKYRIUS

Vyras prie vartų jiems rodo į kiek tolėliau išsikėtojusį žemą pastatą.

– Jei paskubėsite, – priduria, – galite suskubti užsiregistruoti, jiems dar nespėjus užsidaryti iki rytojaus.

Jiedu skuba. Iškaba skelbia: *Centro de Reubicación Novilla*[1]. *Reubicación*: ką tai reiškia? Žodis jam nežinomas.

Kontora didžiulė ir tuščia. Karšta ir čia – net karščiau nei lauke. Tolimajame gale skersai visą patalpą nutįsęs medinis stalas, padalytas matinio stiklo pertvaromis. Palei sieną rikiuojasi lakuoto medžio dokumentų spintelės su stalčiais.

Viršum vieno skyrelio kabo užrašas: *Recién Llegados*[2] – pagal trafaretą stačiakampiame kartono lakšte užrašyti žodžiai. Už stalo sėdinti tarnautoja, jauna moteris, jį sutinka su šypsena.

– Laba diena, – sveikinasi jis. – Žodžius taria lėtai: ispanų kalbos mokytis jam sunkiai ėjosi. – Ieškau kur įsidarbinti, taip pat vietos gyventi. – Suima berniuką už pažastų ir kilsteli, kad ji aiškiai matytų. – Su manimi vaikas.

Mergina ištiesia berniukui ranką.

– Sveikas, jaunuoli! – pasilabina. – Ar čia jūsų anūkas?

– Ne anūkas, ne sūnus, bet aš už jį atsakingas.

1 Noviljos perkėlimo centras (isp.). Čia ir toliau – vertėjos pastabos.
2 Naujai atvykusieji (isp.).

– Vietos gyventi. – Ji žvilgteli į popierius. – Čia, Centre, turime laisvą kambarį, galėtumėte jame apsistoti, kol susirasite ką geriau. Prabangos mažoka, bet gal tiks. O dėl įsidarbinimo, tai verčiau pasiaiškinsime rytoj – atrodote pavargęs, manau, norite pailsėti. Ar iš toli atkeliavote?

– Kelyje praleidome visą savaitę. Atvykome iš Belstaro, iš stovyklos. Ar žinote Belstarą?

– Taip, Belstarą puikiai žinau. Pačiai teko pabūti Belstare. Ar ten išmokote ispaniškai?

– Užsiėmimai buvo kasdien šešias savaites.

– Šešias savaites? Jums pasisekė. Belstare išbuvau tris mėnesius. Kone miriau iš nuobodulio. Mane ten laikė vienintelis dalykas – ispanų kalbos pamokos. Gal kartais jus mokė senjora Pinjera?

– Ne, mūsų mokytojas buvo vyras. – Jis dvejoja. – Ar galiu pakalbėti apie ką kita? Mano berniukas... – jis meta žvilgsnį į vaiką, – nekaip jaučiasi. Iš dalies dėl to, kad yra nusiminęs, sutrikęs ir nusiminęs, o ir valgė prastai. Stovyklos maistas jam atrodė keistas, neskanus. Ar kur nors galėtume gauti tinkamo maisto?

– Kiek jam metų?

– Penkeri. Tiek metų jam davė.

– Ir, sakote, jis nėra jūsų anūkas.

– Nei anūkas, nei sūnus. Mes ne giminaičiai. – Iš kišenės jis išsitraukia du pasus ir paduoda.

Ji apžiūri pasus.

– Jie buvo išduoti Belstare?

– Ten jie mums davė vardus, ispaniškus vardus.

Ji palinksta virš stalo.

– Dovydas – gražus vardas, – sako. – Ar tau, jaunuoli, patinka šis vardas?

Berniukas ramiai į ją žiūri, bet nieko nesako. Ką ji mato? Liesą, blyškiaveidį vaiką iki kaklo susagstytu vilnoniu paltuku, jo kelius dengia pilki šortai, iš juodų suvarstomų batų kyšo vilnonės kojinės, kepuraitė su snapeliu pakreipta ant šono.

– Tau turbūt labai karšta su tokiais drabužiais? Gal norėtum paltuką nusivilkti?

Berniukas purto galvą.

Jis įsiterpia:

– Drabužiai iš Belstaro. Pats juos išsirinko iš to, ką jie turėjo pasiūlyti. Visai juos pamėgo.

– Suprantu. Paklausiau, nes pasirodė šiltokai apsirengęs tokią dieną kaip šiandien. Leiskite užsiminti: čia, Centre, turime sandėlį, kur žmonės atiduoda savo vaikų išaugtus drabužius. Šiokiadieniais kasryt būna atidarytas. Bet kada galite užeiti ir išsirinkti. Rasite didesnę įvairovę negu Belstare.

– Ačiū.

– Be to, kai užpildysite reikiamas anketas, pateikę pasą galėsite išsiimti pinigų. Jums priklauso apgyvendinimo išmoka, keturi šimtai realų. Ir berniukui. Kiekvienam po keturis šimtus.

– Ačiū.

– Dabar parodysiu jūsų kambarį.

Ji pasilenkia ir kužda moteriai prie kito langelio, langelio, pažymėto užrašu *Trabajos*[3]. Moteris ištraukia stalčių, rausiasi jame, purto galvą.

– Šioks toks nesklandumas, – sako mergina. – Regis, neturime rakto nuo jūsų kambario. Tikriausiai jį turi pastato valdytoja. Ji vardu senjora Vais. Eikite į pastatą C.

3 Darbas (isp.).

Nubraižysiu jums žemėlapį. Kai susirasite senjorą Vais, paprašykite, kad duotų C-55 raktą. Pasakykite, kad jus atsiuntė Ana iš pagrindinio biuro.

– Ar ne paprasčiau būtų skirti kitą kambarį?

– Deja, neužimtas vienintelis kambarys – C-55.

– O maistas?

– Maistas?

– Taip. Ar galėtume kur nors pavalgyti?

– Ir dėl šito kreipkitės į senjorą Vais. Ji turėtų jums pagelbėti.

– Ačiū. Paskutinis klausimas: ar yra kokių nors organizacijų, padedančių suvesti žmones?

– Suvesti žmones?

– Taip. Tikriausiai daug žmonių ieško savo šeimos narių. Ar yra organizacijų, padedančių suvesti šeimas – šeimas, draugus, mylimuosius?

– Ne, apie tokią organizaciją nesu girdėjusi.

Iš dalies dėl to, kad yra pavargęs ir sutrikęs, iš dalies dėl to, kad merginos nubraižytas žemėlapis jam neaiškus, iš dalies dėl to, kad nėra nukreipiamųjų ženklų, jis ilgokai užtrunka, kol suranda pastatą C ir senjoros Vais biurą. Durys uždarytos. Pabeldžia. Jokio atsako.

Jis susistabdo praeivę smailiu, pelę primenančiu veidu, su tamsiai ruda Centro uniforma.

– Ieškau senjoros Vais, – sako jis.

– Ji išėjo, – sako jauna moteris, o jam nesupratus, priduria: – Šiandien nebegrįš. Ateikite ryte.

– Tai gal jūs galite mums pagelbėti. Ieškome kambario C-55 rakto.

Jaunoji moteris purto galvą.

– Apgailestauju, bet raktai – ne mano rūpestis.

Jiedu grįžta į *Centro de Reubicación*. Durys užrakintos. Jis pabarbena į stiklą. Viduje jokių gyvybės ženklų. Jis vėl pabarbena.

– Noriu gerti, – zyzia berniukas.

– Pakentėk dar truputį, – sako jis. – Paieškosiu čiaupo.

Iš už pastato šono išnyra mergina, Ana.

– Ar čia jūs beldėte? – klausia.

Jį ir vėl pribloškia spinduliuojanti jos jaunystė, sveikata ir žvalumas.

– Atrodo, senjora Vais išėjo namo, – sako jis. – Ar nėra jokios išeities? Ar neturite... kaip ten jūs vadinate... *llave universal*[4] mūsų kambariui atrakinti?

– *Llave maestra*. Nėra jokio *llave universal*. Jei turėtume *llave universal*, baigtųsi visi mūsų rūpesčiai. Ne, vienintelė senjora Vais turi pastato C *llave maestra*[5]. O gal turite kokį draugą, kuris jus priglaustų nakčiai? Ryte galėtumėte grįžti ir pasikalbėti su senjora Vais.

– Draugą, kuris mus priglaustų? Į šią šalį atvykome prieš šešias savaites, nuo tada gyvenome stovyklos palapinėje, dykumoje. Negi manote, kad turime čia draugų, kurie mus priglaustų?

Ana raukosi.

– Eikite prie pagrindinių vartų, – nurodo. – Už vartų manęs palaukite. Pažiūrėsiu, gal ką sugalvosiu.

Jie išeina už vartų, pereina gatvę ir sėdasi medžio šešėlyje. Berniukas deda galvą jam ant peties.

– Noriu gerti, – skundžiasi. – Kada surasi čiaupą?

– Ša, – tildo jis. – Pasiklausyk paukščių.

Jie klausosi svetimos paukščio giesmės, oda jausdami svetimą vėją.

4 Universalus raktas (isp.).
5 Raktas, tinkamas visoms namų durims atrakinti (isp.).

Pasirodo Ana. Jis stojasi ir mojuoja. Berniukas irgi pakyla, rankas prispaudęs prie šonų, kumščiais apgniaužęs nykščius.

– Atnešiau jūsų sūnui vandens, – sako ji. – Štai, Dovydai, gerk.

Berniukas geria, tada grąžina puodelį. Mergina jį dedasi į krepšį.

– Atsigėrei? – klausia.

– Taip.

– Gerai. Dabar eikite paskui mane. Geras gabalas kelio, bet įsivaizduokite, kad tai mankšta.

Ji sparčiai nužingsniuoja parko taku. Patraukli jauna moteris, negali to paneigti, nors kažin ar jai tinka drabužiai: tamsus, beformis sijonas, balta palaidinė ankštu kaklu, laivelio formos bateliai.

Jis gal ir neatsiliktų, bet nešdamas vaiką nespėja. Šūkteli:

– Prašyčiau taip neskubėti!

Ji nekreipia dėmesio. Atstumui vis didėjant, vejasi ją per parką, per gatvę, per kitą gatvę.

Priešais siaurą, neišvaizdų pastatą ji sustoja ir laukia.

– Čia mano namai, – sako. Atrakina priekines duris. – Eikite man iš paskos.

Veda juos blausiu koridoriumi, pro galines duris, išklibusiais mediniais laiptais žemyn, į kiemelį, apaugusį žole ir piktžolėmis, iš dviejų pusių aptvertą medine tvora, iš trečios – vieliniu tinklu.

– Prisėskite, – pasiūlo, rodydama į aprūdijusį ketaus suolą, pusiau apaugusį žole. – Atnešiu ko nors užvalgyti.

Jam visai nesinori sėdėti. Abu su berniuku laukia prie durų.

Vėl pasirodo mergina, nešina lėkšte ir ąsočiu. Ąsotyje vanduo. Lėkštėje – keturios duonos riekelės, apteptos margarinu. Lygiai tokias pat jie valgė pusryčiams labdaros organizacijos būstinėje.

– Kaip naujai atvykusieji pagal įstatymą privalote apsistoti oficialiai paskirtuose kambariuose ar kur kitur Centre, – kalba ji. – Tačiau nieko blogo, jeigu pirmąją naktį praleisite čia. Kadangi dirbu Centre, galime mano namus laikyti oficialiai paskirtu būstu.

– Labai gražu iš jūsų pusės, labai kilnu, – sako jis.

– Anam kampe yra paliktų statybinių medžiagų, – parodo. – Jei norite, susiręskite pastogę. Tai aš jus paliksiu, gerai?

Suglumęs žvelgia į ją.

– Ne visai suprantu, – prataria. – Kur būtent mes praleisime naktį?

– Čia, – ji rodo kiemą. – Po kurio laiko grįšiu pažiūrėti, kaip jums sekasi.

Minėtosios statybinės medžiagos – pustuzinis cinkuotos geležies lakštų, vietomis prarūdijusių – be abejo, sena stogo danga – ir keli medgaliai. Ar čia išbandymas? Negi ji iš tiesų nori pasakyti, kad jam su vaiku teks miegoti po atviru dangumi? Laukia, kol ji grįš, kaip žadėjo, bet ji nesirodo. Paklebena galines duris – užrakintos. Beldžia; niekas neatsiliepia.

Kas čia dedasi? Ar ji slepiasi už užuolaidų ir stebi, kaip jis reaguos?

Jie ne kaliniai. Būtų nesunku užkopti vielinio tinklo tvora ir sprukti. Ar jiems taip ir derėtų pasielgti; ar verčiau laukti ir žiūrėti, kas bus toliau?

Jis laukia. Saulei leidžiantis, ji vėl pasirodo.

– Ne kažin kiek nuveikėte, – raukydamasi pastebi. – Štai. – Paduoda butelį su vandeniu, rankšluostį rankoms, tualetinio popieriaus ritinėlį, o į jo klausiamą žvilgsnį atsako: – Niekas jūsų nepamatys.

– Apsigalvojau, – taria jis. – Grįšime į Centrą. Turi būti kokia nors vieša patalpa, kur galėtume praleisti naktį.

– Negalite. Centro vartai uždaryti. Šeštą valandą juos uždaro.

Susierzinęs jis nužirglioja prie stogo dangos krūvos, ištraukia porą lakštų ir, sudėjęs kampu, atremia į medinę tvorą. Taip pat suremia trečiąjį ir ketvirtąjį lakštus, suręsdamas nedailią pašiūrę.

– Ar šitai mums numatėte? – klausia, gręždamasis į ją. Bet jos nebėra.

– Šiąnakt teks čia miegoti, – paaiškina berniukui. – Bus toks nuotykis.

– Aš alkanas, – sako berniukas.

– Nesuvalgei savo duonos.

– Nemėgstu duonos.

– Ką gi, teks prie jos priprasti, nes daugiau čia nieko nėra. Ryt susirasim ką nors geriau.

Berniukas įtariai ima duonos riekelę ir pradeda kramsnoti. Pirštai, pastebi jis, pajuodę nuo purvo.

Dienos šviesai užgesus, jiedu įsitaiso pastogėje, jis ant žolių čiužinio, o berniukas – ant sulenktos jo rankos. Netrukus berniukas jau miega, apžiojęs nykštį. Tačiau jo miegas neima. Palto jis neturi, ir pamažu į kūną ima smelktis šaltis; jis pradeda drebėti.

Nieko rimto, tai tik šaltis, nuo to nemirštama, sako sau. *Praeis naktis, patekės saulė, ateis diena. Kad tik čia nebūtų ropinėjančių vabzdžių. Ropinėjantys vabzdžiai – to jau būtų per daug.*

Užmiega.

Prabunda anksti, sustingęs, kūną gelia nuo šalčio. Sukyla pyktis. Kam reikia šito beprasmio vargo? Išrėplioja iš pašiūrės, apgraibom nusigauna iki galinių durų ir beldžia, iš pradžių atsargiai, paskui vis garsiau.

Viršuje atsidaro langas; mėnesienoje vos ne vos įžiūri merginos veidą.

– Kas? – klausia ji. – Kažkas negerai?

– Viskas negerai, – sako jis. – Čia šalta. Gal malonėtumėte mus įsileisti į namus.

Ilgoka tyla. Tada ji sako:

– Luktelkit.

Jis laukia. Tada jos balsas taria:

– Štai.

Jam prie kojų šlumšteli kažkoks daiktas: antklodė, ne per didelė, keturlinka, iš šiurkščios medžiagos, atsiduodanti kamparu.

– Kodėl taip su mumis elgiatės? – surinka jis. – Kaip su šiukšlėm?

Dunksteli langas.

Jis rėplioja atgal į pašiūrę, apsikloja antklode ir apsiaučia vaiką.

Jį pažadina garsi paukščio giesmė. Berniukas, vis dar kietai įmigęs, guli nuo jo nusigręžęs, po skruostu pasikišęs kepurę. Jo paties drabužiai sudrėkę rasa. Jis vėl užsnūsta. Kai vėl atmerkia akis, iš viršaus į jį įdėmiai žvelgia mergina.

– Labas rytas, – sveikinasi ji. – Atnešiau šio to pusryčiams. Kai būsite pasiruošę, išleisiu.

– Išleisite?

– Išleisiu per namus. Prašau paskubėti. Nepamirškite atnešti antklodės ir rankšluosčio.

Jis pažadina vaiką.

– Eikš, – sako, – laikas keltis. Laikas pusryčiauti.

Jie šlapinasi kiemo kampe, stovėdami šalia vienas kito.

Pasirodo, kad pusryčiai ir vėl – duona ir vanduo. Vaikas suka nosį, o jis pats nesijaučia alkanas. Ant laiptelio palieka neliestą padėklą.

– Galime eiti, – šūkteli.

Mergina per namus juos išlydi į tuščią gatvę.

– Sudie, – atsisveikina. – Jei reikės, nakčiai galite grįžti.

– O kaip jūsų žadėtas kambarys Centre?

– Jeigu kartais raktas neatsirastų arba jeigu kambarys tuo tarpu būtų užimtas, galite vėl čia pernakvoti. Viso gero.

– Luktelkite. Gal galite duoti mums šiek tiek pinigų. – Iki šiol jam neteko elgetauti, bet jis nežino, į ką dar galėtų kreiptis.

– Sakiau, kad jums padėsiu, bet nesakiau, kad aprūpinsiu pinigais. Šiuo klausimu jums reikia kreiptis į *Asistencia Social*[6] tarnybas. Autobusu galite nuvažiuoti į miestą. Tik nepamirškite pasiimti paso ir gyvenamosios vietos patvirtinimo. Tada galite gauti persikėlimo pašalpą. Arba galite susirasti darbą ir paprašyti avanso. Šį rytą manęs nebus Centre, dalyvausiu susirinkimuose, bet jeigu ten nueisite ir pasakysite, kad ieškote darbo ir norite *un vale*[7], jie žinos, ką turite omenyje. *Un vale*. Dabar jau tikrai turiu bėgti.

Per tuščią parką jiedu su berniuku leidžiasi taku, kuris pasirodo esąs ne tas; Centrą pasiekia saulei jau aukštai pakilus. Už *Trabajos* langelio sėdi pusamžė moteris griežtu veidu, jos plaukai virš ausų glotniai sušukuoti ir tvirtai surišti ant pakaušio.

– Labas rytas, – pasisveikina jis. – Mes užsiregistravome vakar. Esame nauji atvykėliai, aš ieškau darbo. Kiek suprantu, jūs galite man išrašyti *un vale*.

– *Vale de trabajo*[8], – patikslina moteris. – Parodykite pasą.

Jis paduoda pasą. Patikrinusi grąžina.

– Išrašysiu jums *vale*, tačiau pats turite nuspręsti, kokį darbą dirbsite.

6 Socialinė rūpyba (isp.).
7 Pažymėjimas (isp.).
8 Darbo pažymėjimas (isp.).

– Gal patartumėte, nuo ko geriau pradėti? Čia man nežinoma žemė.

– Pabandykite dokuose, – pasiūlo moteris. – Paprastai jie dairosi darbuotojų. Sėskite į 29 autobusą. Jis nuo pagrindinių vartų važiuoja kas valandą.

– Neturiu pinigų autobusams. Visai neturiu pinigų.

– Autobusas nemokamas. Visi autobusai nemokami.

– O vieta apsistoti? Ar galiu paklausti apie vietą apsistoti? Ana, vakar budėjusi mergina, rezervavo mums kambarį, bet negalėjome į jį patekti.

– Čia kambarių nėra.

– Vakar buvo laisvas kambarys, C-55, bet raktas neatsirado. Už raktą buvo atsakinga senjora Vais.

– Nieko apie tai nežinau. Ateikite šiandien popiet.

– Ar negaliu pasikalbėti su senjora Vais?

– Šįryt vyksta vyresniojo personalo susirinkimas. Senjora Vais susirinkime. Ji sugrįš popiet.

2 SKYRIUS

29 autobuse jis apžiūri gautąjį *vale de trabajo*. Tai tik išplėštas iš užrašinės lapelis, ant kurio pakeverzota: „Pateikėjas yra naujas atvykėlis. Prašau apsvarstyti galimybę įdarbinti." Jokio antspaudo, jokio parašo, vien inicialai P. X. Visa tai atrodo labai neoficialiai. Ar šito pakaks darbui gauti?

Išlipa paskutiniai keleiviai. Turint omenyje milžinišką dokų plotą – prieplauka driekiasi aukštupio link, kiek tik akis užmato, – jie atrodo keistai vieniši. Tik vienoje krantinėje kažkas vyksta: iškraunamas ar pakraunamas krovininis laivas, žmonės tai kyla, tai leidžiasi trapu.

Jis prisiartina prie aukšto vyro su kombinezonu, kaip atrodo, darbų prižiūrėtojo.

– Laba diena, – sako. – Ieškau darbo. Žmonės iš Perkėlimo centro man patarė atvykti čia. Ar galiu į jus kreiptis? Turiu *vale*.

– Galite kalbėtis su manimi, – atsako vyriškis. – Bet jūs gal kiek per senas *estibador*[9] darbui?

– *Estibador?* – Tikriausiai jis atrodo sutrikęs, nes žmogus (meistras?) gestais parodo, kaip užsimeta krovinį ant nugaros ir svirduliuoja po sunkia našta.

– A, *estibador*! – sušunka jis. – Atsiprašau, ispaniškai prastokai moku. Ne, visai ne per senas.

Ar tai, ką išgirdo save sakant, yra tiesa? Ar jis tikrai ne per senas sunkiam darbui? Senas nesijaučia, lygiai kaip nesijaučia ir jaunas. Nesijaučia esąs vieno ar kito amžiaus. Jaučiasi amžiaus nepaliestas, jeigu tai įmanoma.

9 Uosto krovėjas (isp.).

– Išmėginkit mane, – pasiūlo. – Jei nuspręsite, kad tam netinku, iškart baigsiu, be jokios nuoskaudos.

– Gerai, – sako meistras. – Surutulioja *vale* į kamuolėlį ir nuspriegia į vandenį. – Iškart galite ir pradėti. Tai jūsiškis jaunuolis? Jis gali palaukti čia, su manimi, jei norite. Aš jį prižiūrėsiu. O dėl ispanų kalbos, tai nesirūpinkite, mokykitės toliau. Ateis diena, kai nebejausit, kad tai kalba, ji taps jus supančia tikrove.

Jis atsigręžia į berniuką.

– Ar pabūsi su šiuo ponu, kol aš padėsiu sunešioti maišus?

Berniukas linkteli. Nykštį vėl įsikišęs į burną.

Trapas siaurokas, juo galima eiti tik po vieną. Jis laukia, kol nusileis uosto krovėjas su pūpsančiu ant nugaros maišu. Tada užkopia į denį ir tvirtomis medinėmis kopėčiomis nulipa į krovinių triumą. Akys ne iš karto apsipranta su prieblanda. Triumas prigrūstas vienodų išsipūtusių maišų, jų šimtai, gal net tūkstančiai.

– Kas maišuose? – klausia šalimais stovintį vyrą.

Žmogus keistokai jį nužvelgia.

– *Granos*[10], – atsako.

Paklaustų, kiek maišai sveria, tačiau nėra laiko. Jo eilė.

Ant šūsnies viršaus užsiropštęs stambus raumeningų dilbių vyrukas plačia vypsena; matyt, jo darbas – numesti maišą ant eilėje laukiančio krovėjo pečių. Jis atsuka nugarą, maišas užgriūva; susvirduliavęs sugriebia už kampų, kaip kitus vyrus matė darant, žengia žingsnį, kitą. Ar tikrai jis pajėgs užkopti kopėčiomis su šia sunkia našta, kaip kiti vyrai? Ar jam užteks jėgų?

– Atsargiai, *viejo*[11], – perspėja balsas jam už nugaros. – Neskubėk.

10 Grūdai (isp.).
11 Senis (isp.).

Kairę koją deda ant apatinio kopėčių skersinio. Svarbu pusiausvyra, sako sau, tvirtai laikytis, neleisti maišui nuslysti ar jo turiniui pasislinkti. Jei tik ims slysti ar slinkti, tau galas. Iš nešiko uosto krovėjo vėl atvirsi į elgetą, drebulio krečiamą skardų pašiūrėje, nepažįstamosios galiniame kiemelyje.

Pakelia dešinę koją. Ima kai ką nuvokti apie kopėčias: jeigu krūtine prie jų prisispaudi, tada maišo svoris, grasinęs išmušti iš pusiausvyros, tave kaip tik stabilizuos. Kairė koja susiieško antrą skersinį. Iš apačios atvilnija pritarimo šūksniai. Jis sugriežia dantimis. Reikia įveikti aštuoniolika skersinių (jis suskaičiavo). Jam pasiseks.

Pamažu, neskubėdamas, pailsėdamas sulig kiekvienu žingsniu, klausydamasis smarkaus širdies plakimo (o jeigu jį ištiktų širdies smūgis? Koks sąmyšis kiltų!), jis užkopia. Pasiekęs viršų, susverdėja, tada kniumba priekin, ir maišas nusmunka ant denio.

Jis vėl pašoka ant kojų, parodo į maišą.

– Gal kas galėtumėte padėti? – klausia, stengdamasis nuslopinti dusulį, stengdamasis kalbėti nerūpestingai. Paslaugios rankos užkelia maišą jam ant nugaros.

Trapas spendžia naujų kliūčių: laivui judant švelniai siūbuoja į šalis, ir jokios atramos, kokią teikė kopėčios, čia nėra. Lipdamas žemyn jis iš visų jėgų stengiasi išsilaikyti tiesiai, nors dėl to nemato, kur stato kojas. Akis įsmeigia į berniuką, kuris it įbestas stovi šalia meistro ir stebi. *O kad nepadaryčiau jam gėdos!* – sako sau.

Nesuklupęs pasiekia prieplauką.

– Suk į kairę! – sušunka meistras. Jis vargais negalais pasisuka. Artyn rieda vežimas, žemas plokščiadugnis vežimas, traukiamas dviejų didžiulių arklių šeriuotomis kojomis. Peršeronai? Niekada nėra matęs gyvo peršerono. Jį apgaubia sudvisęs, šlapimu trenkiantis jų kvapas.

Apsisukęs paleidžia grūdų maišą, šis šlumšteli ant vežimo dugno. Jaunuolis aplamdyta skrybėle mikliai įšoka ir nutempia maišą priekin. Vienas arklys paleidžia garuojančio mėšlo krūvą.

– Iš kelio! – užrinka balsas jam už nugaros. Tai kitas krovėjas, kitas iš jo darbo draugų, su kitu maišu.

Tuo pačiu keliu jis paržingsniuoja į triumą, grįžta su antruoju kroviniu, paskui su trečiuoju. Už bendradarbius jis lėtesnis (kartais jiems tenka jo palaukti), bet nedaug lėtesnis; kai pripras prie darbo ir sutvirtės kūnas, jis pasivys. Šiaip ar taip, ne per senas.

Nejaučia jokio kitų vyrų priešiškumo, nors juos ir gaišina. Priešingai, jį padrąsina vienu kitu žodeliu arba draugiškai paplekšnoja per nugarą. Jeigu šitaip dirba krovėjai, tai darbas ne toks jau ir blogas. Bent jau šį tą nuveiki. Bent jau padedi iškrauti grūdus, kurie virs duona, kasdiene duona.

Nuaidi švilpukas.

– Pertrauka, – paaiškina vyriškis šalia jo. – Jeigu nori – na, žinai.

Pora vyrų šlapinasi už pašiūrės, prie čiaupo plaunasi rankas.

– Ar čia kur nors galima gauti puodelį arbatos? – klausia jis. – Ar ko nors užvalgyti?

– Arbatos? – perklausia vyriškis. Atrodo, jį suima juokas. – Nieko apie tai nežinau. Jei ištroškai, gali imti mano puodelį; bet rytoj atsinešk savo. – Jis iš čiaupo pripila puodelį, paduoda. – Atsinešk ir duonos kepalą ar puskepalį. Diena per ilga, kad išdirbtum tuščiu skrandžiu.

Pertrauka trunka tik dešimt minučių, paskui iškrovimo darbai tęsiasi. Kai meistras švilpuku paskelbia dienos pabaigą, jis iš triumo į prieplauką yra išnešęs trisdešimt vieną maišą.

Per visą dieną galbūt sunešiotų penkiasdešimt. Penkiasdešimt maišų per dieną: dvi tonos, maždaug. Ne kažin kiek. Kranas vienu ypu gali dvi tonas pakelti. Kodėl jie nenaudoja krano?

– Geras jaunuolis, tas jūsų sūnus, – sako meistras. – Jokių rūpesčių. – Be abejo, jaunuoliu, *jovencito*, jį vadina norėdamas pamaloninti. Geras jaunuolis, kuris užaugęs irgi bus krovėjas.

– Jeigu pasitelktumėte kraną, – pastebi jis, – būtų galima dešimt kartų greičiau iškrauti. Net nedideliu kranu.

– Būtų galima, – pritaria meistras. – Bet kokia iš to nauda? Kokia nauda iš to, kad darbą dešimt kartų paspartinsi? Nėra tokios jau kritinės būtinybės, pavyzdžiui, maisto trūkumo.

Kokia iš to nauda? Skamba kaip nuoširdus klausimas, ne kaip antausis.

– Kad savo jėgas galėtume atiduoti kokiam nors svarbesniam darbui, – siūlo jis.

– Už ką svarbesniam? Svarbesniam negu mūsų brolius aprūpinti duona?

Jis gūžteli pečiais. Reikėjo liežuvį laikyti už dantų. Tikrai neketina sakyti: *Svarbesniam negu tampyti sunkius krovinius it nešuliniams gyvuliams.*

– Mums su berniuku reikia skubėti, – sako jis. – Į Centrą turime grįžti iki šešių, jei nespėsim, vėl turėsim miegoti po atviru dangum. Ar man ryt ryte grįžti?

– Žinoma, žinoma. Tau gerai sekėsi.

– O galėčiau gauti užmokestį avansu?

– Bijau, kad tai neįmanoma. Kasininkas sumokės ne anksčiau kaip penktadienį. Bet jeigu neturi pinigų... – pasirausęs kišenėje ištraukia saują monetų, – štai, imk, kiek reikia.

– Nenumanau, kiek reikia. Aš čia naujokas. Apie kainas nieko nenutuokiu.

– Imk viską. Penktadienį grąžinsi.

– Ačiū. Labai gražu iš jūsų pusės.

Tai tiesa. Prižiūrėti tavo *jovencito*, kol dirbi, o galiausiai dar paskolinti pinigų – iš meistro to nė nesitiki.

– Niekai. Ir pats ne kitaip darytum, – sako anas, atsigręždamas į berniuką. – Iki rytojaus ankstyvo ryto.

Kai jie pasiekia kontorą, rūsčiojo veido moteris ją beuždaranti. Anos nė kvapo.

– Kas girdėti apie mūsų kambarį? – klausia jis. – Ar radote raktą?

Moteris susiraukia.

– Eikite keliu, pirmas posūkis į dešinę, dairykitės ilgo, žemo pastato, vadinamo pastatu C. Teiraukitės senjoros Vais. Ji parodys jums kambarį. Ir dar senjoros Vais paklauskite, ar galite skalbyklos patalpoje išsiskalbti savo drabužius.

Supratęs užuominą jis parausta. Visą savaitę jie nesiprausė, berniukas jau nelabai kaip atsiduoda; be abejo, jis pats dar labiau susmirdęs.

Parodo jai, kiek turi pinigų.

– Gal galite pasakyti, kiek čia yra?

– Nemokate skaičiuoti?

– Turiu galvoje, ko galiu už tiek nusipirkti? Ar galiu nusipirkti maisto?

– Centras nemaitina, duoda tik pusryčius. Bet pasikalbėkit su senjora Vais. Paaiškinkite savo padėtį. Gal ji galės jums padėti.

Senjoros Vais kabinetas, C-41, užrakintas kaip ir anksčiau. Tačiau rūsyje, užkampyje po laiptais, apšviestame vienintelės plikos lemputės, užeina krėsle tysantį ir laikraštį

skaitantį jaunuolį. Vaikinas prie tamsiai rudos Centro uniformos dar dėvi mažą apskritą skrybėlaitę su smakrą apjuosusiu raiščiu, kaip dresuotos beždžionėlės.

– Labas vakaras, – pasisveikina. – Ieškau nepagaunamosios senjoros Vais. Gal numanote, kur ji yra? Šįryt man buvo paskirtas kambarys, o ji turi raktą ar bent jau visoms durims tinkamą raktą.

Jaunuolis pakyla, atsikrenkščia ir atsako į klausimą. Atsako mandagiai, bet naudos iš to nedaug. Jeigu senjoros Vais kabinetas užrakintas, tai senjora, ko gero, bus išėjusi namo. O raktas nuo visų durų, jeigu toks apskritai yra, greičiausiai bus likęs tame pačiame užrakintame kabinete. Lygiai kaip ir raktas nuo skalbyklos patalpos.

– Gal bent jau galite mus palydėti į C-55 kambarį? Mums paskirtas C-55 kambarys.

Netaręs nė žodžio jaunuolis juos veda ilgu koridoriumi, pro C-49, C-50, ..., C-54. Štai ir C-55. Jis stumteli duris. Neužrakintos.

– Baigėsi jūsų bėdos, – su šypsena pareiškia ir pasišalina.

C-55 kambarys mažas, be langų, su kuo paprasčiausiais baldais: viengulė lova, komoda, praustuvė. Ant komodos padėklas, ant šio – lėkštutė, joje – cukraus gabalėliai, du su puse. Cukrų jis atiduoda berniukui.

– Ar čia apsistosime? – klausia berniukas.

– Taip, apsistosime čia. Tik trumpam, kol susirasime geresnę vietą.

Pačiame koridoriaus gale jis randa dušo kabiną. Muilo nėra. Nurengia berniuką ir pats nusirengia. Abu drauge stovi po silpna drungno vandens srove, jis stengiasi kiek įmanydamas apsiprausti ir nuprausti vaiką. Paskui, vaikui belaukiant, jų apatinius drabužius palaiko po ta pačia srove (netrukus ji ima vėsti ir vėsta vis labiau) ir išgręžia.

Įžūliai apsinuoginęs, su berniuku prie šono, parpėdina tuščiu koridoriumi į kambarį ir užsklendžia duris. Vieninteliu jų turimu rankšluosčiu apšluosto berniuką.

– Dabar gulkis, – paliepia.

– Noriu valgyti, – skundžiasi berniukas.

– Pakentėk. Ryte valgysim sočius pusryčius, pažadu. Galvok apie tai. – Apkamšo vaiką ir pabučiuoja nakčiai.

Tačiau berniuko neima miegas.

– Kodėl mes čia, Simonai? – tyliai klausia jis.

– Jau sakiau: pabūsime čia naktį kitą, kol susirasime geresnę vietą.

– Ne, aš noriu pasakyti, kodėl mes *čia*? – Jis mosteli, aprėpdamas kambarį, Centrą, Noviljos miestą, viską.

– Mes čia tam, kad surastume tavo mamą. Aš čia tam, kad tau padėčiau.

– Bet kai ją surasime, kodėl mes čia?

– Nežinau, ką atsakyti. Mes čia dėl to paties, kaip ir visi. Mums buvo duota galimybė gyventi, ir mes tos galimybės neatsisakėme. Tai didis dalykas, gyventi. Didžiausias iš visų.

– Bet ar turime gyventi čia?

– O kur kitur, jei ne čia? Nėra kur būti, tik čia. Dabar užsimerk. Metas miegoti.

3 SKYRIUS

Jis prabunda geros nuotaikos, kupinas jėgų. Jie turi stogą virš galvos, jis turi darbą. Laikas imtis pagrindinės užduoties: suieškoti berniuko motiną.

Palikęs miegantį berniuką, ištykina iš kambario. Pagrindinė kontora ką tik atsidarė. Už langelio Ana; pasitinka jį šypsodamasi.

– Ar gerai miegojote? – klausia ji. – Įsikūrėte?

– Ačiū, įsikūrėme. Bet noriu paprašyti dar vienos paslaugos. Gal pamenate, klausiau apie šeimos narių paiešką. Turiu rasti Dovydo motiną. Tik bėda ta, kad nežinau, nuo ko pradėti. Ar saugote įrašus apie atvykėlius į Novilją? Jeigu ne, gal yra koks centrinis registracijos biuras, kur galėčiau kreiptis?

– Visų, apsilankiusių centre, duomenis saugome. Tačiau įrašai nepadės, jei nežinote, ko ieškote. Dovydo motina turės naują vardą. Naują gyvenimą, naują vardą. Ar ji jūsų laukia?

– Ji nėra nieko apie mane girdėjusi, todėl manęs laukti negali. Bet vaikas ją pažins iš karto, vos pamatys, nė neabejoju.

– Kada jie buvo išskirti?

– Paini istorija, nenoriu jūsų apkrauti. Tiesiog trumpai pasakysiu: Dovydui pažadėjau, kad surasiu jo motiną. Daviau jam žodį. Tai ar galiu pažiūrėti jūsų įrašus?

– Bet jeigu nežinote vardo, kokia iš to nauda?

– Jūs saugote pasų kopijas. Berniukas ją atpažins iš nuotraukos. Arba aš atpažinsiu. Aš ją pažinsiu, kai pamatysiu.

– Niekada jos nematėte, bet atpažinsite?

– Taip. Ar pavienui, ar drauge, mudu ją atpažinsime. Esu tuo tikras.

– O kaip toji bevardė motina? Ar tikrai manote, kad ji nori vėl susieiti su sūnumi? Gali nuskambėti beširdiškai, tačiau daugumai žmonių, kai jie patenka čionai, praeities ryšiai neberūpi.

– Čia kitoks atvejis, tikrai. Negaliu paaiškinti, kodėl. Taigi, ar galiu pamatyti jūsų įrašus?

Ji purto galvą.

– Ne, šito negaliu leisti. Būtų kas kita, jei žinotumėte motinos vardą. Bet negaliu jums leisti raustis po mūsų bylas kaip užsimanysite. Tai ne tik prieštarauja mūsų taisyklėms, tai tiesiog nesąmonė. Turime tūkstančius įrašų, šimtus tūkstančių, nepajėgtumėte suskaičiuoti, kiek. Be to, iš kur žinote, kad ji lankėsi Noviljos centre? Kiekviename mieste yra priėmimo centras.

– Sutinku, tai beprasmiška. Ir vis tiek jus maldauju. Vaikas be motinos. Pasimetęs. Turbūt pastebėjote, koks jis pasimetęs. Tarsi atsidūręs limbe[12].

– Limbe. Nežinau, ką tai reiškia. Atsakymas – ne. Neketinu nusileisti, tad nė nespauskite. Man gaila berniuko, tačiau tokiu būdu nieko nepešite.

Tarp jų stoja ilga tyla.

– Galėčiau tuo užsiimti vėlai vakare, – sako jis. – Niekas nesužinotų. Būsiu tylus, būsiu atsargus.

Tačiau ji nebekreipia dėmesio.

12 Pagal tradicinę šimtmečius galiojusią Katalikų bažnyčios doktriną limbas – buveinė sielų, neįžengusių į dangų, bet nepasmerktų eiti į pragarą ar skaistyklą, – pavyzdžiui, į ją patenkančios nekrikštytų vaikų sielos. Šios sampratos atsisakyta 2007 m., kai popiežiaus Benedikto XVI paskirta Tarptautinė teologinė komisija „atšaukė" tradicinę „limbo" sąvoką.

– Labas! – sveikinasi, žvelgdama jam pro petį. – Ką tik atsikėlei?

Jis atsigręžia. Tarpduryje stovi berniukas, susitaršiusiais plaukais, vienmarškinis, nykštį įsikišęs į burną, vis dar apsnūdęs.

– Eikš! – sako jis. – Pasisveikink su Ana. Ana mums padės ieškoti.

Berniukas atžingsniuoja prie jų.

– Padėsiu, – sako Ana, – bet ne taip, kaip prašote. Žmonės čia atvyksta švariai nusiprausę senuosius ryšius. Ir jums reikia daryti tą patį: paleisti senuosius saitus, nesivaikyti jų. – Ji pasilenkia, sušiaušia berniukui plaukus. – Labas, mieguista galvele! – kalbina. – O, tu jau švariai nusiprausęs? Pasakyk tėveliui, kad švariai nusiprausei.

Berniukas pažvelgia į ją, paskui į jį, paskui vėl atgal.

– Aš švariai nusiprausęs, – murma.

– Va kaip! – sako Ana. – O ką aš sakiau?

Jie autobuse, pakeliui į dokus. Po sočių pusryčių berniukas akivaizdžiai linksmesnis nei vakar.

– Ar vėl susitiksime su Alvaru? – klausia jis. – Alvarui aš patinku. Jis man duoda papūsti į savo švilpuką.

– Šaunu. Ar jis tau leidžia jį vadinti Alvaru?

– Taip, toks jo vardas. Alvaras Avokadas.

– Alvaras Avokadas? Na, nepamiršk, Alvaras yra užsiėmęs žmogus. Jis dirba daug darbų, ne tik vaikus prižiūri.

– Jis neužsiėmęs, – sako berniukas. – Jis tik stovi ir žiūri.

– Tau gal ir atrodo, kad stovi ir žiūri, bet iš tiesų jis mums vadovauja, prižiūri, kad laivus laiku iškrautų, prižiūri, kad kiekvienas darytų, ką privalo. Tai svarbus darbas.

– Jis sako, kad pamokys mane žaisti šachmatais.

– Gerai. Šachmatai tau patiks.

– Ar aš visada būsiu su Alvaru?

– Ne, greitai susirasi kitų berniukų, galėsi su jais žaisti.

– Nenoriu žaisti su kitais berniukais. Noriu būti su tavim ir Alvaru.

– Bet ne ištisai. Tau nėra gerai visą laiką leisti su suaugusiaisiais.

– Nenoriu, kad tu įkristum į jūrą. Nenoriu, kad nuskęstum.

– Nesijaudink, labai stengsiuosi nenuskęsti, pažadu. Vyk šalin tokias niūrias mintis. Paleisk, tegu sau skrenda it paukščiai. Ar gerai?

Berniukas neatsako.

– Kada grįšime? – klausia jis.

– Atgal, per jūrą? Mes nesiruošiame grįžti. Dabar mes čia. Čia dabar gyvenam.

– Visam laikui?

– Visam. Netrukus pradėsime ieškoti tavo motinos. Ana mums padės. Kai rasime tavo motiną, nė nebegalvosi apie grįžimą atgal.

– Ar mano motina čia?

– Ji kažkur netoliese, laukia tavęs. Ilgai jau laukia. Viskas paaiškės, vos ją pamatysi. Tu ją prisiminsi, o ji prisimins tave. Gal ir manai, kad esi švariai nusiprausęs, bet iš tikrųjų nesi. Prisiminimus tu tebeturi, tik jie palaidoti, trumpam. Dabar mums reikia išlipti. Čia mūsų stotelė.

Berniukas susidraugavo su vienu iš nešulinių arklių, pavadino jį El Rėjumi[13]. Palyginti su El Rėjumi, berniukas ma-

13 El Rey (isp.) – karalius.

žytis, bet visai nebaikštus. Pasistiebęs ant pirštų galiukų, tiesia rieškučias šieno, o didžiulis gyvulys tingiai prie jų lenkiasi.

Viename iškrautų maišų Alvaras praurbina skylę, kad byrėtų grūdai.

– Eikš, pašerk El Rėjų ir jo draugą, – kviečia berniuką. – Tik žiūrėk, neperšerk per daug, nes jų pilvai išsipūs kaip balionai ir turėsime juos pradurti smeigtuku.

Tiesą sakant, El Rėjus su draugu yra kumelės, tačiau jis pastebi, kad Alvaras berniuko nepataiso.

Bendradarbiai krovėjai draugiški, tik nesmalsūs, net keista. Niekas neklausia, iš kur jis atvyko ir kur apsistojo. Laiko jį berniuko tėvu, spėja jis, o galbūt, kaip Ana iš Centro, seneliu. *El viejo*[14]. Niekas neklausia, kur berniuko motina nei kodėl jis visą dieną šlaistosi aplink dokus.

Prieplaukoje stovi maža medinė pašiūrė, kurioje vyrai persirengia. Nors durys nerakinamos, regis, jiems patinka ten laikyti savo darbinius drabužius ir batus. Jis paklausia vieno iš vyrų, kur galėtų nusipirkti kombinezoną ir batus. Vyriškis ant popieriaus skiautės užrašo adresą.

Kiek reikėtų susimokėti už batus, klausia jis.

– Du, gal tris realus, – atsako vyriškis.

– Regis, visai nedaug, – sako jis. – Beje, aš vardu Simonas.

– Eugenijus, – sako vyriškis.

– Galima paklausti, Eugenijau, ar jūs vedęs? Ar turite vaikų?

Eugenijus purto galvą.

– Ką gi, jūs dar jaunas, – sako jis.

– Taip, – bespalviu balsu atsako Eugenijus.

Jis laukia klausimų apie berniuką – berniuką, kuris

14 Senis (isp.).

galėtų būti jo sūnus, o gal anūkas, – bet iš tiesų nėra. Klausimų, kuo berniukas vardu, kiek jam metų, kodėl jis ne mokykloje. Laukia bergždžiai.

– Dovydas, berniukas, kurį prižiūriu, dar per mažas eiti į mokyklą, – sako jis. – Ar ką nors žinote, kokios čia mokyklos? Ar čia yra... – jis ieško žodžio... – *un jardin para los niños*[15]?

– Ar turite galvoje žaidimų aikštelę?

– Ne, mokyklą mažesniems vaikams. Parengiamąją, prieš tikrąją mokyklą.

– Atleiskit, negaliu jums padėti. – Eugenijus pakyla. – Laikas grįžti prie darbo.

Kitą dieną, vos švilpukui paskelbus priešpiečių pertrauką, dviračiu atvažiuoja nepažįstamasis. Su skrybėle, juodu kostiumu ir kaklaraiščiu prieplaukoje jis atrodo ne savo vietoje. Nulipa nuo dviračio, familiariai pasisveikina su Alvaru. Jo kelnių atvartai susmaigstyti dviratininkų kabėmis, nusisegti jis nesivargina.

– Čia kasininkas, – sako balsas jam už nugaros. Eugenijus.

Kasininkas atleidžia dviračio bagažinės diržus ir nuima klijuotę, atidengdamas žaliai dažytą metalinį seifą, ir stato jį ant apverstos statinės. Alvaras pamoja vyrams prieiti arčiau. Vienas po kito jie žengia pirmyn, sakosi vardus ir gauna užmokestį. Jis stojasi į virtinės galą, laukia savo eilės.

– Vardu Simonas, – sako kasininkui. – Naujas, gal manęs dar nėra jūsų sąraše.

– Štai, esate, – taria kasininkas ir pažymi jo vardą. Pinigus atskaičiuoja monetomis, jų tiek daug, kad svarina kišenes.

– Ačiū, – padėkoja jis.

– Nėra už ką. Užsidirbote.

15 Vaikų darželis (isp.).

Alvaras nuridena statinę. Kasininkas diržais priveržia seifą prie dviračio, paspaudžia Alvarui ranką, užsideda skrybėlę ir dviračiu leidžiasi krantine tolyn.

– Ką planuojate veikti popiet? – klausia Alvaras.

– Planų neturiu. Gal eisiu su berniuku pasivaikščioti; o jeigu čia yra zoologijos sodas, galiu nusivesti jį ten, pasižiūrėti gyvūnų.

Šeštadienis, pusiaudienis, darbo savaitės pabaiga.

– Gal norite pasižiūrėti futbolo rungtynių? – klausia Alvaras. – Ar jūsiškis jaunuolis mėgsta futbolą?

– Futbolui jis dar kiek per mažas.

– Turi kada nors pradėti. Rungtynės prasideda trečią. Susitikim prie vartų, sakykim, be penkiolikos trečią.

– Gerai, bet prie kurių vartų ir kur?

– Vartų į futbolo aikštę. Tėra tik vieni.

– O kur futbolo aikštė?

– Eikite pėsčiųjų taku palei krantinę ir prieisite. Apie dvidešimt minučių kelio nuo čia, spėju. O jei nenorite eiti pėsčiomis, galite sėsti į 7 autobusą.

Futbolo aikštė daug toliau, negu nusakė Alvaras; berniukas pavargsta ir maklinėja – ateina pavėlavę. Alvaras jų laukia prie vartų.

– Paskubėkit, – ragina, – tuoj prasidės.

Per vartus jie įeina į aikštę.

– Ar nereikia pirkti bilietų? – klausia jis.

Alvaras keistai jį nužvelgia.

– Čia juk futbolas, – sako jis. – Tai žaidimas. Nereikia susimokėti, kad galėtum stebėti žaidimą.

Aikštė kuklesnė, negu jis tikėjosi. Žaidimo laukas aptvertas virve; dengtoje tribūnoje telpa ne daugiau kaip

tūkstantis žiūrovų. Jie vargais negalais susiranda vietas. Žaidėjai jau aikštėje, spardo kamuolį, daro apšilimą.

– Kas žaidžia? – klausia jis.

– Mėlynais marškinėliais „Dokininkai“, raudonais – „Šiaurės Kalvos“. Tai lygos rungtynės. Čempionato rungtynės vyksta sekmadienių rytais. Jeigu sekmadienio rytą išgirsi kaukiant sirenas, vadinasi, žaidžiamos čempionato rungtynės.

– Kurią komandą palaikote?

– Žinoma, „Dokininkus“. Ką gi daugiau?

Alvaras atrodo geros nuotaikos, susijaudinęs, net įsikarščiavęs. Jis tuo džiaugiasi, jaučiasi dėkingas, kad būtent jį išsirinko į draugiją. Alvaras daro gero žmogaus įspūdį. Tiesą sakant, visi jo bendradarbiai krovėjai atrodo geri žmonės: darbštūs, draugiški, paslaugūs.

Jau pirmąją žaidimo minutę raudonųjų komandos gynėjai apsižioplina ir „Dokininkai“ įmuša. Alvaras iškelia rankas ir surinka pergalės šūksnį, tada atsigręžia į berniuką.

– Ar matei, jaunuoli? Ar matei?

Jaunuolis nematė. Apie futbolą nieko nežinantis jaunuolis nesuvokia, kad reikia stebėti aikštėje pirmyn atgal lakstančius vyrus, o ne juos apsupusią nepažįstamų žmonių jūrą.

Jis užsikelia vaiką ant kelių.

– Žiūrėk, – rodo, – jie stengiasi kamuolį įspirti į vartų tinklą. Abiejuose galuose yra po vartininką. Kai jie įspiria kamuolį į tinklą, tai vadinama įvarčiu. Mėlynųjų komanda ką tik įmušė įvartį.

Berniukas linkčioja, bet atrodo, kad jo mintys kitur.

Jis nuleidžia balsą.

– Gal nori į tualetą?

– Noriu valgyti, – pakuždom atsako berniukas.

– Žinau. Ir aš alkanas. Turime priprasti. Pažiūrėsiu, gal per pertrauką pavyks gauti bulvių traškučių ar žemės riešutų. Mėgsti žemės riešutus?

Berniukas linkteli.

– Kada pertrauka? – klausia.

– Greitai. Bet iš pradžių futbolininkai dar turi pažaisti ir stengtis mušti įvarčius. Žiūrėk.

4 SKYRIUS

Tą vakarą grįžęs į kambarį, randa po durimis pakištą raštelį. Nuo Anos: *Gal judu su Dovydu norėtumėte ateiti į iškylą naujiems atvykėliams? Susitikime rytoj vidurdienį parke, prie Fontano. A.*

Vidurdienį jie prie fontano. Jau karšta – regis, net paukščiai apsnūdę. Jie prisėda po plačiašakiu medžiu. Netrukus pasirodo pintu krepšiu nešina Ana.

– Atsiprašau, – sako ji, – netikėti trukdžiai.

– Kiek mūsų tikitės sulaukti? – klausia jis.

– Nežinau. Gal pustuzinio. Palaukiam ir pamatysim.

Laukia. Niekas neateina.

– Atrodo, esame tik mes, – galų gale sako Ana. – Pradėsime.

Krepšyje tėra viso labo pakelis krekerių, prėskos sojų pupelių tyrės stiklainis ir vandens butelis. Tačiau vaikas nesiskųsdamas godžiai sukerta savo davinį.

Ana nusižiovauja, išsitiesia ant žolės, užsimerkia.

– Ką turėjote omenyje aną dieną, kai kalbėjote, kad reikia *švariai nusiprausti*? – klausia jis. – Sakėte, kad mes su Dovydu turime švariai nusiprausti senuosius ryšius.

Ana tingiai purto galvą.

– Kitą kartą, – sako. – Ne dabar.

Jos balse, primerktų akių žvilgsnyje, kuriuo iš padilbų jį nužvelgia, jis junta kvietimą. Pustuzinis taip ir neatsiradusių svečių – ar jie prasimanyti? Jeigu čia nebūtų vaiko, atsigultų šalia ant žolės ir galbūt švelniai nuleistų savo ranką ant josios.

– Ne, – kužda ji, tarytum skaitydama jo mintis. Antakiais lyg šešėlis nuslenka. – Ne šitai.

Ne šitai. Kodėl jis šią jauną moterį tai sušildo, tai atšaldo? Ar šiame krašte yra nustatytos jam neperprantamos skirtingų lyčių ir kartų bendravimo taisyklės?

Berniukas jį niukteli ir rodo beveik ištuštėjusį krekerių pakelį. Jis užtepa ant krekerio tyrės ir paduoda.

– Geras jo apetitas, – neatmerkdama akių sako mergina.

– Jis amžinai alkanas.

– Nesijaudinkit, apsipras. Vaikai greitai apsipranta.

– Apsipras su alkiu? Kodėl turėtų apsiprasti su alkiu, jeigu maisto netrūksta?

– Noriu pasakyti, pripras prie saikingos dietos. Alkis tai lyg koks pilve įsitaisęs šuo: kuo daugiau jį šeri, tuo daugiau reikalauja. – Staiga ji atsisėda, kreipiasi į vaiką. – Girdėjau, kad ieškai mamos, – taria. – Ar pasiilgsti mamos?

Berniukas linkteli.

– O kuo tavo mama vardu?

Berniukas klausiamu žvilgsniu pažiūri į jį.

– Vardo jis nežino, – sako jis. – Įsėdęs į laivą turėjo laišką, tačiau pametė.

– Raištis nutrūko, – sako vaikas.

– Laiškas buvo kapšelyje, – jis paaiškina, – pakabintame jam ant kaklo. Raištis nutrūko, ir laiškas pasimetė. Visame laive jo ieškojo. Taip ir susipažinau su Dovydu. Bet laiškas neatsirado.

– Įkrito į jūrą, – priduria berniukas. – Žuvys jį suėdė.

Ana raukosi.

– Jeigu neprisimeni mamos vardo, gal nupasakotum, kaip ji atrodo? Galėtum ją nupiešti?

Berniukas purto galvą.

– Vadinasi, mama dingo ir nežinai, kur jos ieškoti. – Ana nutyla ir mąsto. – O ką manytum, jeigu tavo *padrino*[16] imtų tau ieškoti kitos mamos, mylinčios ir rūpestingos?

– Kas yra *padrino*? – klausia berniukas.

– Vėl lipdote man etiketes, – įsiterpia jis. – Nesu Dovydo tėvas, nesu jo *padrino*. Tik padedu jam susieiti su motina.

Priekaištą ji praleidžia negirdom.

– Jeigu susirastumėte žmoną, – kalba, – ji galėtų atstoti jam motiną.

Jis prapliumpa juoku.

– Kokia moteris panorėtų tekėti už tokio žmogaus kaip kaip aš, svetimšalio, neturinčio nė drabužių pakaitos? – Jis laukia, kad mergina paprieštarautų, bet ji tyli. – Be to, net jeigu žmoną susirasčiau, nėra jokių garantijų, kad ji panorės – suprantat – globoti vaiką? Arba kad mūsų jaunasis draugas ją priims?

– Niekada nežinai. Vaikai apsipranta.

– Tik tą ir kartojat. – Jis užsiplieskia pykčiu. Ką šita jauna pasipūtėlė nutuokia apie vaikus? Ir kokią teisę ji turi pamokslauti? Staiga atskiros detalės susidėlioja į paveikslą. Nederantys drabužiai, gluminantis griežtumas, šnekos apie krikštatėvius... – Ana, gal jūs kartais vienuolė? – klausia jis.

Ji šypsosi.

– Kodėl taip sakote?

– Ar nesate viena iš tų vienuolių, palikusių vienuolyną ir gyvenančių pasaulyje? Dirbančių darbus, kurių niekas nenori imti – kalėjimuose, našlaičių prieglaudose ir beprotnamiuose? Pabėgėlių priėmimo centruose?

16 Krikštatėvis (isp.).

– Nesąmonė. Žinoma, ne. Centras tai ne kalėjimas. Ne labdara. Tai socialinės rūpybos dalis.

– Net jeigu taip, kas pakęstų be paliovos plūstančius tokius kaip mes žmones, bejėgius, neišprususius, skurstančius, jeigu nesisemtų jėgų iš kokio nors tikėjimo?

– Tikėjimo? Tikėjimas su tuo neturi nieko bendra. Galima tikėti tuo, ką darai, net jeigu tai neduoda regimų vaisių. Centras – kitas reikalas. Čia atvyksta žmonės, kuriems reikia pagalbos, ir mes jiems padedame. Padedame pataisyti savo padėtį ir gyvenimą. Tie dalykai nėra neregimi. Jie nereikalauja aklai tikėti. Dirbame savo darbą, ir viskas išeina į gera. Papraščiau nebūna.

– Nėra neregimų dalykų?

– Nėra neregimų dalykų. Prieš dvi savaites buvote Belstare. Praeitą savaitę suradome jums darbą dokuose. Šiandien iškylaujate parke. Kas čia neregima? Tai pažanga, regima pažanga. Šiaip ar taip, jei grįšime prie jūsų klausimo: ne, aš nesu vienuolė.

– Tai kam tas jūsų skelbiamas asketizmas? Liepiate mums sutvardyti alkį, badu galuoti savo vidinį šunį. Kodėl? Kuo blogas yra alkis? Kam reikalingi mūsų troškimai, jei ne tam, kad paaiškintų, ko mums reikia? Kaip mes gyventume, jei neturėtume jokių troškimų, jokių geismų?

Jam šis klausimas atrodo vykęs, rimtas klausimas, galintis sutrikdyti puikią doktrinos žinovę – jauną vienuolę.

Ji atsako taip lengvai, taip lengvai ir taip tyliai, – tarsi to neturėtų išgirsti vaikas, – kad iš karto jis nesupranta:

– Kurgi, jūsų nuomone, jus veda jūsiškiai troškimai?

– Maniškiai troškimai? Ar galiu būti atviras?

– Galite.

– Nenoriu pasirodyti negerbiąs jūsų ar jūsų svetingumo,

bet jie mane veda toliau už krekerių ir sojų pupelių tyrės. Pavyzdžiui, jie veda link jautienos kepsnio su bulvių koše ir padažu. Ir neabejoju, kad šis jaunuolis, – jis susiieško berniuko ranką ir suspaudžia, – jaučiasi lygiai taip pat. Ar ne?

Berniukas energingai linksi.

– Jautienos kepsnio, apvarvėjusio mėsos sultimis, – tęsia jis. – Žinote, kas labiausiai mane šioje šalyje stebina? – Jo balse suskamba beatodairiška gaida; protingiau būtų liautis, bet jis nesustoja. – Ji tokia bekraujė. Visi sutiktieji tokie padorūs, tokie geri, tokie geranoriški. Niekas nesikeikia, niekas nepyksta. Niekas neprisigeria. Niekas net balso nepakelia. Gyveni pasninkaudamas duona, vandeniu ir sojų pupelių tyre ir tvirtini esąs sotus. Žmoniškai kalbant, kaip tai įmanoma? Ar jūs meluojate, net patys sau?

Mergina apglėbia savo kelius ir be žodžių jį stebi, laukdama, kol tirada baigsis.

– Mes alkani, ir šis vaikas, ir aš. – Jis prisitraukia besispyriojantį berniuką. – Mus nuolatos kamuoja alkis. Ir tik nesakykit, kad mūsų alkis – svetimas, mūsų atsigabentas dalykas, šičia nežinomas dalykas, kad jam čia ne vieta, kad turime sau nuolankiai badauti. Kai mes alkį įveikiame, pasak jūsų, įrodome, kad galime prisitaikyti ir tada jau amžiams būti laimingi. Bet aš nenoriu badu galuoti alkano šuns! Noriu jį pašerti! Nesutinkate? – Jis purto berniuką. Berniukas kniaubiasi jam po pažastimi, šypsosi, linkčioja. – Nesutinki, mano berniuk?

Stoja tyla.

– Jūs tikrai įpykęs, – sako Ana.

– Aš ne įpykęs, aš išalkęs! Pasakykit: kuo blogai patenkinti įprastą apetitą? Kodėl reikia nuslopinti įprastus savo postūmius, alkius ir geismus?

– Ar tikrai norite toliau panašiai tęsti vaiko akivaizdoje?

– Nesigėdiju to, ką sakau. Čia nėra nieko, nuo ko vaiką reikėtų saugoti. Jeigu vaikas gali miegoti lauke ant plikos žemės, tai jis tikrai gali klausytis, kaip suaugusieji gyvai dalijasi nuomonėmis.

– Puiku, aš savo ruožtu irgi gyvai pasidalysiu nuomone. To, ko jūs iš manęs norite, aš nedarau.

Jis suglumęs spokso į ją.

– To, ko aš iš jūsų noriu?

– Taip. Norite, kad leisčiau jums mane apkabinti. Abu žinome, ką tai reiškia: *apkabinti*. O aš to neleidžiu.

– Nieko nesakiau apie jūsų apkabinimą. O beje, kas čia blogo apsikabinti, jei nesate vienuolė?

– Troškimų atsisakymas neturi nieko bendra su tuo, ar esi vienuolė, ar nesi. Tiesiog to nedarau. Aš to neleidžiu. Aš to nemėgstu. Nejaučiu tokio potraukio. Nejaučiu tokio potraukio apskritai ir netrokštu suprasti, ką tai reiškia žmonėms. Ką tai reiškia vyrui.

– Ką norite pasakyti, *ką tai reiškia vyrui*?

Ji kandžiai žvilgteli į vaiką.

– Ar tikrai norite, kad tęsčiau?

– Tęskite. Gyvenimo pamokos niekada nebūna per ankstyvos.

– Puiku. Atrodau jums patraukli, galiu tai numanyti. Galbūt jums atrodau netgi graži. Kadangi jums atrodau graži, jaučiate postūmį, jaučiate potraukį mane apkabinti. Ar teisingai perskaitau jūsų siunčiamus ženklus? O jeigu neatrodyčiau jums graži, tokio postūmio nejaustumėte.

Jis tyli.

– Kuo jums atrodau gražesnė, tuo stiprėja jūsų troškimas. Štai kaip veikia šitie troškimai, kuriuos laikote savo

kelrode žvaigžde ir kuriais aklai sekate. Dabar pamąstykite. Ką bendra – meldžiu, pasakykit – turi grožis su apkabinimu, kurį, pagal jūsų norą, turėčiau priimti? Koks jų tarpusavio ryšys? Paaiškinkite.

Jis tyli, ne šiaip sau tyli. Jis priblokštas.

– Tęskite. Sakėte neturįs nieko prieš, jeigu išgirs jūsų anūkas. Sakėte norįs, kad jis gautų gyvenimo pamoką.

– Tarp vyro ir moters, – pagaliau jis prabyla, – kartais kyla natūrali trauka, nenumatyta, iš anksto neapgalvota. Abu vienas kitam pasirodo patrauklūs, arba, kitaip tariant, gražūs. Paprastai moteris esti gražesnė už vyrą. Kodėl vienas kyla iš kito, trauka ir potroškis apkabinti, yra paslaptis ir paaiškinti jos negaliu – nebent pasakyti, kad aš, mano fizinė savastis, temoka moters grožiui atiduoti vienintelę duoklę – jausdama potraukį prie moters. Vadinu tai duokle, nes man tai atrodo lyg dovana, o ne užgaulė.

Jis nutyla.

– Tęskite, – ragina ji.

– Tik tiek tenorėjau pasakyti.

– Tik tiek. Ir atiduodamas man duoklę – dovaną, ne užgaulę – norite mane tvirtai sugriebti ir sugrūsti į mane savo kūno dalį. Kaip duoklę, teigiate. Man visas tas reikalas atrodo nesąmonė – iš jūsų pusės nesąmonė norėti tai padaryti, iš mano pusės nesąmonė tai leisti.

– Tik tada, kai jūs tai pateikiate kaip nesąmonę. Savaime tai nėra nesąmonė. Negali būti nesąmonė, nes tai yra prigimtinis prigimtinio kūno geismas. Tai mumyse prabylanti prigimtis. Tokia yra tikrovė. Tikrovė negali būti absurdiška.

– Iš tiesų? O jeigu pasakysiu, kad ji man atrodo ne tik absurdiška, bet ir bjauri?

Jis su nepasitikėjimu purto galvą.

– Negalite taip galvoti. Gal ir atrodau senas ir nepatrauklus – ir aš, ir mano troškimai tokie. Bet tikrai negalite manyti, kad bjauri yra pati prigimtis.

– Taip, galiu. Prigimtis gali turėti grožio savybių, bet ji gali turėti ir bjaurasties savybių. Tos mūsų kūnų dalys, kurias kukliai nutylėjote, bent jau sūnui girdint: ar manote, kad jos gražios?

– Pačios savaime? Ne, pačios savaime jos nėra gražios. Graži yra visuma, o ne dalys.

– Ir šitas dalis, kurios nėra gražios, norite įgrūsti į mane! Ką turėčiau apie tai galvoti?

– Nežinau. Pasakykit, ką galvojate.

– Kad visa jūsų gražioji šneka apie duoklės atidavimą grožiui tėra *una tontería*. Jeigu jums atrodau esanti gėrio įsikūnijimas, tokių ketinimų mano atžvilgiu turėti negalite. Tad kodėl norite taip pasielgti, jeigu aš esu grožio įsikūnijimas? Ar grožis menkesnis už gėrį? Paaiškinkite.

– *Una tontería*: kas tai?

– Nesąmonė. Niekalai.

Jis pakyla.

– Neketinu toliau atsiprašinėti, Ana. Man neatrodo, kad ši diskusija kur nors veda. Nemanau, kad žinote, apie ką kalbate.

– Tikrai? Laikote mane neišmanėliu vaiku?

– Gal ir nesate vaikas, bet manau, kad apie gyvenimą neišmanote. Eikš, – taria vaikui, imdamas jį už rankos. – Iškyla baigėsi, dabar metas padėkoti poniai ir eime, susiieškosime ko užkąsti.

Ana atsilošia, ištiesia kojas, suneria rankas ant kelių, pakėlusi galvą pašaipiai jam šypsosi.

– Per arti tiesos, ar ne? – sako.

Akinant saulei jis žingsniuoja per tuščią parko teritoriją, berniukas bidzena, stengdamasis neatsilikti.

– Kas yra *padrino*? – klausia berniukas.

– *Padrino* – tas, kas atstoja tėvą, kai dėl kokių nors priežasčių tėvo nėra šalia.

– Ar tu esi mano *padrino*?

– Ne, nesu. Niekas manęs nekvietė būti tavo *padrino*. Aš tik tavo draugas.

– Galiu pakviesti tave būti mano *padrino*.

– Ne nuo tavęs tai priklauso, mano berniuk. Negali pats išsirinkti *padrino*, kaip negali pasirinkti ir tėvo. Nėra tinkamo žodžio įvardyti, kas aš esu tau, lygiai kaip nėra tinkamo žodžio įvardyti, kas tu man esi. Tačiau, jeigu nori, gali mane vadinti Dėde. Kai žmonės klausia: *Kas jis tau?* – gali atsakyti: *Jis mano dėdė. Jis mano dėdė ir myli mane*. O aš atsakysiu: *Jis yra mano berniukas*.

– Bet ar ta ponia bus mano motina?

– Ana? Ne. Jai neįdomu būti motina.

– Ar tu ją vesi?

– Žinoma, ne. Aš čia esu ne tam, kad žmonos ieškočiau, aš čia tam, kad padėčiau tau rasti motiną, tavo tikrąją motiną.

Jis stengiasi kalbėti ramiu balsu, nerūpestingai, tačiau iš tikrųjų merginos užsipuolimas jį sukrėtė.

– Tu ant jos pykai, – sako berniukas. – Kodėl pykai?

Jis sustoja kaip įbestas, kilsteli berniuką ir pabučiuoja į antakį.

– Atsiprašau, kad pykau. Ant tavęs nepykau.

– Bet pykai ant ponios ir ji ant tavęs pyko.

– Ant jos pykau, nes ji blogai su mumis elgiasi, ir nesuprantu, kodėl. Mudu susiginčijome. Ji ir aš karštai susiginčijome. Bet dabar viskas baigta. Tai nebuvo svarbu.

– Ji sakė, kad norėjai kažką į ją įgrūsti.

Jis tyli.

– Ką ji norėjo pasakyti? Ar tu tikrai nori kažką į ją įgrūsti?

– Tai tik toks posakis. Ji norėjo pasakyti, kad aš stengiuosi jai primesti savo mintis. Ir ji buvo teisi. Niekas neturi stengtis primesti žmonėms savo minčių.

– Ar aš tau primetu savo mintis?

– Ne, žinoma, ne. Dabar susiraskim ko užkąsti.

Jie naršo po rytines parko teritorijos gatves, ieškodami kokios nors užkandinės. Tai kuklių namelių rajonas, šen bei ten pasitaiko žemas daugiabutis. Jie aptinka tik vieną parduotuvę. Iškaboje didelėmis raidėmis užrašyta *NARANJAS*[17]. Plieno langinės uždarytos, tad jis negali išsiaiškinti, ar čia tikrai pardavinėjami apelsinai, ar *Naranjas* tėra pavadinimas.

Jis susistabdo praeivį, senyvą vyrą, vediną šuniu su pavadėliu.

– Atleiskite, – taria, – su savo berniuku ieškau kavinės ar restorano, kur galėtume užvalgyti, arba jei ne, tai bent maisto parduotuvės.

– Sekmadienio popietę? – perklausia žmogus. Jo šuo uostinėja berniuko batus, paskui tarpkojį. – Nežinau, ką pasiūlyti, nebent ryšitės nusigauti į miestą.

– Ar yra autobusas?

– 42-asis, bet sekmadieniais jis nevažiuoja.

– Vadinasi, į miestą nusigauti negalime. O aplink nėra nieko, kur galėtume pavalgyti. Ir visos parduotuvės uždarytos. Ką mums patartumėte daryti?

Vyriškio veidas paniūra. Jis trukteli šuns pavadėlį.

17 Apelsinai (isp.).

– Eikš, Brunai, – paragina.

Surūgęs jis pasuka atgal į Centrą. Jie stumiasi lėtai, nes berniukas stabčioja, stengdamasis peršokti grindinio plyšius.

– Nagi, paskubėk, – irzliai ragina jis. – Kitą dieną prisižaisi.

– Ne. Nenoriu įkristi į plyšį.

– Nesąmonė. Kaip toks dičkis berniukas gali įkristi į tokį mažą plyšį?

– Ne į šitą plyšį. Į kitą plyšį.

– Kurį plyšį? Parodyk tą plyšį.

– Nežinau! Nežinau, kurį plyšį. Niekas nežino.

– Niekas nežino, nes niekas negali įkristi į grindinio plyšį. Dabar paskubėk.

– Aš galiu! Tu gali! Bet kas gali! Tu nežinai!

5 SKYRIUS

Kitą dieną, per pietų pertrauką, jis pasiveda Alvarą į šalį.

– Atleiskite, jei kreipiuosi asmeniniu klausimu, – sako jis, – bet vis labiau nerimauju dėl berniuko sveikatos, ypač dėl jo valgomo maisto, kuris – kaip matote – tėra vien duona, duona ir vėl duona.

Iš tiesų jie mato berniuką, sėdintį pašiūrės priedangoje tarp krovėjų, graudžiai žiaumojantį vandeniu sudrėkintą savo žiauberę.

– Man regis, – tęsia jis, – kad augančiam berniukui reikia daugiau įvairovės, maistingesnės mitybos. Negali būti gyvas vien duona. Tai nėra visavertis maistas. Gal kartais žinote, kur galėčiau nusipirkti mėsos, kad nereikėtų važiuoti į miesto centrą?

Alvaras krapštosi galvą.

– Nieko čia netoliese nėra, netoli dokų. Kai kurie žmonės gaudo žiurkes, girdėjau pasakojant. Žiurkių netrūksta. Bet tam reikėtų spąstų, o dabar iškart nepasakysiu, kur galėtumėte gauti gerus žiurkių spąstus. Ko gero, teks pačiam pasidaryti. Galima naudoti laidą ir kokį nors jungiklį.

– Žiurkes?

– Taip. Neteko matyti? Kur laivai, ten ir žiurkės.

– Bet ar kas valgo žiurkes? Ar jūs žiurkes valgote?

– Ne, man tai nė nešautų į galvą. Bet paklausėte, kur gauti mėsos, o daugiau nieko negaliu pasiūlyti.

Jis ilgai žiūri Alvarui į akis. Nemato jokių ženklų, kad jis juokauja. O jeigu tai juokas, tai labai paslėptas juokas.

Po darbo su berniuku eina tiesiai į mįslingąją vietą – *Naranjas*. Ateina kaip tik tuo metu, kai savininkas ruošiasi nuleisti langines. Paaiškėja, kad *Naranjas* iš tiesų yra parduotuvė ir tikrai čia prekiaujama apelsinais, lygiai kaip ir kitais vaisiais bei daržovėmis. Kol savininkas nekantriai laukia, jis prisirenka tiek, kiek jiedu paneš: maišelį apelsinų, pustuzinį obuolių, dar morkų ir agurkų.

Grįžta į savo kambarį Centre. Jis supjausto berniukui obuolį ir nulupa apelsiną. Šiam bevalgant, morką ir agurką suraiko plonais griežinėliais ir išdėlioja lėkštėje.

– Imk! – sako.

Berniukas įtariai baksteli agurką, pauosto.

– Man nepatinka, – sako. – Prastas kvapas.

– Nesąmonė. Agurkas išvis neturi kvapo. Žalioji dalis – tai tik luobas. Paragauk. Tau sveika. Geriau augsi.

Pats suvalgo visą agurką, pusę morkos ir apelsiną.

Kitą rytą vėl suvaikšto į *Naranjas*, nuperka daugiau vaisių – bananų, kriaušių, abrikosų – ir parneša į kambarį. Dabar jie turi nemažai atsargų.

Į darbą pavėluoja, bet Alvaras dėl to neprikiša.

Nors jų maisto racionas maloniai pasipildo, vis tiek jo kūno neapleidžia nuovargis. Kasdienis darbas, kilnojimas ir nešiojimas, užuot jį sustiprinęs, regis, tik sekina. Apima pojūtis, lyg virstų vaiduokliu; jis baiminasi, kad darbo draugų akivaizdoje nualps ir prisidarys gėdos.

Vėl susiieško Alvarą.

– Prastai jaučiuosi, – sako. – Jau kurį laiką jaučiuosi prastai. Gal nurodytumėte kokį gydytoją?

– Yra klinika, Prieplaukos 7, ji po pietų dirba. Iškart ten ir eikite. Pasakykit, kad dirbate čia: tada nereikės mokėti.

Pagal rodykles jis suranda Prieplaukos 7, čia išties yra nedidelė klinika, pavadinta tiesiog *Clínica*. Durys praviros, prie registratūros langelio nieko nėra. Paspaudžia skambutį, bet jis neveikia.

– Sveiki! – sušunka. – Ar yra kas nors?

Tyla.

Jis užeina už langelio ir pabeldžia į uždarytas duris su užrašu *Cirugía*[18].

– Sveiki! – šūkteli.

Durys atsidaro, ir jis akis į akį susiduria su stambiu rausvaveidžiu vyru, vilkinčiu baltą chalatą, ant apykaklės – ryški dėmė, tarsi šokolado. Vyriškis smarkiai prakaituoja.

– Laba diena, – pasisveikina. – Ar jūs daktaras?

– Užeikit, – sako vyriškis. – Sėskitės. – Mosteli į kėdę, nusiima akinius, nosine kruopsčiai nuvalo stiklus. – Dirbate čia, dokuose?

– Krantinės 2.

– A, Krantinės 2. Kuo galiu jums padėti?

– Paskutinę savaitę, gal ir porą, prastokai jaučiuosi. Nėra jokių ypatingų simptomų, tik greitai pavargstu, vis ima ir užeina svaigulys. Gal, manau, dėl prasto maisto, nepakankamai maistingo.

– Kada užeina tas svaigulys? Tam tikru dienos metu?

– Ne, ne tam tikru metu. Užeina, kai pavargstu. Dirbu krovėju, pakraunu ir iškraunu, kaip ir sakiau. Nesu prie tokio darbo įpratęs. Per dieną tenka daugybę kartų kilti ir leistis trapu. Kartais, kai žvelgiu žemyn į plotą tarp

18 Operacinė (isp.).

krantinės ir laivo borto, o bangos pliaukši į krantinę, užeina svaigulys. Man rodos, kad tuoj paslysiu ir nukrisiu, galbūt susitrenksiu galvą ir nuskęsiu.

– Nepanašu, kad nuo prasto maisto.

– Gal ir ne. Bet jeigu geriau maitinčiausi, lengviau būtų kovoti su svaiguliu.

– Ar esate anksčiau jautęs panašią baimę, baimę nukristi ir nuskęsti?

– Tai ne psichologinė problema, daktare. Aš darbininkas. Sunkiai dirbu. Ištisas valandas tampau sunkius krovinius. Širdis daužosi. Visą laiką atrodo, kad jėgos tuoj baigsis. Žinoma, normalu, kad kartais mano kūnas būna linkęs nukristi, arba mane išduoti.

– Žinoma, normalu. Bet jeigu tai normalu, kodėl atėjote į kliniką? Ko iš manęs tikitės?

– Ar nemanote, kad reikėtų paklausyti mano širdies plakimo? Ar nemanote, kad reikėtų ištirti, ar man nėra anemijos? Ar nemanote, kad reikėtų aptarti galimus mano mitybos trūkumus?

– Širdį patikrinsiu, kaip pageidaujate, bet negaliu ištirti, ar jums nėra anemijos. Čia ne medicinos laboratorija, čia tik klinika, pirmosios pagalbos dokų darbininkams klinika. Nusirenkite marškinius.

Jis nusimeta marškinius. Gydytojas prispaudžia jam prie krūtinės stetoskopą, žvilgsnį nukreipia į lubas, klausosi.

– Širdis gera. Tarnaus jums daugelį metų. Galite grįžti prie darbo.

Jis pakyla.

– Kaip galite taip kalbėti? Aš išsekęs. Nesijaučiu savimi. Sulig kiekviena diena bendra mano sveikatos būklė

blogėja. Ne to tikėjausi, kai čia atvykau. Liga, išsekimas, nepasitenkinimas – nieko panašaus nesitikėjau. Mane kamuoja nuojauta – ne tik proto nuojauta, bet ir kūniška nuojauta, – kad tuoj nugriūsiu. Kūnas visais įmanomais būdais man duoda ženklus, kad baigia išsekti. Kaip galite sakyti, kad man nieko blogo nėra?

Tyla. Gydytojas rūpestingai sulanksto stetoskopą, sudeda į juodą dėklą ir įkiša į stalčių. Alkūnėm atsiremia į stalą, suneria rankas, smakrą padeda ant rankų, prabyla.

– Mielasis pone, – sako jis, – esu tikras, kad eidamas į šią mažą kliniką stebuklo nesitikėjote. Jeigu būtumėte vylęsis stebuklo, būtumėte kreipęsis į tikrą ligoninę su tikra laboratorija. Nedaug tegaliu jums pasiūlyti – nebent patarimą. Paprastą patarimą: nežiūrėkite žemyn. Tie svaigimo priepuoliai jums užeina, nes žiūrite žemyn. Svaigulys – psichologinė problema, ne medicininė. Priepuolį sukelia žiūrėjimas žemyn.

– Tik tiek tegalite patarti: nežiūrėti žemyn?

– Tik tiek, nebent jaučiate objektyvių simptomų, apie kuriuos galite man papasakoti.

– Ne, tokių simptomų nėra. Jokių panašių simptomų.

– Kaip sekėsi? – klausia Alvaras jam grįžus. – Ar radote kliniką?

– Kliniką radau ir su daktaru kalbėjausi. Jis sako, kad turiu žiūrėti viršun. Kol žiūrėsiu į viršų, nieko blogo man nenutiks. Jeigu žiūrėsiu žemyn, galiu nukristi.

– Patarimas atrodo geras, blaivus, – sako Alvaras. – Jokių vingrybių. O dabar gal ne pro šalį būtų paimti laisvadienį ir truputį pailsėti?

Jis ir toliau jaučiasi išsekęs – nepadeda nei švieži vaisiai iš *Naranjas*, nei daktaro patikinimas, kad jo širdis sveika ir kad nėra priežasčių, kurios jam trukdytų nugyventi ilgą amžių. Nepraeina nė svaigulys. Jis paiso daktaro patarimo lipant trapu nežiūrėti žemyn, bet negali negirdėti grėsmingo bangų pliaukšėjimo į slidžią krantinę.

– Tai tik svaigulys, – ramina jį Alvaras, plekšnodamas per nugarą. – Daugybę žmonių jis kamuoja. Laimė, visa tai tik galvoje. Tikrovėje to nėra. Nekreipk dėmesio ir netrukus praeis.

Jis nėra įsitikinęs. Nemano, kad praeis tai, kas jį slegia.

– Be to, – sako Alvaras, jeigu kartais paslystum ir nukristum, vis tiek nenuskęstum. Kas nors išgelbėtų. Aš tave išgelbėčiau. Kam dar reikalingi draugai?

– Šoktum ir mane išgelbėtum?

– Jei prireiktų. Arba virvę numesčiau.

– O taip, virvę numesti būtų veiksmingiau.

Alvaras į kandžią gaidelę nekreipia dėmesio, gal jos nė nepagauna.

– Praktiškiau, – priduria.

– Ar mes amžinai krausime iš laivų vien šituos – kviečius? – kitą kartą jis klausia Alvaro.

– Kviečius ir ryžius, – atsako Alvaras.

– Bet ar per dokus mes įvežame vien javus?

– Žiūrint apie ką sakai *mes*. Antroji Prieplauka skirta grūdų kroviniams. Jei dirbtum Septintojoje Prieplaukoje, tektų iškrauti įvairius krovinius. Jei dirbtum Devintojoje Prieplaukoje, tektų iškrauti plieną ir cementą. Ar neapėjai dokų? Neištyrinėjai?

– Taip. Bet kitos prieplaukos visada būdavo tuščios. Kaip ir dabar.

– Na, čia juk esama logikos, ar ne? Kasdien naujo dviračio žmogui nereikia. Kasdien neprireikia naujų batų nei naujų drabužių. Bet valgyti turi kasdien. Todėl mums reikia daug grūdų.

– Taigi jei persikelčiau į Septintąją arba Devintąją Prieplauką, galėčiau daugiau dykinėti. Ištisas savaites galėčiau nedirbti.

– Teisingai. Jeigu dirbtum Septintojoje arba Devintojoje, dykinėtum daugiau. Bet ir neturėtum nuolatinio darbo. Tad apskritai kur kas geriau Antrojoje.

– Suprantu. Taigi, šiaip ar taip, tik į gera, kad esu čia, šioje prieplaukoje, šiame uoste, šiame mieste, šioje šalyje. Viskas tik į gera šiame geriausiame iš visų galimų pasaulių[19].

Alvaras raukosi.

– Šis pasaulis nėra galimas, – sako jis. – Tai vienintelis pasaulis. Ar dėl to jis geriausias, čia jau nei tau, nei man spręsti.

Jam galvoje sukasi keletas atsakymų, bet susilaiko jų nepaskelbęs balsu. Ko gero, šiame pasaulyje, jeigu jau jis vienintelis, ironiją vertėtų pamiršti.

19 Garsi frazė iš prancūzų rašytojo ir filosofo Voltero (Voltaire, 1694–1778) apysakos „Kandidas, arba Optimizmas". Apysakos herojaus Kandido filosofijos mokytojas Panglosas nuolat kartoja, kad viskas, kas vyksta, veda tik į gera ir kad gyvename geriausiame iš visų galimų pasaulių. „Kandidą" Volteras parašė kaip literatūrinę Gotfrydo Vilhelmo fon Leibnico (Gottfried Wilhelm von Leibnitz) optimizmo teorijos parodiją.

6 SKYRIUS

Kaip buvo pažadėjęs, Alvaras moko berniuką žaisti šachmatais. Kai darbai sustoja, galima juos pamatyti kur nors šešėlio lopinėlyje besikūprinančius prie kišeninio šachmatų komplekto, įsitraukusius į žaidimą.

– Ką tik jis mane sumušė, – praneša Alvaras. – Tik dvi savaitės praėjo, o jau mane pralenkė.

Eugenijus, iš visų krovėjų didžiausias mokslinčius, meta berniukui iššūkį.

– Žaibiška partija, – pasiūlo jis. – Kiekvienas turime ėjimui po penkias sekundes. Viena-dvi-trys-keturios-penkios.

Žiūrovų rato apsupti, jie žaidžia žaibišką partiją. Per kelias minutes berniukas Eugenijų įvaro į kampą. Eugenijus taukšteli savo karaliui, ir šis nuvirsta ant šono.

– Teks dukart pagalvoti prieš vėl susiremiant su tavimi, – sako jis. – Tu tikrai velnių priėdęs.

Tą vakarą autobuse jis bando užvesti kalbą apie žaidimą ir keistą Eugenijaus pastabą, tačiau berniukas tyli.

– Gal nori, kad nupirkčiau šachmatų komplektą ir turėtum savo? – pasiūlo jis. – Tada galėtum praktikuotis namie.

Berniukas purto galvą.

– Nenoriu praktikuotis. Nemėgstu šachmatų.

– Bet tau puikiai sekasi.

Berniukas gūžteli pečiais.

– Kas apdovanotas talentu, to pareiga jo neslėpti, – atkakliai spiria jis.

– Kodėl?

– Kodėl? Todėl, kad, mano nuomone, pasaulis gerėja, jeigu kiekvienas iš mūsų ko nors pasiekiame.

Berniukas niūriai dėbso pro langą.

– Ar nusiminei dėl to, ką pasakė Eugenijus? Neturėtum. Jis nenorėjo to pasakyti.

– Aš nenusiminiau. Tiesiog nemėgstu šachmatų.

– Ką gi, Alvaras nusivils.

Kitą dieną dokuose pasirodo nepažįstamas vyras. Žemas ir raumeningas, įdegusia tamsaus riešutmedžio atspalvio oda, giliai įdubusiomis akimis, kumpa it vanago snapas nosimi. Mūvi išblukusius mašinine alyva suteptus džinsus, avi ruožuotus odinius aulinius.

Iš marškinių kišenėlės ištraukęs popieriaus skiautelę, paduoda Alvarui ir netardamas nė žodžio spokso į tolį.

– Gerai, – sako Alvaras. – Krausime visą likusią dieną ir beveik visą rytoj. Kai būsite pasirengęs, prisidėkite.

Iš tos pačios kišenės nepažįstamasis išsitraukia cigarečių pakelį. Niekam nepasiūlęs, prisidega cigaretę ir giliau užsitraukia.

– Atminkit, – perspėja Alvaras, – triume nerūkoma.

Vyriškis nerodo jokių ženklų, kad būtų girdėjęs. Ramiai sau dairosi į šalis. Dūmas nuo jo cigaretės kyla aukštyn, ore nė vėjelio.

Jis vardu Daga[20], praneša Alvaras. Niekas jo nevadina kaip nors kitaip, „naujuoju darbininku“ nei „naujuoju vyruku“.

Nors ir žemo stoto, Daga yra stiprus. Kai jam ant pečių užmeta pirmą maišą, jis nė truputėlio nesusvyruoja;

20 Isp. *daga* reiškia durklą, peilį.

kopėčiomis kopia sparčiai ir tvirtai; nustraksi trapu žemyn ir maišą nutrenkia į laukiantį vežimą, regis, be jokių pastangų. Bet tada pasitraukia į pašiūrės pavėsį, pritupia ant kulnų ir prisidega kitą cigaretę.

Alvaras atžingsniuoja prie jo.

– Jokių pertraukų, Daga, – sako jis. – Paskubėk.

– Kokia dienos norma? – klausia Daga.

– Normų nėra. Mums moka už dieną.

– Penkiasdešimt maišų per dieną, – sako Daga.

– Mes pernešame daugiau.

– Kiek?

– Daugiau nei penkiasdešimt. Normų nėra. Kiekvienas vyras neša tiek, kiek gali.

– Penkiasdešimt. Ne daugiau.

– Kelkis. Jei nori rūkyti, palauk pertraukos.

Kritinį tašką padėtis pasiekia penktadienį, kai jiems mokamas užmokestis. Dagai prisiartinus prie stalą atstojančios medinės lentos, Alvaras pasilenkia ir kažką kužda kasininkui į ausį. Kasininkas linkteli. Padeda ant lentos priešais Dagą jo pinigus.

– Kas čia? – klausia Daga.

– Tavo užmokestis už tiek dienų, kiek išdirbai.

Daga surenka monetas ir greitu, paniekinamu judesiu sviedžia atgal, kasininkui į veidą.

– Kas čia dabar? – sako Alvaras.

– Žiurkės alga.

– Toks įkainis. Tiek ir uždirbai. Visi tiek uždirbame. Nori pasakyti, kad mes visi žiurkės?

Vyrai susispiečia aplink. Kasininkas atsargiai susižeria popierius ir uždaro seifą.

Jis, Simonas, pajunta, kaip berniuko pirštai gniaužia jam šlaunį.

– Ką jie daro? – zyzia jis. Jo veidas išbalęs ir sunerimęs. – Ar jie susimuš?

– Ne, žinoma, ne.

– Pasakyk Alvarui, kad nesimuštų. Pasakyk jam! – berniukas trauko jo pirštus, trauko ir trauko.

– Nagi, eime šalin, – ragina jis. – Tempiasi berniuką link molo. – Pažiūrėk! Matai ruonius? Didysis, užrietęs nosį, tai patinas, ruonio patinas. O tie kiti, mažesni, tai jo žmonos.

Nuo minios pusės atskrieja šaižus riksmas. Kyla sujudimas.

– Jie mušasi! – zyzia berniukas. – Nenoriu, kad muštųsi!

Vyrai pusračiu supa Dagą, šis stovi palinkęs pirmyn, lūpose blanki šypsena, viena ranka ištiesta į priekį. Rankoje žiba peilio ašmenys.

– Na! – sako jis ir pamoja peiliu, lyg kviesdamas. – Kas kitas?

Alvaras susikūprinęs sėdi ant žemės. Atrodo, susiėmęs už krūtinės. Ant marškinių – kraujo dryžis.

– Kas kitas? – pakartoja Daga. Niekas nekrusteli. Jis išsitiesia, sulenkia peilį, įsikiša į kelnių kišenę, pakelia seifą, apverčia dugnu aukštyn virš lentos. Į visas puses pasipila monetos.

– Ištižėliai! – pareiškia jis. Susižeria kiek tinkamas, su panieka spiria į statinę. – Apsitarnaukit, – pasiūlo ir atsuka vyrams nugarą. Lėtai pakelia kasininko dviratį ir nuvažiuoja.

Alvaras stojasi. Kraujas ant jo marškinių pateko nuo rankos, jis srūva iš perrėžto delno.

Jis, Simonas, čia yra vyresnysis ar bent jau amžiumi vyriausias: jam teks imtis vadovauti.

– Tau reikia daktaro, – sako jis Alvarui. – Eime. – Pamoja berniukui. – Eikš – nuvesime Alvarą pas daktarą.

Berniukas nekrusteli.

– Kas yra?

Berniuko lūpos juda, bet negirdėti nė žodžio. Jis pasilenkia artyn. – Kas yra? – klausia.

– Ar Alvaras mirs? – kužda berniukas. Visas jo kūnas sustingęs. Jis dreba.

– Žinoma, ne. Jam tik ranka perpjauta, daugiau nieko. Reikia pleistro, kad sustabdytų kraujavimą. Eime. Nuvesim pas daktarą, ir daktaras jam padės.

Tiesą sakant, Alvaras jau pakeliui, lydimas kitų vyrų.

– Jis mušėsi, – sako berniukas. – Jis mušėsi, ir dabar daktaras nupjaus jam ranką.

– Nesąmonė. Daktarai rankų nepjausto. Daktaras išvalys žaizdą ir uždės pleistrą, o galbūt su adata ir siūlu ją susiūs. Rytoj Alvaras sugrįš į darbą, ir visa tai užmiršime.

Berniukas jį veria žvilgsniu.

– Aš nemeluoju, – tęsia jis. – Tau nemeluočiau. Alvaro žaizda nėra sunki. Tas vyras, senjoras Daga ar kuo ten jis vardu, nenorėjo jo sužeisti. Įvyko nelaimingas atsitikimas. Peilis nuslydo. Aštrūs peiliai pavojingi. Įsimink šią pamoką: su peiliais negalima žaisti. Jeigu žaidi su peiliais, gali ir susižeisti. Alvaras buvo sužeistas, laimė, nesunkiai. O senjoras Daga mus paliko, pasiėmė savo pinigus ir išvažiavo. Jis nebegrįš. Čia jam ne vieta, ir jis tai žino.

– Tu nesimušk, – sako berniukas.

– Nesimušiu, pažadu.

– Tu niekada nesimušk.

– Aš nesu mušeika. Nesimušė nė Alvaras. Tik stengėsi apsiginti. Gynėsi ir gavo žaizdą. – Jis ištiesia ranką, rodydamas, kaip Alvaras stengėsi apsiginti, kaip Alvaras gavo žaizdą.

– Alvaras mušėsi, – atremia berniukas, iškilmingai tardamas žodžius, lyg jie būtų galutiniai.

– Gintis nėra tas pat kaip muštis. Savigyna – tai prigimtinis instinktas. Jei kas nors bandytų tau suduoti, tu gintumeis. Dukart negalvotum. Žiūrėk.

Per visą laiką, kai jiedu kartu, jis berniuko nė pirštu nebuvo palietęs. Dabar staiga kilsteli ranką, lyg grasintų smogti. Berniukas nė akim nemirkteli. Jis apsimeta tėškiąs jam antausį. Berniukas nekrūpteli.

– Gerai, – sako jis. – Tikiu tavim. – Nuleidžia ranką. – Tu teisus, aš klydau. Alvarui nereikėjo stengtis apsiginti. Jis turėjo būti kaip tu. Turėjo būti narsus. O dabar keliaukime į kliniką ir pažiūrėkime, kaip jam sekasi?

Kitą dieną Alvaras į darbą ateina su parišta ranka. Kalbėtis apie įvykį atsisako. Perėmę iš jo vadovavimą, vyrai irgi apie tai nekalba. Tačiau berniukas ir toliau zyzia.

– Ar senjoras Daga grąžins dviratį? – klausia. – Kodėl jį vadina senjoru Daga?

– Ne, jis negrįš, – atsako jis. – Jis nemėgsta mūsų, nemėgsta mūsų darbo, nėra jam dėl ko čia sugrįžti. Jeigu jis nori būti vadinamas Daga, tegu sau taip ir vadinasi.

– Bet kodėl jis pavogė pinigus?

– Pinigų jis *nepavogė*. Ir dviračio jis *nepavogė*. Vogti reiškia niekam nematant paimti svetimą daiktą. O kai jis ėmė pinigus, matėme visi. Galėjome jį sustabdyti, bet to nepadarėme. Nusprendėme nesivelti su juo į muštynes.

Nusprendėme, tegu sau eina. Žinoma, tu pritari. Juk tu ir sakei, kad mums nereikia muštis.

– Tas vyras turėjo jam duoti daugiau pinigų.

– Kasininkas? Kasininkas turėjo jam duoti tiek, kiek jis norėjo?

Berniukas linkteli.

– To padaryti jis negalėjo. Jeigu kasininkas mums visiems mokėtų tiek, kiek norime, jam nebeliktų pinigų.

– Kodėl?

– Kodėl? Todėl, kad visi norime daugiau, negu mums priklauso. Tokia žmogaus prigimtis. Nes visi norime daugiau, negu esame verti.

– Kas yra žmogaus prigimtis?

– Tai reiškia, kokie sukurti yra žmonės, tu ir aš, ir Alvaras, ir senjoras Daga, ir bet kuris kitas. Tai reiškia, kokie mes esame, ateidami į pasaulį. Tai reiškia, ką mes visi turime bendra. Norime tikėti, kad esame ypatingi, mano berniuk, kiekvienas iš mūsų. Tačiau, tiesą sakant, tai neįmanoma. Jei visi būtume ypatingi, nebeliktų jokio ypatingumo. Ir vis tiek toliau tikime savimi. Mes leidžiamės į laivo triumą, į karštį ir dulkes, užsikrauname ant nugarų maišus ir tempiame juos aukštyn, į šviesą, matome lygiai taip pat plušančius savo draugus, dirbančius tą patį darbą, niekuo neypatingą, didžiuojamės jais ir savimi, visais darbo draugais, išvien triūsiančiais dėl to paties tikslo, tačiau slaptame savo širdies kampelyje kuždame sau: *Vis tiek, vis tiek tu esi ypatingas, pamatysi! Vieną dieną, kai mažiausiai to tikėsiesi, sušvilps Alvaro švilpukas, ir visus mus pašauks rinktis prieplaukoje, kur lauks didžiulė minia ir vyriškis juodu kostiumu, su aukšta skrybėle; ir vyriškis juodu kostiumu pakvies tave žengti į priekį, ir tars:* Pažvelkit į šį ypatingąjį

darbininką, kuriuo mes visi patenkinti! – *ir jis paspaus tau ranką ir prisegs prie krūtinės medalį*: Už ypatingus nuopelnus vykdant pareigą, – *skelbs medalis, o visi sveikindami šauks ir plos*.

– Žmogiškajai prigimčiai būdinga šitaip svajoti, net jeigu išmintinga būtų tokias svajones pasilaikyti sau. Kaip ir mes visi, senjoras Daga manė esąs ypatingas, bet tos minties sau nepasilaikė. Panoro būti išskirtas. Panoro būti pripažintas.

Jis užsikerta. Berniuko veide – jokių ženklų, kad bent žodį būtų supratęs. Ar šiandien viena iš jo atbukimo dienų, ar jis tiesiog užsispyręs?

– Senjoras Daga norėjo pagyrų ir medalio, – tęsia jis. – Kai nedavėme išsvajoto medalio, vietoje jo pasiėmė pinigus. Pasiėmė tiek, kiek manėsi vertas. Štai ir viskas.

– Kodėl jis negavo medalio? – klausia berniukas.

– Todėl, kad jeigu medalius gautume visi, medaliai netektų vertės. Todėl, kad medalius reikia užsidirbti. Kaip ir pinigus. Medalio negauni vien dėl to, kad jo užsigeidi.

– Aš senjorui Dagai būčiau davęs medalį.

– Ką gi, turbūt mums reikėtų tave pasikviesti į kasininkus. Tada visi gautume medalius ir tiek pinigų, kiek norime, o kitą savaitę pinigų seife ničnieko nebeliktų.

– Pinigų seife visada būna pinigų, – sako berniukas. – Todėl jis ir vadinamas pinigų seifu.

Jis iškelia aukštyn rankas.

– Nesiginčysiu, jei nori būti kvailas.

7 SKYRIUS

Kelioms savaitėms praėjus nuo jų pirmo apsilankymo Centre, iš Noviljos *Ministerio de Reubicación*[21] biuro ateina laiškas su pranešimu, kad jam ir jo šeimai paskirtas butas Rytiniame Rajone, jame apsigyventi būtina iki kito pirmadienio vidurdienio.

Rytinis Rajonas, dažniau vadinamas Rytų Kvartalu, yra ryčiau parko teritorijos plytintis sklypas, tankiai užstatytas daugiabučiais namais, kuriuos skiria vejos ploteliai. Jiedu su berniuku jį jau ištyrinėjo, kaip ištyrinėjo ir šio sklypo dvynį, Vakarinį Rajoną. Rajono gyvenamieji namai visi vienodi, keturaukščiai. Kiekviename aukšte po šešis butus, jų langai išeina į kiemą, aprūpintą tokiais komunaliniais patogumais kaip vaikų žaidimo aikštelė, vaikiškas baseinėlis, dviračių stovas, virvės skalbiniams džiauti. Apskritai Rytinis Rajonas labiau pageidaujamas negu Vakarinis Rajonas; jie turėtų džiaugtis, kad buvo atsiųsti čionai.

Persikrausto iš Centro lengvai, nes daiktų visai mažai teturi, o draugysčių neužmezgė. Jų kaimynas iš vienos pusės buvo senis, kuris kretėdamas visur šlitinėdavo su chalatu ir šnekėdavosi su savimi; kaimynai iš kitos pusės, pasipūtusi pora, apsimesdavo nesuprantą jo ispanų kalbos.

Naujasis butas antrame aukšte, nedidukas ir menkai apstatytas: dvi lovos, stalas ir kėdės, komoda, plieninis

21 Perkėlimo tarnyba (isp.).

stelažas. Mažoje pagalbinėje patalpoje – elektrinė viryklė ant stovo ir kriauklė su vandens čiaupu. Sudedamoji širma slepia dušą ir tualetą.

Pirmajai jų vakarienei Kvartale jis paruošia berniuko mėgstamą valgį, blynus su sviestu ir džemu.

– Mums čia patiks, ar ne? – sako jis. – Tai bus naujas mūsų gyvenimo puslapis.

Alvarui pranešęs, kad prastai jaučiasi, jis nedvejodamas ima laisvadienius. Uždirba daugiau, nei pakanka jų reikmėms tenkinti, pinigus leisti nelabai yra kur, beprasmiškai alintis jis nemato reikalo. Be to, netrūksta laikino darbo ieškančių naujų atvykėlių, galinčių jį pavaduoti dokuose. Tad keletą rytų jis tiesiog voliojasi lovoje, tai užsnūsdamas, tai prabusdamas, mėgaudamasis saulėta šiluma, pro naujųjų namų langus plūstančia vidun.

Aš juosiuosi strėnas[22], sako jis sau. *Aš juosiuosi strėnas kitam šio projekto puslapiui.* Kitu puslapiu jis sau vadina berniuko motinos paiešką, tik dar nežino, nuo ko šią paiešką pradėti. *Aš kaupiu jėgas; aš kuriu planus.*

Kol jis ilsisi, berniukas žaidžia lauke, smėlio dėžėje, o jeigu ne, tai slampinėja tarp skalbinių virvių, kažin ką sau niūniuodamas, lyg kokonas supstosi į džiūstančias paklodes, o paskui sukasi ratu, kol atsivynioja. Regis, šitas žaidimas jam niekad nepabosta.

– Vargu ar mūsų kaimynai apsidžiaugs pamatę, ką išdirbinėji su ką tik išskalbtais jų skalbiniais, – sako jis. – Kas čia tave taip traukia?

– Man patinka jų kvapas.

Kitą kartą, eidamas per kiemą, jis atsargiai prispaudžia veidą prie paklodės ir giliai įkvepia. Švarus, šiltas, raminantis kvapas.

22 Biblinis posakis (plg. Job 38, 3; Jer 1, 17; Ef 6, 14 ir kt.). „Susijuosti strėnas" perkeltine prasme reiškia „pasiruošti, būti pasirengusiam, sutelkti jėgas".

Ta pačią dieną, vėliau, pažvelgęs pro langą jis mato berniuką, išsitiesusį ant žolės su kitu, didesniu, berniuku. Jiedu sukišę galvas; atrodo, artimai šnekučiuojasi.

– Matau, turi naują draugą, – užsimena jis po pietų. – Kas jis?

– Fidelis. Moka groti smuiku. Parodė man savo smuiką. Ar galėčiau ir aš gauti smuiką?

– Ar jis gyvena Kvartale?

– Taip. Ar galėčiau ir aš turėti smuiką?

– Pažiūrėsim. Smuikai brangiai kainuoja, o dar tau reikėtų mokytojo, negali juk tiesiog paimti smuiką ir groti.

– Fidelį moko jo motina. Ji sako, kad ir mane galėtų pamokyti.

– Gerai, kad turi naują draugą, labai džiaugiuosi. O dėl smuiko pamokų, gal iš pradžių turėčiau peršnekėti su Fidelio motina.

– Eime dabar?

– Eisim vėliau, kai numigsi.

Fidelio butas yra tolimajame kiemo gale. Dar nespėjus pabelsti, durys plačiai atsidaro, ir priešais juos stoja Fidelis, tvirtas, garbanotas, besišypsantis.

Nors ne didesnis už jų butą ir ne toks saulėtas, šis atrodo jaukesnis, gal dėl ryškių užuolaidų su žydinčių vyšnių motyvu, atsikartojančiu ir lovatiesių raštuose.

Jų pasitikti ateina Fidelio motina: prakauli, net liesoka jauna moteris su atsikišusiais dantimis ir glotniai už ausų sušukuotais plaukais. Nežinia kodėl iš pirmo žvilgsnio jis nusivilia, nors visiškai be priežasties.

– Taip, – patvirtina ji, – sakiau jūsų sūnui, kad jis gali kartu su Fidelitu lankyti pamokas. Vėliau galėsime aptarti iš naujo ir pažiūrėti, ar jis turi gabumų ir noro mokytis toliau.

– Labai kilnu iš jūsų pusės. Tiesą sakant, Dovydas man ne sūnus. Aš neturiu sūnaus.

– Kur jo tėvai?

– Jo tėvai... Sunkus klausimas. Paaiškinsiu, kai turėsime daugiau laiko. Apie pamokas: ar mums reikės nuosavo smuiko?

– Su pradedančiaisiais iš pradžių mokomės fleita. Fideli, – ji prisitraukia sūnų artyn, jis ją meiliai apsikabina, – Fidelis prieš pradėdamas groti smuiku metus mokėsi su fleita.

Jis atsigręžia į Dovydą.

– Girdi, mano berniuk? Iš pradžių išmok groti fleita, o jau paskui smuiku. Gerai?

Berniukas susiraukia, greitosiomis meta žvilgsnį į naująjį draugą, tyli.

– Čia rimtas įsipareigojimas, tapti smuikininku. Nepavyks, jei širdis nelinksta. – Jis pasisuka į Fidelio motiną. – Norėčiau paklausti, kiek už tai prašote.

Ji su nuostaba pažvelgia į jį.

– Aš nieko neprašau, – sako ji. – Darau tai dėl muzikos.

Ji vardu Elena. Nebūtų atspėjęs vardo. Būtų spėliojęs, gal Manuela, o gal net Lurdes.

Jis pakviečia Fidelį su motina į išvyką autobusu į Naująjį Mišką, į Alvaro pasiūlytą išvyką („kitados ten buvo plantacija, bet paskui ji buvo palikta gamtos valiai – jums ten patiks“).

Nuo galutinės autobuso stotelės abu berniukai pirmi nuskuodžia taku, o jis su Elena žingsniuoja iš paskos.

– Ar daug mokinių turite? – klausia jis.

– O, nesu tikra muzikos mokytoja. Tik keliems vaikams padedu išmokti pradmenų.

– Kaip užsidirbate pragyvenimui, jeigu neimate atlygio už pamokas?

– Užsidirbu siūdama. Dar iš šio bei to. Gaunu nedidelę pašalpą iš rūpybos. Man užtenka. Yra svarbesnių už pinigus dalykų.

– Turite omenyje muziką?

– Taip, ir muziką, bet ir tai, kaip gyveni. Kaip nori gyventi.

Geras atsakymas, rimtas atsakymas, filosofinis atsakymas. Jis trumpam prityla.

– Ar daug žmonių sutinkate? – klausia jis. – Noriu pasakyti... – ryžtingai eina prie reikalo, – ar yra jūsų gyvenime vyras?

Ji susiraukia.

– Turiu draugų. Moterų, vyrų. Nematau jokio skirtumo.

Takas susiaurėja. Ji eina pirma; jis atsilieka, akimis rydamas jos siūbuojančius klubus. Jis veikiau rinktųsi moterį, kurios kaulus dengia daugiau mėsos. Vis dėlto Elena jam patinka.

– O aš neatsisakyčiau tokio skirtumo, – sako jis. – Arba nenorėčiau atsisakyti.

Ji pristabdo žingsnį, leidžia jam pasivyti, pažvelgia tiesiai į akis.

– Niekas neturėtų atsisakyti to, kas jam svarbu, – taria.

Berniukai grįžta uždusę nuo bėgimo, sveikai įraudę.

– Turime ko nors atsigerti? – klausia Fidelis.

Tik grįžtant namo, jau autobuse, jis vėl gauna progą pasišnekėti su Elena.

– Nieko apie jus nežinau, – sako jis, – bet man praeitis nėra mirusi. Detalės gal ir nublanko, bet gyvenimo, koks jis buvo, pojūtis tebėra gana ryškus. Pavyzdžiui, vyrai ir moterys; sakote, kad nustojote taip mąstyti, bet aš – ne. Vis tiek jaučiu, kad esu vyras ir kad jūs – moteris.

– Sutinku. Vyrai ir moterys skiriasi. Jiems tenka skirtingi vaidmenys.

Berniukai ant sėdynių priešais juos šnabždasi ir kikena. Jis suima Elenos ranką. Ji neištraukia. Vis dėlto mįslingu kūno kalbos būdu jos ranka duoda atsakymą. Suglemba jo saujoje it žuvis, ištraukta iš vandens.

– Gal galiu paklausti, – sako jis, – ar jums nekyla jokių jausmų vyrui?

– Aš nieko nejaučiu, – lėtai ir atsargiai atsako ji. – Kita vertus, jaučiu gerą valią, daug geros valios. Abiejų, jūsų ir jūsų sūnaus, atžvilgiu. Šilumą ir gerą valią.

– Ar gera valia reiškia, kad linkite mums gero? Man sunku suprasti mintį. Jaučiatės geranoriška mūsų atžvilgiu?

– Taip, būtent.

– Turiu pasakyti, kad čia nuolatos susiduriame su geranoriškumu. Visi mums linki gero, visi pasiruošę mums būti malonūs. Mus tiesiog skraidina geros valios debesis. Bet visa tai truputį miglota. Ar gera valia pati savaime gali patenkinti mūsų reikmes? Ar mūsų prigimčiai nebūdinga trokšti labiau apčiuopiamų dalykų?

Elena atsargiai ištraukia iš jo rankos savąją.

– Galbūt jūs ir norite daugiau negu geros valios; bet ar tai, ko norite, yra geriau už gerą valią? Štai ko turėtumėte savęs paklausti. – Ji lukteli. – Dovydą visada vadinate „berniuku". Kodėl neminite jo vardo?

– Dovydo vardą jam davė stovykloje. Jam nepatinka, sako, esą tai netikras jo vardas. Stengiuosi jį minėti tik tada, kai kitaip neišeina.

– Žinote, vardą pakeisti nėra sunku. Jums reikia nueiti į registracijos biurą ir užpildyti prašymą dėl vardo pakeitimo. Ir viskas. Jokių klausimų. – Ji pasilenkia į priekį. – Apie ką judu šnabždatės? – klausia berniukų.

Sūnus atsako jai šypsena, pirštus pakelia prie lūpų, dėdamasis, kad jiedu užsiėmę slaptais reikalais.

Autobusas juos išleidžia prie Kvartalo.

– Norėčiau jus pakviesti arbatos, – sako Elena, – bet, deja, Fidelitui laikas maudytis ir vakarieniauti.

– Suprantu, – atsako jis. – Iki, Fideli. Ačiū už pasivaikščiojimą. Gerai praleidome laiką.

– Atrodo, su Fideliu gerai sutariate, – užsimena jis berniukui, kai jie lieka vieni.

– Jis mano geriausias draugas.

– Taigi Fidelis tavo atžvilgiu jaučia gerą valią, ar ne?

– Daug geros valios.

– O tu? Ar irgi jauti gerą valią?

Berniukas energingai linksi.

– O dar ką nors jauti?

Berniukas pažvelgia į jį suglumęs.

– Ne.

Štai jis ir gauna atsakymą, kūdikių ir žinduklių lūpomis. Iš geros valios kyla draugystė ir laimė, malonios iškylos parkuose arba malonūs popietiniai pasivaikščiojimai po mišką. O iš meilės, ar bent jau iš jos svarbesnių apraiškų ilgesio, kyla nusivylimas, abejonės, širdasopis. Nieko nėra paprasčiau.

Vis dėlto ką jis veikia su Elena, beveik nepažįstama moterimi, vaiko naujojo draugo motina? Ar viliasi ją suvilioti, nes dar nevisiškai prarastuose jo prisiminimuose vyrams ir moterims būdinga vieniems kitus suvilioti? Ar jis atkakliai tvirtina, kad asmeniniai jausmai (troškimas, meilė) svarbesni už visuotinius (gerą valią, geranoriškumą)? Ir kodėl nuolatos uždavinėja sau klausimus, užuot tiesiog gyvenęs, kaip visi kiti? Ar visa tai dėl to, kad pernelyg lėtai vyksta

perėjimas nuo senų ir patogių (asmeninių) dalykų prie naujų ir nerimastingų (visuotinių)? Ar sau vis užduodamų klausimų ratas tėra augimo tarpsnis, patiriamas kiekvieno naujo atvykėlio, tarpsnis, kurį tokie žmonės kaip Alvaras ar Ana ar Elena jau seniau sėkmingai įveikė? Jeigu taip, kiek dar truks, kol jis taps nauju, tobulu žmogumi?

8 SKYRIUS

— Anądien man kalbėjote apie gerą valią, apie gerą valią kaip apie visuotinį balzamą, gydantį mūsų žaizdas, – sako jis Elenai. – Bet ar jūs niekada nepasigendate senojo gerojo fizinio sąlyčio?

Jie parko teritorijoje, šalia aikštės, kurioje triukšmingai vyksta pustuzinis futbolo rungtynių. Fidelis su Dovydu buvo priimti į vieną žaidėjų būrį, nors iš tiesų yra per maži. Jiedu pareigingai puldinėja pirmyn atgal išvien su kitais žaidėjais, bet kamuolio taip ir negauna.

– Nė vienam, auginančiam vaiką, fizinio sąlyčio netrūksta, – atsako Elena.

– Fizinis sąlytis man reiškia ką kita. Man tai reiškia mylėti ir būti mylimam. Man tai reiškia kasnakt miegoti drauge. Ar šito nepasigendate?

– Ar šito nepasigendu? Nesu iš tų žmonių, Simonai, kuriuos kamuoja prisiminimai. Tai, apie ką kalbate, atrodo toli toli. Ir – jeigu miegoti drauge jums reiškia seksą – keistoka. Keistas rūpesčio objektas.

– Bet juk seksas žmones suartina labiau negu bet kas kitas. Seksas ir mudu suartintų. Pavyzdžiui.

Elena nusigręžia.

– Fidelitai! – šūkteli ir pamojuoja. – Eikš! Mums reikia eiti!

Ar jis klysta, ar tikrai jos skruostas paraudo?

Tiesą sakant, Elena jam atrodo tik vos vos patraukli. Jam nepatinka jos prakaulumas, stiprus žandikaulis ir atsikišę priekiniai dantys. Tačiau jis yra vyras, ji yra moteris, o vaikų draugystė vis labiau juos suvienija. Todėl, nors kaskart mandagiai atstumiamas, jis ir toliau leidžia sau nedideles laisvybes, kurios, regis, ją veikiau linksmina negu pykdo. Norom nenorom jis vis ima ir užsisvajoja, kaip vienoks ar kitoks likimo smūgis pastūmėja Eleną jo glėbin.

Likimo smūgis, pagaliau ištikęs, ateina nutrūkusio elektros energijos tiekimo pavidalu. Elektros tiekimas mieste nutraukiamas ne taip jau retai. Dažniausiai apie tai pranešama išvakarėse, ir elektra nutraukiama arba neporinių, arba porinių numerių namuose. O Kvartale energijos tiekimas nutraukiamas visuose pastatuose paeiliui.

Tačiau tą vakarą, apie kurį kalbama, nėra jokių pranešimų, tik Fidelis pasibeldžia į duris ir klausia, ar galėtų ateiti ruošti namų darbų, nes jų bute nėra elektros.

– Ar spėjai pavalgyti? – klausia jis berniuką.

Fidelis purto galvą.

– Tuoj pat bėk namo, – sako jis. – Pasakyk motinai, kad judu kviečiami vakarienės.

Jo paruošta vakarienė – viso labo duona ir sriuba (išvirta iš miežių kruopų, moliūgų ir konservuotų pupelių iš skardinės), tačiau to pakanka. Fidelis greitai paruošia namų darbus. Berniukai kimba į knygeles su paveikslėliais; staiga Fidelis įminga lyg užmuštas.

– Toks jis buvo nuo pat kūdikystės, – sako Elena. – Niekas jo neprižadins. Nunešiu namo ir paguldysiu. Ačiū už vakarienę.

– Negalite grįžti į tą tamsų butą. Likit nakvoti. Fidelis gali kartu su Dovydu miegoti jo lovoje. Aš permiegosiu ant kėdės. Esu įpratęs.

Tai melas, jis nėra įpratęs miegoti ant kėdžių ir abejoja, ar žmogus apskritai užmigtų ant virtuvinės kėdutės stačia atkalte. Bet Elenai atsisakyti jis neleidžia.

– Kur vonios kambarys, jūs žinote. Štai rankšluostis.

Kai jis pats grįžta iš vonios, ji guli jo lovoje, o berniukai miega šalia vienas kito. Jis susisupa į laisvą antklodę ir išjungia šviesą.

Kurį laiką tylu. Tada iš tamsos ji prabyla:

– Jeigu jums nepatogu, o manau, kad taip ir yra, tai aš galiu pasislinkti.

Jis įsmunka į lovą šalia jos. Tyliai, atsargiai jie užsiima seksu, atsimindami, kad berniukai miega visai arti.

Viskas ne taip, kaip jis tikėjosi. Jos širdis prie to nelinksta, jis tai pajunta iškart, o tiek vilčių jam teikęs užgniaužtas geismas, kaip paaiškėja, buvo tik iliuzija.

– Supranti, ką turiu galvoje? – šnabžda ji, kai viskas jau baigta. Pirštu perbraukia jam per lūpas. – Nuo to netobulėjame, ar ne?

Ar ji teisi? Ar jis turėtų rimtai atsižvelgti į šią patirtį ir atsisveikinti su seksu, kaip, regis, jau yra pasielgusi Elena? Vis dėlto jau vien laikydamas glėbyje moterį, net jeigu ji ir nėra iš kojų verčianti gražuolė, jaučiasi pakylėtas.

– Nesutinku, – šnibžda atsakydamas. – Tiesą sakant, manau, kad visiškai klysti. – Lukteli. – Negi niekada savęs neklausei, gal kaina, kurią mokame už šį naują gyvenimą, užmaršties kaina, galėtų ir nebūti tokia didelė?

Ji neatsako, bet susitvarko apatinius ir atsuka jam nugarą.

Nors jie kartu negyvena, po šios pirmosios drauge praleistos nakties jam patinka vaizduotis, kad jiedu su Elena yra pora arba kad jiedu tampa pora, o abu berniukai – broliai

ar įbroliai. Jie vis labiau ir labiau įpranta vakarieniauti keturiese, savaitgaliais drauge eina apsipirkti arba į iškylas ar išvykas už miesto, ir nors visos nakties jiedu su Elena nebepraleidžia drauge, kartkartėmis, kai berniukų nėra šalia, ji leidžia jam su ja pasimylėti. Jis ima priprasti prie jos kūno su išsišovusiais klubų kaulais ir mažytėmis krūtimis. Lytinio potraukio jam ji nelabai jaučia, tai akivaizdu, bet jam patinka vaizduotis, kad su ja fiziškai suartėdamas jis atlieka kantrų ir ilgą atgaivinimo aktą, per kurį vėl atgyja moters kūnas, iki tol iš esmės miręs.

Kviesdama jį pasimylėti, ji tai daro visiškai nekoketuodama.

– Jei nori, galim dabar tuo užsiimti, – taria ji, uždaro duris ir nusimeta drabužius.

Toks dalykiškumas iškart galėjo jį atstumti, lygiai kaip iškart galėjo pažeminti toks jos abejingumas. Bet nusprendžia, kad nesijaus nei atstumtas, nei pažemintas. Jis priims, ką ji siūlo, noriai ir dėkingai, kiek tik įstengdamas.

Paprastai ji suartėjimą vadina tiesiog *užsiimti tuo*, bet kartais, norėdama jį paerzinti, vartoja žodį *atšildyti*:

– Jei nori, gali dar kartą mane *atšildyti*. – Žodis *atšildyti* sykį jam išsprūdo nerūpestingą akimirką: „Leisk man tave atšildyti!“ Atgaivinti atšildant – tokia mintis ir tada jai pasirodė be galo juokinga, ir dabar jai taip atrodo.

Tarp juodviejų mezgasi jeigu ne artumas, tai draugystė, kuri jam atrodo ganėtinai tvirta, ganėtinai patikima. Ar draugystė vis tiek būtų tarp jų užsimezgusi dėl vaikų draugystės ir daugybės kartu praleidžiamų valandų, ar apskritai čia prisidėjo *užsiėmimas tuo*, jis pasakyti negali.

Ar šitaip, klausia jis savęs, čia, šiame naujajame pasaulyje, kuriasi šeimos: grįstos veikiau draugyste nei meile? Tokia padėtis jam nepažįstama: su moterimi tik draugauti. Tačiau įžvelgia čia ir privalumų. Netgi atsargiai pasidžiaugia.

– Papasakok apie Fidelio tėvą, – prašo jis Elenos.

– Ne kažin kiek jį atsimenu.

– Bet jis juk turėjo tėvą.

– Žinoma.

– Ar tas tėvas buvo panašus į mane?

– Nežinau. Negaliu pasakyti.

– Ar, hipotetiškai kalbant, galėtum tokį kaip aš įsivaizduoti kaip savo vyrą?

– Tokį kaip tu? Kaip tu kuria prasme?

– Ar ištekėtum už tokio kaip aš?

– Jeigu šitaip tu klausi, ar už tavęs ištekėčiau, tada atsakymas teigiamas: taip, ištekėčiau. Ir Fideliui, ir Dovydui, abiem, tai būtų į gera. Kada norėtum tai padaryti? Mat registracijos biuras dirba tik šiokiadieniais. Ar galėtum atsiprašyti iš darbo?

– Tikrai galėčiau. Mūsų viršininkas labai supratingas.

Po šio keisto pasipiršimo ir keisto sutikimo (jam net nieko nereikėjo daryti) jis ima jausti tam tikrą Elenos atsargumą ir naują įtampą jų santykiuose. Tačiau nesigaili, kad pasipiršo. Jis eina savo keliu. Kuriasi naują gyvenimą.

– Kaip tu jaustumeisi, – klausia jis kitą dieną, – jeigu imčiau susitikinėti su kita moterimi?

– Ar *susitikinėti* tau reikštų užsiimti su ja seksu?

– Galbūt.

– Ir ką turi galvoje?

– Nieko konkrečiai. Tiesiog aiškinuosi galimybes.

– Aiškiniesi? Ar ne laikas tau surimtėti? Nebesi jaunuolis.

Jis tyli.

– Klausi, kaip aš jausčiausi. Ar nori trumpo atsakymo, ar išsamaus atsakymo?

– Išsamaus atsakymo. Kuo išsamiausio.

– Labai gerai. Mūsų draugystė buvo į gera berniukams, abu dėl to sutariame. Jie suartėjo. Mes jiems atrodome lyg sergėtojai ar netgi kaip vienas sergėtojas. Taigi jiems nebūtų gerai, jei mūsų draugystė nutrūktų. Aš ir nematau priežasčių, kodėl ji turėtų nutrūkti vien dėl to, kad ketini susitikinėti su kažkokia kita, hipotetine, moterimi.

– Vis dėlto įtariu, kad su ta moterimi panorėsi atlikti panašų eksperimentą, kokį atlieki su manimi, ir kad tą eksperimentą atlikdamas prarasi ryšį su Fideliu ir manimi.

– Todėl noriu žodžiais apsakyti tai, ką tikėjausi tave patį suprasiant. Su ta moterimi susitikinėti tu nori dėl to, kad aš netenkinu tavo juntamų poreikių, būtent – nesukeliu audringų aistrų. Draugystės pačios savaime tau nepakanka. Jeigu jos nelydi audringos aistros, tada kažko trūksta.

– Man toks mąstymas atrodo pasenęs. Pagal senąjį mąstymą, kad ir kiek ko turėtum, vis tiek nuolatos ko nors trūksta. Tą *ko nors daugiau* tu vadini aistra. Vis dėlto sutikčiau lažintis, kad jeigu rytoj tau būtų pasiūlyta visa aistra, kurios trokšti – pilnas kibiras aistros, tu bemat aptiktum kokį nors naują trūkumą, stoką. Šis amžinas nepasitenkinimas, ilgesys ko nors daugiau, to, ko trūksta, – tai mąstysena, kurios, mano nuomone, turime visiškai atsikratyti. *Nieko netrūksta.* Tas niekas, kurio, tavo manymu, trūksta, tėra iliuzija. Tu gyveni iliuzija.

– Na štai. Prašei išsamaus atsakymo, ir jį tau daviau. Ar to gana, ar tu trokšti dar kažko daugiau?

Šilta diena, šioji išsamaus atsakymo diena. Tyliai groja radijas, jiedu guli lovoje jos bute, visiškai apsirengę.

– Savo ruožtu... – pradeda jis, bet Elena jį nutraukia. – Ša, – tildo. – Nebekalbėk, bent jau šiandien.

– Kodėl ne?

– Nes pradėsime ginčytis, o aš to nenoriu.

Taigi jie nuščiūva ir tyliai guli vienas šalia kito, klausydamiesi tai kieme ratus sukančių kirų klykavimo, tai žaidžiančių berniukų juoko, tai sklindančios iš radijo muzikos, kurios nepaliaujama, monotoniškai skambanti melodija kitados jį ramindavo, bet šiandien tiesiog erzina.

O ką jis nori pasakyti *savo ruožtu*, tai kad čionykštis gyvenimas jo skoniui pernelyg ramus, pernelyg trūksta jame skrydžių ir nuokryčių, dramos ir įtampos – tiesą sakant, jis pernelyg panėši į sklindančią iš radijo muziką. *Anodina*[23]: ar tai ispaniškas žodis?

Prisimena, kaip sykį klausė Alvaro, ar niekada per radiją nebūna transliuojamos žinios.

– Žinios apie ką? – perklausė Alvaras.

– Žinios apie tai, kas vyksta pasaulyje, – atsakė jis.

– O, – nustebo Alvaras, – ar kažkas vyksta?

Kaip ir anksčiau, jis buvo linkęs įtarti ironiją. Bet ne, nieko panašaus nebuvo.

Alvaras ironijos nevartoja. Nei Elena. Elena – protinga moteris, tačiau ji pasaulyje neįžvelgia jokio dvilypumo, jokio skirtumo tarp daiktų regimybės ir jų tikrosios esmės. Protinga moteris, netgi pasigėrėtina moteris, gebanti iš pačių paprasčiausių dalykų – siuvimo, muzikos pamokų, namų ruošos – sudėlioti naują gyvenimą, gyvenimą, kuriame, kaip ji tvirtina (ar teisingai?), nieko netrūksta. Taip pat ir Alvaras su krovėjais: jie neturi jokių slaptų troškimų, bent jis jų nejaučia, jokių svajonių apie kitokį gyvenimą. Išimtis tiktai jis, nepatenkintasis, nepritapėlis. Kas jam yra? Ar tai, kaip teigia Elena, tėra senoji mąstysena ir jausena, kuri jame dar neapmirė, bet spardosi ir trūkčioja priešmirtinėje agonijoje?

23 Bespalvė (isp.).

Čia dalykai neturi savo tikrosios reikšmės: štai ką galų gale jis norėtų pasakyti Elenai. Neturi reikšmės muzika, kurios klausomės. Neturi reikšmės mūsų fizinė meilė. Mūsų valgomas maistas, atsibodusi duonos dieta, neturi medžiagiškumo – stokoja gyvulio kūno medžiagiškumo, slepiančio kraujo nuleidimo ir aukojimo svarbą. Neturi reikšmės patys mūsų žodžiai, tie ispaniški žodžiai, nekylantys iš širdies.

Muzika pasiekia savo malonią pabaigą. Jis pakyla.

– Turiu eiti, – sako. – Ar pameni, kaip aną dieną man sakei, kad prisiminimai tavęs nekamuoja?

– Sakiau?

– Taip, sakei. Kai parke stebėjome žaidžiant futbolą. Ką gi, aš ne toks kaip tu. Mane kamuoja prisiminimai, o gal prisiminimų šešėliai. Žinau, iš mūsų tikimasi, kad šičia viską švariai nusiprausime, ir tai tiesa, ne kažin ką ir prisimenu. Tačiau šešėliai vis tiek tebetvyro. Štai kas mane kamuoja. Tik nevartoju žodžio *kamuotis*. Laikausi jų įsikibęs, šitų šešėlių.

– Tas gerai, – sako Elena. – Pasauliui kurti tinka įvairūs būdai.

Kambarin įsiveržia Fidelis su Dovydu, įraudę, prakaituoti, trykštantys gyvybe.

– Ar yra sausainių? – klausia Fidelis.

– Stiklainyje ant spintelės, – atsako Elena.

Berniukai dingsta virtuvėje.

– Smagiai leidžiate laiką? – šūkteli Elena.

– Aha, – sako Fidelis.

– Tai gerai, – sako Elena.

9 SKYRIUS

– Kaip sekasi muzikos pamokos? – klausia jis berniuko. – Ar tau patinka?

– Aha. Žinai ką? Kai Fidelis suaugs, jis nusipirks mažytį mažytį smuikelį, – jis parodo, kokio mažumo bus tas smuikelis: vos dviejų delnų pločio, – ir nešios klouno kostiumą ir gros cirke smuiku. Galėsim nueiti į cirką?

– Kai kitąkart į miestą atvažiuos cirkas, galėsim nueiti. Galėsim pasikviesti kartu ir Alvarą, gal ir Eugenijų.

Berniukas patempia lūpą.

– Nenoriu, kad Eugenijus eitų. Jis negražiai apie mane kalba.

– Tik sykį sakė, kad tu velnių priėdęs, tiesiog tokį posakį pavartojo. Jis turėjo omenyje, kad viduje tu turi kibirkštėlę, kuri tau padeda žaisti šachmatais. Velniūkštį.

– Man jis nepatinka.

– Gerai, Eugenijaus nekviesime. Ko dar mokotės per muzikos pamokas, be gamos?

– Dainuoti. Nori pasiklausyti, kaip dainuoju?

– Norėčiau. Nežinojau, kad Elena moko dainuoti. Ji nepaliauja stebinti.

Jie autobuse, iš miesto važiuoja į užmiestį. Nors yra dar keli keleiviai, berniukas nesidrovėdamas uždainuoja. Aiškiu vaiko balsu jis traukia:

Wer reitet so spät durch Dampf und Wind?
Er ist der Vater mit seinem Kind;
Er halt den Knaben in dem Arm,
Er füttert ihn Zucker, er küsst ihm warm.[24]

– Viskas. Čia angliškai. Galiu mokytis anglų kalbos? Nebenoriu kalbėti ispaniškai. Nekenčiu ispanų kalbos.

– Tu labai gerai kalbi ispaniškai. Ir dainuoji gražiai. Gal, kai užaugsi, būsi dainininkas.

– Ne. Būsiu cirko iliuzionistas. Ką tai reiškia, *Wer reitet so*?

– Nežinau. Nemoku angliškai.

– Ar galiu lankyti mokyklą?

– Turėsi šiek tiek palaukti, iki kito gimtadienio. Tada galėsi eiti į mokyklą kartu su Fideliu.

Jie išlipa stotelėje *Maršruto pabaiga*, čia autobusas apsisuka. Žemėlapyje, kurį įsigijo autobusų stotyje, pažymėti į kalvas kylantys takai ir takeliai; jis ketina keliauti vingiuotu taku, vedančiu prie ežero; žemėlapyje šalia jo nupiešta žvaigždė su spinduliais, reiškianti vaizdingą vietą.

Jie išlipa paskutiniai iš keleivių ir vieninteliai patraukia takeliu. Eina tuščiais laukais. Nors žemės žalios ir derlingos, nėra jokių ženklų, kad čia gyventų žmonės.

– Kaip ramu čia, kaime! – pastebi jis berniukui, nors, tiesą sakant, dykas peizažas jam atrodo veikiau apleistas

24 Vos pastebimai pakeistas Johanno Wolfgango von Goethe's baladės „Girių karalius", pagal kurią Franzas Schubertas sukūrė dainą, pirmasis posmas. Aleksio Churgino vertimas iš vok. k.:

Kas joja nakčia tarp girių gūdžių?
Tai tėvas su savo mažu vaikučiu.
Berniuką glaudžia jis prie širdies,
Prispaudęs laiko prie savo peties.

Dovydo dainuojamame tekste yra tarsi nežymių, bet svarbių vokiško originalo iškraipymų: „füttert ihn Zucker" („jį cukrum maitina") vietoje „ faßt ihn sicher" („prispaudęs laiko"), „Dampf" („dūmai, migla", šnek. „badas") vietoje „Nacht" („naktis").

negu ramus. Būtų geriau, jei galėtų parodyti kokių gyvulių: karvių, avių ar kiaulių, užsiimančių savo gyvuliškais reikalais. Tiktų net triušiai.

Kartais jie mato skraidant paukščius, bet jie per toli ir per aukštai pakilę į dangų, kad jis galėtų įžiūrėti, kokie tai paukščiai.

– Pavargau, – praneša berniukas.

Jis tyrinėja žemėlapį. Spėja, kad yra pusiaukelėje iki ežero.

– Truputį tave panėšėsiu, – pasisiūlo, – kol atgausi jėgas. – Užsikelia berniuką ant pečių. – Šūktelk, jei pamatysi ežerą. Iš ten atiteka vanduo, kurį geriame. Šūktelk, jei pamatysi. Tiesą sakant, šūktelk, jei pamatysi bet kokį vandenį. Ar kokį nors kaimo žmogų.

Jie stumiasi pirmyn. Tačiau ar jis nesuprato žemėlapio, ar pats žemėlapis yra klaidingas, nes takas, iš pradžių stačiu šlaitu kilęs į viršų, paskui taip pat staigiai vedęs žemyn, netikėtai atsiremia į plytų sieną ir gebenėmis apžėlusius, aprūdijusius vartus. Šalia vartų – apiblukusi iškaba. Jis praskleidžia gebenes. *La Residencia*, – perskaito.

– Kas yra rezidencija? – klausia berniukas.

– Rezidencija – tai namai, didžiuliai. Tačiau iš šios rezidencijos turbūt bėra likę griuvėsiai.

– Galime pažiūrėti?

Jie bando atidaryti vartus, bet šie nė iš vietos. Kai jau ketina sukti atgal, vėjelis atneša vos girdimą juoko garsą. Eidami garso kryptimi, braudamiesi per tankius krūmynus, jie pasiekia vietą, kur plytų siena baigiasi ir prasideda aukšta vielinio tinklo tvora. Kitapus tvoros yra teniso aikštelė, o aikštelėje – trys žaidėjai, du vyrai ir moteris, baltai apsirengę, vyrai su marškiniais ir ilgomis kelnėmis, moteris – su plačiu sijonu, palaidine atlenkta apykakle ir kepuraite žaliu snapeliu.

Vyrai aukšti, plačiapečiai, siaurų klubų; jiedu atrodo lyg broliai, gal net dvyniai. Moteris su vienu iš jų komandoje žaidžia prieš kitą. Visi jie – prityrę žaidėjai, jis iškart tai supranta, vikrūs ir greitakojai. Ypač gerai žaidžia tas vienišas vyras, be vargo atsimušinėja.

– Ką jie veikia? – pašnabždom klausia berniukas.

– Čia toks žaidimas, – tyliai atsako jis. – Vadinamas tenisu. Turi smūgiuoti kamuoliuką taip, kad priešininkas jį praleistų. Panašiai kaip futbole įmušti įvartį.

Kamuoliukas bumbteli į tvorą. Atsisukusi jo pasiimti, moteris juos pastebi.

– Labas, – pasisveikina ir nusišypso berniukui.

Kažkas jo viduje krusteli. Kas ši moteris? Jos šypsena, jos veidas, jos laikysena – kažkuo ji atrodo miglotai pažįstama.

– Labas rytas, – sako jis išdžiūvusia burna.

– Ateik, Inesa! – kviečia jos partneris. – Geimo taškas!

Ir daugiau nė žodžio. Tiesą sakant, po minutės atėjęs pasiimti kamuoliuko jos partneris juodu perveria rūsčiu žvilgsniu, aiškiai duodamas suprasti, kad jie čia nepageidaujami, net kaip žiūrovai.

– Noriu gerti, – kužda berniukas.

Jis pasiūlo vandens gertuvę, kurią turi pasiėmęs.

– Ar daugiau nieko neturime?

– Ko gi tu nori – nektaro? – sušnypščia jis ir iškart pasigaili, kad taip susierzino. Iš kišenės išsiima apelsiną ir žievėje praurbina skylę. Berniukas godžiai traukia.

– Taip geriau? – klausia jis.

Berniukas linkteli.

– Ar eisime į Rezidenciją?

– Turbūt čia ir yra Rezidencija. Matyt, teniso aikštė priklauso jai.

– Galime užeiti?

– Galime pamėginti.

Palikę teniso žaidėjus už nugaros, jie braunasi per krūmynus, eidami palei sieną, kol išeina į žvyrkelį, vedantį link aukštų geležinių vartų. Už grotų, tarp medžių, jie gali įžiūrėti įspūdingą tamsaus akmens pastatą.

Vartai neužrakinti, nors ir uždaryti. Jie prasmunka ir eina įvažiuojamuoju keliu, iki kulkšnių grimzdami jį apkritusiuose lapuose. Ženklas su rodykle rodo į skliautuotą įėjimą, vedantį į kiemą, kurio viduryje stovi marmurinė statula, didesnė negu natūralaus dydžio moters, o gal angelo, figūra gražiai krentančiu apdaru; ji įdėmiai žiūri į horizontą, laikydama liepsnojantį deglą.

– Laba diena, pone, – kreipiasi balsas. – Kuo galėčiau padėti?

Kalbantysis – senyvas žmogus, jo veidas raukšlėtas, nugara sulinkusi. Dėvi išblukusią juodą uniformą; išniro iš mažo posto ar sarginės prie įėjimo.

– Taip. Mes ką tik atvykome iš miesto. Noriu paklausti, ar negalėtume pasikalbėti su viena iš gyventojų, ponia, žaidžiančia tenisą aikštėje už namo.

– Ar ponia, kurią minite, nori su jumis kalbėtis, pone?

– Manau, kad taip. Turiu su ja aptarti vieną svarbų klausimą. Šeimos reikalą. Bet galime palaukti, kol jie baigs žaisti.

– O ponios vardas?

– Jo negaliu pasakyti, nes tiesiog nežinau. Bet galiu ją apibūdinti. Pasakyčiau, kad jai apie trisdešimt, ji vidutinio ūgio, tamsiais nuo veido nušukuotais plaukais. Ji yra su dviem jaunais vyrais. Visa baltai apsirengusi.

– Nemažai Rezidencijoje esančių moterų atrodo panašiai, pone, kai kurios iš jų žaidžia tenisą. Tenisas yra gana mėgstama pramoga.

Berniukas tampo jį už rankovės.

– Pasakyk jam apie šunį, – šnabžda.

– Šunį?

Berniukas linksi:

– Su jais buvo šuo.

– Mano jaunasis draugas sako, kad jie turi šunį, – pakartoja jis. Pats jokio šuns neprisimena.

– Aha! – sako durininkas. – Grįžta į savo lindynę, užveria už savęs stiklines duris. Blausioje šviesoje jie mato jį rausiantis po popierius. Tada ima telefono ragelį, surenka numerį, klausosi, deda ragelį ir grįžta.

– Apgailestauju, pone, bet niekas neatsiliepia.

– Todėl, kad ji teniso aikštelėje. Ar negalime tiesiog nueiti į aikštelę?

– Apgailestauju, bet tai neleidžiama. Naudotis mūsų paslaugomis lankytojams uždrausta.

– Tai gal galime palaukti, kol ji baigs žaisti?

– Galite.

– Gal galime belaukdami pasivaikščioti sode?

– Galite.

Jie išeina į apžėlusį sodą.

– Kas yra toji ponia? – klausia berniukas.

– Ar jos nepažinai?

Berniukas purto galvą.

– Ar tau keistai nekrustelėjo krūtinėje, kai ji į mus kreipėsi, kai pasilabino – lyg kas būtų užgavęs giliausias širdies stygas, tarsi būtum ją matęs anksčiau, kažkur kitur?

Berniukas abejodamas purto galvą.

– Klausiu dėl to, kad ši ponia gali būti kaip tik tas mūsų ieškomas žmogus. Bent jau toks jausmas man kyla.

– Ar ji bus mano motina?

– Nesu tuo visiškai įsitikinęs. Paklausime jos.

Jie baigia sukti ratą aplink sodą. Grįžta prie durininko būdelės; jis pabarbena į stiklą.

– Gal galėtumėte vėl paskambinti poniai? – klausia.

Durininkas surenka numerį. Šį kartą atsiliepia.

– Ponas prie vartų nori jus pamatyti, – girdi jį sakant. – Taip... taip. – Atsigręžia į jį. – Sakėte, kad tai šeimos reikalas, ar ne, pone?

– Taip, šeimos reikalas.

– O vardas?

– Vardas neturi reikšmės.

Durininkas uždaro duris ir tęsia pokalbį. Pagaliau išeina pas juos.

– Ponia su jumis susitiks, pone, – praneša. – Tačiau iškilo nedidelis keblumas. Vaikai į Rezidenciją neįleidžiami. Bijau, kad jūsų mažasis berniukas turės palaukti čia.

– Keista. Kodėl vaikai neįleidžiami?

– Jokių vaikų Rezidencijoje, pone. Tokia taisyklė. Ne aš sugalvoju taisykles, tik turiu jų paisyti. Jis turės pasilikti čia, kol jūs užsiimsite šeimos reikalais.

– Ar pabūsi su šiuo ponu? – klausia jis berniuko. – Stengsiuosi grįžti kuo greičiau.

– Nenoriu, – sako vaikas. – Noriu eiti su tavimi.

– Suprantu. Bet vos ponia išgirs, kad tu čia lauki, esu tikras, panorės išeiti ir su tavimi susitikti. Taigi ar padarysi didžią auką ir pasiliksi su šiuo ponu, tik trumpam?

– Ar tu grįši? Pažadi?

– Žinoma.

Berniukas tyli, nežiūri jam į akis.

– Ar negalite šįkart padaryti išimties? – klausia jis durininko. – Jis laikysis labai tyliai, niekam netrukdys.

– Apgailestauju, pone, bet jokių išimčių. Kas būtų, jeigu pradėtume daryti išimtis? Greitai visi užsinorėtų išimčių, ir taisyklių visai nebeliktų, argi ne taip?

– Gali pažaisti sode, – sako jis berniukui. O durininkui: – Juk jis gali pažaisti sode, ar ne?

– Žinoma.

– Eik, įlipk į medį, – pasiūlo jis berniukui. – Čia daug medžių, po kuriuos galima karstytis. Tuoj pat grįšiu.

Sekdamas durininko nurodymais, jis pereina kiemą, praeina pro antrąjį įėjimą ir pabeldžia į duris, ant kurių užrašyta *Una*. Jokio atsakymo. Jis įeina.

Atsiduria laukiamajame. Sienų apmušalai balti, su žalsvais lyrų ir lelijų motyvais. Balta šviesa nuo paslėptų lempų nukreipta tiesiai į viršų. Yra baltos dirbtinės odos sofa ir du minkštakrėsliai. Ant stalelio prie durų stovi pustuzinis butelių ir įvairiausių formų taurės.

Jis sėdasi, laukia. Eina minutės. Jis pakyla ir žvelgia į koridorių. Jokių gyvybės ženklų. Tingiai apžiūrinėja butelius. Grietinėlės cheresas, sausas cheresas. Vermutas. Alkoholio 4% tūrio. Oblivedas. Kur yra Oblivedas?

Tada staiga pasirodo ji, vis dar teniso drabužiais, tvirtesnė negu atrodė aikštelėje, kone stambaus sudėjimo. Nešasi lėkštę, padeda ją ant stalo. Nepasisveikinusi sėdasi ant sofos, po savo ilgu sijonu sukryžiuoja kojas.

– Norėjote su manimi susitikti? – klausia.

– Taip. – Jo širdis daužosi it pašėlus. – Ačiū, kad atėjote. Aš vardu Simonas. Jūs manęs nepažįstate, aš čia nesvarbus. Atėjau ne dėl savęs, su pasiūlymu.

– Gal prisėsite? – pasiūlo ji. – Užkąsite? Stiklą chereso?

Netvirta ranka jis prisipila chereso ir paima vieną iš

plonų mažyčių trikampių sumuštinukų. Agurkas. Sėdasi priešais ją, išlenkia saldų gėrimą. Šis muša jam tiesiai į galvą. Įtampa išsisklaido, žodžiai savaime pasipila.

– Kai ką čia atsivedžiau. Tiesą sakant, vaiką, kurį matėte teniso aikštelėje. Jis sode, laukia. Durininkas jo neįleido. Todėl, kad vaikas. Ar nueisite su juo susipažinti?

– Atsivedėte vaiką, kad supažindintumėte su manimi?

– Taip. – Atsistojęs jis įsipila dar vieną atpalaiduojančio chereso taurę. – Atsiprašau – tikriausiai trikdo nepažįstamieji, kurie atvyksta iš anksto nepranešę. Bet negaliu jums apsakyti, kaip tai svarbu. Mes buvome...

Durys be perspėjimo atsilapoja, ir štai prieš juos stoja pats berniukas, sunkiai gaudantis kvapą, uždusęs.

– Ateik čia, – pasimoja jis berniuką. – Ar dabar atpažįsti ponią? – Jis atsigręžia į ją. Jos veidas sustingęs iš siaubo. – Ar jis gali jus paimti už rankos? – Ir berniukui: – Eikš, paimk ponią už rankos.

Berniukas stovi it įbestas.

Dabar pasirodo pats durininkas, aiškiai nusiminęs.

– Apgailestauju, pone, – sako jis, – bet tai prieštarauja taisyklėms, kaip jus ir įspėjau. Turiu paprašyti jūsų išeiti.

Jis maldaudamas atsisuka į moterį. Ji tai jau tikrai neprivalo paklusti šitam durininkui ir jo taisyklėms. Bet ji nė žodeliu nepasipriešina.

– Susimildamas, – sako jis durininkui. – Sukorėme ilgą kelią. O jeigu visi pasitrauktume į sodą? Ar tai vis tiek prieštarautų taisyklėms?

– Ne, pone. Bet atminkit, vartai uždaromi lygiai penktą valandą.

Jis kreipiasi į moterį.

– Ar galime išeiti į sodą? Prašau! Suteikite man galimybę paaiškinti.

Tylomis jie trise per kiemą nueina į brūzgynais apaugusį sodą; berniukas įsikibęs jo rankos.

– Tikriausiai kitados čia buvo ūkis, – tarsteli jis, stengdamasis praskaidrinti nuotaiką, stengdamasis kalbėti kaip protingas suaugęs žmogus. – Gaila, kad sodas taip apleistas.

– Turime tik vieną sodininką, dirbantį visą dieną. Ne jo jėgoms susidoroti.

– O jūs pati? Ar seniai čia gyvenate?

– Kurį laiką. Jeigu pasuktume štai šiuo taku, prieitume auksinių žuvelių tvenkinį. Gal jūsų sūnui patiktų.

– Tiesą sakant, nesu jo tėvas. Aš juo rūpinuosi. Esu visokeriopas sergėtojas. Laikinai.

– Kur jo tėvai?

– Jo tėvai... Štai dėl ko mes šiandien čia esame. Berniukas tėvų neturi, ne taip, kaip įprasta. Keliaujant laivu į čia įvyko nesusipratimas. Dingo laiškas, kuris gal būtų viską paaiškinęs. Todėl pasimetė jo tėvai ar, tiksliau sakant, pasimetė jis. Jiedu su motina buvo atskirti, ir mes stengiamės ją surasti. Jo tėvas – visai kas kita.

Jie jau priėjo žadėtąjį tvenkinį, ir čia tikrai yra auksinių žuvelių, mažų ir didelių. Berniukas klaupiasi prie krašto ir viksvos lapu bando jas prisivilioti.

– Leiskite kalbėti konkrečiau, – švelniai ir skubriai kalba jis. – Motinos berniukas neturi. Ieškome jos nuo tada, kai tik išlipome iš laivo. Ar sutinkate jį priimti?

– Jį priimti?

– Taip, būti jam motina. Būti jo motina. Ar priimsite jį kaip sūnų?

– Nesuprantu. Tiesą sakant, nieko nesuprantu. Ar man siūlote jūsų berniuką įsivaikinti?

– Ne įsivaikinti. Būti jo motina, tikra jo motina. Turime tik po vieną motiną, kiekvienas iš mūsų. Ar būsite jam toji viena ir vienintelė motina?

Iki šios akimirkos ji atidžiai klausėsi. Bet dabar ima kiek paklaikusiu žvilgsniu dairytis į šalis, tarsi vildamasi, kad kas nors – durininkas, kuris nors iš jos teniso partnerių, bet kas – ateis jos išgelbėti.

– O kaip jo tikroji motina? – klausia. – Kur ji? Ar dar gyva?

Jis manė, kad vaikas nesiklauso, pernelyg užsiėmęs auksinėmis žuvelėmis. Bet dabar jis staiga prabyla:

– Ji nemirė!

– Tai kur ji yra?

Vaikas tyli. Kurį laiką ir jis patyli. Tada ima kalbėti.

– Prašau manimi patikėti – prašau pasitelkti tikėjimą – reikalas nėra paprastas. Berniukas yra be motinos. Ką tai reiškia, negaliu jums paaiškinti, nes pats sau negaliu to paaiškinti. Tačiau jums pažadu, jeigu tiesiog ištarsite „Taip“, nesvarstydama nei prieš tai, nei po to, viskas jums paaiškės, taps aišku kaip dieną, arba bent jau aš tuo tikiu. Taigi: ar priimsite šį vaiką kaip savo?

Ji žvilgteli sau į riešą, ant kurio nėra laikrodžio.

– Jau vėlu, – sako ji. – Manęs laukia broliai. – Apsigręžia ir lengvai nužingsniuoja Rezidencijos link, jos sijonas šiurena per žolę.

Jis bėga jai įkandin.

– Prašau! – maldauja. – Dar minutėlę. Štai. Leiskite užrašyti jo vardą. Jis vardu Dovydas. Taip jis vadinamas, tas vardas jam buvo duotas stovykloje. O čia mūsų adresas, gyvename prie pat miesto, Rytų Rajone. Prašau apie tai pagalvoti. – Jai į ranką įspraudžia popieriaus skiautelę. Tada ji nueina.

– Ar ji manęs nenori? – klausia vaikas.

– Žinoma, ji tavęs nori. Tu toks gražus, protingas berniukas, kas gi tavęs nenorėtų? Bet iš pradžių ji turi su ta mintimi apsiprasti. Mes jai galvoje pasėjome sėklytę; dabar turime kantriai leisti jai išdygti. Kadangi judu vienas kitam patinkate, tikrai išaugs daigas ir sužydės. Juk ponia tau patinka, ar ne? Matai, kokia ji gera, gera ir švelni.

Berniukas tyli.

Kai jie parsigauna į galutinę stotelę, jau beveik sutemę. Autobuse berniukas užmiega jam ant rankų; tenka jį nešti, miegantį, nuo autobuso stotelės iki buto.

Vidury nakties jį pažadina iš gilaus įmygio. Tai berniukas, jis stovia šalia jo lovos, veidu srūva ašaros.

– Noriu valgyti! – zyzia.

Jis keliasi, pašildo pieno, užtepa sviesto ant duonos riekės.

– Ar mes ten gyvensime? – pilna burna klausia berniukas.

– Rezidencijoje? Nemanau. Man ten nebūtų ką veikti. Virsčiau vienu iš tų tranų, kurie tiesiog slampinėja aplink avilį, laukdami valgymo meto. Bet apie tai galėsime pakalbėti ryte. Yra sočiai laiko.

– Nenoriu ten gyventi. Noriu gyventi čia, su tavimi.

– Niekas tavęs nevers gyventi ten, kur nenori. Dabar grįžkime į lovas.

Jis sėdi prie vaiko ir švelniai jį glosto, kol šis užmiega. *Noriu gyventi su tavimi.* O jeigu šis noras išvirs į karčią tiesą? Ar jis įstengs atstoti vaikui ir tėvą, ir motiną, vesti jį gerumo takais[25], visą laiką dirbdamas dokuose?

Tyliai keiksnoja save. Jeigu tik būtų apie reikalą pasakojęs ramiai, apdairiau! Betgi ne, būtinai reikėjo jam elgtis

25 Aliuzija į Ps 23, 3 („veda mane teisumo takais“).

kaip bepročiui, vargšę moterį užsipulti savo maldavimais ir reikalavimais. *Priimkite šį vaiką! Būkite jam viena ir vienintelė motina!* Verčiau jam reikėjo sugalvoti, kaip paduoti jai berniuką į rankas, kad kūnas pajaustų kūną, kraujas kraują. Tada gal būtų prabudę prisiminimai, palaidoti giliau už bet kokią mintį, ir viskas būtų susitvarkę. Deja, pernelyg staiga ją užklupo ta didžioji akimirka, lygiai kaip netikėtai užklupo ir jį. Užklupo jį lyg staiga pasirodžius žvaigždė, ir jis viską sugadino.

10 SKYRIUS

Vis dėlto paaiškėja, jog dar ne viskas prarasta. Kaip tik mušant vidurdienį, berniukas laiptais užbėga į viršų, didžiai susijaudinęs.

– Jie čia, jie čia! – šaukia jis.

– Kas tokie čia?

– Ponia iš Rezidencijos! Ponia, kuri bus mano motina! Automobiliu atvažiavo.

Ponia, kuri prie durų ateina apsirengusi gana oficialią tamsiai mėlyną suknelę, su maža keista skrybėlaite, papuošta neskoningai blizgiu smeigtuku, ir – jis negali patikėti savo akimis – su baltomis pirštinėmis, tarsi lankytųsi pas teisininką, atvyko ne viena. Ją lydi aukštas, liemeningas jaunas vyriškis, teniso aikštelėje taip mikliai kovęsis su dviem priešininkais.

– Mano brolis Diegas, – paaiškina ji.

Diegas jam linkteli, bet nė žodžio neprataria.

– Prašom sėstis, – pasiūlo jis svečiams. – Ar jūs nieko prieš prisėsti ant lovos... Dar neįsigijome baldų. Galiu pasiūlyti stiklą vandens? Ne?

Ponia iš Rezidencijos pritupia ant lovos šalia brolio; ji nervingai pešioja pirštines, atsikrenkščia.

– Ar pakartosit mums, ką sakėte vakar? – klausia ji. – Pradėkite nuo pradžios, nuo pat pradžios.

– Jeigu pradėčiau nuo pat pradžios, užtruktume visą dieną, – atsako jis, stengdamasis kalbėti apgalvotai, svarbiausia – kalbėti blaiviai. – Verčiau leiskite pasakyti štai ką. Mudu, Dovydas ir aš, šičia atvykome, kaip ir visi, dėl naujo gyvenimo, dėl naujos pradžios. Ko aš noriu Dovydui, ko Dovydas nori, – tai normalaus gyvenimo, kaip bet kurio kito vaiko. Tačiau – savaime suprantama – kad gyventų normalų gyvenimą, jam reikia motinos, reikia, kad jis būtų gimęs iš motinos, jei galima taip pasakyti. Aš juk teisus, ar ne? – klausia jis, atsigręždamas į berniuką. – Juk šito tu nori. Nori turėti tikrą savo motiną.

Berniukas energingai linksi.

– Visada buvau įsitikinęs – neklauskite, kodėl, – kad Dovydo motiną pažinsiu, vos ją pamatysiu; ir dabar, susipažinęs su jumis, žinau, kad neklydau. Į Rezidenciją mus atvedė jokiu būdu ne atsitiktinumas. Tikrai mus vedė kažkieno ranka.

Kietas riešutėlis bus Diegas, tą jis supranta: Diegas, ne moteris; jis net nežino jos vardo ir nenori klausti. Moters čia nė nebūtų, jeigu ji nelinktų duotis perkalbama.

– Kažkieno nematoma ranka, – pakartoja jis. – Tikrai.

Diego žvilgsnis jį veria kiaurai. *Melagis!* – byloja jis.

Jis giliai įkvepia.

– Matau, kad abejojate. *Kaip gali šis vaikas, kurio akyse neregėjau, būti mano vaikas?* – klausiate savęs. Meldžiu jūsų: meskite šalin abejones, verčiau įsiklausykite, ką kalba jūsų širdis. Pažiūrėkite į jį. Pažiūrėkite į berniuką. Ką kalba jūsų širdis?

Jaunoji moteris nieko neatsako, į berniuką ji nė nežiūri, tarsi norėtų pasakyti: *Matai? Viskas, kaip ir sakiau. Tik pasiklausyk, koks neįtikėtinas, koks beprotiškas jo pasiūlymas! Ką man daryti?*

Brolis tyliai pasiūlo:

– Ar galėtume kur nors pasikalbėti dviese, tik mudu?

– Žinoma. Galime išeiti į lauką.

Jis veda Diegą laiptais žemyn, per kiemą, per veją, prie suolo medžio šešėlyje.

– Sėskite, – siūlo. Diegas nekreipia dėmesio. Jis prisėda pats. – Kuo galėčiau padėti? – klausia.

Diegas atremia koją į suolą ir palinksta viršum jo.

– Visų pirma, kas jūs toks ir kodėl persekiojate mano seserį?

– Kas aš toks, neturi reikšmės. Aš nesu svarbus. Esu lyg koks tarnas. Rūpinuosi šiuo vaiku. O jūsų sesers nepersekioju. Persekioju vaiko motiną. Tai ne tas pat.

– Kas šitas vaikas? Kur jį radote? Ar jūsų anūkas? Kur jo tėvai?

– Jis man nei anūkas, nei sūnus. Mes ne giminaičiai. Mus suvedė nelaimingas atsitikimas laive: jis pametė su savimi turėtus dokumentus. Bet negi visa tai svarbu? Mes čia atvykstame, – mes visi, jūs, aš, jūsų sesuo, berniukas, – švariai nusiprausę praeitį. Berniukas atsitiktinai pakliūva į mano globą. Galbūt tokio likimo pats ir nesirinkau, tačiau jį priimu. Ilgainiui jis prie manęs prisiriša. Mudu suartėjame. Bet negaliu jam visko atstoti. Negaliu būti jo motina.

– Jūsų sesuo – gaila, nežinau jos vardo – yra jo motina, jo tikroji motina. Negaliu paaiškinti, kaip tai atsitinka, bet taip yra, tiesiog taip yra. Ir širdyje ji tai žino. Kitaip kodėl, jūsų nuomone, šiandien ji yra čia? Iš pažiūros gal ir atrodo rami, bet matau, kaip viduje ją tai jaudina, ši didžioji dovana, dovanojamas vaikas.

– Į Rezidenciją vaikų neįleidžia.

– Niekas neišdrįstų atskirti motiną nuo jos vaiko, nesvarbu, ką sako taisyklės. Ir nebūtinai jūsų sesuo turi toliau gyventi Rezidencijoje. Ji gali persikelti į šį butą. Jis priklauso jai. Aš jai jį perleidžiu. Susirasiu kitą būstą.

Palinkęs priekin, lyg norėdamas kažką slapčia pasakyti, Diegas staiga pliaukšteli jam per galvą. Priblokštas, stengdamasis prisidengti, jis gauna antrą smūgį. Smūgiai nėra stiprūs, bet jį sukrečia.

– Kodėl šitaip elgiatės! – sušunka stodamasis.

– Aš ne kvailys! – sušnypščia Diegas. – Ar manote, kad aš kvailys? – Vėl pakelia grasinančią ranką.

– Nė akimirką nebuvau jūsų palaikęs kvailiu. – Reikia apraminti šį jaunuolį – tikriausiai jis sunerimęs, – o kas gi nesunerimtų? – kad į jo gyvenimą šitaip keistai buvo įsibrauta. – Pripažįstu, ši istorija neįprasta. Bet prisiminkite vaiką. Kaip tik jis turi būti pirmoje vietoje.

Jo maldavimas nepadaro jokio įspūdžio: Diegas spokso taip pat karingai, kaip ir pirma. Jis meta paskutinę kortą.

– Nagi, Diegai, – sako, – pažvelkite sau į širdį! Jeigu širdyje turite geros valios, tikrai neatskirsite vaiko nuo jo motinos!

– Ne jūsų reikalas abejoti mano gera valia, – sako Diegas.

– Tai įrodykit! Grįžkite su manimi ir įrodykite vaikui, kiek geros valios turite. – Jis pakyla ir ima Diegą už rankos.

Grįžę jie išvysta keistą reginį. Diego sesuo klūpo ant lovos, atsukusi jiems nugarą, apžergusi berniuką, – šis guli po ja aukštielninkas, – pakelta suknele, atidengiančia tvirtas, stambokas šlaunis.

– Kur tas voras, kur tas voras...? – tyliai dainuoja ji aukštu, laibu balsu. Jos pirštai slankioja vaiko krūtine iki diržo sagties; ji kutena jį, versdama raitytis iš bejėgiško juoko.

– Mes grįžome, – garsiai praneša jis. Ji nusiropščia nuo lovos, išraudusiu veidu.

– Mes su Inesa žaidžiam žaidimą, – sako berniukas.

Inesa! Tai štai koks vardas! O vardas ir yra esmė[26]!

– Inesa! – šaukia brolis ir atžariai jai pamoja. – Išlyginusi drabužį, ji skuba jam iš paskos. Iš koridoriaus atsklinda įnirtingi šnabždesiai.

Inesa atžygiuoja atgal, įkandin atseka brolis.

– Norime, kad jūs dar kartą prie viso to grįžtumėte, – pareiškia ji.

– Norite, kad pakartočiau pasiūlymą?

– Taip.

– Labai gerai. Siūlau jums tapti Dovydo motina. Atsisakau bet kokių pretenzijų į jį (jis turi pretenzijų į mane, bet tai kas kita). Kad tai patvirtinčiau, pasirašysiu bet kokį popierių, kurį tik man paduosite. Judu galite gyventi kartu kaip motina ir vaikas. Tai gali įvykti iškart, kai tik panorėsite.

Diegas piktai suprunkščia.

– Visiška nesąmonė! – šaukia jis. – Tu negali būti šito vaiko motina, jis jau turi motiną, jį pagimdžiusią motiną! Be jo motinos sutikimo tu negali jo įvaikinti. Paklausyk manęs!

Jie su Inesa tylėdami persimeta žvilgsniais.

– Aš jo noriu, – sako ji, kreipdamasi ne į jį, o į savo brolį. – Aš jo noriu, – pakartoja. – Bet likti Rezidencijoje mes negalime.

– Kaip jau sakiau jūsų broliui, mielai prašau persikraustyti čia. Nors ir šiandien. Aš iškart išsikelsiu. Čia bus jūsų nauji namai.

26 Inesa – ispaniškas Agnietės (Agnės) vardo, kilusio iš graikiško būdvardžio, reiškiančio „tyra, skaisti“, atitikmuo. Rytų ir Vakarų krikščionių bažnyčiose gerbiama III a. kankinė mergelė šv. Agnietė yra ir skaistybės bei mergelių globėja; Vakarų tradicijoje jos vardas siejamas ir su lot. *agnus* – „avinėlis“.

– Nenoriu, kad tu išeitum, – sako berniukas.

– Neišeisiu toli, mano berniuk. Išėjęs apsistosiu pas Eleną ir Fidelį. Judu su motina galėsite pas mus svečiuotis, kai tik norėsite.

– Noriu, kad liktum čia, – sako berniukas.

– Labai miela iš tavo pusės, bet negaliu brautis tarp tavęs ir tavo motinos. Nuo šiol judu būsite kartu. Būsite šeima. Negaliu būti tos šeimos dalis. Bet būsiu padėjėjas, tarnas ir padėjėjas. – Atsigręžia į Inesą. – Sutarėme?

– Taip. – Dabar, jau apsisprendusi, Inesa tapo gana valdinga. – Grįšime rytoj. Atsivešime šunį. Ar kaimynai neprieštaraus dėl šuns?

– Jie neišdrįstų.

Iki rytojaus ryto, iki grįžtant Inesai su broliu, jis iššlavė grindis, nušveitė plyteles, pakeitė paklodes; jo paties manta supakuota ir paruošta kelionei.

Atvykstančiųjų eiseną veda Diegas, ant peties nešdamas didžiulį lagaminą. Jį sviedžia ant lovos.

– Bus daugiau, – grėsmingai praneša jis. – Iš tikrųjų: lagaminas, dargi didesnis, ir kalnas patalynės, be kita ko – ir milžiniškas dygsniuotas gagos pūkų apklotas.

Jis, Simonas, nedelsdamas atsisveikina.

– Būk geras, – sako berniukui. – Jis nevalgo agurkų, – sako Inesai. – O kai eis miegoti, palikit uždegtą šviesą, jis nemėgsta miegoti tamsoje.

Nė ženklo, kad būtų jį išgirdusi.

– Čia šalta, – sako ji, trindama rankas. – Ar visada taip šalta?

– Nupirksiu elektrinę krosnelę. Ryt ar poryt užnešiu.

Diegui jis paduoda ranką, šis nenorom ją paspaudžia. Tada pasiima savo ryšulį ir išeina neatsigręždamas.

Andai pareiškė, kad apsistos pas Eleną, tačiau iš tiesų neketina to daryti. Patraukia į dokus, savaitgalį tuščius, ir savo mantą sukrauna lūšnelėje už Antrosios Prieplaukos, kur vyrai laiko savo daiktus. Tada grįžta į Kvartalą ir beldžiasi į Elenos duris.

– Labas, – kreipiasi, – gal mudu galėtume pasikalbėti?

Geriant arbatą išdėsto jai savo naująją padėtį.

– Esu tikras, kad dabar Dovydas atsigaus, turėdamas motiną, kuri juo rūpinsis. Nebuvo gerai, kad aš vienas jį auginau. Per daug spaudimo jautė, būtų pats virtęs mažu suaugėliu. O vaikui reikia vaikystės, ar nemanai?

– Savo ausimis negaliu patikėti, – atsako Elena. – Vaikas tau ne koks viščiukas, kurį galėtum įbrukti po sparnu kokiai keistuolei perekšlei, kad jį augintų. Kaip galėjai atiduoti Dovydą į rankas kažkam, ko akyse iki tol nebuvai regėjęs, kažkokiai moteriškei, kuri galbūt tik tenkina savo užgaidą, o po savaitės jai atsibos ir užsimanys jį grąžinti?

– Elena, prašau neteisti šitos Inesos, kol jos nepažįsti. Ji ne užgaidą tenkina; priešingai, manau, ją stumia stipresnė jėga, kuriai atsispirti ji negali. Tikiuosi, kad tu mums padėsi, – kad padėsi jai. Ji atsidūrė nežinomoje žemėje: neturi jokios motinystės patirties.

– Aš šitos tavo Inesos neteisiu. Jeigu paprašys pagalbos, padėsiu. Bet ji nėra tavo berniuko motina ir turi liautis ją šitaip vadinęs.

– Elena, ji *yra* jo motina. Į šią šalį atvykau tuščiom rankom, tik dėl vieno dalyko būdamas kuo tvirčiausiai įsitikinęs: kad berniuko motiną pažinsiu, vos ją pamatęs. Ir tą pačią akimirką, kai išvydau Inesą, pažinau, kad tai ji.

– Klioveisi intuicija?

– Kai kuo daugiau. Įsitikinimu.

– Intuicija, įsitikinimu, iliuzija – argi svarbu, kuo, kai tuo neabejojama? Ar tau netoptelėjo į galvą, kad jeigu visi gyventume kliaudamiesi savo intuicija, pasaulyje kiltų sumaištis?

– Nesuprantu, kaip tai susiję. Ir kuo bloga nedidelė sumaištis, kartkartėmis šen bei ten kylanti, jeigu ji veda į gera?

Elena gūžteli pečiais.

– Nenoriu veltis į ginčą. Tavo sūnus šiandien praleido pamoką. Jau nebe pirmą kartą praleido. Jeigu jis ruošiasi muziką mesti, prašyčiau mane informuoti.

– Čia jau nebe aš sprendžiu. Ir vėlgi, jis nėra mano sūnus. Aš nesu jo tėvas.

– Tikrai? Nuolatos tai neigi, bet kartais aš abejoju. Kur ketini praleisti šią naktį? Savo naujosios šeimos prieglobstyje?

– Ne.

– Nori pernakvoti čia?

Jis pakyla nuo stalo.

– Ačiū, bet susitvarkiau kitaip.

Turint omenyje, kad stogo latake lizdą susisukę balandžiai be paliovos krebžda, šiugžda ir burkuoja, jis tą naktį visai neblogai išsimiega savo slėptuvėlėje, ant lovos iš maišų. Išeina be pusryčių, vis dėlto pajėgia visą dieną dirbti ir į jos pabaigą jaučiasi gerai, gal tik kiek nežemiškas, kiek sudvasintas.

Alvaras teiraujasi apie berniuką, ir jį taip sujaudina Alvaro rūpestis, kad akimirką vos nepraneša jam gerosios naujienos, naujienos, kad atsirado berniuko motina. Tačiau atsiminęs, kaip tą naujieną sutiko Elena, susilaiko ir pameluoja: Dovydo mokytoja jį išsivežusi į svarbų muzikos konkursą.

Muzikos konkursą, perklausia Alvaras, iš pažiūros abejodamas: kas per konkursas ir kur jis vykstąs?

Nė neįsivaizduoju, atsako jis ir nusuka kalbą.

Kaip būtų gaila, mąsto jis, jeigu berniukas prarastų ryšį su Alvaru ir niekada nebepamatytų savo draugo El Rėjaus, nešulinio arklio. Jis viliasi, kad Inesa, užmezgusi tvirtesnį ryšį su berniuku, leis jam lankytis dokuose. Praeitis taip nugrimzdo užmaršties ūkanose, kad jis nebėra tikras, ar jo atsiminimai teisingi, ar jis tik kuria istorijas, tačiau žino, kad vaikystėje būtų džiaugęsis, gavęs leidimą ryte išsiruošti į darbą drauge su suaugusiais vyrais ir visą dieną talkinti jiems pakraunant ir iškraunant didelius laivus. Truputis gyvenimo tikrovės išeitų vaikui vien į gera, – taip jam atrodo, – svarbu, kad ne per staigiai ir ne per daug.

Jis ketino užsukti į *Naranjas* ir apsirūpinti atsargomis, tačiau per vėlai išėjo; kai pasiekia parduotuvę, ji jau uždaryta. Alkanas ir vienišas, jis vėl beldžiasi į Elenos duris. Duris atidaro Fidelis su pižama.

– Sveikas, jaunasis Fideli, – sako jis, – ar galiu užeiti?

Elena sėdi prie stalo ir siuva. Nepasisveikina, nepakelia akių nuo siuvinio.

– Labas, – sveikinasi jis. – Ar kas ne taip? Ar atsitiko kas?

Jis purto galvą.

– Dovydas nebegali čia lankytis, – sako Fidelis. – Naujoji ponia sako, kad jis negali čia ateiti.

– Naujoji ponia, – priduria Elena, – pareiškė, kad tavo sūnui neleidžiama žaisti su Fideliu.

– Bet kodėl?

Ji gūžteli pečiais.

– Duok jai laiko apsiprasti, – sako jis. – Motinystė jai naujas dalykas. Iš pradžių ji neišvengiamai bus kiek nenuosekli.

– Nenuosekli?

– Darys nenuoseklius sprendimus. Bus pernelyg atsargi.

– Pavyzdžiui, uždraus Dovydui žaisti su draugais?

– Tavęs nei Fidelio ji nepažįsta. Kai tave pažins, supras, kokią gerą įtaką jam darai.

– O kaip pasiūlytum jai padėti mane pažinti?

– Judvi neišvengiamai susidursite. Šiaip ar taip, esate kaimynės.

– Pažiūrėsim. Ar tu pavalgęs?

– Ne. Kai nuėjau, parduotuvės jau buvo uždarytos.

– Kalbi apie *Naranjas*. Pirmadieniais *Naranjas* uždaryta, galėjau tau pasakyti. Pasiūlyčiau sriubos, jei tinka vakarykštė. Kur dabar gyveni?

– Turiu kambarį prie dokų. Prastokas, bet neilgam.

Elena pašildo sriubos puodą ir papjausto jam duonos. Jis stengiasi valgyti lėtai, nors iš tiesų yra alkanas kaip vilkas.

– Bijau, kad negali likti nakčiai, – sako ji. – Pats žinai, kodėl.

– Žinoma. Nesiprašau likti. Mano naujas butas visai patogus.

– Tave išvarė, ar ne? Iš tavo namų. Taip ir buvo, suprantu. Vargšelis. Atskirtas nuo vaiko, kurį taip myli.

Jis pakyla nuo stalo.

– Taip turėjo būti, – sako. – Taip jau pasaulis sutvarkytas. Ačiū už valgį.

– Rytoj vėl ateik. Pamaitinsiu. Tik tiek tegaliu padėti. Pamaitinti ir paguosti. Nors manau, kad padarei klaidą.

Jis išeina. Turėtų traukti tiesiai į dokus. Tačiau dvejoja; tada pereina kiemą, užlipa laiptais ir tyliai pabarbena į savo senojo buto duris. Po durimis matyti šviesos ruožas: Inesa tikriausiai nemiega. Ilgokai palaukęs, vėl pabarbena.

– Inesa? – sušnibžda.

Anapus durų, visai arti, girdi ją klausiant:

– Kas ten?

– Čia Simonas. Galiu užeiti?

– Ko norite?

– Ar galiu jį pamatyti? Visai trumpam.

– Jis miega.

– Aš jo nežadinsiu. Tik noriu jį pamatyti.

Tyla. Jis stumteli duris. Užrakintos. Po akimirkos šviesa užgęsta.

11 SKYRIUS

Užsiimdamas būstą dokuose jis tikriausiai laužo vieną ar kitą taisyklę. Jam tai nerūpi. Vis dėlto jis nenori, kad apie tai sužinotų Alvaras, nes tada iš savo geros širdies jaustųsi privaląs jį pasikviesti į savo namus. Todėl kas rytą, prieš palikdamas sandėliuką, jis pasirūpina savo negausią mantą užkišti toliau, ant gegnių, kad niekas nepastebėtų.

Sunkiau palaikyti savo ir drabužių švarą. Rytų Kvartale nueina į sporto salę nusiprausti duše; drabužius išsiskalbia ir išdžiausto ant Rytų Kvartalo skalbinių virvių. Dėl šito nenuogąstauja, – šiaip ar taip, jis tebėra gyventojų sąraše, – tačiau iš apdairumo, nenorėdamas susidurti su Inesa, čia lankosi tik jau sutemus.

Ištisą savaitę visas savo jėgas skiria darbui. Tada, penktadienį, pinigų pilnomis kišenėmis pabeldžia į savo senojo buto duris.

Duris plačiai atidaro besišypsanti Inesa. Jos veidas paniūra, vos jį pamačius.

– A, tai jūs, – sako ji. – Mes kaip tik beišeiną.

Iš už jos nugaros išnyra berniukas. Atrodo kažkaip keistai. Ne tik dėl to, kad vilki naujais baltais marškiniais (tiesą sakant, veikiau palaidine negu marškiniais – ji su raukiniais priekyje ir laisvai krinta ant kelnių): jis stovi įsikibęs į Inesos sijoną, neatsako į jo pasisveikinimą, dėbso į jį išplėstomis akimis.

Ar kažkas atsitiko? Ar tai buvo nelemta klaida – atiduoti jį į šios moters rankas? Ir kodėl jis pakenčia šią keistą mergaitišką palaidinę – o juk buvo taip prisirišęs prie savosios paprasto vyruko aprangos: paltuko, kepurės ir suvarstomų aulinukų? Nes aulinukų irgi nebėra, juos pakeitė bateliai: mėlyni bateliai su dirželiais vietoje raiščių, su žalvarinėmis sagomis iš šonų.

– Jei taip, pasisekė, kad jus dar radau, – sako jis, stengdamasis kalbėti nerūpestingu tonu. – Atnešiau elektrinį šildytuvą, kaip buvau žadėjęs.

Inesa įtariai nužvelgia mažą viengubą šildytuvą jo rankose.

– Rezidencijoje kiekviename kambaryje yra po atvirą židinį, – sako ji. – Kas vakarą žmogus atneša malkų ir įkuria ugnį. – Ji išsiblaškiusi nutyla. – Labai smagu.

– Apgailestauju. Gyvenimas dokuose turbūt nuvilia. – Atsisuka į berniuką. – Taigi jūs išeinate vakarui. Ir kur susiruošėte eiti?

Berniukas neatsako tiesiogiai, o meta žvilgsnį į naująją motiną, lyg tartų: *Tu jam pasakyk*.

– Mes savaitgaliui vykstame į Rezidenciją, – sako Inesa. Tarsi patvirtindamas jos žodžius, koridoriumi atžingsniuoja Diegas balta teniso apranga.

– Tai puiku, – sako jis. – Maniau, kad jie neįleidžia vaikų į Rezidenciją. Maniau, kad tokios taisyklės.

– Yra tokios taisyklės, – sako Diegas. – Tačiau personalui šis savaitgalis laisvas. Nėra kam tikrinti.

– Niekas netikrina, – pakartoja Inesa.

– Ką gi, tiesiog užsukau pažiūrėti, ar viskas gerai, gal padėti apsipirkti. Štai: noriu šiek tiek prisidėti.

Nė žodeliu nepadėkojusi Inesa paima pinigus.

– Taip, mums viskas gerai, – sako ji. Tvirtai prisispaudžia vaiką prie šono. – Sočiai papietavome, paskui nusnūdome pogulio, dabar einame į automobilį susipažinti su Bolivaru, o ryte planuojame žaisti tenisą ir maudytis.

– Skamba puikiai, – sako jis. – Ir dar turime gražius naujus marškinius, kaip matau.

Berniukas neatsako. Įsikišęs į burną nykštį, ir toliau į jį dėbso išplėstomis akimis. Vis labiau stiprėja jo įsitikinimas, kad kažkas negerai.

– Kas yra Bolivaras? – klausia jis.

Pirmą kartą berniukas prašneka.

– Bolivaras yra asasietis.

– Elzasietis[27], – pataiso Inesa. – Bolivaras – tai mūsų šuo.

– Taip, pamenu Bolivarą, – sako jis. – Buvo su jumis teniso aikštelėje, ar ne? Nenoriu kelti panikos, tačiau elzasiečių nekokia šlovė dėl elgesio su vaikais. Tikiuosi, būsite atsargi.

– Bolivaras yra švelniausias pasaulyje šuo.

Jis žino, kad jai nepatinka. Iki šios akimirkos manė, gal dėl to, kad ji jaučiasi skolinga. Bet ne, jo nemėgsta dėl asmeniškesnių ir labiau tiesioginių priežasčių, juo sunkiau tą neprielankumą įveikti. Kaip gaila! Vaikas išmoks į jį žiūrėti kaip į priešą, jųdviejų, motinos ir vaiko, tarpusavio palaimos priešą.

– Linkiu nuostabiai praleisti laiką, – sako jis. – Pirmadienį galbūt vėl užsuksiu. Tada galėsi man viską papasakoti. Gerai?

Berniukas linkteli.

– Sudie, – atsisveikina jis.

27 Elzaso aviganis, vokiečių aviganio tipas.

– Sudie, – atsako Inesa. Diegas neprasižioja.

Jis kiūtina atgal į dokus, jausdamas, kad kažkas viduje užgeso, jausdamasis lyg senis. Turėjo didžią užduotį, ir toji užduotis įvykdyta. Berniukas buvo perduotas motinai. Kaip vienas iš tų nykių vabzdžių patinų, kurių vienintelė paskirtis yra perduoti patelei savo sėklą, jis dabar lygiai taip pat gali sunykti ir mirti. Nebeliko nieko, dėl ko galėtų gyventi.

Jis ilgisi berniuko. Keltis kitą rytą, kai laukia dykas savaitgalis, – tai lyg prabusti po operacijos ir sužinoti, kad tau buvo amputuota galūnė – galūnė, o gal net širdis. Visą dieną jis slampinėja, stengdamasis kaip nors prastumti laiką. Klajoja aplink tuščius dokus; pirmyn atgal bastosi po parkus, kur būriai vaikų žaidžia kamuoliu arba skraidina aitvarus.

Vis dar gyvai tebejaučia prakaituotą berniuko rankutę savojoje. Jis nežino, ar berniukas jį mylėjo; bet tikrai buvo prisirišęs ir pasitikėjo juo. Vaiko vieta su jo motina: nė akimirką negalėtų to neigti. Bet kas bus, jeigu ši motina nėra gera motina? Kas bus, jeigu Elena teisi? Jis ničnieko nenutuokia apie šitos Inesos praeitį; iš kokių painių asmeninių poreikių ji stvėrėsi galimybės turėti nuosavą vaiką? Galbūt turi išminties gamtos įstatymas, kuriam paklusdamas gemalas, būsimoji būtybė, prieš pasirodydamas pasaulyje kaip gyvoji dvasia, kurį laiką turi būti nešiojamas motinos įsčiose? Kaip motina paukštė paklūsta prigimčiai ir ištisas savaites peri kiaušinius, galbūt lygiai taip pat atskirties ir panirimo į save metas yra būtinas ne tik gyvybės kruopelei, kad ji pavirstų gyvu žmogumi, bet ir moteriai, kad ji iš mergelės pavirstų motina.

Diena šiaip ne taip praeina. Jis svarsto, gal užsukti pas Eleną, bet paskutinę minutę persigalvoja, jaučia nepajėgsiąs

atlaikyti jo ten laukiančios priekabios apklausos. Nieko nevalgė, apetito neturi. Sėdasi ant savosios maišų lovos, sunerimęs, suirzęs.

Kitą rytą, auštant, jis jau autobusų stotelėje. Kol atvažiuoja pirmasis autobusas, praeina valanda. Nuo galutinės stotelės įkalnėn vedančiu taku užkopia iki Rezidencijos, iki teniso aikštelės. Aikštelė tuščia. Jis prisėda tarp krūmų ir laukia.

Apie dešimtą valandą ateina baltai apsirengęs antrasis brolis, – su šiuo būti supažindintas jis dar neturėjo malonumo, – ir užsiima tinklo tvarkymu. Dėmesio į nepažįstamąjį, įsitaisiusį jam panosėj ne toliau kaip už trisdešimties žingsnių, jis nekreipia. Netrukus pasirodo ir likusi draugijos dalis.

Berniukas iškart jį pamato. Šleivodamas kaip paprastai (bėga jis nerangiai), atskuodžia per aikštelę.

– Simonai! Mes žaisime tenisą! – šaukia jis. – Ar ir tu nori pažaisti?

Per tinklo akutes jis suspaudžia berniuko pirštus.

– Nekoks iš manęs teniso žaidėjas, – sako jis. – Verčiau pažiūrėsiu. Ar tau smagu? Ar užtektinai gauni pavalgyti?

Berniukas energingai linksi.

– Pusryčių gėriau arbatos. Inesa sako, aš jau ganėtinai didelis, galiu gerti arbatą. – Atsigręžęs šūkteli: – Aš juk galiu gerti arbatą, galiu, Inesa? – tada nė nestabtelėjęs beria toliau: – Ir dar aš daviau Bolivarui ėdalo ir Inesa sako, kad po teniso galime pasiimti Bolivarą ir pasivaikščioti.

– Bolivarą Elzasietį? Prašau, atsargiai elkis su Bolivaru. Neerzink jo.

– Elzasiečiai geriausi iš visų šunų. Pagavę vagį niekada jo nepaleidžia. Gal nori pažiūrėti, kaip žaidžiu tenisą? Dar nelabai moku, iš pradžių turiu pasitreniruoti. – Sulig tais

žodžiais jis apsisuka it viesulas ir skuodžia atgal pas Inesą ir jos brolius, kurie stovi ir šnekasi. – Ar galime dabar treniruotis?

Jie aptaisė berniuką trumpais baltais šortais. Taigi su balta palaidinuke jis visas apsirengęs baltai, išskyrus mėlynus batelius su dirželiais. Tačiau teniso raketė, kurią jam paduoda, gerokai per didelė: net su abiem rankomis vos įstengia ja užsimoti.

Bolivaras Elzasietis nucimpina per aikštelę ir įsitaiso pavėsyje. Bolivaras yra patinas didžiulėmis mentėmis ir juoda apykakle. Iš pažiūros nelabai skiriasi nuo vilko.

– Eikš, dički! – kviečia Diegas. Jis atsistoja už berniuko, rankomis apima jo rankas, jie laiko raketę. Antrasis brolis paduoda kamuoliuką. Jiedu kartu užsimoja: taikliai atmuša kamuoliuką. Brolis paduoda antrą kamuoliuką. Ir vėl jie atmuša. Diegas atsitraukia.

– Nieko aš jo neišmokysiu, – šūkteli jis seseriai. – Jam tai įgimta. – Brolis paduoda trečią kamuoliuką. Berniukas užsimoja sunkia rakete ir nepataiko, stengdamasis vos išsilaiko ant kojų.

– Judu žaiskit, – sušunka Inesa broliams. – Mes su Dovydu eisim mėtyti kamuolių.

Du broliai be pastangų daužo kamuoliuką pirmyn atgal per tinklą, o Inesa su berniuku dingsta už mažo medinio paviljono. Į jį, *el viejo*, tylųjį žiūrovą, niekas nekreipia dėmesio. Aiškiau neparodysi, kad jis čia nepageidaujamas.

12 SKYRIUS

Jis prisiekė neužsiminti apie savo vargus, bet kai Alvaras antrąkart paklausia, kas atsitiko berniukui („Aš jo ilgiuosi – visi jo pasiilgome“), visa istorija veržte išsiveržia.

– Mes ieškojome jo motinos ir – tik pamanyk! – ją radome, – pasakoja jis. – Dabar jiedu vėl kartu, ir abu labai laimingi. Deja, Inesa jam numačiusi kitokį gyvenimą, jame nėra vietos slampinėjimui aplink dokus su vyrais. Manau, tai visai protinga.

Žinoma, visai protinga. Kokią teisę jis turi skųstis?

– Tikriausiai tau didelis smūgis, – sako Alvaras. – Jaunikaitis toks ypatingas. Visi mato. O jūs buvote artimi.

– Taip, buvome artimi. Bet tai nereiškia, kad jo nebepamatysiu. Tiesiog jo motina mano, kad jiedu lengviau atgaus tarpusavio ryšį, jei aš kurį laiką laikysiuos atokiau. Vėlgi tai visai protinga.

– Iš tiesų, – sako Alvaras. – Bet širdies poreikių čia nepaisoma, ar ne?

Širdies poreikių: kas būtų pamanęs, kad Alvaras gali šitaip kalbėti? Stiprus ir teisingas vyras. Darbo draugas. Kodėl jis nuoširdžiai neatveria savo širdies Alvarui?

Bet ne:

– Neturiu teisės ko nors reikalauti, – girdi save sakant. *Veidmainys!* – Be to, vaiko teisės visada svarbesnės už suaugusiųjų teises. Ar ne tokia įstatymo nuostata? Vaikų kaip ateities statytojų teisės.

Alvaras skeptiškai pažvelgia į jį.

– Neteko girdėti apie tokią nuostatą.

– Tada toks prigimties įstatymas. Žmogaus kraujas – ne vanduo. Vaikui dera būti su motina. Ypač mažam vaikui. Mano pretenzijos, palyginti su tuo, tėra labai teorinės, labai dirbtinės.

– Tu jį myli. Jis tave myli. Nieko čia dirbtinio nėra. Dirbtinis yra būtent įstatymas. Jis turi būti su tavimi. Jam tavęs reikia.

– Gražu, kad taip sakai, Alvarai, bet ar jam tikrai manęs reikia? Galbūt tiesa ta, kad būtent man jo reikia. Galbūt jis man didesnė atrama negu aš jam. Šiaip ar taip, kas žino, kaip mes renkamės tuos, kuriuos mylime? Visa tai didi paslaptis.

Popiet jį aplanko netikėtas svečias: mažasis Fidelis. Dviračiu atvažiavęs į dokus, atveža pakeverzotą raštelį: *Mes tavęs laukėme. Tikiuosi, nieko blogo neatsitiko. Gal šįvakar ateitum vakarienės? Elena.*

– Pasakyk motinai: *Ačiū, ateisiu*, – perduoda jis Fideliui.

– Ar čia tavo darbas? – klausia Fidelis.

– Taip, štai ką aš dirbu. Padedu pakrauti ir iškrauti laivus, tokius kaip šis. Gaila, negaliu tavęs paimti į laivą, tai šiek tiek pavojinga. Gal kada nors, kai būsi vyresnis.

– Ar čia galeonas[28]?

– Ne, jis neturi burių, todėl negalima jo priskirti galeonams. Jis iš tų laivų, kuriuos vadiname anglimis varomais. Vadinasi, jam reikia deginti anglį, kad dirbtų jį varantys mechanizmai. Rytoj jie kraus anglį ilgai kelionei. Tai bus daroma Dešimtoje Prieplaukoje, ne čia. Man nereikės dalyvauti. Džiaugiuosi, kad nereikės. Bjaurus darbas.

28 Didelis burinis laivas, XVI–XVIII a. naudotas karo ir prekybos tikslais, tolimoms vandenynų kelionėms.

– Kodėl?

– Nes anglis visą kūną padengia juodomis dulkėmis, taip pat plaukus. Be to, anglį labai sunku nešti.

– Kodėl Dovydas negali su manim žaisti?

– Nėra taip, kad jis negalėtų su tavim žaisti, Fideli. Tiesiog jo motina nori kol kas pasilaikyti jį sau. Ji labai ilgai jo nematė.

– Argi neminėjai, kad ji niekada jo nematė.

– Jeigu galima taip sakyti. Matė jį sapnuose. Žinojo, kad jis ateis. Laukė jo. Dabar jis atėjo, ir ji nesitveria džiaugsmu. Jos širdis sklidina.

Berniukas tyli.

– Fideli, dabar turiu grįžti prie darbo. Šįvakar aplankysiu tave ir tavo motiną.

– Ar ji vardu Inesa?

– Dovydo motina? Taip, ji vardu Inesa.

– Man ji nepatinka. Ji turi šunį.

– Tu jos nepažįsti. Kai tik pažinsi, pamėgsi.

– Ne. Šuo piktas. Aš jo bijau.

– Mačiau tą šunį. Jo vardas Bolivaras, sutinku su tavim, turi jo saugotis. Jis elzasietis. Elzasiečių elgesio dažnai negalima nuspėti. Stebiuosi, kad ji atsivežė jį į Kvartalą.

– Ar jis kanda?

– Gali būti.

– Ir kurgi tu iš tiesų gyveni, – klausia Elena, – dabar, kai palikai savo gražųjį butą?

– Sakiau: gavau kambarį netoli dokų.

– Taip, bet kur būtent? Bendrabutyje?

– Ne. Nesvarbu, kur ir koks tas kambarys. Mano reikmes jis tenkina.

– Ar ten yra viryklė?

– Viryklės man nereikia. Nesinaudočiau, jeigu ir būtų.

– Taigi gyveni duona ir vandeniu. Maniau, kad duona ir vanduo tau įgriso.

– Duona yra maistas kasdienis. Kas turi duonos, tam nieko netrūksta[29]. Elena, baik šitą tardymą. Aš puikiai sugebu savimi pasirūpinti.

– Abejoju. Labai abejoju. Ar atvykėlių centro žmonės negali tau suieškoti naujo buto?

– Centras nieko nežino, kol kas esu sėkmingai apgyvendintas senajame bute. Vargu ar jie man padovanos dar vieną būstą.

– O Inesa – ar nesakei, kad Inesa gyvena Rezidencijoje? Kodėl jiedu su vaiku negali apsistoti ten?

– Todėl, kad vaikų į Rezidenciją neįleidžia. Rezidencija – tai tokia lyg ir poilsiavietė, kiek aš suprantu.

– Žinau Rezidenciją. Teko ten lankytis. Ar žinai, kad ji atsigabeno šunį? Viena yra laikyti bute mažą šunelį, bet čia juk didžiulis stambus vilkšunis. Tai nehigieniška.

– Ne vilkšunis, Elzaso aviganis. Pritariu, man dėl to neramu. Perspėjau Dovydą, kad būtų atsargus. Ir Fidelį perspėjau.

– Fidelio tai jau tikrai nė artyn neprileisiu. Ar tu įsitikinęs, kad teisingai pasielgei, atiduodamas savo vaiką šitokiai moteriai?

– Moteriai su šunimi?

– Bevaikei moteriai, kuriai per trisdešimt. Moteriai, kuri laiką leidžia sportuodama su vyrais. Moteriai, laikančiai šunis.

29 Biblinė aliuzija, plg.: Ps 23, 1 („Mane Viešpats gano, man nieko netrūksta"), Ps 34, 11 („Einantiems pas Viešpatį nieko netrūksta), Jn 6, 51 („Kas valgys šią duoną – gyvens per amžius") ir kt.

– Inesa žaidžia tenisą. Daugybė moterų žaidžia tenisą. Tai malonu. Stiprina sveikatą. Be to, ji teturi vieną šunį.

– Ar ji tau ką nors pasakojo apie savo gyvenimą, savo praeitį?

– Ne. Aš jos neklausiau.

– Ką gi, mano manymu, tu proto netekai – savo vaiką atidavei svetimai moteriai, galbūt su tamsia praeitimi.

– Nesąmonė, Elena. Jokios praeities Inesa neturi, jokios, kuri būtų svarbi. Nė vienas iš mūsų neturi praeities. Čia mes pradedame iš naujo. Pradedame nuo švarios lentos, nuo tyros lentos. Be to, Inesa nėra svetima. Aš ją pažinau vos išvydęs, vadinasi, turėjau kažkokių išankstinių žinių.

– Tu čia atvykai be jokių atsiminimų, kaip švari lenta, ir vis dėlto tvirtini, kad atpažįsti veidus iš praeities. Visiška nesąmonė.

– Tai tiesa – atsiminimų aš neturiu. Bet vis tiek lieka atvaizdai, atvaizdų šešėliai. Kaip čia taip yra, paaiškinti negaliu. Lieka ir kažkas gilesnio, tai, ką vadinu atminties atmintimi. Inesą atpažįstu ne iš praeities, bet iš kažkur kitur. Tarsi manyje būtų įstrigęs jos atvaizdas. Dėl jos neturiu jokių abejonių, jokių pašalinių minčių. Bent jau neabejoju, kad ji – tikroji berniuko motina.

– Dėl ko tada abejoji?

– Aš tik viliuosi, kad ji bus jam gera.

13 SKYRIUS

Žvelgiant atgal, atrodo, kad būtent nuo tos dienos – dienos, kai Elena į dokus pasiuntė sūnų jo pakviesti, jiedu abu, – jo mintyse buvę tarsi laivai vandenyne, plūduriuojantys beveik be vėjo, bet apskritai pamažu artėjantys vienas kito link, – ėmė tolti į skirtingas puses. Elena vis dar jam daug kuo patinka, ypač tuo, kad visada pasirengusi išklausyti jo skundų. Tačiau stiprėja pojūtis, kad kažko jų santykiams trūksta; o jeigu Elena to nejaučia, jeigu ji mano, kad nieko netrūksta, tada ji negali būti toji trūkstama jo gyvenimo dalis.

Sėdėdamas ant suolo už Rytų Kvartalo ribos, jis rašo Inesai raštelį.

„Susidraugavau su moterimi, gyvenančia kitapus kiemo, daugiabutyje C. Ji vardu Elena. Turi sūnų Fidelį, kuris tapo geriausiu Dovydo draugu ir darė jam gerą įtaką, teikė tvirtumo. Mat mažasis Fidelis yra geros širdies, pamatysite.

Dovydą Elena moko muzikos. Gal pavyks jį įkalbinti, kad jums padainuotų. Dainuoja jis gražiai. Manau, jis turėtų ir toliau vaikščioti į pamokas, tačiau, be abejo, nuspręsite jūs.

Be to, Dovydas puikiai sutaria su mano meistru, Alvaru, dar vienu geru draugu. Kai turi gerų draugų, tai teikia paskatų ir pačiam būti geram, bent jau man taip atrodo. Vaikščioti gerumo takais – argi ne šito mudu abu linkime Dovydui?

Jeigu tik bent kuo galėčiau pagelbėti, – baigia jis, – jums užtenka pirštu pamoti. Dienomis dažniausiai būnu dokuose, Antrojoje Prieplaukoje. Žinutes perduos Fidelis; Dovydas taip pat žino kelią."

Raštelį jis įmeta į Inesos pašto dėžę. Atsakymo nesitiki, iš tikrųjų jo ir negauna. Jis ne visai nutuokia, kas per moteris ta Inesa. Ar ji, pavyzdžiui, yra iš moterų, pasiruošusių priimti geranorišką patarimą, ar ji iš tų, kurias erzina svetimų žmonių nurodymai, kaip tvarkytis gyvenimą, ir jų laiškai atsiduria šiukšliadėžėje? Ar bent jau pašto dėžę tikrinasi?

Rytinio Rajono daugiabučio F rūsyje, – tame pačiame daugiabutyje, kuriame yra bendruomenės sporto salė, – įsikūrusi duonos krautuvėlė, jis pavadino ją „Maisto tiekimu". Atidaryta šiokiadieniais, nuo devynių iki vidurdienio. Be duonos ir kitų kepinių, čia dar juokingai mažomis kainomis pardavinėjami tokie pagrindiniai maisto produktai kaip cukrus, druska, miltai ir kepimo aliejus.

„Maisto tiekime" jis prisiperka konservuotos sriubos skardinių ir jas parsineša į savo slėptuvę dokuose. Kai būna vienas, vakare valgo duoną ir šaltą pupelių sriubą. Ima priprasti prie tokios vienodos tvarkos.

Kadangi dauguma Kvartalo gyventojų apsiperka „Maisto tiekime", jis spėja, kad Inesa irgi čia lankysis. Vis pagalvoja, gal ryte ten palūkuriuoti, viliantis sutikti ją arba berniuką, bet paskui persigalvoja. Pernelyg pažemintas pasijustų, jeigu jį užkluptų, betykantį jos tarp lentynų, bešnipinėjantį.

Jis nenori pavirsti į vaiduoklį, kuris nepajėgia liautis vaidenęsis įprastose vietose. Jis pasirengęs pripažinti, kad Inesa geriausiai pelnys vaiko pasitikėjimą, jeigu kurį laiką juo džiaugsis pati viena. Bet jį graužia baimė, kurios negali išmesti iš galvos:

kad vaikas galbūt vienišas ir nelaimingas, gal ilgisi jo. Negali pamiršti vaiko akių tądien, kai juos aplankė, kupinų nebylios abejonės. Trokšta jį vėl pamatyti tokį kaip paprastai, užsimaukšlinusį kepuraitę su snapeliu ir avintį juodais aulinukais.

Kartkartėmis neatsispiria pagundai ir slampinėja Kvartalo pakraščiais. Per vieną tokį apsilankymą prabėgomis pamato Inesą, renkančią skalbinius nuo virvės. Nors nėra visiškai tikras, ji atrodo pavargusi, pavargusi ir galbūt liūdna. Ar gali būti, kad jai nesiseka?

Atpažįsta kabančius ant virvės berniuko drabužius, tarp jų ir palaidinę su raukiniais priekyje.

Per antrąjį – ir, kaip paaiškėja, paskutinįjį – iš šių slaptų apsilankymų jis pastebi šeimyninį trio – Inesą, vaiką, šunį – jie išeina iš namo ir per vejas leidžiasi parko pusėn. Jį nustebina tai, kad berniukas, apsirengęs savo pilkuoju paltuku, neina pėsčiomis, bet yra stumiamas vežimėlyje. Kam reikia vėžinti penkiametį? Iš tiesų, kodėl jis tai pakenčia?

Pasiveja juos nuošaliausioje parko pusėje, kur meldais užžėlusį upelį kerta medinis pėsčiųjų tiltas.

– Inesa! – šūkteli.

Inesa sustoja ir atsigręžia. Atsigręžia ir šuo, pastatęs ausis, tampydamas pavadį.

Jis prisiartina nutaisęs šypseną.

– Koks sutapimas! Pakeliui į parduotuves pamačiau jus. Kaip jums sekasi? – Tada, nelaukdamas jos atsakant, kreipiasi į vaiką: – Sveikas, – sako. – Matau, išsiruošei pasivažinėti. Kaip mažas princas.

Vaiko akys įsminga jam į akis ir sustingsta. Jį užplūsta ramybės pojūtis. Viskas gerai. Ryšys tarp jų nenutrūko. Tačiau nykštys ir vėl burnoje. Nieko gera nežadantis ženklas. Nykštys burnoje reiškia nesaugumą, reiškia širdies nerimą.

– Vaikštinėjame, – sako Inesa. – Mums reikia įkvėpti oro. Tame bute taip tvanku.

– Žinau, – sako jis. – Blogai suprojektuotas. Kiauras dienas ir naktis langą laikau atidaręs, kad vėdintųsi. Norėjau pasakyti, laikydavau langą atidaręs.

– Negaliu taip daryti. Nenoriu, kad Dovydas peršaltų.

– O, ne taip jau greit jis peršąla. Jis tvirtas vaikinas – juk taip, sakyk?

Berniukas linkteli. Paltukas užsagstytas iki pat smakro – be abejo, tam, kad vėjo nešiojamos bakterijos neprasibrautų vidun.

Ilga tyla. Jis norėtų prieiti arčiau, tačiau šuo tebežiūri budriu žvilgsniu.

– Kur gavot tą, – jis mosteli, – tą važiuoklę?

– Šeimų bazėje.

– Šeimų bazėje?

– Miesto centre yra bazė, kur galima gauti vaikiškų daiktų. Gavome jam ir lovytę.

– Lovytę?

– Vaikišką aptvertą lovytę. Kad neiškristų.

– Keista. Kiek pamenu, visada miegodavo lovoje ir nė sykio nėra iškritęs.

Dar nebaigęs kalbėti, jau žino, kad to nereikėjo sakyti. Inesos lūpos tvirtai susičiaupia, ji apsuka važiuoklę ir jau žygiuotų šalin, tik šuns pavadėlis įsipainiojo tarp ratų ir reikia jį atnarplioti.

– Atsiprašau, – sako jis, – neketinau kištis.

Atsakyti ji nesiteikia.

Vėliau mintimis grįždamas prie to epizodo, spėlioja, kodėl jis nieko nejaučia Inesai kaip moteriai, nė menkiausio žybsnio, nors jos išvaizdai nieko negalima prikišti. Ar dėl

to, kad ji tokia jam priešiška ir nuo pat pradžių tokia buvo, ar ji nepatraukli tiesiog dėl to, kad atsisako būti patraukli, atsisako atsiverti? Gal ji iš tiesų yra mergelė, kaip tvirtina Elena, ar bent jau mergelės tipo? Visa, ką jis žinojo apie mergeles, nugrimzdo užmaršties miglose. Ar mergeliškumo dvelksmas vyro geismą užgesina, ar, priešingai, jį sužadina? Jis pagalvoja apie Aną iš Perkėlimo centro, kuri jam daro nuožmokos mergelės įspūdį. Ana jam tikrai atrodo patraukli. Ką tokio turi Ana, ko neturi Inesa? Arba klausimą galima suformuluoti atvirkščiai: ką tokio turi Inesa, ko neturi Ana?

– Vakar susidūriau su Inesa ir mažuoju Dovydu, – sako jis Elenai. – Ar dažnai juos matai?

– Matau ją aplink Kvartalo namus. Nėkart nesikalbėjome. Nemanau, kad ji labai linkusi bendrauti su gyventojais.

– Spėju, jeigu pripranti prie gyvenimo Rezidencijoje, gyventi Kvartale gali pasirodyti sunku.

– Kad gyveno Rezidencijoje, tai dar nereiškia, kad yra pranašesnė už mus. Visi pradėjome nuo niekur, nuo nieko. Jai tiesiog pasisekė, kad atsidūrė ten.

– Kaip, tavo nuomone, ji susidoroja su motinyste?

– Ji labai rūpinasi vaiku. Pernelyg rūpinasi, mano galva. Sergsti jį it vanagas, neleidžia žaisti su kitais vaikais. Na, žinai. Fidelis nesupranta. Jaučiasi įskaudintas.

– Gaila. Ką dar matei?

– Ištisai lankosi jos broliai. Jie turi automobilį – vieną iš tų mažų keturviečių su stogu, kurį galima atvynioti, regis, toks vadinamas kabrioletu. Visi išvažiuoja automobiliu ir grįžta jau sutemus.

– Ir šuo?

– Ir šuo. Kur beeitų Inesa, eina ir šuo. Mane net šiurpas krečia. Jis lyg suspausta spyruoklė. Vieną gražią dieną ką nors užpuls. Meldžiuosi, kad tik ne vaiką. Ar negalima jos įkalbėti, kad užmautų antsnukį?

– Beviltiška.

– Na, aš manau, kad tai beprotybė – laikyti baisų šunį, turint mažą vaiką.

– Šuo nėra baisus, Elena, tik truputį nenuspėjamas. Nenuspėjamas, bet ištikimas. Regis, Inesai tai svarbiausia. Ištikimybė, dorybių karalienė.

– Tikrai? Aš jos taip nepavadinčiau. Pavadinčiau ją vidutinio rango dorybe, tokia kaip saikingumas. Panašių dorybių tikiesi iš kareivio. Inesa pati man šiek tiek primena sarginį šunį, slankiojantį aplink Dovydą, saugantį nuo bėdos. Kokiam galui išsirinkai šitokią moterį? Iš tavęs buvo geresnis tėvas negu iš jos motina.

– Netiesa. Be motinos vaikas negali užaugti. Negi pati nesakei: iš motinos vaikas gauna esybę, o tėvas tik pateikia idėją? Kai idėja perduodama, tėvas nebereikalingas. O šiuo atveju aš netgi nesu tėvas.

– Vaikui reikia motinos įsčių, kad ateitų į šį pasaulį. Jam įsčias palikus, motina kaip gyvybės teikėja yra tiek pat atgyvenusi, kiek ir tėvas. Nuo tada vaikui reikia meilės ir rūpesčio, o vyras jų gali suteikti ne prasčiau už moterį. Tavo Inesa apie meilę ir rūpestį ničnieko nesupranta. Ji lyg maža mergaitė su lėle – nepaprastai pavydi ir savanaudė mergaitė, niekam neleidžianti prisiliesti prie jos žaisliuko.

– Nesąmonė. Tu pasirengusi Inesą pasmerkti, nors jos visiškai nepažįsti.

– O tu? Kiek ją pažinojai prieš jai įteikdamas savo brangųjį globotinį? Kaip sakei, patikrinti jos motiniškų gebėjimų nereikėjo: galėjai kliautis intuicija. Tikrąją motiną pažinai per vieną mirksnį, tą akimirką, kai ją išvydai. Intuicija: kas čia per pamatas vaiko ateičiai grįsti?

– Apie tai jau kalbėjome, Elena. Kuo bloga prigimtinė intuicija? Galų gale, kuo dar galėtume pasikliauti?

– Sveiku protu. Mąstymu. Bet kuris mąstantis žmogus būtų tave įspėjęs, kad tridešimtmetė mergelė, pripratusi gyventi tingų, nuo realaus pasaulio atskirtą gyvenimą, saugoma dviejų į galvažudžius panašių brolių, nebus patikima motina. Be to, bet kuris mąstantis žmogus būtų šita Inesa pasidomėjęs, patyrinėjęs jos praeitį, įvertinęs jos asmenybę. Bet kuris mąstantis žmogus būtų paskyręs bandomąjį laikotarpį, kad būtų aišku, ar jiedu sutars, vaikas ir jo auklė.

Jis purto galvą.

– Tu vis dar nesupranti. Mano užduotis buvo berniuką atiduoti jo motinai. O ne atiduoti jį *kokiai nors* motinai, moteriai, išlaikiusiai vienokį ar kitokį motinystės išbandymą. Tiesa ta, kad ji yra *jo* motina. Jis yra su *savo* motina.

– Bet Inesa nėra jo motina! Ji jo nepradėjo! Nenešiojo savo įsčiose! Neatvedė jo į pasaulį, gimdydama kraujuose ir skausmuose! Ją pasirinkai vien pagal savo užgaidą, kiek suprantu, vien dėl to, kad ji tau priminė tavo motiną.

Jis vėl purto galvą.

– Tą akimirką, kai tik išvydau Inesą, aš žinojau. Jeigu nepasitikėsime mūsų viduje prabylančiu balsu, kuris sako: *Štai ji!* – tada išvis nėra kuo pasitikėti.

– Nejuokink manęs! Vidiniai balsai! Paklusdami vidiniams balsams, žmonės praranda santaupas žirgų lenktynėse. Paklusdami vidiniams balsams, žmonės stačia galva puola į pražūtingą meilę. Tai...

– Aš Inesos neįsimylėjęs, jeigu tai nori pasakyti. Toli gražu.

– Gal ir nesi jos įsimylėjęs, bet neprotingai daveisi užvaldomas minties apie ją, o tai dar blogiau. Esi įsitikinęs, kad ji – vaiko lemtis. O tiesa ta, kad Inesa neturi jokio ryšio, mistinio ar kokio kito, nei su tavimi, nei su tavo berniuku. Ji tėra atsitiktinė moteris, į kurią nukreipei savo paties įkyrią mintį. Jeigu vaikui iš anksto buvo lemta, kaip tu sakai, susieiti su savo motina, kodėl neleidai lemčiai jų suartinti? Kodėl turėjai į tą vyksmą įsibrauti?

– Todėl, kad nepakanka sėdėti rankas sudėjus ir laukti, kol lemtis imsis veikti, Elena, lygiai kaip nepakanka subrandinti idėją, o paskui sėdėti ir laukti, kol ji bus įgyvendinta. Kažkas turi imtis idėją įgyvendinti pasaulyje. Kažkas turi veikti lemties vardu.

– Kaip tik apie tai ir kalbėjau. Tu ateini su savo asmenine idėja, kas yra motina, o tada ją nukreipi į šitą moterį.

– Čia jau nebėra išmintingas pokalbis, Elena. Vien priešiškumą tegirdžiu, priešiškumą, išankstinį nusistatymą ir pavydą.

– Nei čia priešiškumas, nei išankstinis nusistatymas, o vadinti tai pavydu netgi dar kvailiau. Stengiuosi padėti tau suprasti, iš kur kyla ši tavo šventoji intuicija, kuria pasikliauji labiau negu sveiko proto argumentais. Ji kyla iš tavo vidaus. Jos šaknys – praeityje, kurią esi pamiršęs. Nieko bendra su berniuku nei jo gerove ji neturi. Jeigu bent kiek rūpintumeisi berniuko gerove, bemat jį susigrąžintum. Ši moteris jam daro bloga. Jos rūpestis jį bloškia atgal. Ji verčia jį kūdikiu.

– Šiandien pat galėtum jį atsiimti, jei tik panorėtum. Gali tiesiog nueiti ir jį išsivesti. Įstatymas jai nesuteikia jokių teisių į jį. Ji visiškai svetima moteris. Tu gali susigrąžinti savo vaiką, gali susigrąžinti savo butą, o moteris gali grįžti į

Rezidenciją, kur jai ir vieta, – pas savo brolius ir prie savo teniso. Kodėl nenori taip pasielgti? Ar tu išsigandęs – bijai jos brolių, bijai šuns?

– Elena, liaukis. Prašau, liaukis. Taip, mane baugina jos broliai. Taip, nervina jos šuo. Bet ne todėl atsisakau atgauti berniuką. Atsisakau, ir tiek, viskas. Kaip manai, ką aš veikiu šioje šalyje, kur ničnieko nepažįstu, kur negaliu išreikšti savo širdies jausmų, nes žmonių santykių ribas čia nubrėžia pradedančiųjų lygio ispanų kalba? Ar aš čion atvykau tampyti sunkių maišų, diena iš dienos, it nešulinis gyvulys? Ne, aš atvykau atiduoti vaiko motinai, ir dabar tai atlikta.

Elena juokiasi.

– Tavo ispanų kalba gerėja, kai prarandi savitvardą. Gal dažniau tau reikėtų prarasti savitvardą. Likime kiekvienas prie savosios nuomonės apie Inesą. O dėl viso kito – tiesa ta, kad mudu, tu ir aš, čia esame ne tam, kad gyventume laimingą ir pasitenkinimo kupiną gyvenimą. Mes čia esame dėl savo vaikų. Ispaniškai gal nekalbame laisvai, bet Dovydas ir Fidelis kalbės. Jie kalbės šia kalba lyg gimtąja, iš širdies. Ir nesišaipyk iš savo darbo dokuose. Atvykai į šią šalį nuogas, neturėdamas pasiūlyti nieko, išskyrus savo rankų darbą. Tave galėjo atstumti, bet neatstūmė: suteikė stogą virš galvos. Turi už labai daug ką būti dėkingas.

Jis tyli. Galiausiai prabyla.

– Ar čia jau pamokslo pabaiga?

– Taip.

14 SKYRIUS

Ketvirta valanda, Antrojoje Prieplaukoje į vežimą kraunami paskutiniai maišai iš krovininio laivo. El Rėjus ir jos porininkė stovi pakinkytos, ramiai čiaukšnodamos iš savo abrakinių.

Alvaras pasirąžo ir nusišypso jam.

– Dar vienas darbas baigtas, – sako. – Geras jausmas, ar ne?

– Tikriausiai. Bet niekaip negaliu nustoti savęs klausinėjęs, kodėl miestui reikia šitokios daugybės grūdų, savaitė po savaitės.

– Tai maistas. Be maisto negalime išsiversti. Be to, jie skirti ne tik Noviljai, bet ir krašto gilumai. Štai ką reiškia būti uostu: tenka ir krašto gilumą aptarnauti.

– Ir vis dėlto – kam visa tai, galų gale? Laivai iš užjūrio gabena grūdus, o mes juos tempiame iš laivų, o dar kažkas juos sumala ir iškepa, o galiausiai jie suvalgomi ir virsta – kaip čia geriau pavadinti? – į atmatas, o atmatos vėl plūsta į jūrą. Kas jau čia tokio gero? Kaip tai įsipaišo į didesnį paveikslą? Nematau jokio didesnio paveikslo, jokio didingesnio plano. Tai tik vartojimas.

– Šiandien tu prastai nusiteikęs! Tikrai nereikia didingo plano, kad pagrįstum savo vaidmenį gyvenime. Gyvenimas pats savaime yra geras – padėti maistui keliauti, kad tavo

bičiuliai galėtų pragyventi, yra dukart geriau. Kaip gali tuo abejoti? Ir apskritai, kodėl tu nusiteikęs prieš duoną? Prisimink, ką sakė poetas: duona yra kelias, kuriuo į mūsų kūnus įžengia saulė.

– Ginčytis nenoriu, Alvarai, tačiau, objektyviai kalbant, visa, ką aš darau, visa, ką darome mes, dokininkai, – tėra daiktų perkėlimas iš taško A į tašką B, maišas po maišo, diena iš dienos. Jeigu visas mūsų prakaitas būtų liejamas dėl kokio nors aukštesnio reikalo, būtų kas kita. Tačiau valgyti tam, kad gyventum, ir gyventi tam, kad valgytum, – tai tinka bakterijai, o ne...

– O ne kam?

– O ne žmogui. Ne kūrinijos viršūnei.

Paprastai būtent pietų pertraukos skiriamos filosofiniams svarstymams temomis „Ar mes mirsime, ar be paliovos turėsime atgimti?“; „Ar planetos sukasi aplink saulę, ar viena aplink kitą?“; „Ar šis pasaulis geriausias iš visų galimų?“ – bet šiandien, užuot leidęsi namo, keli krovėjai lieka pasiklausyti ginčo. Į juos dabar ir kreipiasi Alvaras.

– Ką pasakysite, draugai? Ar mums reikia didžiojo plano, kaip reikalauja mūsų bičiulis, ar mums pakankamas gėris yra atlikti savo darbą, ir atlikti jį gerai?

Tyla. Nuo pat pradžių vyrai su juo, Simonu, elgėsi pagarbiai. Pagal amžių kai kuriems jis tiktų į tėvus. Bet jie gerbia ir savo meistrą, kone garbina jį. Aišku, kad jie nenori stoti nė vieno iš jų pusėn.

– Jeigu nemėgsti mūsų dirbamo darbo, jeigu jo nelaikai ganėtinai geru, – sako vienas jų – iš tikrųjų Eugenijus, – tai kokį darbą vietoje šio norėtum dirbti? Ar manai, kad darbas biure vyrui labiau tinka? O gal darbas gamykloje?

– Ne, – atsako jis. – Jokiu būdu. Prašau nesuprasti manęs

klaidingai. Pats savaime mūsų dirbamas darbas yra geras, tai doras darbas. Bet ne apie tai svarstėme mudu su Alvaru. Svarstėme mes apie mūsų darbų tikslą, galutinį tikslą. Nieku gyvu mūsų darbo nemenkinčiau. Priešingai, jis man labai daug reiškia. Iš tiesų, – jis nukrypsta nuo temos, bet tai nesvarbu, – niekur nenorėčiau būti labiau negu čia, kur dirbu šalia jūsų. Per visą laiką, kiek esu čia, patyriau tik darbo draugų paramą ir meilę. Tai nuskaidrino mano dienas. Todėl tapo įmanoma...

Eugenijus nekantriai jį pertraukia:

– Tada tikrai pats atsakei į savo klausimą. Įsivaizduok, kad darbo neturi. Įsivaizduok, kaip dienas leidi lauke ant suolo, nenusitverdamas ką veikti, stumdamas valandas, aplink jokių darbo draugų, su kuriais galėtum persimesti juokeliu, jokios draugiškos geros valios, kuri tave paremtų. Be darbo ir darbo pasidalijimo neįmanomi jokie draugiški santykiai, jie nebesvarbūs. – Atsigręžęs jis apsidairo. – Argi ne taip, draugai?

Pritariamas murmesys.

– Na, o futbolas? – atsako jis, bandydamas naują taktiką, bet nelabai tvirtai. – Juk mes vieni kitus mylime ir palaikome, lyg visi būtume futbolo komandos nariai, drauge žaistume, drauge laimėtume, drauge pralaimėtume. Jeigu draugiška meilė yra galutinis gėris, kam mums tampyti šiuos sunkius grūdų maišus, kodėl negalime tiesiog spardyti kamuolio?

– Todėl, kad vien iš futbolo tu negali pragyventi, – sako Alvaras. – Kad žaistum futbolą, turi būti gyvas, o kad būtum gyvas, turi valgyti. Savo darbu mes suteikiame žmonėms galimybę gyventi. – Jis purto galvą. – Kuo daugiau apie tai galvoju, tuo labai įsitikinu, kad darbo negalima

lyginti su futbolu, kad tiedu dalykai priklauso skirtingoms filosofinėms sritims. Nesuprantu, iš tiesų nesuprantu, kodėl tu nori šitaip sumenkinti mūsų darbą.

Visų akys nukreiptos į jį. Mirtina tyla.

– Patikėkit, tikrai nenoriu menkinti mūsų darbo. Kad įrodyčiau, jog kalbu nuoširdžiai, ryt ryte ateisiu į darbą valanda anksčiau, be to, sutrumpinsiu savo pietų pertrauką. Per dieną pernešiu tiek maišų, kiek bet kuris iš čia dirbančių vyrų. Bet vis tiek nesiliausiu klausęs: kodėl mes tai darome? Kam visa tai?

Alvaras žengia priekin, raumeninga ranka jį apglėbia.

– Herojiškų darbo žygių atlikti neprireiks, – taria. – Visi mes žinome, kur tavo širdis, nėra reikalo to įrodinėti. – Prieina ir kiti vyrai, plekšnoja jam per nugarą arba apkabina. Jis visiems iki vieno šypsosi; akis užplūsta ašaros; jis negali liautis šypsojęsis.

– Dar nesi matęs mūsų pagrindinio sandėlio, ar ne? – klausia Alvaras, vis dar sugniaužęs jo ranką.

– Ne.

– Įspūdingas įrenginys, jei galiu taip sakyti. Kodėl gi neapsilankius? Gali dabar pat vykti, jei tik nori. – Jis atsisuka į vežėją, kuris kūprinasi ant savo sėdynės, laukdamas, kol krovėjai pabaigs savo ginčą. – Ar mūsų draugas gali su tavimi pavažiuoti iki sandėlio? Taip, žinoma, gali. Nagi! – jis padeda jam užkopti prie vežėjo. – Gal pamatęs sandėlį labiau mūsų darbą vertinsi.

Sandėlis toliau nuo prieplaukų, negu jis tikėjosi, pietiniame krante ties vingiu, kur upė pradeda siaurėti. Lėta žingine – vežėjas turi botagą, bet jo nenaudoja, tik kartkartėmis arklius paragina caksėdamas liežuviu, – užtrunka beveik valandą, kol jie ten nusigauna, per tą laiką nepratarę nė žodžio.

Sandėlis vienišas stūkso vidury lauko. Milžiniškas, dydžio sulig futbolo aikšte, aukščio sulig dviaukščiu namu, su didžiulėmis stumdomosiomis durimis, per kurias be vargo pravažiuoja pakrautas vežimas.

Darbo diena atrodo pasibaigusi, nes darbininkų nematyti, – nėra kam iškrauti. Kol vadeliotojas stato vežimą šalia krovimo platformos ir imasi iškinkyti arklius, jis nuklysta gilyn į didįjį pastatą. Blausioje šviesoje, krentančioje pro plyšius tarp sienos ir stogo, matyti aukštyn kylančios šūsnys maišų, grūdų kalnai lygia greta driekiasi tolyn, į tamsias nišas. Jis tingiai mėgina skaičiuoti, bet pameta skaičių. Mažiausiai milijonas maišų, galbūt keli milijonai. Ar Noviljoje pakaktų malūnininkų visiems šiems grūdams sumalti, kepėjų viskam iškepti, burnų viskam suvalgyti?

Po kojomis sausai traška: nubyrėję grūdai. Kažkas švelniai atsitrenkia jam į kulkšnį, ir jis nevalingai spiria. Sucypia; staiga jis suvokia iš visų pusių girdįs prislopintą šnaresį, tarsi tekančio vandens šniokštimą. Surinka. Aplink jį grindys knibžda gyvybe. Žiurkės! Visur žiurkės!

– Ten visur pilna žiurkių! – sušunka jis, sprukdamas atgal ir susidurdamas su krovinių vežėju ir sargu. – Visos grindys nusėtos grūdais, čia pas jus tikras žiurkių antplūdis! Siaubinga!

Aniedu susižvalgo.

– Taip, žiurkių tikrai turime, – sako sargas. – Ir pelių. Daugiau, negu galėtum suskaičiuoti.

– Ir nieko nedarote? Tai antisanitariška! Jos maiste sukasi gūžtas, teršia!

Sargas trūkteli pečiais.

– O ką, manai, turėtume daryti? Kur yra grūdų, ten bus

ir graužikų. Taip jau pasaulis sutvarkytas. Bandėme prileisti kačių, bet žiurkės išdrąsėjo, šiaip ar taip, jų yra per daug.

– Čia ne argumentas. Galite prispęsti spąstų. Galite pribarstyti nuodų. Galite pastatą dezinfekuoti dujomis.

– Negalima prileisti nuodingų dujų į maisto sandėlį – turėk proto! O dabar, jei neprieštarauji, man reikia užrakinti.

Kitą rytą jis iškart užveda kalbą šia tema su Alvaru.

– Tu giriesi sandėliu, bet ar pats kada nors ten buvai? Jame knibždėte knibžda žiurkių. Kuo čia didžiuotis, jeigu dirbi tam, kad penėtum baisybę kenkėjų? Tai jau ne vien absurdas, tai beprotybė.

Alvaras jam atsako su švelnia erzinančia šypsena.

– Kur tik yra laivų, yra ir žiurkių. Kur yra sandėlių, yra ir žiurkių. Kur klesti mūsų giminė, ten žiurkės irgi klesti. Žiurkės – labai išmintingi gyvūnai. Galėtum sakyti, kad jos yra mūsų šešėlis. Taip, jos suėda dalį mūsų iškraunamo maisto. Taip, sandėlyje esama nuostolių. Bet nuostolių pasitaiko visur: laukuose, traukiniuose, laivuose, saugyklose, kepyklų sandėliuose. Nėra prasmės sielvartauti dėl nuostolių. Nuostoliai yra gyvenimo dalis.

– Jeigu nuostoliai ir yra gyvenimo dalis, tai dar nereiškia, kad neturime su jais kovoti! Kam reikia ištisas tonas, ištisus tūkstančius tonų grūdų versti į žiurkių apniktus angarus? Kodėl negalima įsivežti būtent tiek prekių, kiek tenkintų mūsų reikmes mėnesį kitą? Ir kodėl viso perkrovos proceso negalima veiksmingiau sutvarkyti? Kodėl naudojame arklius ir vežimus, jeigu galėtume pasitelkti sunkvežimius? Kodėl negalima grūdų tiesiog supilti į vieną krovinių triumo galą ir paskui juos iš to galo išsiurbti per vamzdį?

Alvaras prieš atsakydamas ilgokai pamąsto.

– Kaip manai, kas mums visiems atsitiktų, Simonai, jeigu visi grūdai būtų siurbiami, kaip tu siūlai? Kas atsitiktų arkliams? Kas atsitiktų El Rėjui?

– Čia, dokuose, mums nebebūtų darbo, – atsako jis. – Su tuo sutinku. Tačiau vietoje šio rastume kitokių darbų, prižiūrėtume siurblius arba vairuotume sunkvežimius. Darbo visi turėtumėte, lygiai kaip ir anksčiau, tik tai būtų kitoks darbas, reikalaujantis proto, ne vien gyvuliškos jėgos.

– Taigi norėtum mus visus išgelbėti iš tokio gyvenimo – iš žvėriško darbo. Nori, kad paliktume krovinių prieplaukas ir susirastume kitokį darbą, kur nebegalėtume užsikelti ant pečių krovinio, nebejaustume, kaip grūdų varpos slenka maiše, prisitaikydamos prie mūsų kūno išlinkių, negirdėtume jų šnarėjimo, kur prarastume sąlytį su pačiu daiktu – su maistu, mus peninčiu ir teikiančiu mums gyvybę.

– Iš kur tas įsitikinimas, kad mus reikia gelbėti, Simonai? Ar tu manai, kad mes gyvename krovėjų gyvenimus, nes pasirodėme per kvaili daryti ką nors kita – per kvaili prižiūrėti siurblius ar vairuoti sunkvežimius? Žinoma, ne. Tu mus jau pažįsti. Mes tavo bičiuliai, tavo darbo draugai. Mes ne kvailiai. Jeigu reikėtų gelbėtis, jau būtume išsigelbėję patys. Ne, kvailiai esame ne mes, kvailas yra tas protingas argumentavimas, kuriuo tu remiesi ir gauni klaidingus atsakymus. Čia mūsų dokas, mūsų prieplauka – tiesa? – Jis žvilgteli kairėn, dešinėn: vyrai pritardami murma. – Protingumui čia nėra vietos, jos čia yra tik daiktui pačiam savaime.

Jis negali patikėti savo ausimis. Negali patikėti, kad žmogus, dėstantis šias tamsuoliškas nesąmones, yra jo draugas Alvaras. Ir atrodo, kad už jo vieningai rikiuojasi visi kiti komandos nariai – jauni protingi vyrai, su kuriais jis kas dieną diskutuoja apie tiesą ir regimybę, gėrį ir blogį.

Jei nebūtų taip jų pamilęs, tiesiog imtų ir išeitų – išeitų ir paliktų juos dirbti beprasmiškų darbų. Tačiau tai jo darbo draugai, jis linki jiems gero, privalo juos įtikinti, kad jie keliauja klaidingu keliu.

– Pasiklausyk, ką šneki, Alvarai, – sako jis. – *Daiktui pačiam savaime*. Ar tu manai, kad daiktas lieka amžiams pats savaime, nekintamas? Ne. Viskas teka[30]. Ar šitai pamiršai, kai perplaukęs vandenyną atvykai čion? Vandenyno vandenys teka ir tekėdami keičiasi. Negali dukart įlipti į tuos pačius vandenis. Kaip žuvis gyvena jūroje, taip mes gyvename laike ir su laiku keičiamės. Kad ir kaip tvirtai būtume įsipareigoję puoselėti garbingas krovėjų tradicijas, galų gale būsime įveikti pokyčių. Pokytis yra nelyginant kylantis potvynis. Gali statyti užtvaras, bet jis visados prasiskverbs per plyšius.

Dabar vyrai pusračiu apsupę jį ir Alvarą. Jų laikysenoje jis nejunta jokio priešiškumo. Priešingai, jaučiasi patylom skatinamas, skatinamas pasitelkti svariausius argumentus.

– Nesistengiu tavęs išgelbėti, – sako jis. – Niekuo nesu ypatingas, nepretenduoju būti niekieno gelbėtoju. Kaip ir jūs, perplaukiau vandenyną. Kaip ir jūs, neatsivežiau jokios istorijos. Visą savo istoriją palikau praeityje. Esu tiesiog naujas žmogus naujame krašte, ir tai yra gerai. Bet neatsisakiau istorijos idėjos, pokyčio be pradžios ar pabaigos idėjos. Idėjų neįmanoma mumyse išplauti, to nepajėgia net laikas. Idėjų visur yra. Visas pasaulis jų pilnas. Be jų nebūtų pasaulio, nes nebūtų būties.

– Pavyzdžiui, teisingumo idėja. Visi trokštame gyventi teisingo paskirstymo sąlygomis, tokio paskirstymo, kai už dorą triūsą mokamas deramas atlygis; ir toks troškimas yra geras,

30 Senovės graikų filosofo Herakleito posakis: „Viskas teka, niekas nestovi, dukart į tą pačią upę neįbrisime.“

geras ir pasigėrėtinas. Bet mūsų darbas čia, dokuose, nepadės tokio paskirstymo įgyvendinti. Mūsų čia atliekamas darbas yra ne kas kita kaip darbo vaidinimas. O tam vaidinimui tęsti reikia žiurkių pulkų – žiurkių, kad dieną naktį dirbtų, šlamšdamos tonų tonas mūsų iškraunamų grūdų, ir saugykloje atsirastų vietos naujiems grūdams. Be žiurkių iškiltų aikštėn mūsų darbo beprasmiškumas. – Jis stabteli. Vyrai tyli. – Argi nematot? – klausia jis. – Gal jūs akli?

Alvaras apsidairo.

– Agoros[31] dvasia, – sako. – Kas norėtų atsakyti mūsų iškalbiajam draugui?

Vienas iš jaunųjų krovėjų pakelia ranką. Alvaras jam linkteli.

– Mūsų draugas susipainiojo vartodamas tikrovės sąvoką, – sako jaunuolis, kalba jis sklandžiai ir tvirtai, lyg pavyzdingas studentas. – Kad atskleistume, kur čia susipainiota, palyginkime istoriją su klimatu. Galime sutikti, kad klimatas, kuriame mes gyvename, yra už mus didingesnis. Nė vienas iš mūsų negali iš anksto nustatyti būsimo klimato. Tačiau klimato tikroviškumą lemia ne tai, kad jis už mus didingesnis. Klimatas tikroviškas, nes tikroviškos jo apraiškos. Tarp šių apraiškų yra vėjas ir lietus. Taigi kai lyja, mes sušlampame; kai kyla vėjas, jis nupučia mūsų kepures. Lietus ir vėjas yra laikinos, antrinės tikrovės, prieinamos mūsų juslėms. Tikrovės hierarchijoje klimatas yra už jas aukščiau.

– Dabar pasvarstykime apie istoriją. Jeigu istorija, kaip ir klimatas, būtų aukštesnė tikrovė, tada istorija turėtų apraiškų, kurias gebėtume justi savo juslėmis. Tačiau kurgi tos apraiškos? – Jis apsidairo. – Ar kuriam nors iš mūsų istorija yra nupūtusi kepurę? – Visi tyli. – Nė vienam.

31 Svarbiausia antikinės Graikijos miestų aikštė ir susirinkimų vieta; perkeltine prasme žodis reiškia atvirą demokratinėms diskusijoms viešąją erdvę.

Todėl, kad istorija neturi apraiškų. Todėl, kad istorija nėra tikroviška. Todėl, kad istorija yra tiesiog sugalvotas pasakojimas.

– Tiksliau tariant, – kalbėtojas yra Eugenijus, vakar norėjęs žinoti, ar jis pirmenybę teiktų darbui biure, – todėl, kad istorija neturi apraiškų dabartyje. Istorija tėra modelis, kurį matome tada, kai jis jau praeityje. Jis neturi galios prasiskverbti į dabartį.

– Pasak mūsų draugo Simono, reikėtų, kad darbą už mus atliktų mašinos, nes taip nurodo istorija. Tačiau mesti garbingą triūsą mums liepia ne istorija, o tingulys ir tingulio vilionės. Tingulys yra tikroviškas tuo atžvilgiu, kuriuo istorija tokia nėra. Savo juslėmis galime jį pajusti. Jo apraiškas juntame kaskart, kai gulamės ant žolės ir užsimerkiame ir prisiekiame niekada nebesikelsiantys, net nuaidėjus švilpukui, nes toks saldus mums tas malonumas. Kuris gi iš mūsų, saulėtą dieną tinginiaudamas ant žolės, tars: *Savo kauluose juntu istoriją, ji sako man nesikelti?* Ne: savo kauluose juntame būtent tingulį. Štai kodėl turime posakį: *Tingulys kaulų nelaužo.*

Bekalbėdamas Eugenijus vis labiau ir labiau įsiaudrina. Gal iš baimės, kad jis taip ir nesiliaus, darbo draugai jį nutraukia imdami ploti. Jis stabteli, ir proga pasinaudoja Alvaras.

– Nežinau, ar mūsų draugas Simonas nori atsakyti, – sako jis. – Mūsų draugas nuvertino mūsų čia dirbamus darbus kaip nenaudingą vaidinimą, ir galbūt ši pastaba kai kuriuos iš mūsų įskaudino. Jeigu jis tai pasakė neapgalvojęs, jeigu geriau apsvarstęs norėtų savo pastabą atšaukti ar pataisyti, esu tikras, kad toks gestas bus suprastas.

Jo eilė. Potvynis neabejotinai kyla prieš jį. Ar jis turi valios priešintis?

– Žinoma, atšaukiu savo neatsakingą pastabą, – pareiškia jis, – ir juolab atsiprašau, jeigu ji ką nors įskaudino. O dėl istorijos, tai tenoriu pasakyti, kad nors šiandien mes galbūt atsisakome jos paisyti, vis dėlto negalime atsisakyti amžiams. Todėl turiu pasiūlymą. Vėl susirinkime šioje prieplaukoje po dešimties metų, o gal net po penkerių, ir pasižiūrėkime, ar grūdai vis dar bus iškraunami rankomis ir laikomi maišuose atvirose saugyklose mūsų priešėms žiurkėms penėti. Spėju, kad taip nebebus.

– O jeigu paaiškės, kad klydai? – klausia Alvaras. – Jeigu po dešimties metų grūdus tebekrausime lygiai taip pat kaip šiandien, ar sutiksi, kad istorija nėra tikroviška?

– Tikrai sutiksiu, – atsako jis. – Nusilenksiu tikrovės galiai. Toks tebus mano susitaikymas su istorijos nuosprendžiu.

15 SKYRIUS

Po savo kalbos, nukreiptos prieš žiurkes, kurį laiką darbe jis jaučia įtampą. Nors darbo draugai kaip visada malonūs, regis, visi nutyla, kai jis netoliese.

Iš tiesų, prisimindamas savo protrūkį rausta iš gėdos. Kaip jis galėjo sumenkinti darbą, kuriuo taip didžiuojasi jo draugai, darbą, kurį dirbdamas jaučiasi dėkingas už šią galimybę? Bet paskui pamažu viskas aprimsta. Per rytinę pertrauką prie jo prieina Eugenijus ir ištiesia popierinį maišelį.

– Sausainiai, – paaiškina. – Imk vieną. Imk porą. Artimo žmogaus dovana. – O kai jis padėkoja (sausainiai gardūs, jaučia imbiero ir galbūt cinamono skonį), Eugenijus priduria: – Žinai, galvojau apie tai, ką aną dieną kalbėjai, galbūt tu iš dalies ir teisus. Kodėl turėtume šerti žiurkes, kai jos mūsų anaiptol nemaitina? Kai kurie žmonės žiurkes valgo, bet jau tikrai ne aš. O tu?

– Ne, – atsako jis. – Ir aš žiurkių nevalgau. Labiau mėgstu sausainius.

Darbo dienai baigiantis Eugenijus grįžta prie tos pačios temos.

– Man neramu, kad galėjome užgauti tavo jausmus, – sako jis. – Patikėk, priešiškumo nebuvo. Visi tavo atžvilgiu esame kuo geriausios valios.

– Visai neužsigavau, – atsako jis. – Tarp mūsų iškilo filosofinis nesutarimas, tik tiek.

– Filosofinis nesutarimas, – sutinka Eugenijus. – Tu gyveni Rytų Kvartale, ar ne? Paėjėsiu su tavimi iki autobusų stotelės. – Tad ir toliau apsimesdamas, kad gyvena Kvartale, jis turi Eugenijų lydėti į autobusų stotelę.

– Man neduoda ramybės vienas klausimas, – užsimena jis Eugenijui, kol jie laukia 6 autobuso. – Visiškai nefilosofinis. Kaip tu ir kiti vyrai leidžiate laisvalaikį? Žinau, kad domitės futbolu, bet ką veikiate vakarais? Neatrodo, kad turėtumėte žmonų ir vaikų. Ar turite draugių? Ar vaikštote į klubus? Alvaras man sakė, kad yra klubų, į kuriuos galima įstoti.

Eugenijus parausta.

– Apie klubus nieko nežinau. Dažniausiai vaikštau į Institutą.

– Papasakok. Girdėjau Institutą minint, bet neturiu jokio supratimo, kas ten vyksta.

– Institutas rengia užsiėmimus. Siūlo paskaitas, filmus, diskusijų grupes. Turėtum prisijungti. Tau patiks. Skirta ne tik jauniems žmonėms, ateina daugybė vyresnių, be to, nemokamai. Ar žinai, kaip iki ten nusigauti?

– Ne.

– Jis Naujojoje gatvėje, šalia didelės sankryžos. Aukštas baltas pastatas stiklinėmis durimis. Turbūt ne sykį praėjai pro šalį, nežinodamas, kas tai. Ateik šįvakar. Gali prisidėti prie mūsų grupės.

– Gerai.

Kaip paaiškėja, Eugenijus su dar trimis krovėjais yra užsirašęs į filosofijos kursą. Jis atsisėda galinėje eilėje, toliau nuo savo draugų, kad galėtų išsmukti, jei pasidarys nuobodu.

Stoja tyla, atėjus mokytojai. Pusamžė moteris, jo akimis, apsirengusi neskoningai, ežiuku nurėžtais plaukais, nė kiek nepasidažiusi.

– Labas vakaras, – pasisveikina ji. – Grįžkime ten, kur praeitą savaitę sustojome, ir tęskime mūsų pradėtą stalo tyrimą – stalo ir jo artimos giminaitės kėdės. Prisiminkime, kaip aptarėme skirtingas pasaulyje egzistuojančių stalų rūšis ir skirtingas kėdžių rūšis. Klausėme savęs, kokia vienovė glūdi už šios įvairovės ir kas visus stalus daro stalais, o kėdes – kėdėmis.

Jis patylom atsistoja ir išsmunka iš klasės.

Koridorius tuščias, išskyrus ilgu baltu chalatu vilkinčią figūrą, skubančią jo link. Figūrai priartėjus, jis pamato, jog tai ne kas kitas kaip Ana iš Centro.

– Ana! – šūkteli jis.

– Sveiki, – atsako Ana, – atsiprašau, negaliu sustoti, vėluoju. – Bet tada ima ir stabteli. – Mes pažįstami, ar ne? Pamiršau jūsų vardą.

– Simonas. Susitikome Centre. Su manimi buvo mažas berniukas. Jūs maloniai mus priglaudėte pirmąją mūsų naktį Noviljoje.

– A, tikrai! Kaip sekasi jūsų sūnui?

Baltasis chalatas iš tiesų pasirodo esąs baltas maudymosi chalatas iš rankšluostinio audinio; ji basa. Keistas apdaras. Ar Institute yra plaukimo baseinas?

Pastebėjusi jo suglumusį žvilgsnį, ji nusijuokia.

– Aš pozuoju, – paaiškina. – Dukart per savaitę vakarais pabūnu pozuotoja. Natūros kursams.

– Natūros kursams?

– Piešimo kursams. Piešimo iš natūros[32]. Aš esu kursų modelis. Ji ištiesia rankas lyg žiovaudama. Chalatas ties kaklu prasiskiria; jis spėja užmesti akį į krūtis, kuriomis taip žavėjosi. – Turėtumėte irgi užsukti. Jei norite pažinti

32 Originale žodžių žaismas: angl. *drawing from life* reiškia piešimą iš natūros, bet gali reikšti ir „piešimą iš gyvenimo" bei asocijuojasi su „gyvenimo kursais" (*life course*).

kūną, nėra geresnio būdo. – O tada, jam dar nespėjus atsipeikėti iš sumišimo: – Iki, aš vėluoju. Perduokite linkėjimų sūnui.

Jis klajoja tuščiu koridoriumi. Institutas didesnis, negu jam atrodė iš lauko. Už uždarų durų groja muzika, moteris sielvartingai dainuoja, akompanuojant arfai. Jis sustoja priešais skelbimų lentą. Siūlomas ilgas kursų sąrašas. Architektūrinis braižymas. Buhalterija. Skaičiavimas. Tęstiniai ispanų kalbos kursai: ispanų kalba pradedantiesiems (dvylika grupių), vidutinio lygio ispanų kalba (penkios grupės), ispanų kalba pažengusiesiems, rašymas ispanų kalba, pokalbis ispanų kalba. Jam reikėjo ateiti čia, užuot vienam su ta kalba vargus. Nemato jokio ispanų literatūros kurso. Bet galbūt literatūra įeina į ispanų kalbos pažengusiesiems kursą.

Nėra jokių kitų kalbų kursų. Nei portugalų. Nei katalonų. Nei baskų. Nei galisų.

Nei esperanto. Nei volapiuko.

Jis ieško piešimo iš natūros kursų. Štai jie: Piešimas iš natūros, pirmadieniais–penktadieniais 19–21 val., šeštadieniais 14–16 val.; registracija į 12 grupę; 1 grupė UŽPILDYTA, 2 grupė UŽPILDYTA, 3 grupė UŽPILDYTA. Šie kursai neabejotinai populiarūs.

Kaligrafija. Audimas. Krepšių pynimas. Puokščių darymas. Keramika. Lėlių teatras.

Filosofija. Filosofijos pradmenys. Filosofija: pasirinktos temos. Darbo filosofija. Kasdienybės filosofija.

Nuaidi skambutis, skelbiantis valandos pabaigą. Kursų lankytojai išeina į koridorių, iš pradžių pasirodo vienas kitas, paskui jie paplūsta ištisu srautu, ne tik jaunuoliai, bet, kaip sakė Eugenijus, ir jo amžiaus, ir vyresni žmonės.

Nenuostabu, kad sutemus miestas apmiršta! Visi būna čia, Institute, tobulinasi. Visi rūpinasi tapti geresniais piliečiais, geresniais žmonėmis. Visi, išskyrus jį.

Kažkieno balsas jį šūkteli. Tai Eugenijus, jis mojuoja iš žmonių potvynio bangos.

– Ateik! Ruošiamės užkąsti! Ateik pas mus!

Eugenijui įkandin jis leidžiasi laiptais į ryškiai apšviestą kavinę. Jau nutįsusios ilgos eilės, žmonės laukia, kol bus aptarnauti. Jis pasiima padėklą, stalo įrankius.

– Trečiadienis, vadinasi, bus makaronai, – praneša Eugenijus. – Ar mėgsti makaronus?

– Taip, mėgstu.

Ateina jų eilė. Jis ištiesia lėkštę, ir automatinė ranka į ją šlepteli didelę spagečių porciją. Kita ranka drėbteli pomidorų padažo.

– Pasiimk ir bandelę, – pataria Eugenijus. – Jeigu bus per mažai.

– Kur reikia sumokėti?

– Mokėti nereikia. Čia nemokamai.

Jie susiranda stalą ir susėda, kartu su dviem jaunesniais krovėjais.

– Kaip praėjo užsiėmimas? – klausia jis. – Ar išsiaiškinote, kas yra kėdė?

Tai turėjo būti sąmojis, bet jaunuoliai abejingai spokso į jį.

– Ar nežinote, kas yra kėdė? – galų gale klausia vienas iš jų. – Pažiūrėkit žemyn. Ant vienos tokios sėdite. – Jis nužvelgia stalo draugus. Visi plyšta juokais.

Jis mėgina prisidėti, pasirodyti šaunus vyrukas.

– Turėjau galvoje, – sako jis, – ar išsiaiškinote, kas sudaro... nežinau, kaip pasakyti...

– *Sillicidad*[33], – pasiūlo Eugenijus. – Tavo kėdė, – jis mosteli į kėdę, – įkūnija *sillicidad*, arba turi jo bruožų, kaip mėgsta sakyti mūsų mokytoja. Iš to ir sužinai, kad tai kėdė, o ne stalas.

– Arba taburetė, – priduria jo pašnekovas.

– Ar mokytoja kada nors jums pasakojo, – klausia jis, Simonas, – apie vyrą, kuris, paklaustas, iš kur žinąs, kad kėdė yra kėdė, spyrė į aptariamąją kėdę ir tarė: *Štai iš kur žinau, pone*?

– Ne, – atsako Eugenijus. – Bet ne šitaip sužinai, kad kėdė yra kėdė. Šitaip sužinai, kad ji yra objektas. Spyrio objektas.

Jis tyli. Tiesa ta, kad šiame Institute jis jaučiasi ne vietoje. Filosofavimas tik kelia jam irzulį. Jam nerūpi kėdės nei jų kėdiškumas.

Spagečiams trūksta prieskonių. Pomidorų padažas tėra paprasta pašildyta pomidorų tyrė. Jis apsidairo druskinės, bet jos nėra. Nėra nei pipirų. Vis dėlto spagečiai bent jau šioks toks pokytis. Geriau negu amžina duona.

– Taigi, kaip manai, į kuriuos kursus norėtum užsirašyti? – klausia Eugenijus.

– Dar nenusprendžiau. Apžiūrėjau sąrašą. Nemažai įvairių pasiūlymų. Galvojau apie piešimą iš natūros, bet matau, kad jau užimta.

– Tai prie mūsų grupės neprisidėsi. Gaila. Tau išėjus, diskusija tapo įdomesnė. Kalbėjome apie begalybę ir begalybės pavojus. O jeigu, be tobulos kėdės, yra dar tobulesnė kėdė, ir taip toliau, ir be galo? Bet piešimas iš natūros irgi įdomu. Šį semestrą gali mokytis piešimo – paprasto piešimo. Tada gausi pirmenybę kitą semestrą užsirašyti į piešimą iš natūros.

33 *Silla* (isp.) – kėdė, o šis Eugenijaus siūlomas terminas reikštų maždaug „kėdiškumą".

– Piešimas iš natūros visada labai populiarus, – paaiškina antrasis iš vaikinų. – Žmonės nori gauti žinių apie kūną.

Jis ieško ironijos, bet jos nėra, kaip nėra ir druskos.

– Jeigu nori gauti žinių apie kūną, ar ne labiau praverstų anatomijos kursai? – klausia.

Vaikinas nesutinka.

– Anatomija moko tik apie kūno dalis. Jei nori sužinoti apie visumą, reikia lankyti tokius kursus kaip piešimas iš natūros arba pozavimas.

– Visumą – tai yra...?

– Visų pirma kūną kaip kūną, paskui kūną kaip jo tobulą pavidalą.

– Ar to neišmokytų įprasta patirtis? Noriu pasakyti, ar kelias naktis praleidęs su moterimi neišmoktum visko, ką nori sužinoti apie kūną kaip kūną?

Vaikinas išrausta ir dairosi, ieškodamas pagalbos. Jis keikia save. Tie kvaili jo juokeliai!

– O dėl kūno tobulo pavidalo, – nesiliauja jis, – tikriausiai mums teks palaukti kito gyvenimo, kol tokį išvysime. – Jis pastumia šalin spagečius, suvalgęs tik pusę. Jam per daug, per sotu. – Turiu eiti, – sako. – Labanakt. Susitiksime rytoj dokuose.

– Labanakt. – Jie nė nebando jo sulaikyti. Ir gerai. Kažin kaip jis atrodo jiems, šiems šauniems jaunuoliams, darbštiems, idealistams, nekaltiems? Ko gi jie galėtų pasimokyti iš jo skleidžiamų karčių nuodų?

– Kaip sekasi tavo berniukui? – klausia Alvaras. – Mes jo pasiilgome. Ar radai jam mokyklą?

– Mokyklai jis dar per mažas. Būna su motina. Ji nenori, kad jis per daug su manimi bendrautų. Pasak jos, jeigu du suaugusieji reikš į jį pretenzijas, jo meilė liks padalyta.

– Bet juk visada į mus pretenzijas reiškia du suaugusieji: tėvas ir motina. Mes juk ne kokios bitės ar skruzdėlės.

– Gal ir taip. Tačiau, šiaip ar taip, aš nesu Dovydo tėvas. Jo motina yra motina, bet aš nesu tėvas. Štai kur skirtumas. Alvarai, man ši tema skausminga. Gal nebekalbėkim apie tai?

Alvaras suima jam ranką.

– Dovydas nėra paprastas berniukas. Patikėk, stebėjau jį, žinau, ką kalbu. Ar tu įsitikinęs, kad elgiesi taip, kaip geriausia jo labui?

– Aš jį atidaviau motinai. Ši juo rūpinasi. Kodėl sakai, kad jis nėra paprastas berniukas?

– Sakaisi jį atidavęs, bet ar jis tikrai nori būti atiduotas? Kodėl, visų pirma, motina jį paliko?

– Nepaliko. Jiedu buvo išskirti. Kurį laiką gyveno atskirai. Padėjau jam ją surasti. Jis rado ją, jiedu vėl susiėjo. Dabar juos sieja prigimtinis ryšys, motinos ir sūnaus. O manęs su juo prigimtinis ryšys nesieja. Viskas.

– Jeigu tavo ir jo ryšys neprigimtinis, tai koks?

– Abstraktus. Jo ryšys su manimi abstraktus. Tai ryšys su žmogumi, kuris juo rūpinasi abstrakčiai, bet ne iš prigimtinės pareigos juo rūpintis. Ką turi omenyje, sakydamas, kad jis nėra paprastas vaikas?

Alvaras purto galvą.

– Prigimtinis, abstraktus... Nematau čia jokios prasmės. Kaip manai, dėl ko pirmiausia susieina tėvas ir motina – būsimo vaiko tėvas ir motina? Ar dėl to, kad yra vienas kitam skolingi prigimtinę pareigą? Žinoma, ne. Atsitiktinai susikerta jų keliai, ir jie įsimyli. Kas galėtų būti nenatūraliau, labiau nepaaiškinama? Iš jų atsitiktinio susijungimo į pasaulį ateina vaikas, naujas žmogus. Kas, ką ir kam skolingas šioje istorijoje? Nepasakyčiau, ir esu tikras, kad nepasakytum nė tu.

– Stebėdavau, kaip judu su berniuku būnate kartu, Simonai, ir mačiau: jis tavimi visiškai pasitiki. Myli tave. Ir tu jį myli. Tai kodėl reikia jį atiduoti? Kam reikia nuo jo atsiskirti?

– Neatsiskyriau nuo jo. Motina jį nuo manęs atskyrė, tokią teisę ji turi. Jeigu galėčiau rinktis, tebebūčiau su juo. Bet rinktis negaliu. Neturiu teisės rinktis. Šiuo klausimu teisių neturiu.

Alvaras tyli, atrodo nugrimzdęs į save.

– Pasakyk, kur man rasti šitą moterį, – galų gale sako jis. – Norėčiau su ja pasikalbėti.

– Būk atsargus. Ji turi brolį, bjaurų padarą. Nesivaidyk su juo. Tiesą sakant, ji turi du brolius, vienas už kitą nemalonesnis.

– Moku savim pasirūpinti, – atsako Alvaras. – Kur man ją rasti?

– Ji vardu Inesa ir perėmė mano senąjį butą Rytų Kvartale: daugiabutis B, 202 butas antrame aukšte. Nesakyk, kad tave atsiunčiau aš, tai būtų netiesa. Aš tavęs nesiunčiu. Čia apskritai ne mano mintis, čia tavo idėja.

– Nesijaudink, išaiškinsiu jai, kad aš tai sumaniau, tu nieko bendra su tuo neturi.

Kitą dieną, per pietų pertrauką, Alvaras pamoja jam prieiti.

– Kalbėjau su tavo Inesa, – be jokių įžangų praneša. – Ji leidžia tau matytis su berniuku, tik dar ne dabar. Mėnesio gale.

– Nuostabi naujiena! Kaip tu ją įtikinai?

Alvaras atsainiai mosteli ranka.

– Nesvarbu kaip. Sako, kad gali su juo eiti pasivaikščioti. Praneš kada. Prašė tavo telefono numerio. Nežinojau, tai daviau savo. Pasakiau, kad perduosiu žinutes.

– Negaliu apsakyti, koks aš dėkingas. Prašau, patikink ją, kad berniuko nesutrikdysiu – turiu galvoje, nesutrikdysiu jų santykių.

16 SKYRIUS

Inesos kvietimas ateina greičiau negu tikėtasi. Jau kitą rytą Alvaras jį pasišaukia.

– Tavo bute avarija, – praneša. – Inesa skambino, kai buvau beeinąs iš namų. Norėjo, kad užsukčiau, bet pasakiau neturįs laiko. Nesijaudink, berniukas čia niekuo dėtas, tik santechnika. Prireiks įrankių. Pasiimk iš pašiūrės įrankių dėžę. Paskubėk. Ji labai susijaudinusi.

Prie durų jį pasitinka Inesa, vilkinti (kodėl? juk diena nešalta) sunkų paltą. Iš tiesų labai susijaudinusi, kone įniršusi. Užsikimšęs klozetas, sako ji. Namo prižiūrėtojas atėjęs patikrinti, bet atsisakęs kuo nors padėti, nes ji (taip jis sakęs) nesanti teisėta gyventoja, jis nė nenutuokiąs (taip jis sakęs), kas ji per viena. Ji paskambinusi broliams į Rezidenciją, bet šie prigalvoję dingsčių, kaip ja atsikratyti, nes pernelyg jau dideli švaruoliai (karčiai sako ji), kad teptųsi rankas. Todėl šįryt, griebdamasi paskutinio šiaudo, ji paskambinusi jo kolegai Alvarui, kuris kaip darbininkas turėtų nutuokti apie santechniką. Ir štai dabar pas ją ateina ne Alvaras, o jis.

Ji kalba ir kalba, piktai žingsniuodama po kambarį. Nuo tada, kai paskutinį kartą ją matė, sulyso. Ties burnos kampučiais įsirėžė raukšlės. Tylėdamas klausosi, tačiau jo akys įsmeigtos į berniuką, o šis, sėdėdamas lovoje, – negi ką tik prabudo? – nepatikliai į jį stebeilijasi, tarsi į sugrįžėlį iš mirusiųjų žemės.

Jis apdovanoja berniuką šypsena. *Sveikas!* – be garso ištaria.

Berniukas išsitraukia iš burnos nykštį, bet nieko nesako. Jo plaukai, linkę garbanotis, gerokai paauginti. Vilki melsvą pižamą, išmargintą raudonais šokinėjančiais drambliais ir hipopotamais.

Inesa nesiliauja šnekėjusi.

– Tas klozetas nuo pat pradžių, vos įsikėlėme, kėlė rūpesčių, – kalba ji. – Nenustebčiau, jeigu paaiškėtų, kad dėl to kalti žmonės iš apatinio buto. Prašiau prižiūrėtojo pasiaiškinti, kas ten apačioje, bet jis manęs net klausytis nenori. Nebuvau dar sutikusi tokio netašyto žmogaus. Jam nerūpi, kad jau koridoriuje jaučiasi smarvė.

Inesa nė kiek nesivaržydama kalba apie srutas. Jam tai daro keistą įspūdį: tema, jeigu ne asmeniška, tai bent jau kebloka. Ar ji žiūri į jį tiesiog kaip į atėjusį gedimo pataisyti darbininką, kurio daugiau nebepamatys, ar tarška stengdamasi nuslėpti sumišimą?

Jis pereina kambarį, atidaro langą, išsisveria. Nuotekų vamzdis iš tualeto išeina tiesiai į kanalizacijos liniją, išorine siena besileidžiančią žemyn. Trim metrais žemiau išeina nuotekų vamzdis iš apatinio aukšto.

– Ar kalbėjotės su žmonėmis iš 102 buto? – klausia jis. – Jeigu užkimšta visa linija, tai tokia pati problema iškilusi ir jiems. Bet iš pradžių leiskite žvilgtelėti į jūsų klozetą, gal kartais yra koks nors aiškus gedimas. – Jis atsigręžia į berniuką. – Na, paduosi man ranką? Ar ne laikas tau keltis, tinginio panti! Žiūrėk, kaip aukštai danguje saulė!

Berniukas pasiraivo ir džiugiai jam nusišypso. Jam net širdis apsąla. Kaip jis myli šitą vaikį!

– Eikš! – pakviečia. – Juk ne per didelis dar, pabučiuosi mane?

Berniukas strykteli iš lovos ir puola jam į glėbį. Jis įtraukia sodrų sušutusio kūno ir pieno kvapą.

– Man patinka tavo naujoji pižama, – sako jis. – Eisime apžiūrėti?

Unitaze beveik iki kraštų pakilęs vanduo ir atmatos. Jo atsineštoje įrankių dėžėje yra plieninės vielos ritinys. Vielos galą sulenkęs kabliu, apgraibom kiša žemyn link klozeto angos ir ištraukia tualetinio popieriaus gniužulą.

– Ar turi puoduką? – klausia berniuko.

– Puoduką siusiukui? – perklausia berniukas. Jis linkteli. Berniukas išbėga ir grįžta nešinas medžiaga apdengtu naktipuodžiu. Po akimirkos įpuola Inesa, stveria puodą ir nė žodžio netarusi dingsta.

– Surask man plastikinį maišelį, – paliepia jis berniukui. – Patikrink, ar nėra skylių.

Iš užsikimšusio vamzdžio jis išžvejoja galybę tualetinio popieriaus, bet vanduo nenuslūgsta.

– Apsirenk, lipsime žemyn, – sako berniukui. O Inesai: – Jeigu 102 bute nieko nėra, mėginsiu atidaryti liuką ties grindiniu. Jeigu užsikimšo žemiau jo, nieko padaryti negalėsiu. Tai jau bus vietos valdžios atsakomybė. Bet pažiūrėkim. – Jis lukteli. – Beje, bet kam gali taip atsitikti. Niekas čia nekaltas. Tiesiog nepasisekė.

Jis stengiasi, kad Inesai būtų lengviau, ir viliasi, kad ji tai įvertins. Bet ji nežiūri jam į akis. Ji sutrikusi, pikta; labiau negu jis gali įsivaizduoti.

Berniuko lydimas jis beldžia į 102 buto duris. Ilgokai palaukus atitraukiama sklendė ir durys vos vos prasiveria. Prietemoje jis šiaip taip įžiūri tamsią figūrą, neaišku, vyro ar moters.

– Labas rytas, – sveikinasi. – Atsiprašau už įsibrovimą. Esu iš buto virš jūsų, mums užsikimšo klozetas. Noriu išsiaiškinti, ar ir jums iškilo ta pati bėda.

Durys prasiveria plačiau. Tai moteris, sena ir sulinkusi, iš vaiskių pilkų akių gali numanyti, kad ji akla.

– Labas rytas, – pakartoja jis. – Jūsų klozetas. Ar nieko blogo jūsų klozetui? Nėra užsikimšimų, *atascos*?

Jokio atsakymo. Ji stovi it įbesta, veidas atgręžtas į jį, klausiama išraiška. Ar ji ne tik akla, bet ir kurčia?

Berniukas žengia į priekį.

– *Abuela*[34], – sako jis. – Senoji moteris ištiesia ranką, paglosto jam plaukus, apčiupinėja veidą. Vaikas trumpam patikliai prie jos prisiglaudžia; tą akimirką jis prasmunka į butą. Netrukus grįžta. – Švaru, – sako. – Jų klozetas švarus.

– Ačiū, senjora, – padėkoja nusilenkdamas. – Ačiū už pagalbą. Atsiprašau, kad jus sutrukdėme. – O berniukui taria: – Klozetas švarus, todėl – todėl ką?

Berniukas susiraukia.

– Čia, apatiniame aukšte, vanduo gerai prabėga. Ten, viršuje, – jis parodo į laiptus, – vanduo neprateka. Todėl ką? Kur vamzdžiai užsikišo?

– Viršuje, – tvirtai sako berniukas.

– Gerai! Tai kur mums eiti ir taisyti – viršun ar apačion?

– Viršun.

– O viršun mes einame dėl to, kad vanduo teka kuria kryptimi, aukštyn ar žemyn?

– Žemyn.

– Visada?

– Visada. Visada teka žemyn. O kartais aukštyn.

34 Senelė (isp.).

– Ne. Aukštyn niekada. Visada žemyn. Tokia vandens prigimtis. Tik va klausimas, kodėl vanduo pakyla iki mūsų buto, ir tai neprieštarauja jo prigimčiai? Kaip čia atsitinka, kad kai atsukame čiaupą ar nuleidžiame vandenį, vanduo mums bėga?

– Nes mums jis teka aukštyn.

– Ne. Atsakymas neteisingas. Leisk klausimą užduoti kitaip. Kaip vanduo patenka į mūsų butą, jeigu jis *neteka* aukštyn?

– Iš dangaus. Iš dangaus jis krenta į čiaupus.

Teisingai. Vanduo krinta iš dangaus.

– Bet, – klausia jis, perspėjamai iškeldamas pirštą, – bet kaip vanduo patenka į dangų?

Gamtos filosofija. Pažiūrėkim, galvoja jis, kiek gamtos filosofijos turi vaikas.

– Nes dangus įkvepia, – sako vaikas. – Dangus įkvepia, – jis giliai įtraukia oro ir jį sulaiko, jo veide šypsena, grynojo protinio pasitenkinimo išraiška, tada smarkiai iškvepia, – o paskui dangus iškvepia.

Durys užsidaro. Jis girdi užšaunant sklendę.

– Ar Inesa tau apie tai pasakojo – apie dangaus kvėpavimą?

– Ne.

– Pats visa tai sugalvojai?

– Taip.

– Ir kas gi ten danguje įkvepia ir iškvepia ir sukelia lietų?

Berniukas tyli. Iš susikaupimo rauko antakius. Galiausiai papurto galvą.

– Nežinai?

– Neprisimenu.

– Nesvarbu. Eime, pranešime tavo motinai naujienas.

Iš jo atsineštų įrankių jokios naudos. Tik ne itin ilga viela gali bent kiek pagelbėti.

– Kodėl gi judviem nepasivaikščiojus, – pasiūlo jis Inesai. – Užsiimsiu ne itin patrauklia veikla. Nemanau, kad mūsų mažajam draugui reikėtų tai matyti.

– Verčiau išsikviesiu tikrą santechniką, – sako Inesa.

– Jeigu man nepavyks susitvarkyti, tada eisiu ir suieškosiu tikrą santechniką, pažadu. Vienaip ar kitaip jūsų tualetas bus sutvarkytas.

– Nenoriu eiti pasivaikščioti, – sako berniukas. – Noriu padėti.

– Ačiū, mano berniuk, aš tai vertinu. Bet čia ne toks darbas, kad reikėtų pagalbos.

– Galiu tau pasiūlyti idėjų.

Jiedu su Inesa susižvalgo. Tarsi būtų susišnekėję be žodžių. *Mano gudruolis sūnus!* – sako jos žvilgsnis.

– Tiesa, – sako jis. – Tavo galva pramušta idėjomis. Deja, tualetai nėra linkę klausytis idėjų. Tualetai nepriklauso idėjų sričiai, jie tėra neišmanūs daiktai, juos taisyti – mąstymo nereikalaujantis darbas. Taigi eik pasivaikščioti su motina, kol aš tuo darbu užsiimsiu.

– Kodėl negaliu pasilikti? – klausia berniukas. – Čia tik kaka.

Berniuko balse nuskamba nauja gaida, iššūkio gaida, kuri jam nepatinka. Visos tos pagyros jam muša į galvą.

– Tualetai yra tik tualetai, bet kaka nėra tik kaka, – sako jis. – Kai kurie daiktai nebūna patys savaime, bent jau ne visą laiką. Tarp jų ir kaka.

Inesa timpteli berniuką už rankos. Išraudusi iš pykčio.

– Einam! – ragina ji.

Berniukas purto galvą.

– Čia mano kaka, – sako jis. – Noriu likti čia!

– Buvo tavo kaka. Bet tu išsituštinai. Tu jos atsikratei. Ji nebe tavo. Nebeturi į ją teisių.

Inesa šnirpšteli ir išeina į virtuvę.

– Patekusi į nuotekų vamzdžius, ji jau nebe kaka, – tęsia jis. – Vamzdžiuose ji susimaišo su kitų žmonių kaka ir virsta bendra kaka.

– Tai kodėl Inesa pyksta?

Inesa. Ar taip jis ją vadina: ne *Mama*, ne *Motina*?

– Ji sutrikusi. Žmonės nemėgsta kalbėti apie kaką. Kaka smirdi. Kakoje knibžda bakterijų. Iš kakos tau nieko gero.

– Kodėl?

– Kas kodėl?

– Čia ir jos kaka. Kodėl ji pyksta?

– Ji nepyksta, ji tiesiog jautri. Būna jautrių žmonių, tokia jų prigimtis, gali nė neklausti, kodėl. Tačiau nėra ko jaudintis, nes, kaip jau tau sakiau, nuo tam tikro momento kaka jau nebėra tam tikro žmogaus kaka, tai tiesiog kaka. Pasikalbėk su santechniku, ir jis tau pasakys tą patį. Santechnikas nežiūri į kaką ir nesako sau: *Kaip įdomu, ir kas būtų pamanęs, kad senjoro X ar senjoros Y kaka yra šitokia!* Panašiai kaip laidojimo namų savininkas. Laidojimo paslaugų teikėjas nesako sau: *Kaip įdomu!* Jis nutyla. *Imu nebesivaldyti*, – pagalvoja, – *per daug šneku.*

– Kas yra laidojimo paslaugų teikėjas? – klausia berniukas.

– Laidojimo paslaugų teikėjas rūpinasi palaidoti negyvus kūnus. Jis panašus į santechniką. Prižiūri, kad negyvi kūnai būtų nusiųsti ten, kur reikia.

O dabar tu paklausi: Kas yra negyvas kūnas?

– Kas yra negyvi kūnai? – klausia berniukas.

– Negyvi kūnai yra mirties ištikti kūnai, kurių mums nebeprireiks. Bet dėl mirties nerimauti nereikia. Po mirties visada būna kitas gyvenimas. Tu tą matei. Šiuo atžvilgiu mums, žmonėms, pasisekė. Mes ne tokie kaip kaka, kuri lieka ir vėl susimaišo su žeme.

– O kokie mes?

– Kokie mes, jeigu ne tokie kaip kaka? Mes tokie kaip idėjos. Idėjos nemiršta. Apie tai mokysiesi mokykloje.

– Bet mes darome kaką.

– Tiesa. Mes siekiame idealo, bet taip pat darome kaką. Štai kodėl esame dvilypės prigimties. Nežinau, kaip paprasčiau paaiškinti.

Berniukas tyli. Tegu sugromuluoja, galvoja jis. Atsiklaupia prie klozeto, iki pat viršaus atsiraitoja rankovę.

– Eik pasivaikščiot su motina, – sako jis. – Eik.

– O laidojimo paslaugų teikėjas? – klausia berniukas.

– Laidojimo paslaugų teikėjas? Teikti laidojimo paslaugas – toks pat darbas kaip ir visi kiti. Laidojimo paslaugų teikėjas niekuo nesiskiria nuo mūsų. Jo prigimtis irgi dvilypė.

– Ar galiu jį pamatyti?

– Ne dabar. Šiuo metu mums reikia kitkuo užsiimti. Kitą sykį, kai nuvažiuosime į miesto centrą, paieškosiu laidojimo paslaugų biuro. Tada galėsi pažiūrėti.

– Ar galime pasižiūrėti į negyvus kūnus?

– Ne, žinoma, ne. Mirtis – asmeninis reikalas. Laidojimo paslaugos – diskretiška profesija. Laidojimo paslaugų teikėjai kūnų nerodo viešai. O dabar gana apie tai. – Jis vėl kiša vielą gilyn į unitazą. Reikia kažkaip įbrukti vielą į S pavidalo vamzdį. Jeigu kamštis ne vamzdyje, tada tikriausiai jis bus ties išoriniu sujungimu. Kaip sutaisyti tokiu atveju, jam nekyla jokių idėjų. Teks viską mesti ir surasti santechniką. Arba santechniko idėją.

Vanduo, kuriame tebeplūduriuoja Inesos kakos gumulai, semia jo plaštaką, riešą, dilbį. Jis jėga grūda vielą į S pavidalo išlinkį. *Antibakteriniu muilu*, – galvoja jis, – *paskui reikės nusiprausti antibakteriniu muilu, kruopščiai išsišveisti panages. Nes kaka yra tiesiog kaka, nes bakterijos yra tiesiog bakterijos.*

Jis nesijaučia kaip dvilypės prigimties būtybė. Jaučiasi kaip vyras, su primityviomis priemonėmis nuotekų vamzdyje žvejojantis kamštį.

Jis ištraukia ranką, ištraukia vielą. Kablys jos gale susiplojo. Jis vėl išlenkia kablį.

– Galėtum panaudoti šakutę, – siūlo berniukas.

– Šakutė per trumpa.

– Galėtum panaudoti ilgą šakutę iš virtuvės. Gali ją sulenkti.

– Parodyk, ką turi galvoje.

Berniukas nubėga, grįžta su ilga šakute, kurią jie rado bute, kai atsikraustė; jis niekada jos nenaudojo.

– Gali ją sulenkti, jei esi stiprus, – sako berniukas.

Sulenkęs šakutę kabliu grūda ją į S pavidalo išlinkį, kol užstringa. Stengdamasis šakutę ištraukti, junta, kad kažkas trukdo. Iš pradžių lėtai, paskui greičiau kamštis iškyla viršun: skudurėlio su plastikiniu pamušalu gniužulas. Vanduo unitaze nuslūgsta. Jis trukteli grandinėlę. Sušniokščia švarus vanduo. Luktelėjęs vėl grandinėlę patraukia. Vamzdis tuščias. Viskas gerai.

– Štai ką radau, – praneša Inesai. Ištiesia tą vis dar varvantį daiktą. – Ar atpažįstate?

Ji stovi prieš jį lyg nusikaltėlė, išraudusi, nežinodama, kur dėti akis.

– Ar visada taip darote – nuleidžiate juos į klozetą? Ar niekas jums nesakė, kad taip daryti negalima?

Ji purto galvą. Skruostai užlieti raudonio. Berniukas nekantriai timpteli ją už sijono.

– Inesa! – kviečia.

Ji išsiblaškiusi patapšnoja jam per ranką.

– Nieko tokio, branguti, – šnabžda.

Jis užsidaro vonios kambario duris, nusitraukia suteřštus marškinius ir kriauklėje skalbia.

Antibakterinio muilo nėra, tik visų naudojamas muilas iš „Maisto tiekimo“. Nugręžia marškinius, išskalauja, vėl nugręžia. Teks vilktis šlapius. Nusiplauna rankas, išsiprausia pažastis, nusišluosto. Gal ir neapsišvarino tiek, kiek norėtų, bet bent jau šūdu nedvokia.

Inesa sėdi ant lovos, prisispaudusi berniuką prie krūtinės lyg kūdikį, linguodama pirmyn atgal. Berniukas snaudžia, iš burnos nutįsusi seilių gija.

– Dabar eisiu, – sušnibžda jis. – Paskambinkit vėl, jeigu manęs prireiks.

Iš apsilankymo pas Inesą, kai vėliau jį prisimena, jam topteli, koks keistas jo gyvenimo epizodas tai buvo, koks nenuspėjamas. Kas būtų pagalvojęs – tą akimirką, kai jis teniso aikštelėje pirmąkart išvydo šią jauną moterį, tokią ramią, tokią giedrą, – jog vieną gražią dieną jis plausis nuo savo kūno jos šūdus! Kažin, ką jie Institute apie tai pagalvotų? Kokiu žodžiu tai apibūdintų moteris žilstančiais plaukais: kakos kakiškumas?

17 SKYRIUS

– Jeigu tu ieškai paguodos, – sako Elena, – jeigu paguoda palengvins tavo gyvenimą, tai juk esama vietų, kur vyras gali nueiti. Ar apie jas tau nepasakojo tavo draugai, tavo draugai vyrai?

– Nė žodžio. Ką būtent turi omenyje, kalbėdama apie paguodą?

– Seksualinę paguodą. Jeigu ieškai seksualinės paguodos, nebūtinai aš turiu būti vienintelė tavo priebėga.

– Atsiprašau, – sausai sako jis, – nesupratau, kad tu šitaip galvojai.

– Neįsižeisk. Tokia jau gyvenimo tikrovė: vyrui reikia paguodos, visi tai žino. Aš tik sakau, ką galėtum daryti. Esama vietų, kur gali nueiti. Paklausk savo draugų dokininkų, o jeigu tau labai nepatogu, paklausk Perkėlimo centre.

– Ar tu kalbi apie viešnamius?

– Jei nori, vadink juos viešnamiais, bet iš to, ką teko girdėti, jie anaiptol nėra nevalyvi, visiškai švarūs ir malonūs.

– Ar aptarnaujančios merginos dėvi uniformas?

Ji žiūri nesuprasdama.

– Turiu galvoje, ar jos dėvi vienodą aprangą? Vienodus apatinius?

– Šitai jau pačiam teks išsiaiškinti.

– Ir tai pripažinta profesija – darbas viešnamyje? – Žino, kaip ją erzina savo klausimais, bet jam vėl užėjo ta

nuotaika, beatodairiška, kandi nuotaika, kamuojanti jį nuo tada, kai atidavė vaiką. – Ar gali mergina tuo užsiimti ir vis tiek rodytis viešumoje aukštai iškelta galva?

– Neįsivaizduoju, – sako ji. – Eik ir išsiaiškink. O dabar turiu atsiprašyti, laukiu mokinio.

Iš tiesų jis melavo Elenai, sakydamas nieko nežinąs apie vietas, kur vyrai gali nueiti. Alvaras neseniai užsiminė apie netoli dokų esantį klubą vyrams, vadinamą *Salón Confort*[35].

Iš Elenos buto jis tiesiai patraukia į *Salón Confort*. *Poilsio ir pramogų centras*, – perskaito lentoje prie įėjimo išgraviruotą užrašą. – *Darbo laikas 14.00–2.00. Pirmadieniais nedirbame. Įėjimas ribotas. Narystė suteikiama padavus prašymą.* Ir mažesnėmis raidėmis: *Asmeninės konsultacijos. Nervinės įtampos mažinimas. Fizinė terapija.*

Jis atidaro duris. Atsiduria tuščiame laukiamajame. Palei vieną sieną stovi minkštasuolis. Ant stalo su užrašu *PRIĖMIMAS* nieko nėra, tik telefonas. Atsisėda ir laukia.

Ilgokai palaukus iš galinio kambario kažkas išnyra, pusamžė moteris.

– Atsiprašau, kad priverčiau laukti, – sako ji. – Kuo galėčiau padėti?

– Norėčiau tapti nariu.

– Žinoma. Tik duosiu jums užpildyti šias dvi formas, ir dar man reikės tapatybę liudijančio dokumento. – Paduoda rašymo lentelę ir rašiklį.

Jis pažvelgia į pirmąją formą. Vardas, adresas, amžius, darbovietė.

– Pas jus tikriausiai užsuka jūreiviai iš laivų, – pastebi jis. – Ar jiems irgi reikia pildyti formas?

– Ar jūs jūreivis? – klausia moteris.

35 Poilsio, paguodos salonas (isp.).

– Ne, dirbu dokuose, bet nesu jūreivis. Jūreivius paminėjau, nes jie į krantą išlipa tik vienai kitai dienai. Ar jie turi tapti nariais, jei pas jus apsilanko?

– Turi būti patvirtinta jūsų narystė, jeigu norite naudotis paslaugomis.

– Ir kiek užtrunka, kol patvirtina?

– Kol patvirtina, ilgai netrunka. Bet paskui jūs turite suderinti apsilankymo laiką su terapeute.

– *Aš* turiu sutarti laiką?

– Turite susitarti, kad jus įtrauktų į vienos iš mūsų terapeučių sąrašą. Gali užtrukti ilgokai. Dažnai sąrašai būna pilni.

– Vadinasi, jei būčiau vienas iš jūreivių, apie kuriuos kalbėjau, jūreivis, tik nakčiai kitai išlipęs į krantą, tai man nebūtų prasmės čia eiti. Mano laivas išplauktų į jūrą, dar nespėjus susitarti dėl susitikimo.

– *Salón Confort* skirtas ne jūreiviams, senjore. Jūreiviams paslaugos bus suteiktos, kai jie grįš ten, iš kur atvyko.

– Jiems gal ir teikiamos paslaugos, kai grįžta namo, bet čia jomis pasinaudoti jie negali. Nes būna čia, o ne ten.

– Taip, iš tikrųjų: jie turi savuosius paslaugų centrus, mes savuosius.

– Suprantu. Jei neprieštaraujate, pasakysiu, kad kalbate kaip Instituto absolventė, – regis, jis vadinasi Tęstinių studijų institutas, miesto centre.

– Tikrai.

– Taip. Vieno iš jų filosofijos kursų. O gal logikos. Ar retorikos.

– Ne, nesu Instituto absolventė. O dabar – kaip apsisprendėte? Ar teiksite prašymą? Jei taip, prašau toliau pildyti formas.

Antroji forma jam sukelia daugiau galvasukčio negu pirmoji. Prašymas *skirti asmeninę terapeutę*, – tokia jos antraštė. – *Žemiau apibūdinkite save ir savo poreikius*.

„Esu paprastas vyras su paprastais poreikiais, – rašo jis. – Taigi mano poreikiai nėra ypatingi. Dar neseniai buvau nuolatinis vaiko globėjas. Nuo tada, kai atidaviau vaiką (globos laikui pasibaigus), esu gana vienišas. Nežinau, ką su savimi daryti." Jis ima kartotis. Todėl, kad rašo rašikliu. Jeigu turėtų pieštuką su trintuku, galėtų prisistatyti glausčiau. „Pajutau poreikį, kad kas nors mane draugiškai išklausytų, palengvintų naštą. Turiu artimą draugę, bet pastaruoju metu jos mintys kažkur kitur. Mudviejų tarpusavio santykiams trūksta intymumo. Manau, kad tik intymumo sąlygomis žmogus gali nusimesti naštą."

Kas dar?

„Ilgiuosi grožio, – rašo jis. – Moters grožio. Jo man trūksta. Geidžiu grožio, kuris, kiek man žinoma, žadina pagarbą ir dėkingumą – dėkingumą už didelę laimę atsidurti gražios moters glėbyje."

Svarsto, gal visą pastraipą prirašyti apie grožį, bet paskui apsigalvoja. Jeigu jau turi būti vertinamas, tai jau verčiau jį tegu vertins pagal širdies polėkius negu pagal minties skaidrumą. Arba loginį mąstymą.

„Ką jau kalbėti apie tai, kad esu vyras, su visais vyro poreikiais", – tvirtai užbaigia jis.

Quel tontería! Koks kratinys! Kokia moralinė painiava!

Paduoda abu blankus. Registratorė atidžiai juos skaito – nė kiek to neslėpdama – nuo pradžios iki galo. Jiedu laukiamajame vieni. Šiuo dienos metu darbo nedaug. Grožis žadina pagarbą: ar tik jis neįžvelgia vos pastebimos šypsenos veide, jai skaitant šį pareiškimą? Ar ji viso labo paprasta registratorė, ar pati turi savąją pagarbos ir dėkingumo istoriją?

– Nepažymėjote varnelėmis, – sako ji. *Užsiėmimų trukmė: 30 minučių, 45 minutės, 60 minučių, 90 minučių*. Kokį laiką rinktumėtės?

– Sakykim, ilgiausią paguodą: devyniasdešimt minučių.

– Gali tekti šiek tiek palaukti, kol gausite devyniasdešimties minučių sesiją. Dėl priežasčių, susijusių su grafiko sudarymu. Vis dėlto jus užrašysiu pirmam ilgajam užsiėmimui. Vėliau, jeigu apsispręstumėte, galite laiką keisti. Ačiū, štai ir viskas. Palaikysime ryšį. Parašysime ir pranešime, kada bus paskirtas jūsų pirmojo apsilankymo laikas.

– Na ir procedūra. Suprantu, kodėl jūreiviai nėra laukiami.

– Taip, Salonas skirtas ne prašalaičiams. Bet jei esi prašalaitis, tai jau savaime reiškia, kad vyksti pro šalį. Tas, kuris čia yra prašalaitis, bus namie ten, iš kur yra atvykęs, lygiai kaip tas, kurio namai čia, visur kitur bus prašalaitis.

– *Per definitionem*[36], – sako jis. – Jūsų logika nepriekaištinga. Lauksiu jūsų laiško.

Pildydamas formą Elenos buto adresą nurodė kaip savo. Dienos eina. Perklausia Eleną: laiškų jam nėra.

Jis grįžta į Saloną. Budi ta pati registratorė.

– Ar mane prisimenate? – klausia jis. – Lankiausi užpraeitą savaitę. Žadėjote duoti žinią. Jokios žinios negavau.

– Leiskite pažiūrėti, – sako ji. – Jūsų vardas...? – Atidariusi dokumentų spintą, ištraukia aplanką. – Dėl paties pareiškimo, kiek matau, jokių keblumų nekilo. Atrodo, atidėta tam, kad būtumėte sutuoktas su tinkama terapeute.

– *Sutuoktas*? Gal aš nelabai aiškiai suformulavau. Nekreipkite dėmesio į tuos mano rašymus apie grožį ir taip toliau. Neieškau idealios poros, ieškau tik draugijos, moteriškos draugijos.

36 Iš esmės (lot).

– Suprantu. Išsiaiškinsiu. Duokite man keletą dienų.

Dienos eina. Jokių laiškų. Jam nereikėjo vartoti žodžio *pagarba*. Kuri gi jauna moteris, norinti iš šalies užsidirbti keletą realų, norės užsikrauti tokį atsakomybės krūvį? Tiesa gal ir gerai, bet kartais geriau visos tiesos nesakyti. Taigi: *Kodėl prašote* Salón Confort *narystės?* Atsakymas: *Todėl, kad į miestą atvykau neseniai ir man trūksta bendravimo.* Klausimas: *Kokios terapeutės ieškote?* Atsakymas: *Jaunos ir simpatiškos.* Klausimas: *Kokios užsiėmimų trukmės pageidaujate?* Atsakymas: *Tinka trisdešimt minučių.*

Regis, Eugenijus siekia parodyti, jog jų nesutarimai dėl žiurkių, istorijos ir darbo dokuose organizavimo nepaliko jokių nuoskaudų. Labai dažnai, išėjęs iš darbo, pajunta Eugenijų sekant jam iš paskos ir turi vėl pakartoti šaradą apie 6 autobusą, važiuojantį į Kvartalus.

– Ar apsisprendei dėl Instituto? – klausia Eugenijus per vieną iš jų žygių į autobusų stotelę. – Ar galvoji užsirašyti?

– Bijau, kad pastaruoju metu nebūsiu tam skyręs daug minčių. Mėginau užsiregistruoti į poilsio centrą.

– Poilsio centrą? Turi omenyje tokį kaip *Salón Confort*? Kodėl nori įsirašyti į poilsio centrą?

– Ar tu ir tavo draugai jais nesinaudojate? Kaip tvarkotės su – kaip čia juos pavadinus? – fiziniais poreikiais?

– Fiziniais poreikiais? Kūno poreikiais? Juos aptariame per užsiėmimus. Gal norėtum išgirsti, prie kokios išvados priėjome?

– Malonėk.

– Iš pradžių pastebėjome, kad aptariamieji poreikiai neturi tiksliai apibrėžto objekto. Kitaip tariant, jie traukia ne prie

kokios nors konkrečios moters, o prie moterų apskritai, prie moters idealo. Todėl kai mes, norėdami poreikį numalšinti, apsilankome vadinamajame poilsio centre, iš tikrųjų mes tą poreikį suteršiame. Kodėl? Todėl, kad idealo apraiškos, siūlomos tokiose vietose, tėra žemesnieji jo atvaizdai; o sąjunga su žemesniuoju atvaizdu ieškotoją vien nuvilia ir nuliūdina.

Jis mėgina įsivaizduoti Eugenijų, šį rimtą jaunuolį su pelėdiškais akiniais, žemesniojo atvaizdo rankose.

– Aiškini nusivylimą Salone sutiktomis moterimis, – atsako, – bet galbūt turėtum apmąstyti patį poreikį. Jeigu troškimas iš prigimties siekia to, kas yra anapus jo suvokimo ribų, tai ar mums reikėtų stebėtis, kad jis nesti patenkinamas? Ar jūsų mokytoja iš Instituto nesakė, kad apkabinant žemesniuosius atvaizdus galbūt žengiamas būtinas žingsnis, kylant link gėrio, tiesos ir grožio?

Eugenijus tyli.

– Pagalvok apie tai. Paklausk savęs, kur mes būtume, jeigu nebūtų tokių dalykų kaip kopėčios. Štai ir mano autobusas. Iki ryt, mano drauge.

– Ar man kažkas negerai, tik pats apie tai nenutuokiu? – klausia jis Elenos. – Kalbu apie klubą, į kurį bandžiau įstoti. Kaip manai, kodėl jie mane atmetė? Gali atvirai sakyti.

Gęstant violetinei vakaro šviesai, jiedu sėdi prie lango ir stebi aplinkui nardančias kregždutes. Draugiški santykiai: štai ko ilgainiui jie pasiekė. *Compañeros*[37] abipusiu susitarimu. Draugiška santuoka: ar Elena sutiktų, jeigu jis pasipirštų? Gyventi su Elena ir Fideliu jų bute tikrai būtų patogiau negu vienišoje pašiūrėje dokuose.

37 Draugai, bičiuliai, partneriai (isp.).

– Negali būti tikras, kad jie tave atmetė, – sako Elena. – Tikriausiai laukiančiųjų sąrašas ilgas. Vis dėlto stebiuosi, kad atkakliai laikaisi jų įsikibęs. Kodėl tau neišmėginus kito klubo? Arba kodėl tiesiog neatsisakyti?

– Atsisakyti?

– Atsisakyti sekso. Esi tam jau per senas. Per senas, kad ieškotum pasitenkinimo kur papuola.

Jis purto galvą.

– Dar ne, Elena. Reikia dar vieno nuotykio, dar vienos nesėkmės, tada gal ir pagalvosiu apie pensiją. Bet neatsakei į mano klausimą. Ar aš kuo nors atstumiu žmones? Pavyzdžiui, savo kalbėjimo maniera: gal ji žmones atgraso? Ar ispaniškai kalbu visai prastai?

– Ispaniškai kalbi netobulai, bet sulig diena vis geriau. Teko girdėti daugybę atvykėlių ispaniškai kalbant prasčiau už tave.

– Tu labai maloni, kad taip šneki, bet tiesa ta, kad neturiu geros klausos. Dažnai negaliu suprasti, ką sako žmonės, tad griebiuosi spėlionių. Pavyzdžiui, toji moteris iš klubo: pamaniau, kad ji sakė norinti mane sutuokti su viena iš ten dirbančių merginų, bet galbūt ne taip nugirdau. Pasakiau jai, kad nuotakos neieškau, ir ji pažvelgė į mane kaip į pamišėlį.

Elena tyli.

– Taip pat būna ir su Eugenijumi, – neatlyžta jis. – Imu galvoti, kad mano kalbėsena rodo, jog esu praeityje įstrigęs žmogus, tas, kuris nepamiršo.

– Pamiršti reikia laiko, – sako Elena. – Kai iš tikrųjų užmirši, tavo nesaugumo jausmas nuslops ir viskas gerokai palengvės.

– Nekantriai laukiu tos palaimintos dienos. Tos dienos, kai mane svetingai priims *Salón Comfort* ir *Salón Relax* ir visi kiti Noviljos salonai.

Elena griežtai jį nužvelgia.

– Arba gali laikytis įsikibęs savo atsiminimų, jeigu tau tai maloniau. Bet tada nevaikščiok pas mane skųstis.

– Elena, prašau manęs nesuprasti klaidingai. Savo nuvalkiotiems seniems prisiminimams neteikiu jokios reikšmės. Ne, man nesinori atsisakyti kitko: ne pačių atsiminimų, bet jausmo, kad tavo kūnas turi praeitį, kad jis persunktas praeities. Ar supranti?

– Naujas gyvenimas ir yra naujas gyvenimas, – sako Elena, – o ne senas gyvenimas vėl nuo pradžios, tik naujoje aplinkoje. Pažiūrėk į Fidelį...

– Tačiau kas gero iš naujo gyvenimo, – pertraukia jis, – jeigu nesame jo perkeisti, permainyti, – o aš tai jau tikrai nesu?

Ji leidžia jam tęsti, bet jis jau viską pasakė.

– Pažiūrėk į Fidelį, – sako ji. – Pažiūrėk į Dovydą. Jie nėra atminties sukurtos būtybės. Vaikai gyvena dabartyje, ne praeityje. Kodėl mums nepasekti jų pavyzdžiu? Užuot laukę, kol būsime perkeisti, kodėl nesistengiame vėl būti kaip vaikai?

18 SKYRIUS

Jis su berniuku vaikštinėja po parką; pirmoji Inesos palaiminta jųdviejų išvyka. Niūruma iš širdies išsisklaidė, jis eina žvaliu žingsniu. Kai būna su vaiku, regis, nukrinta metų našta.

– O kaip laikosi Bolivaras? – klausia jis.

– Bolivaras pabėgo.

– Pabėgo! Va čia tai netikėta! Maniau, kad Bolivaras atsidavęs tau ir Inesai.

– Bolivaras manęs nemėgsta. Tik Inesą mėgsta.

– Bet tu tikrai gali mėgti daugiau negu vieną žmogų.

– Bolivaras mėgsta tik Inesą. Jis yra jos šuo.

– Tu esi Inesos sūnus, bet myli ne vien Inesą. Tu myli ir mane. Myli Diegą ir Stefaną. Myli Alvarą.

– Ne, nemyliu.

– Man liūdna tai girdėti. Taigi Bolivaras išėjo. Kaip manai, kur jis iškeliavo?

– Jis grįžo. Inesa lauke padėjo ėdalo, ir jis grįžo. Dabar ji išvis jo nebeišleidžia laukan.

– Esu tikras, kad jis nepriprato prie naujųjų namų.

– Inesa sako, kad jis užuodžia šuns pateles. Jis nori susiporuoti su šuns patele.

– Taip, tai vienas išbandymų laikant šuns patiną – jis nori būti su šunų patelėmis. Taip jau gamtoje priprasta. Jeigu šunų patelės ir patinai nebenorėtų poruotis, nebeatsivestų

šuniukų, ir po kurio laiko šunų visai nebeliktų. Tad galbūt geriausia būtų Bolivarui suteikti šiek tiek laisvės. Na, o tavo miegas? Ar geriau miegi? Ar blogi sapnai pasitraukė?

– Sapnavau laivą.

– Kokį laivą?

– Didelį laivą. Kur matėme vyrą su skrybėle. Piratą.

– Locmaną, ne piratą. Ką sapnavai?

– Jis skendo.

– Skendo? O paskui kas nutiko?

– Nežinau. Neprisimenu. Atplaukė žuvys.

– Gerai, pasakysiu tau, kas nutiko. Mus išgelbėjo, tave ir mane. Tikrai mus išgelbėjo, jei ne, tai ar galėtume dabar čia būti? Tai tebuvo blogas sapnas. Šiaip ar taip, žuvys žmonių neėda. Žuvys nekenksmingos. Žuvys geros.

Laikas grįžti. Saulė sėda, žiebiasi pirmosios žvaigždės.

– Ar matai dvi žvaigždes ten, kur rodau, – dvi ryškias žvaigždes? Tai Dvyniai, jas taip vadina, nes jos visuomet kartu. O toji žvaigždė va ten, tiesiai virš horizonto, rausvo atspalvio – tai Vakarė, ji užteka pirmoji, saulei nusileidus.

– Ar dvyniai broliai?

– Taip. Pamiršau jų vardus, kitados, seniai seniai, jie buvo garsūs, tokie garsūs, kad pavirto žvaigždėmis. Gal Inesa tą pasaką prisimins. Ar Inesa seka tau pasakas?

– Ji man seka pasakas prieš miegą.

– Tai gerai. Jeigu išmoksi skaityti, tau nebereikės kliautis Inesa, manimi ar dar kuo kitu. Galėsi perskaityti visas pasaulio pasakas.

– Moku skaityti, tik nenoriu. Man patinka, kai Inesa seka pasakas.

– Ar tai nėra kiek trumparegiškas požiūris? Skaitymas tau atvers naujus akiračius. Kokias pasakas tau seka Inesa?

– Pasakas apie trečiąjį brolį.

– Pasakas apie trečiąjį brolį? Nemoku nė vienos tokios. Apie ką jos?

Berniukas sustoja, suneria priešais save rankas, įsistebeilija į tolį ir ima kalbėti.

– Kitados, seniai seniai, gyveno trys broliai, ir buvo žiema, ir snigo, ir motina pasakė: „Trys broliai, trys broliai, man labai skauda pilvą, bijau, kad mirsiu, jeigu vienas jūsų nesuras žiniuonės, saugančios brangiąją gydomąją žolelę."

– Tada pirmasis brolis tarė: „Motin, motin, aš surasiu žiniuonę." Ir apsivilko apsiaustą ir išėjo į snygių, ir sutiko lapę, o lapė jo klausia: „Kur eini, broli?", ir brolis atsakė: „Ieškau žiniuonės, saugančios brangiąją gydomąją žolelę, todėl neturiu laiko su tavim šnekėtis, lape." O lapė sako: „Pašerk mane, ir aš tau parodysiu kelią", o brolis atkirto: „Traukis man iš kelio, lape", spyrė lapei ir nuėjo į mišką, ir nuo tada apie jį niekas nieko nebegirdėjo.

– Tada motina pasakė: „Du broliai, du broliai, man labai skauda pilvą, bijau, kad mirsiu, jeigu vienas jūsų nesuras žiniuonės, saugančios brangiąją gydomąją žolelę."

– Taigi antrasis brolis tarė: „Motin, motin, aš eisiu", ir apsivilko apsiaustą ir išėjo į snygių, ir sutiko vilką, o vilkas sako: „Pašerk mane, ir aš tau parodysiu kelią pas žiniuonę", o brolis atkirto: „Traukis man iš kelio, vilke", spyrė jam ir nuėjo į mišką, ir nuo tada apie jį niekas nieko nebegirdėjo.

– Tada motina pasakė: „Trečias broli, trečias broli, man labai skauda pilvą, bijau, kad mirsiu, jeigu tu man neparneši brangiosios gydomosios žolelės."

– Tada trečias brolis tarė: „Nebijok, motin, aš surasiu žiniuonę ir parnešiu brangiąją gydomąją žolelę." Ir išėjo

į snygių ir sutiko lokį, ir lokys sako: „Pašerk mane, ir aš tau parodysiu kelią pas žiniuonę." O trečiasis brolis atsakė: „Mielai atiduosiu tau savo širdį." Taigi jis davė lokiui savo širdį, ir lokys ją prarijo.

– Tada lokys jam parodė slaptą takelį, ir jis atėjo prie žiniuonės namo ir pabeldė į duris, ir žiniuonė paklausė: „Kodėl tu kraujuoji, trečias broli?" O trečias brolis atsakė: „Atidaviau širdį lokiui praryti, kad jis man parodytų kelią, nes turiu parnešti brangiąją gydomąją žolelę, kuri grąžins sveikatą mano motinai."

– Tada žiniuonė pasakė: „Žiūrėk, štai brangioji gydomoji žolelė, ji vadinasi Eskamelis, o kadangi tikėjai ir atidavei savo širdį praryti, tavo motina atgaus sveikatą. Kraujo lašų pėdsakais sekdamas grįžk per mišką ir rasi kelią namo."

– Tada trečias brolis rado kelią namo ir savo motinai tarė: „Žiūrėk, motin, štai žolelė Eskamelis", ir ji iškart pasveiko, ir tarė: „Mano sūnau, mano sūnau, matau, kad tu švyti ryškia šviesa", ir tai buvo tiesa, jis švytėjo ryškia šviesa ir buvo pakeltas aukštyn į dangų.

– Ir?

– Ir viskas. Pasakos pabaiga.

– Taigi berniukas pavirto žvaigžde, o motina liko viena.

Berniukas tyli.

– Man nepatiko ta pasaka. Per liūdna pabaiga. Šiaip ar taip, tu negali būti trečias brolis ir būti pakeltas aukštyn į dangų, nes esi vienui vienintelis brolis, vadinasi, pirmas brolis.

– Inesa sako, kad aš galiu turėti daugiau brolių.

– Tikrai! Ir iš kurgi ateis tie broliai? Ar ji tikisi, kad juos atvesiu pas ją, lygiai kaip tave atvedžiau?

– Ji sako, kad išleis juos iš savo pilvuko.

– Na, nė viena motina negali pati pradėti vaikų, jai reikės tėvo pagalbos, turėtų ji tai žinoti. Toks gamtos dėsnis, tas pats dėsnis galioja ir mums, ir šunims, ir vilkams, ir lokiams. Tačiau net jeigu ji turės daugiau sūnų, tu vis tiek būsi pirmas sūnus, ne antras ir ne trečias.

– Ne! – Berniuko balsas skamba piktai. – Noriu būti trečias sūnus! Sakiau Inesai, ir ji sutiko. Sakė, kad galiu grįžti į jos pilvuką ir vėl išeiti.

– Inesa taip sakė?

– Taip.

– Na, jei tau tai pavyktų, būtų stebuklas. Dar negirdėjau, kad toks dičkis berniukas kaip tu grįžtų į motinos pilvuką, ką jau kalbėti apie tai, kad vėl išeitų. Gal Inesa turėjo omenyje kažką kita. Galbūt ji mėgino pasakyti, kad tu visada būsi pats mylimiausias.

– Nenoriu būti pats mylimiausias, noriu būti trečias sūnus! Ji man žadėjo!

– Iš pradžių eina vienas, paskui du, po dviejų eina trys. Inesa gali žadėti iki pamėlynavimo, bet to pakeisti ji negali. Vienas–du–trys. Tai dėsnis, stipresnis net už gamtos dėsnį. Jis vadinamas skaičių dėsniu. Šiaip ar taip, trečiu sūnumi būti tu nori tik dėl to, kad jos sekamose pasakose trečiasis sūnus būna didvyris. Esama daugybės kitų pasakų, kur didvyris būna vyresnėlis, o ne trečiasis sūnus. Net nebūtinai turi būti trys sūnūs. Gali būti tik vienas sūnus, ir nebūtinai jo širdį turi praryti. Arba motina gali turėti dukterį ir nė vieno sūnaus. Yra daugybė įvairiausių pasakų ir įvairiausių didvyrių. Jeigu išmoksi skaityti, galėsi pats apie tai sužinoti.

– Skaityti moku, tik nenoriu. Nemėgstu skaityti.

– Nelabai protinga. Be to, netrukus tau sukaks šešeri, o kai sukaks šešeri, eisi į mokyklą.

– Inesa sako, kad neprivalau eiti į mokyklą. Sako, kad esu jos lobis. Sako, kad pats visko galiu išmokti namie.

– Sutinku, kad esi jos lobis. Jai labai pasisekė, kad tave surado. Bet ar esi tikras, kad visam laikui nori pasilikti namie su Inesa? Jeigu nueitum į mokyklą, sutiktum kitų savo amžiaus vaikų. Galėtum gerai išmokti skaityti.

– Inesa sako, kad mokykloje negausiu asmeninio dėmesio.

– Asmeninio dėmesio! Ką tai reiškia?

– Inesa sako, kad turiu gauti asmeninio dėmesio, nes esu gabus. Ji sako, kad gabūs vaikai mokykloje negauna asmeninio dėmesio ir ima nuobodžiauti.

– Ir kodėl manai, kad esi toks gabus?

– Moku visus skaičius. Nori juos išgirsti? Moku 134 ir moku 7 ir moku... – jis giliai įkvepia – 4623551 ir moku 888 ir moku 92 ir moku...

– Gana! Tai nėra skaičių mokėjimas, Dovydai. Mokėti skaičius reiškia gebėti skaičiuoti. Tai reiškia žinoti skaičių eilę – kurie skaičiai eina pirmi, o kurie paskui. Vėliau tai dar reikš gebėjimą skaičius sudėti ir atimti – šokinėti nuo vieno skaičiaus prie kito, neskaičiuojant visų tarpinių žingsnių. Skaičių vardijimas dar nėra gabumas skaičiams. Gali čia stovėti ir visą dieną vardyti skaičius, ir vis tiek nebus galo, nes skaičiai yra begaliniai. Ar nežinojai? Ar Inesa tau nesakė?

– Tai netiesa!

– Kas netiesa? Kad skaičiams nėra galo? Kad niekas negali visų jų išvardyti?

– Aš galiu visus juos išvardyti.

– Puiku. Sakai, kad moki 888. Koks skaičius eina po 888?

– 92.

– Neteisingai. Kitas skaičius yra 889. Kuris iš šių dviejų didesnis, 888 ar 889?

– 888.

– Neteisingai. 889 didesnis, nes 889 eina po 888.

– Iš kur žinai? Tu ten niekada *nebuvai*.

– Ką turi omenyje, ten *nebuvau*? Žinoma, nebuvau prie 888. Man nereikia ten būti, kad žinočiau, jog 888 mažiau už 889. Kodėl? Nes išmokau, kaip yra sudaryti skaičiai. Moku aritmetikos taisykles. Kai nueisi į mokyklą, tu irgi išmoksi taisyklių, ir tada skaičiai tau nebebus toks... – jis ieško žodžio, – toks gyvenimo sunkumas.

Berniukas neatsako, bet ramiai žvelgia į jį. Nė akimirkai jis nepagalvoja, kad jo žodžiai buvo praleisti pro ausis. Ne, jie buvo gerte sugerti, visi iki vieno: sugerti ir atmesti. Kaip čia yra, kad šis vaikas, toks gabus, toks guvus skintis kelią pasaulyje, atsisako suprasti?

– Tu aplankei visus skaičius, neverta nė sakyti, – taria jis. – Taigi pasakyk man paskutinį skaičių, patį paskutinį skaičių iš visų. Tik nesakyk, kad tai Omega. Omega nesiskaito.

– Kas yra Omega?

– Nekreipk dėmesio. Tik nesakyk, kad Omega. Pasakyk man paskutinį skaičių, patį paskutinį.

Berniukas užmerkia akis ir giliai įkvepia. Susitelkęs rauko antakius. Lūpos juda, bet neprataria nė žodžio.

Viršum jų ant šakos nutupia paukščių porelė, čirena, ruošdamiesi nakvynei.

Pirmą sykį jam topteli, kad šis vaikas ne šiaip sau gabus – ar maža gabių vaikų pasaulyje, – bet dar kažkuo ypatingas, kažkuo, kam įvardyti šią akimirką jis neranda žodžio. Ištiesęs ranką lengvai kresteli vaiką.

– Gana, – sako. – Gana skaičiuoti.

Berniukas krūpteli. Akys atsimerkia, veidas persikreipia, praradęs susižavėjimo, atsiribojimo išraišką.

– Neliesk manęs! – keistu, spigiu balsu klykia jis. – Verti mane pamiršti! Kodėl verti mane pamiršti? Nekenčiu tavęs!

– Jei nenorite, kad lankytų mokyklą, – sako jis Inesai, – bent jau leiskite man išmokyti jį skaityti. Jis tam pasiruošęs, bemat pramoks.

Rytų Kvartalo bendruomenės centre yra bibliotekėlė su keletu knygų lentynų: *Mokykis dailidės amato*, *Nėrimo vąšeliu menas*, *Šimtas vienas vasaros receptas* ir taip toliau. Tačiau po kitomis guli apversta, nuplėšta nugarėle knyga – *Don Kichotas vaikams su paveikslėliais*.

Triumfuodamas rodo radinį Inesai.

– Kas yra Don Kichotas? – klausia ji.

– Šarvuotas riteris, iš senų laikų. – Jis atverčia pirmą knygos paveikslėlį: aukštas, prakaulus vyras su barzdos kuokštu, apsitaisęs šarvais, raitas ant nuilsusio kuino; šalia jo – mažas storas vyrukas ant asilo. Priešais juos tolin vingiuoja kelias. – Tai komedija, – aiškina jis. – Jam patiks. Niekas nenuskęsta, niekas nežūva, net arklys.

Jis įsitaiso prie lango, pasisodina berniuką ant kelių.

– Mudu drauge skaitysime šią knygą, kasdien po puslapį, kartais po du puslapius. Iš pradžių istoriją skaitysiu garsiai, paskui atidžiai ją tyrinėsime žodis po žodžio, aiškindamiesi, kaip žodžiai sudaromi. Sutarėm?

Berniukas linkteli.

„Kitados La Mančoje gyveno žmogus, – La Manča yra Ispanijoje, iš kur ir kilo ispanų kalba, – žmogus jau nebejaunas, bet dar ir nesenas, kuris vieną dieną įsikalė sau

į galvą turįs tapti riteriu. Taigi jis nusikabino surūdijusius šarvus, kabojusius ant sienos, ir juos užsidėjo, švilptelėjo savo arkliui, vardu Rosinantas, ir pasišaukė savo draugą Sančą, ir tarė jam: *Sančai, ketinu leistis į kelią riteriškų žygių ieškoti – ar keliausi drauge?*" Matai, čia *Sančas – Sancho*, o čia vėl *Sancho*, tas pats žodis, prasidedantis didžiąja raide *S*. Stenkis prisiminti, kaip ji atrodo.

– Kas yra riteriški žygiai? – klausia berniukas.

– Žygiai, kuriuos atlieka *caballero*, riteris. Vaduoja nelaimės ištiktas gražias damas. Kovoja su žmogėdromis ir milžinais. Pamatysi. Knygoje riteriškų žygių pilna.

„Don Kichotas ir jo draugas Sančas – matai, *Don Kichotas – Don Quixote* su užraityta *Q* ir vėl *Sančas* – dar netoli tebuvo nujoję, kai sustoję šalikelėje išvydo aukštai iškilusį milžiną, grėsmingai mojuojantį keliautojams ne mažiau kaip keturiomis rankomis su keturiais didžiuliais kumščiais.

– *Žiūrėk, Sančai, štai mūsų pirmasis žygis*, – pasakė Don Kichotas. – *Kol nenukausiu šio milžino, nė vienas pakeleivis nebus saugus.*

Sančas sutrikęs pažvelgė į draugą.

– *Jokio milžino nematau*, – pareiškė jis. – *Matau vien vėjo malūną su keturiais sparnais, besisukančiais vėjyje.*"

– Kas yra vėjo malūnas? – klausia berniukas.

– Pažvelk į paveikslėlį. Šitos didelės rankos – tai keturi vėjo malūno sparnai. Vėjo sukami sparnai suka ratą, o ratas suka didžiulį akmenį malūno viduje, vadinamą girna, o girna mala kviečius į miltus, kad kepėjas galėtų mums iškepti duonos, kurią valgome.

– Bet iš tiesų tai nėra vėjo malūnas, ar ne? – klausia berniukas. – Skaityk toliau.

„Gal tu ir matai vėjo malūną, Sančai, – atsakė Don Kichotas, – *bet tik todėl, kad tave užkerėjo ragana Maladuta. Jei tavo akys nebūtų aptrauktos migla, pamatytum kelią apžergusį milžiną su keturiomis rankomis.*“ Gal nori sužinoti, kas yra ragana?

– Žinau apie raganas. Skaityk toliau.

„Sulig šiais žodžiais Don Kichotas atstatė ietį, pentinais surėmė pašones Rosinantui ir puolė milžiną. Vienu iš savo keturių kumščių milžinas lengvai atrėmė Don Kichoto ieties smūgį. *Cha cha cha, varganas nuskaręs riteri*, – nusikvatojo jis, – *negi tikrai manai galįs mane įveikti?*

Tada Don Kichotas išsitraukė kalaviją ir vėl puolė. Bet milžinas antruoju kumščiu taip pat lengvai smogė ir nusviedė į šalį kalaviją sykiu su riteriu ir jo ristūnu.

Rosinantas vargais negalais atsistojo, tačiau Don Kichotas buvo gavęs tokį smūgį į galvą, kad ji tebesvaigo. – *Deja, Sančai*, – apgailestavo Don Kichotas, – *jeigu mano žaizdų gydomuoju balzamu nepateps mano ponios, gražiosios Dulsinėjos, ranka, bijausi neišgyvensiąs iki kitos aušros*. – *Nesąmonė, jūsų kilnybe*, – atšovė Sančas, – *viso labo guzas ant galvos, būsite sveikas kaip ridikas, kai tik nugabensiu jus tolyn nuo šito vėjo malūno*. – *Ne vėjo malūno, o milžino, Sančai*, – pataisė Don Kichotas. – *Kai tik nugabensi mane tolyn nuo šito milžino.*“

– Kodėl Sančas nesikauna su milžinu? – klausia berniukas.

– Todėl, kad Sančas nėra riteris. Jis nėra riteris, todėl neturi nei ieties, nei kalavijo, tik kišeninį peilį bulvėms skusti. Jis tegali – kaip rytoj pamatysime – užkrauti Don Kichotą ant savo asilo ir nugabenti į artimiausią smuklę, kur jis galės pailsėti ir pagyti.

– Bet kodėl Sančas netrenkia milžinui?

– Nes Sančas žino, kad milžinas iš tiesų yra vėjo malūnas, o su vėjo malūnu tu negali kovoti. Vėjo malūnas nėra gyvas padaras.

– Jis ne vėjo malūnas, jis milžinas! Tik paveikslėlyje vėjo malūnas.

Jis padeda knygą.

– Dovydai, – sako, – *Don Kichotas* yra neįprasta knyga. Mums ją bibliotekoje išdavusiai poniai ji atrodo paprasta knygelė vaikams, bet iš tiesų ji anaiptol nėra paprasta. Ji mums pasaulį vaizduoja dviejų personažų akimis, Don Kichoto ir Sančo. Don Kichotui atrodo, kad jis kaunasi su milžinu. Sančas mato vėjo malūną. Daugelis iš mūsų – galbūt ne tu, bet vis dėlto dauguma mūsų – pritars Sančui, kad tai vėjo malūnas. Taip pat ir vėjo malūną nupiešęs dailininkas. Ir šią knygą parašęs žmogus.

– Kas parašė knygą?

– Žmogus, vardu Benengelis[38].

– Ar jis gyvena bibliotekoje?

– Nemanau. Tai nėra neįmanoma, bet, sakyčiau, mažai tikėtina. Tikrai niekad jo ten nepastebėjau. Pažinti jį būtų lengva. Jis dėvi ilgą apdarą, o ant galvos užsidėjęs turbaną.

– Kodėl mes skaitome Bengelio knygą?

– Benengelio. Todėl, kad atsitiktinai ją aptikau bibliotekoje. Todėl, kad maniau ją tau patiksiant. Todėl, kad ji padės tau geriau išmokti ispaniškai. Ką dar norėtum sužinoti?

Berniukas tyli.

– Dabar baikime šioje vietoje, o rytoj pratęsime, skaitysime apie kitą Don Kichoto ir Sančo žygį. Rytoj, tikiuosi, sugebėsi parodyti *Sancho* su didžiąja *S* ir *Don Quixote* su užraityta *Q*.

– Čia ne Don Kichoto ir Sančo žygiai. Čia Don Kichoto žygiai.

38 Servanteso *Don Kichoto* personažas, pramanytas maurų rašytojas, neva aprašęs Don Kichoto nuotykius.

19 SKYRIUS

Į dokus atplaukė vienas iš didžiųjų krovininių laivų, Alvaro vadinamas dvipilviu krovininiu, su pirmagalio ir laivagalio triumais. Dokininkai pasidalija į dvi brigadas. Jis, Simonas, patenka į pirmagalio brigadą.

Pirmosios iškrovimo dienos pusiaurytį, būdamas apačioje, triume, jis išgirsta sujudimą denyje ir šaižų švilpimą.

– Gaisro signalas, – sako vienas iš bendrų. – Greitai nešdinamės!

Dūmus jis užuodžia, kai jie jau ropščiasi kopėčiomis aukštyn. Jie kyla iš laivagalio triumo.

– Visi lauk! – riaumoja Alvaras iš savo vietos ant tiltelio šalia kapitono. – Visi į krantą!

Vos krovėjai spėja ištraukti aukštyn kopėčias, laivo įgula jau tempia milžiniškus liukų dangčius.

– Ar jie ketina gesinti ugnį? – klausia jis.

– Dusina ją, – atsako jo bendras. – Per valandą kitą užges. Bet krovinys bus sugadintas, jokios abejonės. Verčiau jau būtume išvertę jį žuvims.

Krovėjai susirenka krantinėje. Alvaras ima kviesti pagal sąrašą.

– Adrianas... Augustinas... Aleksandras... – Yra... yra... yra... – atsklinda atsakymai. Kol prieina iki Marciano. – Marcianas... – Tyla. – Ar kas nors matė Marcianą? – Tyla. Iš uždaryto liuko besiskverbianti dūmų srovė lėtai plaukia bevėju oru.

Jūreiviai vėl nutempia liukų dangčius. Išsyk juos apgaubia tiršti pilki dūmai.

– Uždaryt! – įsako laivo kapitonas, o Alvarui: – Jeigu jūsų žmogus ten, jam jau galas.

– Mes jo neapleisim, – sako Alvaras. – Lipsiu žemyn.

– Nelipsite, kol vadovauju aš.

Vidurdienį liukų dangčiai trumpam atidaromi. Dūmai tokie pat tiršti. Kapitonas įsako triumą užlieti. Dokininkai paleidžiami.

Jis pasakoja dienos įvykius Inesai.

– O apie Marcianą visos tiesos nesužinosime, kol jie ryte neišsiurbs vandens iš triumo.

– Ko nesužinosite apie Marcianą? Kas jam atsitiko? – klausia berniukas, įsiterpdamas į pokalbį.

– Spėju, kad jis užmigo. Neatsargiai įkvėpė per daug dūmų. Jeigu įkvepi per daug dūmų, apima silpnumas, apsvaigsti ir užmiegi.

– O tada?

– Tada, bijau pasakyti, šiame gyvenime taip ir nebeprisikeli.

– Numiršti?

– Taip, numiršti.

– Jeigu jis mirė, tai pereis į kitą gyvenimą, – sako Inesa. – Todėl nereikia dėl jo jaudintis. Metas maudytis. Eikš.

– Gal Simonas mane išmaudytų?

Jau ilgai jis nematė berniuko nuogo. Su malonumu pastebi, kad jo kūnelis pilnėja.

– Stokis, – sako, nuskalauja muilo likučius ir susupa jį į rankšluostį. – Kuo greičiau nusišluostykime, o tada galėsi apsirengti pižamą.

– Ne, – sako berniukas. – Noriu, kad mane nušluostytų Inesa.

– Jis nori, kad jį nušluostytumėte jūs, – praneša jis Inesai. – Man prasčiau sekasi.

Išsitiesęs ant lovos, berniukas leidžia Inesai jį aptarnauti, iššluostyti tarpupirščius, tarpukojį. Nykštys burnoje; visagalio pasitenkinimo migla aptrauktos akys tingiai ją sekioja.

Ji tarsi kūdikį apibarsto jį talko milteliais; padeda apsivilkti pižamą.

Metas miegoti, bet berniukas niekaip negali pamiršti Marciano istorijos.

– Galbūt jis nemirė, – spėlioja. – Gal galėtume nueiti ir pažiūrėti, Inesa, tu ir aš? Pažadu, neįkvėpsiu nė trupučio dūmų. Ar galėtume?

– Nėra jokios prasmės, Dovydai. Per vėlu Marcianą gelbėti. Vis tiek laivo triumas pilnas vandens.

– Ne per vėlu! Galiu plaukti po vandeniu ir jį išgelbėti, kaip ruonis. Galiu nuplaukti bet kur. Sakau tau, esu magas išsigelbėtojas.

– Ne, mano berniuk, plaukti žemyn į užtvindytą triumą pernelyg pavojinga, net jei esi magas išsigelbėtojas. Be to, magai išsigelbėtojai kitų žmonių negelbsti, jie gelbstisi patys. Be to, tu ne ruonis. Ir dar nesi išmokęs plaukti. Laikas tau suprasti, kad žmogus nepradeda plaukti arba netampa magu išsigelbėtoju vien to panorėjęs. Tam reikia ne vienus metus treniruotis. Šiaip ar taip, Marcianas nenori būti išgelbėtas, grąžintas į gyvenimą. Marcianas rado ramybę. Galbūt kaip tik šią akimirką jis skrodžia jūras, nekantraudamas pradėti naują gyvenimą. Jam tai bus didis nuotykis, pradėti iš naujo, švariai nupraustam. Jam nebereikės būti krovėju, tampyti ant pečių sunkių maišų. Jis gali būti paukščiu. Gali būti bet kuo, kuo tik nori.

– Arba ruoniu.

– Paukščiu arba ruoniu. Ar net pačiu didžiausiu banginiu. Niekas kitame gyvenime nenubrėžia ribų, kuo gali būti.

– Ar tu ir aš gyvensime kitą gyvenimą?

– Tik kai mirsime. O mirti nesiruošiame. Nugyvensime ilgą gyvenimą.

– Kaip didvyriai. Didvyriai nemiršta, ar ne?

– Ne, didvyriai nemiršta.

– Ar kitame gyvenime turėsime kalbėti ispaniškai?

– Žinoma, ne. Kita vertus, gal teks mokytis kinų kalbos.

– O Inesa? Ar ji irgi ateis?

– Čia jau jai spręsti. Bet esu tikras, kad jeigu tu gyvensi naują gyvenimą, Inesa norės būti kartu. Ji labai tave myli.

– Ar pamatysime Marcianą?

– Be abejo. Tačiau galime jo nepažinti. Galime manyti matantys paukštį, ruonį ar banginį. O Marcianas – Marcianas manys, kad mato hipopotamą, nors iš tiesų tai būsi tu.

– Ne, kalbu apie tikrąjį Marcianą, dokuose. Ar tikrąjį Marcianą pamatysime?

– Kai iš triumo bus išsiurbtas vanduo, kapitonas pasiųs žmones paimti Marciano kūno. Bet tikrojo Marciano tarp mūsų jau nebebus.

– Ar galiu jį pamatyti?

– Ne tikrąjį Marcianą. Tikrasis Marcianas mums neregimas. O kūnas, kūnas, iš kurio išsigelbėjo Marcianas, tuo metu, kai pasieksime dokus, jau bus išneštas. Vyrai tą padarys vos prašvitus, kol tu dar miegosi.

– Kur išneštas?

– Išneštas palaidoti.

– O jeigu jis nemirė? O jeigu jį palaidos nemirusį?

– Taip nenutiks. Žmonės, laidojantys mirusiuosius, duobkasiai, atidžiai žiūri, kad nepalaidotų dar gyvo žmogaus. Pasiklauso, ar neplaka širdis. Pasiklauso, ar nekvėpuoja. Jeigu išgirs bent silpniausią širdies dūžį, jo nelaidos. Todėl nėra reikalo nerimauti. Marcianas ilsisi ramybėje...

– Ne, tu nesupranti! Kas, jeigu jo pilvukas pilnas dūmų, bet iš tiesų jis nemiręs?

– Jo plaučiai. Kvėpuojame plaučiais, ne pilvuku. Jeigu Marcianas į plaučius įkvėpė dūmų, jis tikrai mirė.

– Ne, tu nesupranti! Taip tik sakai! Ar galim nueiti į dokus, kol ten dar nėra duobkasių? Galim dabar eiti?

– Dabar, tamsoje? Ne, tikrai negalime. Kodėl taip nori pamatyti Marcianą, mano berniuk? Miręs kūnas nebesvarbus. Svarbi yra siela. Marciano siela ir yra tikrasis Marcianas; siela yra jo kelias į kitą gyvenimą.

– Noriu pamatyti Marcianą! Noriu iš jo išsiurbti dūmus! Nenoriu, kad jį palaidotų!

– Dovydai, jeigu galėtume Marcianą susigrąžinti išsiurbdami jam iš plaučių dūmus, tai jūreiviai seniai būtų tai padarę, patikėk manim. Jūreiviai tokie kaip mes, kupini geros valios. Bet žmonių neįmanoma susigrąžinti išsiurbiant jų plaučius, ne tada, kai jie jau mirę. Tai vienas iš gamtos dėsnių. Jeigu mirei, tai esi miręs. Kūnas negrįžta į gyvenimą. Toliau gyvena tik sielos: Marciano siela, mano siela, tavo siela.

– Netiesa! Aš neturiu sielos! Noriu išgelbėti Marcianą!

– To aš neleisiu. Visi eisime į Marciano laidotuves, o laidotuvėse, kaip ir visi kiti, galėsi jį pabučiuoti ir atsisveikinti. Daugiau apie Marciano mirtį nebekalbėsiu.

– Tu negali man nieko liepti! Tu man ne tėvas! Paprašysiu Inesos!

– Galiu patikinti, kad Inesa tamsoje nesišlaistys su tavimi po dokus. Būk protingas. Žinau, kad mėgsti gelbėti žmones, labai gražu, bet kartais žmonės nenori, kad juos gelbėtų. Palik Marcianą ramybėje. Marciano nebėra. Prisiminkime apie jį ką nors gražaus ir paleiskime iš jo kiauto. Gana jau – Inesa nori tau pasekti pasaką prieš miegą.

Kai kitą rytą jis prisistato į darbą, laivagalio triumas jau beveik išsiurbtas. Po valandos jūrininkų komanda jau gali leistis žemyn; netrukus, nuo krantinės tyliai stebint dokininkams, į denį iškeliamas jų žuvusio draugo kūnas, pririštas prie neštuvų.

Į juos kreipiasi Alvaras.

– Rytoj ar poryt galėsime deramai atsisveikinti su savo draugu, vaikinai, – kalba jis. – Bet dabar laukia įprastas darbas. Triume siaubinga netvarka, o mums reikės viską išvalyti.

Likusią dienos dalį krovėjai praleidžia apačioje, triume, iki kulkšnių įbridę į vandenį, apgaubti aitraus šlapių pelenų kvapo. Visi iki vieno grūdų maišai perplyšę; jiems tenka kastuvais žerti lipnią pliurzą į kibirus ir iš rankų į rankas juos siųsti aukštyn į denį; nuo čia jie verčiami už borto. Bedžiaugsmis darbas tyloje, mirties vietoje. Kai tą vakarą jis užsuka į Inesos butą, jaučiasi pavargęs ir niūrios nuotaikos.

– Gal kartais turite ko išgerti? – klausia jos.

– Gaila, viską baigiau. Išvirsiu arbatos.

Berniukas išsidrėbęs ant lovos, visas sulindęs į knygą. Marcianas jau pamirštas.

– Sveikas, – pasisveikina jis. – Kaip šiandien gyvuoja Donas? Ką nauja sumanė?

Berniukas klausimą praleidžia negirdom.

– Ką reiškia tas žodis? – klausia rodydamas pirštu.

– *Žygiai* – *Aventuras*, iš didžiosios *A*. Don Kichoto žygiai.

– O tas žodis?

– *Nuostabūs* – *Fantástico*, iš didžiosios *F*. O va tas žodis – atsimeni didžiąją *Q*? – *Kichotas* – *Quixote*. Kichotą visada gali atpažinti iš didžiosios *Q*. Man pasirodė, sakei, jog raides pažįsti.

– Nenoriu skaityti raidžių. Noriu skaityti istoriją.

– Parodyk man, kur yra *Fantástico*.

Jis deda berniuko smilių ant žodžio.

– Štai.

Panagės švarios, nagai kruopščiai apkarpyti; o jo paties ranka, buvusi švelni ir švari, dabar suskeldėjusi ir purvina, į trūkius giliai įsiėdęs purvas.

Berniukas stipriai užmerkia akis, sulaiko kvėpavimą, plačiai atsimerkia.

– *Fantástico*.

– Puiku. Išmokai atpažinti žodį *Fantástico*. Išmokti skaityti galima dvejopai, Dovydai. Vienas būdas – mokytis žodžius vieną po kito, kaip tu ir darai. Kitas būdas, greitesnis, – išmokti raides, kurios sudaro žodžius. Jų tėra dvidešimt trys. Kai jas išmoksi, galėsi pats iššifruoti keistus žodžius, ir man nereikės kiekvieną kartą sakyti.

Berniukas purto galvą.

– Noriu skaityti pirmuoju būdu. Kur milžinas?

– Milžinas, kuris iš tiesų buvo vėjo malūnas? – Jis verčia lapus. – Štai milžinas. – Uždeda berniuko pirštą ant žodžio *gigante*.

Berniukas užmerkia akis.

– Skaitau pirštais, – pareiškia.

– Nesvarbu, kaip skaitai, akimis ar pirštais, kaip aklas žmogus, svarbu, kad skaitai. Parodyk man *Quixote*, su *Q*.

Berniukas pirštu beda į puslapį.

– Va.

– Ne. – Jis stumteli berniuko pirštą į reikiamą vietą. – Čia *Quixote*, iš didžiosios *Q*.

Berniukas irzliai ištraukia ranką.

– Tai nėra *tikrasis* jo vardas – negi nežinai?

– Gal tai ir nėra jo žemiškasis vardas, jo kaimynams žinomas vardas, bet šį vardą jis išsirinko pats ir mes jį žinome tuo vardu.

– Tai nėra *tikrasis* jo vardas.

– Koks jo *tikrasis* vardas?

Berniukas staiga nugrimzta į save.

– Gali eiti, – burbteli. – Pats paskaitysiu.

– Gerai, eisiu. Kai vėl ateisi į protą, kai nuspręsi, kad nori išmokti gerai skaityti, pakviesk mane. Pakviesk ir pasakyk tikrąjį Dono vardą.

– Nesakysiu. Tai paslaptis.

Inesa įnikusi ruošia valgį. Jam išeinant nė akių nepakelia.

Praeina diena iki kito jo apsilankymo. Berniuką ir vėl randa įnikusį į knygą. Bando pradėti šneką, bet berniukas nekantriai mosteli: „Ša!“ ir greitu, staigiu judesiu verčia puslapį, tarsi už jo tūnotų galinti įkirsti gyvatė.

Paveikslėlyje vaizduojamas virvėmis apraišiotas Don Kichotas, leidžiamas žemyn į angą žemėje.

– Nori, kad padėčiau? Gal papasakoti, kas čia vyksta? – klausia jis.

Berniukas linkteli.

Jis paima knygą.

– Šis epizodas vadinasi „Montesino ola". „Daug girdėjęs apie Montesino olą Don Kichotas nusprendė savo akimis pamatyti jo garsiuosius stebuklus. Todėl davė nurodymus savo draugui Sančui ir mokslingam vyrui, – tas žmogus su skrybėle tikriausiai ir bus mokslingasis vyras, – jį nuleisti į tamsią olą, o tada kantriai laukti, kol jis duos ženklą tempti atgal.

Ištisą valandą Sančas su mokslinčium sėdėjo prie olos angos ir laukė." – Kas yra mokslinčius?

– Mokslinčius yra žmogus, perskaitęs daugybę knygų ir išmokęs daugybę dalykų. Ištisą valandą Sančas su mokslinčium sėdėjo ir laukė, kol pajuto truktelint virvę ir ėmė tempti, ir taip Don Kichotas išlipo į šviesą.

– Tai Don Kichotas nemirė?

– Ne, jis nemirė.

Berniukas su palengvėjimu atsidūsta.

– Tas juk gerai, ar ne? – klausia.

– Taip, be abejo, gerai. Bet kodėl pamanei, kad jis mirė? Juk jis Don Kichotas. Jis didvyris.

– Jis didvyris *ir* magas. Jeigu suriši jį virvėmis ir įkiši į dėžę, tai kai dėžę atidarai, jo ten nebėra, jis išsigelbėjo.

– O, tu pamanei, kad Sančas ir mokslinčius Don Kichotą surišo? Ne, jeigu skaitytum knygą, užuot žiūrinėjęs paveikslėlius ir bandydamas atspėti istoriją, tai žinotum, kad virve jie ištraukė jį iš urvo, o ne surišo. Galiu tęsti?

Berniukas linkteli.

„Don Kichotas maloniai padėkojo draugams. Tada juos pradžiugino pasakojimu apie viską, ką patyrė Montesino oloje. Sakėsi per tris dienas ir tris naktis, praleistas po žeme, matęs daugybę stebuklingų ženklų, tarp jų – krioklius, nuo kurių krito ne vandens lašų, o žibančių deimantų kaskados,

ir satino apdarais apsitaisiusių princesių eisenas, o užvis įstabiausia – Damą Dulsinėją, raitą ant balto eiklaus žirgo su brangakmeniais puoštomis kamanomis, ji sustojo ir maloniai su juo kalbėjo.

– Bet, jūsų kilnybe, – nusistebėjo Sančas, – jūs tikriausiai klystate, nes po žeme išbuvote ne tris dienas ir tris naktis, o ilgiausiai valandą.

– Ne, Sančai, – rimtai pareiškė Don Kichotas, – manęs nebuvo tris dienas ir tris naktis; jei tau pasirodė, kad vos valandą, tai dėl to, kad belaukdamas užsnūdai ir nebejautei laiko bėgsmo.

Sančas buvo bepradedąs ginčytis, bet paskui persigalvojo, prisiminęs, koks užsispyręs būna Don Kichotas. – *Taip, jūsų kilnybe*, – sutiko jis, žvilgtelėjęs į mokslingąjį vyrą ir jam mirktelėjęs, – *jūs tikriausiai teisus: ištisas dienas ir naktis mudu snaudėme, kol jūs sugrįžote. Bet meldžiu daugiau mums papasakoti apie Damą Dulsinėją ir apie tai, kas tarp judviejų nutiko.*

Don Kichotas rimtai nužvelgė Sančą.

– *Sančai*, – prakalbo jis, – *o mažatiki drauge, kada gi tu išmoksi, kada gi išmoksi.* – Ir nutilo.

Sančas pasikrapštė galvą.

– *Jūsų kilnybe*, – pasakė, – *neneigsiu, sunku patikėti, jog tris dienas ir tris naktis praleidote Montesino oloje, kai mums atrodė, jog valanda tepraėjo; taip pat, neneigsiu, sunku patikėti, jog kaip tik šią minutę mums po kojomis žengia princesių pulkai, ant sniego baltumo ristūnų šuoliuoja damos, ir panašiai. Betgi jei Dama Dulsinėja būtų jums davusi kokį nors ištikimybės ženklą, kad ir kokį rubiną ar safyrą iš savo žirgo kamanų, idant galėtumėte jį parodyti tokiems abejonių apniktiems vargšams kaip mes, va čia tai jau būtų kitas reikalas.*

– *Rubiną ar safyrą*, – susimąstęs prabilo Don Kichotas. – *Turėčiau jums parodyti rubiną ar safyrą kaip įrodymą, kad nemeluoju.*

– *Sakykim*, – tarė Sančas. – *Sakykim.*

– *O jeigu parodysiu tokį rubiną ar safyrą, Sančai, kas tada?*

– *Tada aš pulsiu ant kelių, jūsų kilnybe, ir pabučiuosiu jums ranką, ir melsiu atleidimo už tai, kad drįsau jumis suabejoti. Ir būsiu ištikimas jūsų palydovas per amžių amžius."*

Jis užverčia knygą.

– Ir? – klausia berniukas.

– Ir nieko. Skyriaus pabaiga. Iki rytojaus daugiau nieko.

Berniukas paima knygą jam iš rankų, vėl atverčia paveikslėlį su virve apraišiotu Don Kichotu, įsmeigia akis į spausdintas eilutes aplinkui.

– Parodyk, – silpnu balseliu paprašo.

– Ką parodyt?

– Parodyk skyriaus pabaigą.

Jis rodo skyriaus pabaigą.

– Žiūrėk, čia prasideda kitas skyrius pavadinimu *Don Pedro y las marionetas*, „Don Pedras ir lėlės". Montesino ola liko už mūsų.

– Bet ar Don Kichotas Sančui parodė rubiną?

– Nežinau. Senjoras Benengelis nesako. Gal parodė, gal ne.

– Bet jis *tikrai* turėjo rubiną? *Tikrai* po žeme išbuvo tris dienas ir tris naktis?

– Nežinau. Gal Don Kichoto laikas ne toks kaip mūsiškis. Gal tai, kas mums atrodo tik akies mirksnis, Don Kichotui yra ištisa amžinybė. Bet jeigu esi įsitikinęs, kad Don Kichotas iš olos išlipo rubinų pilnomis kišenėmis, tai gal

parašyk savo knygą, kuri apie tai papasakotų. Tada galėtume senjoro Benengelio knygą grąžinti į biblioteką ir vietoje jos skaityti tavąją. Vis dėlto, nors ir gaila, prieš parašydamas knygą dar turi išmokti skaityti.

– Aš moku skaityti.

– Ne, nemoki. Gali žiūrėti į puslapį, krutinti lūpas, kurti savo galvoje istorijas, bet tai nėra skaitymas. Kad iš tikrųjų skaitytum, turi leistis vedamas to, kas parašyta puslapyje. Turi atsisakyti savo fantazijų. Turi liautis buvęs kvailas. Turi liautis buvęs kūdikiu.

Dar niekada jis nekalbėjo su vaiku taip tiesmukai, taip šiurkščiai.

– Nenoriu skaityti tavo būdu, – sako vaikas. – Noriu skaityti savo būdu. Žmogus tas darė vis dvejaip ir niurniurniur norėjo taip, kai jojo, buvo jis arklys, kai ėjo, buvo jis parklys.

– Visiška nesąmonė. Jokio parklio išvis nėra. Don Kichotas nėra nesąmonė. Negali tiesiog sukurti nesąmonę ir apsimesti, kad ją skaitai.

– Galiu! Ne nesąmonė, aš moku skaityti! Čia ne tavo knyga, čia mano knyga! – Ir susiraukęs jis vėl imasi įnirtingai vartyti puslapius.

– Priešingai, tai senjoro Benengelio knyga, jo paleista į pasaulį, taigi ji priklauso mums visiems – visiems mums viena prasme, bibliotekai kita prasme, bet tikrai jokia prasme nepriklauso tau vienam. Ir nustok plėšyti lapus. Kodėl taip šiurkščiai elgiesi su knyga?

– Todėl. Todėl, kad jeigu neskubėsiu, atsivers skylė.

– Kur atsivers?

– Tarp puslapių.

– Nesąmonė. Nėra tarp puslapių jokios skylės.

– Yra skylė. Ji puslapio viduje. Tu jos nematai, nes nieko tu nematai.

– Nustok pagaliau! – sako Inesa.

Akimirką jis pagalvoja, kad ji kreipiasi į vaiką. Akimirką pagalvoja, kad ji pagaliau ryžosi berniuką pabarti už užsispyrimą. Bet ne, rūsčiai žiūri būtent į jį.

– Maniau, nori, kad jis išmoktų skaityti, – sako jis.

– Tik ne per tokius barnius. Surask kitą knygą. Surask paprastesnę knygą. Šitas *Don Kichotas* vaikui per sunkus. Grąžink į biblioteką.

– Ne! – Berniukas tvirtai suspaudžia knygą. – Neatimsi! Mano knyga!

20 SKYRIUS

Inesos perimtas, butas prarado asketiškumo dvasią. Tiesą sakant, buvo užgriozdotas, ir ne vien begale jos daiktų. Baisiausias yra kampas prie berniuko lovos, kur kartoninė dėžė užversta jo surinktais ir namo parsineštais daiktais: akmenukais, pušų kankorėžiais, sudžiūvusiomis gėlėmis, kaulais, kriauklėmis, indų duženomis, seno metalo nuolaužomis.

– Ar ne laikas mesti lauk visą šitą šiukšlyną? – siūlo jis.

– Čia ne šiukšlynas, – sako berniukas. – Čia daiktai, kuriuos saugau.

Jis stumteli dėžę koja.

– Čia šlamštas. Negali saugoti visko, kas tik tau pasitaiko ant kelio.

– Čia mano muziejus, – sako berniukas.

– Seno šlamšto krūva – dar ne muziejus. Kad patektų į muziejų, daiktai turi turėti vertę.

– Kas yra vertė?

– Daiktai turi vertę, jei dauguma žmonių juos vertina, sutaria, kad jie vertingi. Senas sudužęs puodelis vertės neturi. Niekas jo nevertina.

– Aš jį vertinu. Čia mano muziejus, ne tavo.

Jis atsigręžia į Inesą.

– Ir tai su tavo palaiminimu?

– Tegu sau. Sako, kad senų daiktų jam gaila.

– Negali gailėti seno beąsio puodelio.

Berniukas nesuprasdamas įdėmiai žiūri į jį.

– Puodelis nejaučia. Kad ir išmesi, jam nė motais. Jam neskaudės. Jeigu jau tau taip gaila seno puodelio, tai gailėkis – jis susierzinęs apsidairo – dangaus, oro, žemės po kojomis. Lygiai taip pat gailėkis visko.

Berniukas nenuleidžia įdėmaus žvilgsnio.

– Daiktai nėra amžini, – sako jis. – Kiekvienam daiktui skirtas tam tikras laikas. Šis senas puodelis gerai pagyveno; dabar jam laikas pasitraukti ir užleisti vietą naujam puodeliui.

Berniuko veide įsitvirtina jam dabar taip gerai pažįstama nepalenkiama išraiška.

– Ne! – pareiškia jis. – Aš jį pasiliksiu! Jis mano!

Kadangi Inesa visada jam nusileidžia, berniuko užsispyrimas vis auga. Nė diena nepraeina be ginčų, pakeltų balsų ir trepsėjimo kojomis.

Jis spaudžia Inesą, kad berniuką leistų į mokyklą.

– Butas darosi per mažas, jam čia ankšta, – sako. – Jis turi susidurti su tikru pasauliu. Reikia platesnių horizontų.

Bet ji toliau priešinasi.

– Iš kur atsiranda pinigai? – klausia berniukas.

– Žiūrint kokius pinigus turi omenyje. Monetos atsiranda iš vietos, vadinamos Kalykla.

– Ar tu pinigų gauni Kalykloje?

– Ne, aš savo pinigus gaunu iš kasininko, dokuose. Pats matei.

– Kodėl neini į Kalyklą?

– Nes Kalykla neduotų pinigų šiaip sau. Turime dirbti, kad jų gautume. Turime juos užsidirbti.

– Kodėl?

– Toks jau yra pasaulis. Jeigu nereikėtų dirbti, kad gautume pinigų, jeigu Kalykla tiesiog juos dalytų kam papuola, jie prarastų bet kokią vertę.

Jis vedasi berniuką į futbolo rungtynes, prie turniketo susimoka.

– Kodėl turime susimokėti? – klausia berniukas. – Anksčiau nereikėjo mokėti.

– Tai čempionato rungtynės, paskutinės sezono rungtynės. Joms pasibaigus nugalėtojai gauna pyragą ir vyno. Kažkas turi surinkti pinigų, kad turėtų iš ko nupirkti pyragą ir vyno. Jeigu kepėjas negaus pinigų už savo pyragą, jis negalės nusipirkti miltų, cukraus ir sviesto kitam pyragui. Tokia jau taisyklė: jei nori valgyti pyragą, turi už jį susimokėti. Taip pat ir už vyną.

– Kodėl?

– Kodėl? Štai toks būtų atsakymas į visus tavo klausimus, buvusius, esamus ir būsimus: *Todėl, kad taip sutvarkytas pasaulis*. Pasaulis nebuvo sukurtas mūsų patogumui, mano mažasis drauge. Tai mes turime prie jo taikytis.

Berniukas jau žiojasi klausti. Jis skubriai jam prie lūpų prispaudžia pirštą.

– Ne, – sako. – Daugiau jokių klausimų. Patylėk ir žiūrėk, kaip žaidžia futbolą.

Po rungtynių jie grįžta į butą. Inesa triūsia prie viryklės; ore tvyro svylančios mėsos kvapas.

– Metas vakarieniauti! – šūkteli ji. – Eik rankų plautis!

– Aš jau eisiu, – sako jis. – Sudie, pasimatysim rytoj.

– Ar tikrai turit eiti? – klausia Inesa. – Gal norit likti ir pasižiūrėti, kaip jis vakarieniauja?

Stalas padengtas vienam, mažajam princui. Inesa iš keptuvės ima dvi plonas dešreles ir perdeda į lėkštę.

Aplink pusračiu išdėlioja virtų bulvių puseles, morkų griežinėlius ir kalafioro žiedynus ir aplašina taukais iš keptuvės.

– Niam, dešrelės! – sako berniukas. – Nieko nėra skaniau už dešreles.

– Senokai nemačiau dešrelių, – pastebi jis Inesai. – Kur jas pirkote?

– Diegas gavo. Turi draugų Rezidencijos virtuvėje.

Berniukas susipjausto dešreles, bulves, energingai kramto. Regis, jo nė kiek netrikdo šalimais stovintys du suaugusieji nei šuo, uždėjęs jam galvą ant kelių, sekantis kiekvieną judesį.

– Nepamiršk morkų, – primena Inesa. – Jeigu jas valgysi, gerai matysi tamsoje.

– Kaip katė, – sako berniukas.

– Kaip katė, – sako Inesa.

Berniukas valgo morkas.

– O kuo naudingi kalafiorai? – klausia.

– Kalafiorai naudingi sveikatai.

– Kalafiorai naudingi sveikatai, o mėsa suteikia jėgų, ar ne?

– Teisybė, mėsa suteikia jėgų.

– Turiu eiti, – sako jis Inesai. – Mėsa suteikia jėgų, bet gal vertėtų pasvarstyti, ar maitinti jį dešrelėmis.

– Kodėl? – klausia berniukas. – Kodėl Inesai reikia pasvarstyti?

– Dėl to, ką jie deda į dešreles. Į dešreles gali patekti ir nenaudingų tau dalykų.

– Ką jie deda į dešreles?

– O tu kaip manai?

– Mėsą.

– Taip, bet kokią mėsą?

– Kengūrieną.

– Dabar tu kvailioji.

– Dramblieną.

– Į dešreles jie deda kiaulienos, ne visuomet, bet kartais deda, o kiaulės nėra švarūs gyvuliai. Jos neėda žolės, kaip avys ar karvės. Jos ėda viską, kas tik pakliūva. – Jis žvilgteli į Inesą. Ši atsako rūsčiu žvilgsniu, tvirtai sučiaupusi lūpas. – Pavyzdžiui, jos ėda kaką.

– Iš tualeto?

– Ne, ne iš tualeto. Bet jeigu lauke jos kartais randa kaką, tai ir suėda. Ilgai negalvojusios. Jos visaėdės, tai yra viską ryjančios. Net viena kitą jos ėda.

– Netiesa, – sako Inesa.

– Ar dešrelėse yra kakos? – klausia berniukas. Šakutę padėjo į šalį.

– Jis niekus šneka, neklausyk jo, nėra tavo dešrelėje kakos.

– Aš nesakau, kad tavo dešrelėje yra tikros kakos, – sako jis. – Bet joje yra sukakotos mėsos. Kiaulės yra nešvarūs gyvuliai. Kiauliena yra sukakota mėsa. Bent aš taip manau. Ne visi su manim sutiktų. Teks tau pačiam nuspręsti.

– Daugiau nebenoriu, – sako berniukas, stumdamas lėkštę šalin. – Tegu Bolivaras suėda.

– Išvalgyk savo lėkštę ir gausi šokolado, – sako Inesa.

– Ne.

– Tikriausiai didžiuojatės savim, – sako Inesa, atsigręždama į jį.

– Čia higienos klausimas. Etinės higienos. Jeigu valgai kiaulę, pats su kiaule supanašėji. Iš dalies. Nevisiškai, bet iš dalies. Pasivaišinęs kiaule, perimi jos savastį.

– Proto netekote, – sako Inesa. O berniukui: – Neklausyk jo, jis išprotėjo.

– Aš neišprotėjau. Tai vadinama vienesybiškumu. Kaip manote, negi kitaip būtų kanibalų? Kanibalai pripažįsta vienesybiškumą. Suvalgytas kitas žmogus į mus įsikūnija. Štai kuo tiki kanibalai.

– Kas yra kanibalas? – klausia berniukas.

– Kanibalai yra laukiniai, – sako Inesa. – Tau nėra ko jaudintis, čia kanibalų nėra. Kanibalai yra tik sakmėse.

– Kas yra sakmė?

– Istorija iš senų laikų, ko nebėra.

– Pasek man sakmę. Noriu išgirsti sakmę. Pasek man sakmę apie tris brolius. Arba apie brolius danguje.

– Nieko nežinau apie brolius danguje. Dabar baik savo vakarienę.

– Jeigu jam nepasakosite apie brolius, papasakokite apie Raudonkepuraitę, – sako jis. – Papasakokite, kaip vilkas praryja mergaitės senelę ir pavirsta senele, vilksenele. Vienesybiškai.

Berniukas atsistoja, maistą iš lėkštės išgrando į šuns dubenėlį, lėkštę deda į kriauklę. Šuo godžiai ryja dešreles.

– Būsiu gelbėtojas, – praneša berniukas. – Diegas mane mokys plaukti baseine.

– Puiku, – sako jis. – Kuo dar ketini būti, be gelbėtojo, išsigelbėjimo mago ir iliuzionisto?

– Niekuo. Čia viskas.

– Smagu laisvalaikiu traukti žmones iš plaukimo baseinų, gelbėtis iš dėžių ir rodyti magiškus triukus, bet tai nėra nei profesija, nei viso gyvenimo darbas. Kaip ketini užsidirbti, kad pragyventum?

Berniukas žvilgteli į motiną, lyg ieškodamas patarimo. Tada pradrąsėjęs sako:

– Aš neturiu užsidirbti, kad pragyvenčiau.

– Visi turime užsidirbti, kad pragyventume. Tokia jau žmogaus dalia.

– Kodėl?

– *Kodėl? Kodėl? Kodėl?* Argi šitaip įmanoma susikalbėti? Ką gi tu valgysi, jeigu nuolat gelbėsi žmones ar vaduosiesi iš grandinių, bet nedirbsi? Kur gausi maisto, kad turėtum jėgų?

– Iš parduotuvės.

– Nueisi į praduotuvę, ir tau duos maisto. Už dyka.

– Taip.

– Ir kas atsitiks, jeigu pardavėjai visą maistą išdalys už dyka? Kas atsitiks, kai parduotuvė ištuštės?

Ramiai, su keista šypsenėle, vaikas atsako:

– Kodėl?

– Kas kodėl?

– Kodėl parduotuvė ištuštės?

– Todėl, kad jeigu turi X kepalų duonos ir visus juos išdaliji už dyka, nebelieka nei kepalų, nei pinigų naujiems kepalams nusipirkti. Nes X minus X lygu nulis. Lygu niekas. Lygu tuštuma. Lygu tuščias pilvas.

– Kas yra X?

– X yra bet koks skaičius, dešimt arba šimtas ar tūkstantis. Jeigu kažką turi ir atiduodi, to jau nebeturi.

Berniukas stipriai užsimerkia ir nutaiso grimasą. Tada ima kikenti. Griebia motinai už sijono, prispaudžia veiduką jai prie šlaunies ir kikena, kikena, kol visas išrausta.

– Kas yra, branguti? – klausia Inesa. Bet berniukas nesiliauja juokęsis.

– Verčiau eikite, – sako Inesa. – Jūs jį trikdote.

– Aš jį mokau. Jeigu leistumėte į mokyklą, nereikėtų jo mokyti namuose.

Berniukas susidraugavo su senyvu vyru iš E daugiabučio, ant stogo jis turi karvelidę. Ant pašto dėžės koridoriuje užrašyta, kad jis vardu Palamakis, tačiau berniukas jį vadina senjoru Paloma – ponu Karveliu. Senjoras Paloma berniukui leidžia lesinti paukščius iš delno. Vieną karvelį jam net padovanojo, skaisčiai baltą paukštį, kurį berniukas vadina Baltuoliu.

Baltuolis yra ramus, net vangokas paukštis, leidžiasi imamas į pasivaikščiojimus ir tupi berniukui ant ištiesto riešo arba peties. Regis, nerodo jokio polinkio nuskristi ar, tiesą sakant, apskritai skristi.

– Gal Baltuolio sparnai buvo pakirpti, – sako jis berniukui. – Tada būtų aišku, kodėl jis neskraido.

– Ne, – sako berniukas. – Žiūrėk! – Mesteli paukštį į orą. Šis glebiai suplasnoja sparnais, apsuka porą ratų, tada vėl tupiasi jam ant peties ir valosi plunksnas.

– Senjoras Paloma sako, kad Baltuolis gali nešioti laiškus, – kalba berniukas. – Sako, kad jeigu aš pasimesčiau, galėčiau pririšti laišką Baltuoliui prie kojos ir Baltuolis parskris namo, o tada senjoras Paloma ateis ir mane suras.

– Labai kilnu iš senjoro Palomos pusės. Tik būtinai pasitikrink, ar turi su savim pieštuką ir popieriaus, ir raištelį, kad turėtum kuo popierėlį pririšti Baltuoliui prie kojos. O ką parašysi? Parodyk man, ką parašysi, kai norėsi, kad tave išgelbėtų.

Jie eina per tuščią žaidimų aikštelę. Smėlio dėžėje berniukas atsitupia, išlygina paviršių ir pirštu ima rašyti. Jis skaito vaikui per petį: *O*, tada *E*, tada jam neįskaitomas rašmuo, tada vėl *O*, tada *X* ir vėl *X*.

Berniukas atsistoja.

– Perskaityk, – sako.

– Man sunku. Ar čia ispaniškai?

Berniukas linkteli.

– Ne, pasiduodu. Ką tai reiškia?

– Tai reiškia: *Sek paskui Baltuolį, Baltuolis yra mano geriausias draugas*.

– Tikrai. Tavo geriausias draugas buvo Fidelis, o dar anksčiau – El Rėjus. Kaip čia atsitiko, kad Fidelis tau nebe draugas, o jo vietą užėmė paukštis.

– Fidelis man per didelis. Fidelis šiurkštus.

– Niekad nepastebėjau, kad Fidelis būtų šiurkštus. Ar Inesa tau sakė, kad jis šiurkštus?

Berniukas linkteli.

– Fidelis itin švelnus berniukas. Aš jį labai myliu, anksčiau mylėjai ir tu. Leisk šį tą pasakyti. Fidelis užsigavo, nes tu su juo nebežaidi. Mano nuomone, tu su Fideliu negražiai elgiesi. Tiesą sakant, elgiesi su juo šiurkščiai. Mano nuomone, mažiau laiko turėtum praleisti ant stogo su senjoru Paloma, o daugiau – su Fideliu.

Berniukas paglosto ant rankos tupintį paukštį. Priekaištą išklauso nepriešgyniaudamas. O gal žodžiai nubėga nuo jo kaip nuo žąsies vanduo.

– Be to, manau, turėtum įtikinti Inesą, kad tau laikas eiti į mokyklą. Turi užsispirti. Žinau, kad esi labai gabus ir pats išmokai skaityti ir rašyti, bet tikrovėje turi mokėti rašyti kaip kiti žmonės. Kas iš to, kad pasiųsi Baltuolį su pririštu prie kojos rašteliu, jeigu niekas jo neperskaitys, net senjoras Paloma.

– Aš galiu perskaityti.

– Tu gali perskaityti, nes tu ir parašei. Bet laiškai tam ir skirti, kad juos perskaitytų ir suprastų kiti žmonės. Jeigu

pasiklysi ir pasiųsi laiškelį senjorui Palomai, kad jis ateitų ir tave išgelbėtų, jam reikės tavo laišką perskaityti. Kitaip turėsi pats prisirišti Baltuoliui prie kojos ir liepti, kad tave parskraidintų namo.

Berniukas pažvelgia į jį suglumęs.

– Bet... – pradeda. Tada susivokia, kad čia pokštas, ir jiedu juokiasi ir juokiasi.

Jie Rytų Kvartalo žaidimų aikštelėje. Jis supo berniuką ant sūpynių ir išsiūbavo taip aukštai, kad šis rėkė iš baimės ir pasitenkinimo. Dabar, susėdę greta, jiedu bando atgauti kvapą, gėrisi gęstančiu saulėlydžiu.

– Ar Inesa gali susilaukti dvynių iš savo pilvuko? – klausia berniukas.

– Žinoma, gali. Gal ir retas dalykas, bet įmanomas.

– Jeigu Inesa turėtų dvynius, tada aš galėčiau būti trečias brolis. Ar dvyniai visada privalo būti drauge?

– Neprivalo, bet paprastai jiems taip patinka. Dvyniai iš prigimties vienas kitą labai myli, kaip ir žvaigždės dvyniai. Jeigu nemylėtų, galėtų sau klaidžioti atskirai ir dar pasiklystų danguje. Bet jų tarpusavio meilė juos laiko išvien. Ir laikys juos išvien per amžius.

– Bet jie nėra išvien, žvaigždės dvyniai, iš tikrųjų ne išvien.

– Ne, tai tiesa, danguje jie nėra pririšti vienas prie kito, tarp jų yra mažytis tarpelis. Tokia jau gamtos tvarka. Pagalvok apie mylimuosius. Jeigu mylimieji nuolat būtų tvirtai surišti draugėn, jie vienas kito nebemylėtų. Jie būtų kaip vienas. Jiems nebebūtų ko norėti. Štai kodėl gamtoje esti tarpų. Jeigu viskas visada būtų standžiai suveržta išvien, visi pasaulio dalykai, tada nebūtų nei tavęs, nei manęs, nei

Inesos. Šią akimirką mudu nesišnekėtume, būtų vien tyla – vienuma ir tyla. Taigi, apskritai paėmus, gerai, kad tarp dalykų lieka tarpai, kad tu ir aš esame du, o ne vienas.

– Bet galime įkristi. Įkristi į tarpą. Į plyšį.

– Tarpas nėra tas pat kas plyšys, mano berniuk. Tarpai yra neatskiriama gamtos dalis, dalykų tvarkos dalis. Tu negali į kristi į tarpą ir dingti. Taip tiesiog nebūna. Plyšys – visai kas kita. Plyšys yra įtrūkis gamtos tvarkoje. Panašiai kaip įsipjovus peiliu arba puslapį perplėšus perpus. Tu vis sakai, kad turime saugotis plyšių, bet kurgi tie plyšiai? Kur tu matai plyšį tarp tavęs ir manęs? Parodyk.

Berniukas tyli.

– Dvyniai danguje yra kaip dvyniai žemėje. Be to, jie yra kaip skaičiai. – Ar visa tai vaikui per sudėtinga? Galbūt. Bet berniukas sugers jo žodžius, reikia turėti vilties, kad taip – sugers juos ir persvarstys, ir gal ims įžiūrėti jų prasmę. – Kaip Vienas ir Du. Vienas ir Du nėra tas pat, tarp jų yra skirtumas, tarpas, bet ne plyšys. Štai dėl ko mes galime skaičiuoti, nuo Vieno eiti prie Dviejų, nebūgštaudami, kad nukrisime.

– Gal kada nors galėtume nueiti ir juos pamatyti, dvynius danguje? Gal laivu nuplauktume?

– Manau, galėtume, jei rastume tinkamą laivą. Bet labai ilgai užtruktų, kol ten nusigautume. Dvyniai yra labai toli. Niekas iki šiol dar nėra jų aplankęs, bent jau kiek man žinoma. Čia, – jis trepteli koja į žemę, – vienintelė žvaigždė, kurioje kada nors lankėsi žmonės.

Berniukas žiūri į jį sutrikęs.

– Čia ne žvaigždė, – sako jis.

– Žvaigždė. Tik iš arti neatrodo į ją panaši.

– Ji nešviečia.

– Iš arti niekas nešviečia. Tačiau iš tolo šviečia viskas. Tu švieti. Aš šviečiu. Tikrai šviečia žvaigždės.

Berniukas atrodo patenkintas.

– Ar visos žvaigždės yra skaičiai? – klausia jis.

– Ne. Sakiau, kad dvyniai *kaip* skaičiai, bet čia tiesiog tokia kalbėsena. Ne, žvaigždės nėra skaičiai. Žvaigždės ir skaičiai yra visiškai skirtingi dalykai.

– Aš manau, kad žvaigždės yra skaičiai. Manau, kad va toji yra 11, – jis pirštu beda aukštyn į dangų – o toji yra 50, o toji yra 33333.

– A, tu norėjai paklausti, ar galime kiekvienai žvaigždei priskirti skaičių? Tikrai galima būtų jas atpažinti šitaip, bet būtų labai jau nuobodu, jokio polėkio. Man atrodo geriau, kad jos turi vardus, kaip Lokė, Vakarė ar Dvyniai.

– Ne, tu nesupranti, aš sakiau, kad kiekviena žvaigždė *yra* skaičius.

Jis purto galvą.

– Kiekviena žvaigždė *nėra* skaičius. Iš dalies žvaigždės yra kaip skaičiai, bet didžiąja dalimi visiškai į juos nepanašios. Pavyzdžiui, žvaigždės be tvarkos išsibarsčiusios po visą dangų, o skaičiai yra lyg tvarkingai plaukiančių laivų flotilė, kur kiekvienas žino savo vietą.

– Jie gali mirti. Skaičiai gali mirti. Kas jiems atsitinka, kai miršta?

– Skaičiai negali mirti. Žvaigždės negali mirti. Žvaigždės yra nemirtingos.

– Skaičiai *gali* mirti. Jie gali nukristi nuo dangaus.

– Netiesa. Žvaigždės negali nukristi nuo dangaus. Tik atrodo, kad kai kurios krenta, – meteoritai, bet ne tikrosios žvaigždės. O dėl skaičių, tai jeigu skaičius iškris iš eilės,

atsivers plyšys, lūžis, bet skaičiams taip nenutinka. Tarp skaičių niekada neatsiveria joks plyšys. Niekada nė vieno skaičiaus netrūksta.

– Būna! Tu nesupranti! Tu nieko neprisimeni! Skaičius nuo dangaus gali nukristi, kaip Don Kichotas įkrito į plyšį.

– Don Kichotas į plyšį neįkrito. Jis nusileido į olą virvinėmis kopėčiomis. Šiaip ar taip, Don Kichotas čia niekuo dėtas. Jis nėra tikras.

– Yra! Jis didvyris!

– Atsiprašau. Netyčia išsprūdo, nenorėjau to pasakyti. Žinoma, Donas yra didvyris, žinoma, jis tikras. Tenorėjau pasakyti, kad žmonėms nebenutinka tokie dalykai, kokie nutiko jam. Žmonės nugyvena savo gyvenimus nuo pradžios iki galo, taip ir neįkrisdami į plyšius.

– Įkrenta! Įkrenta į plyšius ir tada jų nebematome, nes jie negali išsigelbėti. Pats sakei.

– Dabar tu plyšius painioji su duobėmis. Kalbi apie mirusius žmones ir jų laidojimą kapuose, žemės duobėse. Kapų duobes kastuvais iškasa duobkasiai. Čia nėra nieko, kas trikdytų gamtos tvarką, kaip kad plyšys.

Sušnara drabužis ir iš tamsos išnyra Inesa.

– Šaukiau ir šaukiau, – piktai sako ji. – Kodėl amžiais niekas nesiklauso?

21 SKYRIUS

Kitąsyk, kai jis ateina į butą, duris plačiai atlapoja įraudęs, susijaudinęs berniukas.

– Simonai, žinai ką! – šaukia jis. – Mes matėme senjorą Dagą! Jis turi stebuklingą rašiklį! Rodė man!

Jis buvo beveik pamiršęs Dagą, vyrą, kuris dokuose pažemino Alvarą ir buhalterį.

– Stebuklingas rašiklis! – sako jis. – Labai įdomu. Ar galiu užeiti?

Valdingai prisiartina Bolivaras ir apuosto jam tarpukojį. Inesa sėdi palinkusi prie siuvinio; akimirką jam prieš akis šmėsteli nemalonus vaizdinys, kaip ji atrodys būdama senutė. Nepasisveikinusi ji ima kalbėti.

– Mes ėjome į Rūpybą pasiimti vaiko pašalpos, ir ten buvo tas vyras, tas jūsų draugas.

– Jis man ne draugas. Nebent kokiu žodeliu esu su juo persimetęs, ne daugiau.

– Jis turi stebuklingą rašiklį, – sako vaikas. – Viduj yra ponia, atrodo, kad paveikslėlis, bet ne, tikra ponia, plonytė plonytė, ir kai apverti rašiklį aukštyn kojom, jai nukrenta drabužiai ir ji lieka nuoga.

– Hm. Ką dar tau parodė senjoras Daga, be plonytės ponios?

– Sakė, jis nekaltas, kad Alvarui buvo perpjauta ranka. Sakė, kad Alvaras pats pradėjo. Sakė, kad kaltas Alvaras.

– Visada žmonės taip sako. Visada būna pradėjęs kas nors kitas. Visada kaltas būna kas nors kitas. Ar kartais senjoras Daga neužsiminė, kas nutiko dviračiui, kurį jis pasiėmė?

– Ne.

– Ką gi, kai kitą kartą jį pamatysi, paklausk. Paklausk, kas kaltas, kad buhalteris neturi dviračio ir yra priverstas savo kelią sukarti pėsčiomis.

Tyla. Jam keista, kad Inesa neturi ką pasakyti apie vyrus, kurie, pasivedę mažus berniukus į šalį, rodo jiems rašiklius su nuogomis poniomis viduje.

– Kas kaltas? – klausia berniukas.

– Apie ką tu čia?

– Sakei, kad visada kaltas būna kas nors kitas. Ar kaltas senjoras Daga?

– Dėl to, kad nebėra dviračio? Taip, jis dėl to kaltas. Bet kai sakau, kad visada kaltas kas nors kitas, aš kalbu bendresne prasme. Kai atsitinka kas nors bloga, mes iškart pareiškiame, kad kalti ne mes. Nuo pat pasaulio pradžios taip elgėmės. Regis, toks elgesys mumyse įsišaknijo, tapo mūsų prigimties dalimi. Niekada nepripažįstame, kad esame kalti.

– Ar aš kaltas? – klausia berniukas.

– Dėl ko kaltas? Ne, tu nekaltas. Tu tik vaikas, kaip galėtum būti dėl to kaltas? Bet manau, kad senjoro Dagos turėtum saugotis. Jaunuoliui jis nėra sektinas pavyzdys. – Jis kalba lėtai ir rimtai: perspėjimas skirtas ne tik berniukui, bet ir Inesai.

Po kelių dienų, dokuose, išlipęs iš laivo triumo, nustebęs pamato krantinėje Inesą, rimtai besišnekančią su Alvaru. Jam širdis šokteli. Dar nė sykio ji nebuvo apsilankiusi dokuose – matyt, blogos žinios.

Berniukas dingo, pasakoja Inesa, jį pagrobė senjoras Daga. Ji skambinusi į policiją, bet jie nepagelbėsią. Niekas nepagelbės. Turįs eiti Alvaras; turįs eiti jis, Simonas. Jie turį suieškoti Dagą – be vargo, juk jis dirbąs kartu su jais – ir sugrąžinti jai vaiką.

Dokų rajone retai kada išvysi moterį. Vyrai smalsiai dairosi į paklaikusią moteriškę išsidraikiusiais plaukais ir miestiškais drabužiais.

Pamažu jis su Alvaru iškvočia, kas atsitiko. Prie Rūpybos buvusi ilga eilė, berniukas nenustygęs vietoje, kaip tik pasitaikęs senjoras Daga, pasiūlęs nupirkti berniukui ledų, o kai ji vėl apsidairiusi, jų nebebuvę, lyg kas juos būtų nušlavęs nuo žemės paviršiaus.

– Bet kaip galėjot jį išleisti su šitokiu žmogum? – piktinasi jis.

Jo klausimą ji nuneigia, valdingai atmesdama galvą.

– Augančiam berniukui reikia, kad šalia būtų vyras. Negali jis visą laiką būti su motina. Maniau, kad jis malonus žmogus. Maniau, kad jis sąžiningas. Dovydas susižavėjęs jo auskaru. Jis irgi nori auskaro.

– Ar pažadėjote nupirkti?

– Pasakiau, kad galės auskarą nešioti, kai paaugs, bet ne dabar.

– Paliksiu jus aiškintis, – sako Alvaras. – Pašaukit, jei manęs prireiks.

– Bet kurgi jūs buvot? – klausia jis, kai jiedu lieka vieni. – Kaip galėjot savo vaiką patikėti tokiam žmogui? Ar kažko man nesakot? Galbūt ir jus sužavėjo savo auksiniais auskarais ir nuogomis poniomis rašikliuose?

Ji dedasi negirdinti.

– Laukiau ir laukiau, – sako. – Tada sėdau į autobusą, nes pamaniau, gal jie bus grįžę namo. Kai namie neradau, paskambinau broliui, jis pasakė, kad paskambins policijai, bet paskui perskambino ir pranešė, kad policija niekuo nepagelbės, nes aš ne... nes aš neturiu dokumentų, duodančių man teisę į Dovydą.

Ji stabteli, žvilgsnį įsmeigusi tolin.

– Jis man pasakė... – tęsia, – jis man pasakė, kad dovanos man vaiką. Nepasakė, kad... nepasakė, kad išsives mano vaiką. – Staiga ji prapliumpa beviltiškai raudoti. – Jis man nepasakė... jis man nepasakė...

Jo pyktis neatslūgsta, bet širdyje prabunda užuojauta šitai moteriai. Nepaisydamas krovėjų žvilgsnių, ją apkabina. Ji kūkčioja jam ant peties.

– Jis man nepasakė...

Jis pasakė, kad dovanos man vaiką. Jam svaigsta galva.

– Eime iš čia, – sako. – Eime kur nors nuošaliau. – Užsiveda ją už pašiūrės. – Paklausykit, Inesa. Neabejoju, kad Dovydas saugus. Daga neišdrįstų jo nuskriausti. Grįžkite į butą ir laukite. Išsiaiškinsiu, kur jis gyvena, ir nueisiu pas jį. – Jis lukteli. – Ką jis turėjo omenyje, kai sakė, kad dovanos jums vaiką?

Ji išsivaduoja iš jo glėbio. Liaujasi raudoti.

– O kaip jums atrodo, ką jis turėjo omenyje? – sako ji, balse aštrios gaidelės.

Po pusvalandžio jis jau Perkėlimo centre.

– Man skubiai reikia informacijos, – pareiškia jis Anai. – Ar pažįstate žmogų, vardu Daga? Jam per trisdešimt, smulkaus sudėjimo, nešioja auskarą. Trumpai dirbo dokuose.

– Kodėl klausiate?

– Todėl, kad turiu su juo pasikalbėti. Jis paėmė Dovydą iš motinos ir dingo. Jeigu man nepadėsite, turėsiu kreiptis į policiją.

– Jis vardu Emilijus Daga. Visi jį pažįsta. Gyvena Centro Kvartale. Bent jau ten yra registruotas.

– Kur yra Centro Kvartalas?

Ji nueina prie stalčių su kortelėmis, grįžta su popieriaus skiautele, joje užrašytas adresas.

– Kai užsuksite kitą kartą, – sako, – papasakosite, kaip suieškojote jo motiną. Norėčiau sužinoti, jei turėtumėt laiko.

Centro Kvartalas – pats geidžiamiausias iš pastatų kompleksų, valdomų Centro. Pagal Anos duotą adresą randa butą viršutiniame pagrindinio daugiabučio aukšte. Pabeldžia. Duris atidaro patraukli jauna moteris, kiek per ryškiai išsidažiusi, netvirtai svyruojanti ant aukštakulnių. Iš tiesų visai ne moteris – vargu ar jai daugiau kaip šešiolika.

– Ieškau žmogaus, vardu Emilijus Daga, – sako jis. – Ar jis čia gyvena?

– Žinoma, – sako mergina. – Užeikit. Atėjote Dovydo pasiimti?

Viduje tvyro cigarečių dūmų kvapas. Daga, su medvilniniais trumparankoviais marškinėliais ir džinsais, basas, sėdi priešais didelį langą, pro kurį veriasi miesto ir saulėlydžio vaizdas. Jis pasisuka savo krėsle, sveikindamas kilsteli ranką.

– Atėjau Dovydo, – sako jis.

– Jis miegamajame, žiūri televiziją, – sako Daga. – Ar jūs dėdė? Dovydai! Tavo dėdė atėjo!

Berniukas, didžiai susijaudinęs, įpuola iš gretimo kambario.

– Simonai, ateik pažiūrėti! Ten Peliukas Mikis! Jis turi šunį Platoną[39] ir vairuoja traukinį, ir raudonieji indėnai laido į jį strėles. Ateik greičiau!

Nekreipdamas dėmesio į berniuką, jis kreipiasi į Dagą.

– Jo motina baigia paklaikti iš nerimo. Kaip galėjai taip pasielgti?

Jis dar nėra buvęs taip arti Dagos. Įžūli galva su tankių auksinių garbanų kupeta pasirodo šiurkšti ir riebaluota. Marškinėliai ties pažastimi praplyšę. Jo nuostabai, šis žmogus nekelia baimės.

Daga lieka sėdėti.

– Ramiai, *viejo*, – sako jis. – Mes drauge puikiai leidome laiką. Paskui jaunikaitis nusnūdo. Miegojo kaip akmuo, kaip angelas. Dabar žiūri vaikų laidą. Kas čia blogo?

Jis nieko neatsako.

– Eikš, Dovydai! – pakviečia. – Turime eiti. Atsisveikink su senjoru Daga.

– Ne! Noriu žiūrėti Peliuką Mikį!

– Mikį kitą kartą galėsi pažiūrėti, – sako Daga. – Pažadu. Mes čia jį tau pasaugosime.

– Ir Platoną?

– Ir Platoną. Juk galim pasaugoti ir Platoną, ar ne, meilute?

– Žinoma, – sako mergina. – Užrakinsim juos pelių seife ir pasaugosim iki kito karto.

– Eime, – sako jis vaikui. – Tavo motina iš nerimo visai nusigaluos.

– Ji man ne motina.

– Žinoma, motina. Ji labai tave myli.

39 Iš tiesų Peliuko Mikio šuo vardu Plutonas (Plutas).

– Kas ji per viena, jaunuoli, jeigu ne tavo motina? – klausia Daga.

– Tiesiog ponia. Motinos aš neturiu.

– Motiną tu turi. Tavo motina – Inesa, – sako jis, Simonas. – Duokš ranką.

– Ne! Aš neturiu motinos ir neturiu tėvo. Aš tiesiog esu.

– Nesąmonė. Kiekvienas turime motiną. Kiekvienas turime tėvą.

– Ar tu turi motiną? – klausia berniukas, kreipdamasis į Dagą.

– Ne, – sako Daga. – Aš irgi motinos neturiu.

– Matai! – triumfuodamas sako berniukas. – Noriu likti su tavimi, nenoriu eiti pas Inesą.

– Ateik čia, – pakviečia Daga. Pribėgusį berniuką užsikelia ant kelių. Berniukas jaukiai įsitaiso jam prie krūtinės, nykštį įsikišęs į burną. – Nori likti su manimi? – Berniukas linkteli. – Nori gyventi su manimi ir Frane, trise? – Berniukas vėl linkteli. – Ar tu sutiktum, brangute, kad Dovydas ateitų su mumis gyventi?

– Aišku, – sako mergina.

– Ne jo valioje spręsti, – sako jis, Simonas. – Jis tik vaikas.

– Teisybė. Jis tik vaikas. Tai jo tėvų valioje spręsti. Bet, kaip girdėjote, tėvų jis neturi. Tai ką darysime?

– Dovydas turi motiną, kuri jį myli kaip kiekviena pasaulio motina. O aš gal jam ir ne tėvas, bet rūpinuosi juo. Rūpinuosi juo, rūpinuosi dėl jo ir jis man rūpi. Jis eis su manimi.

Šią trumpą kalbą Daga išklauso tylėdamas, o tada, jo nuostabai, nusišypso gana patrauklia šypsena, atidengdamas puikius dantis.

– Tai gerai, – sako. – Parvesk jį namo pas ponią motiną. Pasakyk jai, kad jis gerai praleido laiką. Pasakyk jai, kad su manim jis visada saugus. Su manim jautiesi saugus, ar ne, jaunuoli?

Berniukas linkteli, nykštys vis dar burnoje.

– Gerai, tada gal jau laikas keliauti su savo ponu sargu. – Nukelia berniuką nuo kelių. – Ateik vėl. Pažadi? Ateik pažiūrėti Mikio.

22 SKYRIUS

– Kodėl visą laiką turiu šnekėti ispaniškai?

– Kokia nors kalba turime šnekėti, mano berniuk, jeigu nenorime loti ir staugti kaip gyvuliai. O jeigu jau prašnenkame, geriausia, kai visi šnekame ta pačia kalba. Argi ne logiška?

– Bet kodėl ispaniškai? Nekenčiu ispanų kalbos.

– Kur jau tu nekenti ispanų kalbos. Labai gerai šneki ispaniškai. Kalbi ispaniškai geriau už mane. Tu tik priešgyniauji. Kokia kalba nori kalbėti?

– Noriu kalbėti savo kalba.

– Nėra tokio dalyko kaip sava kalba.

– Yra! *La la fa fa jam jin tū tū.*

– Čia tik veblenimas. Nieko nereiškia.

– Reiškia. Man reiškia.

– Gal ir taip, bet man nieko nereiškia. Kalba turi ką nors reikšti ir man, ir tau, kitaip ji nelaikoma kalba.

Mostu, greičiausiai perimtu iš Inesos, berniukas atsainiai atmeta galvą.

– *La la fa fa jam jin!* Pažvelk į mane!

Jis pažvelgia berniukui į akis. Akimirkos dalį kažką ten išvysta. Negali to įvardyti. *Tai tarsi* – štai kas tą akimirką jam topteli į galvą. Tarsi žuvis, kuri spurdėdama išsilaisvina, kai bandai ją nutverti. Bet ne tarsi žuvis – ne, tarsi *tarsi žuvis*. Arba tarsi *tarsi tarsi žuvis*. Ir taip toliau. Tada akimirka praeina, o jis tiesiog tyliai stovi ir žiūri.

– Ar matei? – klausia berniukas.

– Nežinau. Liaukis, man svaigsta galva.

– Matau, ką galvoji! – pergalingai šypsodamasis sako berniukas.

– Ne, nematai.

– Galvoji, kad aš moku burti.

– Visai ne. Tu neturi jokio supratimo, ką aš galvoju. Dabar atidžiai paklausyk. Noriu kai ką pasakyti apie kalbą, tai rimta, noriu, kad visa širdimi tai priimtum.

– Visi į šią šalį atvyksta kaip svetimšaliai. Aš atvykau kaip svetimšalis. Tu atvykai kaip svetimšalis. Inesa ir jos broliai kitados buvo svetimšaliai. Mes atvykome iš skirtingų vietų, iš skirtingos praeities, ieškodami naujo gyvenimo. Bet dabar visi drauge esame vienoje valtyje. Tokia taisyklė. Gera taisyklė, turime jai paklusti. Ne šiaip sau paklusti, bet paklusti lengva širdimi, ne kaip koks užsispyręs mulas. Lengva širdimi ir gera valia. Jeigu atsisakysi, jeigu nepaisysi ispanų kalbos ir toliau kalbėsi savakalbe, tada vieną dieną pajusi, kad gyveni savo pasaulyje. Neturėsi draugų. Būsi atstumtasis.

– Kas yra atstumtasis?

– Neturėsi kur galvos priglausti[40].

– Aš ir taip neturiu draugų.

– Bus kitaip, kai nueisi į mokyklą. Mokykloje susirasi daugybę draugų. Be to, draugų tu turi. Fidelis ir Elena yra tavo draugai. Alvaras yra tavo draugas.

– Ir El Rėjus yra mano draugas.

– El Rėjus taip pat tavo draugas.

– Ir senjoras Daga.

– Senjoras Daga tau ne draugas. Senjoras Daga bando vesti tave į pagundą.

40 Aliuzija į Mt 8, 20: „Žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglausti."

– Kas yra pagunda?

– Jis stengiasi Peliuku Mikiu ir ledais nuvilioti tave nuo motinos. Prisimeni, kaip tau buvo bloga nuo tų visų ledų, kuriais jis tave tądien primaitino?

– Jis man davė ir ugninio vandens.

– Apie ką čia kalbi, kokio ugninio vandens?

– Man nudegino gerklę. Jis sako, kad tai vaistai, padeda, kai pasidaro liūdna.

– Ar senjoras Daga šituos vaistus nešiojasi sidabrinėje gertuvėlėje savo kišenėje?

– Taip.

– Prašau, Dovydai, niekada nieko nebegerk iš senjoro Dagos gertuvės. Suaugėliams gal tai ir vaistas, bet vaikams iš jo nieko gero.

Inesai apie ugninį vandenį jis nepraneša, bet Elenai papasakoja.

– Jis vaikui daro įtaką, – kalba jis. – Negaliu su juo varžytis. Jis nešioja auskarą, turi peilį, geria ugninį vandenį. Namie seife turi Peliuką Mikį. Neįsivaizduoju, kaip priversti berniuką atsipeikėti. Inesą jis irgi apžavėjo.

– Ko kito tikiesi? Pažvelk jos akimis. Ji yra to amžiaus, kai moteris, neturinti vaikų, – savo vaikų, – ima nerimauti. Tai biologiniai dalykai. Biologiškai tariant, ji yra pasirengusi būti apvaisinta. Stebiuosi, kad to nesupranti.

– Aš nemąstau apie Inesą šiuo požiūriu – biologiniu.

– Tu per daug mąstai. Nieko bendra su mąstymu tai neturi.

– Nesuprantu, kodėl Inesa nori kito vaiko, Elena. Ji turi berniuką. Jis teko jai kaip dovana, lyg iš giedro dangaus, tyra ir gryna dovana. Dovana, kokios pakaktų bet kuriai moteriai.

– Taip, bet jis nėra jos tikrasis vaikas. Ji niekada to nepamirš. Jeigu sėdėsi rankas sudėjęs, vieną gražią dieną

mažasis Dovydas gaus senjorą Dagą už patėvį, o paskui visą pulką įbrolių ir įseserių Dagiukų. Jeigu ne Daga, tai atsiras kitas vyras.

– Ką turi galvoje – jeigu sėdėsiu rankas sudėjęs?

– Jeigu pats nepadovanosi jai vaiko.

– Aš? Nė nesusapnuočiau. Nesu tikęs tėvo vaidmeniui. Tinku būti dėde, bet ne tėvu. Be to, Inesa vyrų nemėgsta – bent jau tokį įspūdį susidariau. Nemėgsta vyrų keliamo triukšmo, jų šiurkštumo ir plaukuotumo. Nenustebčiau, jeigu ji stengtųsi sutrukdyti Dovydui išaugti į vyrą.

– Tėvystė nėra profesija, Simonai. Nėra tai ir kažkokia metafizinė lemtis. Moteris nebūtinai turi tau patikti, ir tu nebūtinai turi patikti jai. Judu susieinate ir štai – po devynių mėnesių tu jau tėvas. Visai paprasta. Kiekvienas vyras tą sugeba.

– Ne. Tėvystė – tai ne tik sueitis su moterimi, lygiai kaip motinystė reiškia daugiau negu parūpinti indą vyro sėklai.

– Na, realiame pasaulyje tėvystę ir motinystę reiškia būtent tai, ką čia apibūdinai. Negali ateiti į realų pasaulį, jei negavai pradžios iš vyro sėklos ir nebuvai išnešiotas moters gimdoje ir neišėjai per tos pačios moters gimdos kaklelį. Gimti turi iš vyro ir moters. Jokių išimčių. Atsiprašau už tiesmuką kalbą. Taigi savęs paklausk: *Ar tas, kuris pasės savo sėklą Inesoje, bus mano draugas senjoras Daga, ar tai būsiu aš?*

Jis purto galvą.

– To negana, Elena. Ar galime pakeisti temą? Dovydas sako, kad aną dieną Fidelis metė į jį akmenį. Kas čia dedasi?

– Ten buvo ne akmuo, o stiklo rutuliukas. Štai ko Dovydas gali tikėtis, jeigu motina jam neleis broliautis su kitais vaikais, jeigu skatins jį vaizduotis, neva jis esąs

kažkokia aukštesnė būtybė. Kiti vaikai susiburs prieš jį. Kalbėjausi su Fideliu, išbariau jį, bet jo tai nė kiek nepaveikė.

– Jie buvo geriausi draugai.

– Buvo geriausi draugai, kol neįvėlei Inesos su jos savotišku įsivaizdavimu, kaip reikia auginti vaiką. Tai dar viena priežastis, kodėl turėtum pareikšti savo teises namų ūkyje.

Jis atsidūsta.

– Ar galime pasikalbėti asmeniškai? – klausia jis Inesą. – Turiu jums kai ką pasiūlyti.

– Ar tai negali palaukti?

– Apie ką šnabždatės? – šūkteli berniukas iš gretimo kambario.

– Ne tavo reikalas. – O Inesai: – Prašau, gal išeitume laukan, tik trumpam?

– Ar jūs šnabždatės apie senjorą Dagą? – šaukia berniukas.

– Nieko bendra su senjoru Daga. Čia asmeniniai reikalai, tik tarp mudviejų su tavo motina.

Inesa nusišluosto rankas ir nusijuosia prijuostę. Jiedu išeina iš buto, per žaidimų aikštelę nueina į parką. Ant palangės užsikoręs berniukas nenuleidžia nuo jų akių.

– Tai, ką pasakysiu, susiję su senjoru Daga. – Jis stabteli, įkvepia oro. – Supratau, kad norite kito vaiko. Ar tai tiesa?

– Kas jums sakė?

– Dovydas sako, kad padovanosite jam brolį.

– Sekiau jam pasaką prieš miegą. Tai tik probėgšmais toptelėjo į galvą; tik tokia mintis.

– Na, mintys gali tapti tikrove, lygiai kaip sėkla gali tapti kūnu ir krauju. Inesa, nenoriu jūsų gluminti, todėl leiskite tiesiog pasakyti, su visa pagarba, kad jeigu galvojate užmegzti santykius su vyru tam, kad pagimdytumėte vaiką, galite turėti omenyje mane. Esu pasirengęs atlikti šį vaidmenį. Atlikti šį vaidmenį, o tada pasitraukti, bet ir toliau būti jūsų gynėju, aprūpinti jus ir jūsų vaikus. Galite mane vadinti jų krikštatėviu. Arba, jei labiau norite, jų dėde. Aš pamiršiu viską, kas nutiks tarp mūsų, tarp jūsų ir manęs. Tai bus išplauta iš atminties. Tarsi niekada nebūtų atsitikę.

– Štai. Pasakiau viską. Prašau iškart neatsakyti. Pamąstykite.

Tyloje, tirštėjant prieblandai, jie grįžta į butą. Inesa žingsniuoja priešais. Ji aiškiai įpykusi arba nusiminusi – į jį nė nežiūri. Jis kaltina Eleną, kad pastūmėjo jį pabandyti, kaltina ir save. Koks šiurkštus pasisiūlymas! Tarsi būtų pasiūlęs pataisyti vandentiekį!

Prisiveja ją, paima už rankos, atgręžia į save.

– Tai buvo nedovanotina, – sako. – Apgailestauju. Prašau man atleisti.

Ji nieko nesako. Stovi kaip medžio drožinys, rankos prie šonų, laukdama, kol jis ją paleis. Jis atleidžia gniaužtus, ir ji klupdama nueina.

Aukštai virš jų girdi pro langą šaukiant berniuką:

– Inesa! Simonai! Ateikit! Senjoras Daga čia! Senjoras Daga čia!

Jis keikiasi panosėje. Jeigu ji laukė Dagos, kodėl jo neperspėjo? Kuo apskritai jis ją traukia, tas įžūlus pasipūtėlis, trenkiantis pomada ir šniaukrojantis bespalviu balsu?

Senjoras Daga atėjo ne vienas. Su juo ir gražioji draugužė, pasidabinusi balta suknele su pribloškiančio raudonio

raukiniais ir sunkiais karietos ratų pavidalo auskarais, siūbuojančiais pagal jos judesius. Inesa su ja pasisveikina šaltai ir santūriai. O Daga, regis, bute jaučiasi kaip namie, drybso ant lovos, nė nesistengdamas padėti merginai pasijusti geriau.

– Senjoras Daga mus kviečia į šokius, – praneša berniukas. – Ar eisime į šokius?

– Mes šįvakar pakviesti į Rezidenciją. Tu juk žinai.

– Nenoriu į Rezidenciją! Ten nuobodu! Noriu eiti į šokius!

– Tu negali eiti į šokius. Tu per mažas.

– Aš moku šokti! Aš ne per mažas! Parodysiu tau. – Ir jis ima suktis grindimis, lengvai ir gana grakščiai žengdamas savo minkštais mėlynais bateliais. – Va! Matai?

– Į šokius mes neiname, – tvirtai pareiškia Inesa. – Diegas užsuks mūsų paimti, ir kartu su juo vyksime į Rezidenciją. – Tada senjoras Daga su Frane irgi tegu vyksta!

– Senjoras Daga turi savo planų. Negali tikėtis, kad viską mes ir seks paskui mus. – Ji kalba taip, lyg Dagos nebūtų kambaryje. – Be to, kaip puikiai žinai, svečių į Rezidenciją neįleidžia.

– Aš esu svečias, – prieštarauja berniukas. – Mane įleidžia.

– Taip, bet tu visai kas kita. Tu esi mano vaikas. Tu mano gyvenimo šviesa[41].

Mano gyvenimo šviesa. Kaip keista taip sakyti svetimųjų akivaizdoje!

Dabar pasirodo Diegas ir kitas jo brolis, tas, kuris niekada nepraveria burnos. Inesa juos sutinka su palengvėjimu.

– Mes pasiruošę. Dovydai, pasiimk daiktus.

41 Plg. Jn 8, 12, Ps 27, 1.

– Ne! – sako berniukas. – Nenoriu važiuoti. Noriu vakarėlio. Ar galime surengti vakarėlį?

– Vakarėliui nėra laiko, be to, neturime svečiams ko pasiūlyti.

– Netiesa! Turime vyno! Virtuvėje! – Akimirksniu jis užsikaria ant virtuvės spintelės ir siekia viršutinės lentynos. – Matot! – sušunka, pergalingai rodydamas butelį. – Turime vyno!

Skaisčiai išraudusi, Inesa bando atimti iš jo butelį.

– Čia ne vynas, čia šeris, – sako ji, bet berniukas išsprūsta.

– Kas nori vyno? Kas nori vyno? – skanduoja jis.

– Aš! – sako Diegas, ir tylusis brolis sako: – Aš! – Jie juokiasi, abudu, iš sesers sumišimo. Senjoras Daga prisideda:

– Ir aš!

Stiklų visiems šešiems nepakanka, tad berniukas su buteliu ir stikline vaikšto ratu, kiekvienam įpila šerio ir iškilmingai laukia, kol stiklinė bus ištuštinta.

Prieina prie Inesos. Ji susiraukia ir atstumia stiklą.

– Privalai! – įsako berniukas. – Šįvakar aš karalius ir tau įsakau!

Inesa vos siurbteli.

– Dabar mano eilė, – praneša berniukas, niekam nespėjus jo sustabdyti pakelia butelį prie lūpų ir iš širdies maukteli. Akimirką triumfuodamas nužvelgia susirinkusiuosius. Tada paspringsta, užsikosi, gaudo orą. – Tai siaubinga! – žiopčioja. Butelis iškrenta jam iš rankos; senjoras Daga mikliai spėja jį pagriebti.

Diegas su broliu plyšta juokais.

– Kas jus kamuoja, o kilnus karaliau? – rėkia Diegas. – Ar malonybė šito gėralo pakelt negali?

Berniukas atgauna kvapą.

– Dar! – šaukia jis. – Dar vyno!

Jeigu Inesa neketina nieko daryti, tai laikas įsikišti jam, Simonui.

– Gana jau! – sako jis. – Vėlu, Dovydai, svečiams laikas eiti.

– Ne! – prieštarauja berniukas. – Nevėlu! Noriu pažaisti žaidimą. Noriu pažaisti „Kas aš esu?“.

– „Kas aš esu?“ – perklausia Daga. – Kaip žaisti?

– Turi apsimesti, kad esi kas nors, o tada visi turi spėlioti, kas tu esi. Paskutinį kartą apsimečiau, kad esu Bolivaras, ir Diegas iškart atspėjo, ar ne, Diegai?

– O kokia bauda? – klausia Daga. – Kokią baudą turi susimokėti, jeigu mes atspėjame?

Berniukas atrodo sutrikęs.

– Anomis dienomis žaisdavome taip, – sako Daga: – jeigu mes atspėjame, tu turi pasakyti paslaptį, pačią brangiausią savo paslaptį.

Berniukas tyli.

– Turime keliauti, nebėra laiko žaidimams, – silpnu balsu sako Inesa.

– Ne! – priešinasi berniukas. – Noriu žaisti „Tiesą arba pasekmes“.

– Dar geriau, – sako Daga. – Papasakok, kaip tu žaidi „Tiesą arba pasekmes“.

– Užduodu klausimą, o tu atsakai, ir negali meluoti, turi pasakyti tiesą. Jeigu nepasakysi tiesos, mokėsi baudą. Gerai? Aš pradėsiu. Diegai, ar tavo sėdynė švari?

Stoja tyla. Antrasis brolis paraudonuoja, tada neišlaikęs garsiai suprunkščia iš juoko. Berniukas sužavėtas juokiasi ir sukasi šokio žingsneliu.

– Nagi! – šaukia jis. – „Tiesa arba pasekmės“!

– Tik vieną ratą, – nusileidžia Inesa. – Ir daugiau jokių nemandagių klausimų.

– Jokių nemandagių klausimų, – sutinka berniukas. – Vėl mano eilė. Mano klausimas skirtas... jis žvilgsniu klajoja po kambarį, nuo veido prie veido, – mano klausimas skirtas... Inesai! Inesa, kas tau labiausiai patinka iš visų?

– Tu. Tu man labiausiai patinki.

– Ne, ne aš! Kuris *vyras* tau labiausiai iš visų patinka, kad padarytų tavo pilvuke kūdikį?

Tyla. Inesa tvirtai sučiaupia lūpas.

– Ar tau patinka jis, ar jis, ar jis, ar jis? – klausia berniukas, paeiliui rodydamas į keturis vyriškius kambaryje.

Įsikiša jis, Simonas, ketvirtasis vyras.

– Jokių nemandagių klausimų, – sako jis. – Šitas klausimas nemandagus. Moteris su savo broliu negali turėti kūdikio.

– Kodėl?

– Tiesiog negali. Nėra jokių kodėl.

– Yra kodėl! Galiu užduoti bet kokį klausimą, kokio tik noriu! Čia tik žaidimas. Ar nori, kad Diegas tavo viduje padarytų kūdikį, Inesa? Ar kad Stefanas?

Dėl Inesos jis vėl įsikiša.

– Gana!

Diegas atsistoja.

– Einam, – paragina.

– Ne! – sako berniukas. – „Tiesa arba pasekmės“! Kas tau labiausiai patinka, Inesa?

Diegas atsigręžia į seserį.

– Sakyk ką nors, bet ką sakyk.

Inesa tyli.

– Inesa nenori turėti jokių reikalų su vyrais, – sako Diegas. – Štai tau ir atsakymas. Ji nenori nė vieno iš mūsų. Nori būti laisva. Dabar einam.

– Ar tai tiesa? – klausia berniukas Inesos. – Tai netiesa, ką? Tu pažadėjai, kad turėsiu brolį.

Jis įsikiša dar kartą.

– Kiekvienas gali klausti tik po vieną kartą, Dovydai. Tokia taisyklė. Uždavei klausimą ir gavai atsakymą. Kaip sako Diegas, Inesa nenori nė vieno iš mūsų.

– Bet aš noriu brolio! Nenoriu būti vienatinis sūnus! Nuobodu!

– Jeigu tu iš tiesų nori brolio, eik ir pats susirask. Pradėk nuo Fidelio. Priimk Fidelį į brolius. Broliai nebūtinai turi būti išėję iš tų pačių įsčių. Suburk savo broliją.

– Nežinau, kas yra brolija.

– Keista man tai girdėti. Jeigu du berniukai sutaria tarpusavyje vadintis broliais, jie sudaro broliją. Paprasčiau nebūna. Jie gali pasikviesti daugiau berniukų ir juos taip pat padaryti broliais. Jie gali prisiekti tarpusavio ištikimybę ir išsirinkti pavadinimą: „Septynių žvaigždžių brolija“ arba „Olos brolija“ ar panašiai. Netgi Dovydo brolija, jei tik nori.

– Arba gali būti slapta brolija, – įsikiša Daga. Jo akys žiba, jis lengvai šypsosi. Berniukas, vargu ar klausęsis jo, Simono, dabar atrodo kone priblokštas. – Tu gali duoti slaptą priesaiką. Niekas neturi sužinoti, kas tie tavo slaptieji broliai.

Jis nutraukia tylą.

– Šiam vakarui gana. Dovydai, eik pasiimti pižamos. Jau ir taip užtektinai sugaišinai Diegą. Sugalvok savo brolijai tinkamą vardą. Tada, kai grįši iš Rezidencijos, galėsi pakviesti Fidelį tapti pirmuoju tavo broliu. – Jis atsisuka į Inesą. – Ar sutinkat? Ar pritariat?

23 SKYRIUS

– Kur El Rėjus?

Vežimas stovi krantinėje, tuščias, paruoštas krauti, bet El Rėjaus vietą užėmęs dar nematytas arklys, juodas išdaras su balta žvaigžde kaktoje. Berniukui per arti priėjus, naujasis arklys nervingai varto akis ir kasa kanopa žemę.

– Ei! – šūkteli Alvaras vežėjui, snūduriuojančiam ant sėdynės. – Kur didžioji kumelė? Jaunikaitis atėjo kaip tik jos pamatyti.

– Susirgo arklių gripu.

– Jo vardas El Rėjus, – sako berniukas. – Jis ne kumelė. Ar galiu jį aplankyti?

Alvaras su vežėju atsargiai susižvalgo.

– El Rėjus grįžo į arklides, ilsisi, – sako Alvaras. – Arklių gydytojas duos jam vaistų. Kai tik jam pagerės, galėsime aplankyti.

– Noriu jį pamatyti dabar. Galiu jam padėti pasveikti.

Jis, Simonas, įsiterpia.

– Ne dabar, mano berniuk. Pirmiausia pasikalbėkime su Inesa. Tada galbūt visi trys rytoj galėtume nukeliauti į arklides.

– Verčiau kelias dienas palaukime, – sako Alvaras ir meta jam žvilgsnį, kurio jis nesupranta. – Leiskime El Rėjui visiškai pasveikti. Arklių gripas bjaurus dalykas, bjauresnis už žmonių gripą. Susirgus arklių gripu, reikia poilsio ir ramybės, o ne lankytojų.

– Jis nenori lankytojų, – sako berniukas. – Jis nori manęs. Aš jo draugas.

Alvaras pasiveda jį, Simoną, į šalį.

– Verčiau nesivežk vaiko į arklides, – sako, o kai jis vis dar nesupranta, priduria: – Kumelė sena. Ji savo jau atgyveno.

– Alvaras ką tik gavo žinią iš arklių gydytojo, – praneša jis berniukui. – Jie nusprendė El Rėjų išsiųsti į arklių ūkį, kad greičiau pasitaisytų.

– Kas yra arklių ūkis?

– Arklių ūkis tai vieta, kur gimsta arkliukai, o seni arkliai eina poilsio.

– Ar galime ten nuvažiuoti?

– Arklių ūkis toli už miesto, tiksliai nežinau, kur. Pasiklausinėsiu.

Kai vyrai ketvirtą valandą baigia darbą, berniuko niekur nematyti.

– Jis išvažiavo paskutiniu vežimu, – sako vienas iš vyrų. – Maniau, kad žinote.

Jis iškart iškeliauja. Grūdų sandėlį pasiekia saulei jau leidžiantis. Sandėlis apleistas, didžiosios durys užrakintos. Jo širdis smarkiai daužosi, jis ieško berniuko. Randa jį už sandėlio, ant pakrovimo platformos, jis tupi šalia El Rėjaus kūno, glosto jam galvą, vaiko muses. Storas odinis diržas, matyt, naudotas kumelei pakelti, tebejuosia jos pilvą.

Jis užlipa ant platformos.

– Vargšas, vargšas El Rėjus! – šnabžda sau. Tada pastebi arklio ausyje sukepusį kraują ir tamsią kulkos skylę virš jos, ir nutyla.

– Viskas gerai, – sako berniukas. – Po trijų dienų jis pasveiks.

– Ar taip tau sakė arklių gydytojas?

Berniukas papurto galvą.

– El Rėjus.

– Ar El Rėjus pats tau taip sakė – po trijų dienų?

Berniukas linkteli.

– Bet čia ne tik arklių gripas, mano berniuk. Tikrai, gali apžiūrėti. Jis buvo nušautas iš ginklo, iš pasigailėjimo. Tikriausiai kankinosi. Jis kankinosi, ir jie nusprendė jam padėti, palengvinti skausmą. Jis nebepasveiks. Jis negyvas.

– Ne, ne. – Berniuko skruostais srūva ašaros. – Jis keliaus į arklių ūkį, ten pasveiks. Tu taip sakei.

– Taip, jis keliaus į arklių ūkį, bet ne į šitą, ne į čia esantį arklių ūkį; jis keliaus į kitą arklių ūkį, kitame pasaulyje. Ten jam nereikės nešioti pakinktų ir tampyti sunkių vežimų, ten jis galės bastytis po saulėtas lankas ir šlamšti vėdrynus.

– Netiesa! Jis keliaus į arklių ūkį, ten pasveiks. Jį įkels į vežimą ir nuveš į arklių ūkį.

Berniukas pasilenkia ir lūpas prispaudžia prie plačios El Rėjaus šnervės. Jis skubriai stveria berniuką už rankos ir nutempia šalin.

– Taip nedaryk! Tai nehigieniška! Susirgsi!

Berniukas išsivaduoja iš jo rankų. Jis balsu rauda.

– Aš jį išgelbėsiu! – kūkčioja. – Noriu, kad jis gyventų! Jis mano draugas!

Jis suima besispyriojantį berniuką ir tvirtai jį apkabina.

– Mano brangiausias, brangiausias vaikeli, kartais tie, kuriuos mylime, miršta, ir mes nieko negalime padaryti, tik laukti dienos, kai visi vėl būsime kartu.

– Noriu padaryti, kad jis kvėpuotų! – kūkčioja berniukas.

– Jis yra arklys, per didelis, kad įkvėptum jam gyvybę.

– Tada tu jam įkvėpk!

– Nieko iš to neišeis. Aš nemoku pūsti, kaip reikia. Nemoku įkvėpti gyvybės. Tegaliu tik liūdėti. Tegaliu tik gedėti, gedėti kartu su tavim. Dabar paskubėkim, kol nesutemo, gal mudu nueikim prie upės ir paieškokim gėlių, ir nuneškim El Rėjui? Jam patiks. Jis buvo švelnus arklys, ar ne, kad ir koks milžinas. Jam patiks į arklių ūkį atvykti su gėlių vainiku ant kaklo.

Taigi jis įkalba berniuką pasitraukti nuo negyvo kūno, nusiveda į upės pakrantę, padeda priskinti gėlių ir nupinti iš jų girliandą. Jie sugrįžta; berniukas girlianda užkloja negyvas, sustingusias akis.

– Na štai, – sako jis. – Dabar turime palikti El Rėjų. Jo laukia didelė kelionė, ilgas kelias į didįjį arklių ūkį. Kai jis atvyks, kiti arkliai žiūrės į jį, pasipuošusį gėlių vainiku, ir sakys vienas kitam: „Tikriausiai jis buvo karalius tame krašte, iš kur atvyko! Tikriausiai jis tas didysis El Rėjus, apie kurį tiek girdėjome, Dovydo draugas!“

Berniukas įsikimba jam į ranką. Tekant mėnulio pilnačiai jie klumpina taku atgal į dokus.

– Ar El Rėjus dabar keliasi, kaip manai? – klausia berniukas.

– Jis keliasi, purtosi, suprunkščia, kaip ne sykį girdėjai, jis leidžiasi į kelionę, dzak dzak dzak, į naują gyvenimą. Verksmai baigti. Daugiau jokių verksmų.

– Daugiau jokių verksmų, – sako berniukas ir kilsteli galvą, ir netgi linksmai šypteli.

24 SKYRIUS

Jo ir berniuko gimimo diena ta pati. Kadangi jie kartu atvyko tuo pačiu laivu, juodviejų bendro atvykimo, juodviejų bendros naujo gyvenimo pradžios diena buvo pažymėta kaip jų gimimo data. Tądien berniukas atrodė kaip penkiametis, taigi jam ir davė penkerius, lygiai kaip jam davė keturiasdešimt penkerius (taip įrašyta jo dokumentuose), nes jis tądien atrodė esąs būtent tokio amžiaus. (Jo savimeilė buvo įžeista – jautėsi jaunesnis. Dabar jaučiasi vyresnis. Jaučiasi šešiasdešimties; būna dienų, kai jaučiasi septyniasdešimtmetis.)

Draugų berniukas neturi, net draugo arklio, todėl nėra prasmės jam rengti gimtadienio vakarėlio. Vis dėlto jiedu su Inesa sutaria, kad tą dieną reikia deramai atšvęsti. Tad Inesa iškepa pyragą ir papuošia glaistu, paslapčia jie nuperka dovanų, ji – megztinį (žiema ne už kalnų), jis – skaitytuvus (jam kelia nerimą berniuko nenoras perprasti skaičių mokslą).

Gimtadienio šventimą aptemdo į pašto dėžutę įmestas laiškas, primenantis, kad sulaukęs šeštojo gimtadienio Dovydas turi būti įtrauktas į valstybinių mokyklų sistemą, o už tą įtraukimą atsakingi jo tėvai ar globėjai.

Iki šiol Inesa skatino berniuką manyti, kad mokyklai jis per gabus, kad ir namie jis gali išmokti tiek, kiek sužinotų mokykloje. Tačiau jo užsispyrimas dėl *Don Kichoto*,

pareiškimai, esą jis mokąs skaityti, rašyti ir skaičiuoti, nors akivaizdžiai to nemoka, net ir jos galvoje pasėjo abejonių. Galbūt geriausia būtų, – dabar jau sutinka ji, – jeigu jį mokytų patyręs mokytojas. Taigi jie nuperka trečiąją, bendrą, dovaną, – raudoną odinį dėklą su kampe įspaustu auksiniu inicialu *D*, su dviem naujais pieštukais, drožtuku ir trintuku viduje. Jį kartu su skaitytuvais ir megztiniu įteikia jam per gimtadienį. Dėklas, paaiškina jam, tai dovana-staigmena, lydinti džiugią ir netikėtą naujieną, kad greitai, galbūt net jau kitą savaitę, jis eisiąs į mokyklą.

Naujieną berniukas sutinka šaltai.

– Nenoriu eiti su Fideliu, – sako jis. Jie ramina: Fidelis už jį vyresnis, taigi tikrai būsiąs kitoje klasėje. – O dar noriu pasiimti *Don Kichotą*, – priduria jis.

Jis stengiasi berniuką perkalbėti, kad knygos neimtų. Ji priklausanti Rytų Kvartalo bibliotekai, sako jis; jeigu ją kartais pamestų, neįsivaizduojąs, kuo ją pakeistų. Be to, mokykla tikrai turinti savo biblioteką, ir joje būsiąs kitas tos knygos egzempliorius. Bet berniukas nė girdėti apie tai nenori.

Ankstų pirmadienio rytą jis ateina į butą palydėti Inesos ir berniuko į stotelę, kur jie sės į autobusą ir šis pirmą kartą nuveš jį į mokyklą. Berniukas vilki savo naująjį megztuką, nešasi raudonąjį odinį dėklą su inicialu *D*, o po pažastimi spaudžia apiplyšusį Rytų Kvartalo *Don Kichotą*. Fidelis jau stotelėje kartu su pustuziniu kitų Kvartalo vaikų. Dovydas demonstratyviai su juo nesisveikina.

Kad lankyti mokyklą atrodytų įprastas dalykas, jie sutaria nespirti berniuko pasakoti, kas dedasi klasėje; o jis, savo ruožtu, yra neįprastai nekalbus.

– Kaip šiandien sekėsi mokykloje? – išdrįsta jis paklausti penktąją dieną.

– Gerai, – atsako berniukas.

– Ar jau susiradai draugų?

Berniukas nesiteikia atsakyti.

Taip ir toliau tris, keturias savaites. Tada paštu ateina laiškas su mokyklos adresu viršutiniame kairiajame kampe. Laiško viršuje užrašyta: „Išskirtinis pranešimas“; mokinio tėvas/motina/tėvai kviečiami kuo greičiau susisiekti su mokyklos sekretore ir susitarti dėl konsultacijos laiko su atitinkamos klasės mokytoju aptarti tam tikrų problemų, susijusių su jo/jos/jų sūnumi/dukterimi.

Inesa skambina į mokyklą.

– Aš visą dieną laisva, – sako ji. – Paskirkite laiką, ir ateisiu.

Sekretorė pasiūlo kitos dienos vienuoliktą valandą iš ryto, per senjoro Leono pertrauką.

– Geriausia būtų, jeigu ateitų ir berniuko tėvas, – priduria ji.

– Mano sūnus tėvo neturi, – atsako Inesa. – Paprašysiu jo dėdės, kad ateitų. Dėdė domisi jo reikalais.

Senjoras Leonas, pirmos klasės mokytojas, pasirodo esąs aukštas, liesas jaunas vyriškis su juoda barzda ir vienintele akimi. Negyvoji akis, iš stiklo, savo akiduobėje nejuda; jis, Simonas, spėlioja, ar vaikų tai netrikdo.

– Mažai teturime laiko, – sako senjoras Leonas, – todėl kalbėsiu tiesiai. Dovydas man atrodo protingas berniukas, labai protingas. Jis guvaus proto; iškart perpranta naujas idėjas. Tačiau jam sunku prisitaikyti prie klasės taisyklių. Jis nori elgtis taip, kaip pats užsimano. Galbūt dėl to, kad

yra vyrėlesnis už klasės vidurkį. O galbūt namie priprato, kad visi jam pernelyg nusileidžia. Šiaip ar taip, tai nėra pozityvi raida.

Senjoras Leonas stabteli, suduria galiukais rankų pirštus, pirštas prie piršto, ir laukia jų atsakymo.

– Vaikas turi būti laisvas, – sako Inesa. – Vaikas turi džiaugtis vaikyste. Abejojau, ar leisti Dovydą į mokyklą taip anksti.

– Šešerių metų eiti į mokyklą nėra per anksti, – sako senjoras Leonas. – Priešingai.

– Vis dėlto jis mažas ir pratęs prie laisvės.

– Eidamas į mokyklą vaikas laisvės nepraranda, – sako senjoras Leonas. – Ramiai sėdėdamas laisvės jis nepraranda. Klausydamasis, ką sako mokytojas, laisvės jis nepraranda. Laisvė nėra nesuderinama su drausme ir kruopščiu darbu.

– Ar Dovydas nesėdi ramiai? Nesiklauso, ką kalbate?

– Jis nesustygsta vietoje ir blaško kitus mokinius. Nesėdi vietoje, o slampinėja aplink. Be leidimo išeina iš klasės. Ir – taip, nekreipia dėmesio į tai, ką kalbu.

– Keista. Namie jis neslampinėja. Jeigu mokykloje slampinėja, vadinasi, tam yra priežastis.

Vieniša akis verte veria Inesą.

– O kad nenustygsta vietoje, – sako ji, – tai jis visada toks. Neišsimiega kaip reikiant.

– Pagelbėtų prėska dieta, – sako senjoras Leonas. – Jokių prieskonių. Jokių stimuliuojamųjų gėrimų. Dabar pereisiu prie konkrečių dalykų. Deja, Dovydas nė kiek nepramoko skaityti, visiškai jokios pažangos. Kiti, ne tokie talentingi, vaikai skaito geriau už jį. Daug geriau. Atrodo, skaitymo veikla jam kažkodėl neįkandama. Tas pat ir su skaičiavimu.

Įsiterpia jis, Simonas.

– Bet jis mėgsta knygas. Tikriausiai pastebėjote. Visur su savimi nešiojasi *Don Kichotą*.

– Jis įsitvėręs tos knygos, nes ji su paveikslėliais, – atremia senjoras Leonas. – Mokytis skaityti iš iliustruotų knygų apskritai nerekomenduojama. Paveikslėliai atitraukia dėmesį nuo žodžių. O *Don Kichotas*, kad ir kas apie šią knygą būtų sakoma, nėra skirta dar tik besimokantiems skaityti. Ispaniškai Dovydas kalba neblogai, bet skaityti nemoka. Nemoka net ištarti abėcėlės raidžių. Man dar neteko susidurti su tokiu kraštutiniu atveju. Norėčiau jums pasiūlyti kreiptis į specialistą, į gydytoją. Susidariau įspūdį – ir mano kolegos, su kuriais konsultavausi, tam pritaria – kad galbūt tai sutrikimas.

– Sutrikimas?

– Specifinis sutrikimas, susijęs su simboline veikla. Su žodžių ir skaičių pažinimu. Jam nesiseka skaityti. Nesiseka rašyti. Nesiseka skaičiuoti.

– Namie jis skaito ir rašo. Kasdien ištisas valandas tuo užsiima. Visas paniręs į skaitymą ir rašymą. Ir moka skaičiuoti iki tūkstančio, iki milijono.

Pirmą kartą senjoras Leonas šypteli.

– Taip, jis moka vardyti įvairiausius skaičius, bet ne iš eilės. O pieštuku jo žymimi ženklai, nors juos ir vadinate rašymu ir nors jis tai vadina rašymu, iš tiesų nėra rašymas įprasta prasme. Ar jie turi kokią nors slaptą reikšmę, aš nežinau. Galbūt ir turi. Galbūt jie rodo menininko talentą. Tai būtų antroji, pozityvesnė priežastis kreiptis į specialistą. Dovydas yra įdomus vaikas. Gaila būtų jį prarasti. Specialistas galbūt mums nurodytų kokį nors bendrą veiksnį, glūdintį už sutrikimo iš vienos pusės ir išradingumo – iš kitos.

Nuaidi skambutis. Senjoras Leonas iš kišenės išsitraukia užrašų knygelę, paskubom joje rašo, išplėšia lapelį.

– Štai mano siūlomos specialistės pavardė ir jos telefono numeris. Kartą per savaitę ji lankosi mokykloje, taigi galite su ja susitikti čia. Paskambinkite ir susitarkite dėl susitikimo. Kol kas mudu su Dovydu bandysime toliau. Ačiū, kad atėjote. Esu tikras, kad viskas baigsis laimingai.

Jis susiieško Eleną, papasakoja apie pokalbį.

– Ar tu bent pažįsti senjorą Leoną? – klausia jis. – Ar jis Fidelio mokytojas? Man sunku patikėti jo nusiskundimais. Pavyzdžiui, kad Dovydas nepaklusnus. Kartais jis būna kiek užsispyręs, bet kad neklausytų – na ne, bent jau kiek aš žinau.

Elena neatsako, bet pasikviečia Fidelį.

– Fideli, branguti, papasakok mums apie senjorą Leoną. Atrodo, kad jiedu su Dovydu nesutaria, ir Simonas jaudinasi.

– Senjoras Leonas yra geras mokytojas, – sako Fidelis. – Jis griežtas.

– Ar jis griežtas vaikams, šnekantiems, kai nereikia?

– Manau, kad taip.

– Kaip manai, kodėl jie su Dovydu nesutaria?

– Nežinau. Dovydas šneka kvailystes. Gal senjorui Leonui tai nepatinka.

– Kvailystes? Kokias kvailystes?

– Nežinau... Žaidimų aikštelėje šneka kvailystes. Visi mano, kad jis trenktas, net dideli berniukai.

– Bet kokias kvailystes?

– Kad jis gali pradanginti žmones. Kad gali save pradanginti. Sako, kad visur yra ugnikalnių, kurių mes nematome, tik jis juos mato.

– Ugnikalnių?

– Ne didelių ugnikalnių, mažyčių. Kurių niekas nemato.

– Gal jis savo istorijomis gąsdina kitus vaikus?

– Nežinau. Sako, kad jis bus magas.

– Jis jau seniai taip kalba. Sakė man, kad judu ketinate eiti vaidinti į cirką. Atseit jis rodysiąs magiškus triukus, o tu būsi klounas.

Fidelis su motina susižvalgo.

– Fidelis bus muzikas, o ne magas, ne klounas, – sako Elena. – Fideli, ar tu Dovydui sakei, kad būsi klounas?

– Ne, – atsako Fidelis, neramiai muistydamasis.

Pokalbis su psichologe vyksta mokyklos patalpose. Juos nuveda į ryškiai apšviestą, sterilų kambarį, kuriame konsultuoja senjora Očoja[42].

– Labas rytas, – sveikinasi šypsodamasi ir tiesdama ranką. – Jūs Dovydo tėvai. Mačiausi su jūsų sūnumi. Ilgai šnekėjomės, kelis kartus. Koks įdomus jaunuolis!

– Kol nepriėjome prie reikalo, – įsiterpia jis, – leiskite paaiškinti, kas aš toks. Nors Dovydą pažįstu seniai ir anksčiau buvau jam lyg ir globėjas, vis dėlto nesu jo tėvas. Tačiau...

Senjora Očoja kilsteli ranką.

– Žinau. Dovydas man sakė. Dovydas sako niekada nematęs savo tikrojo tėvo. Dar jis sako, – ji grįžteli į

42 Sena baskiškos kilmės pavardė, kilusi iš „vilką" reiškiančio žodžio, viduramžiais paplitusi Ispanijoje, vėliau ir Lotynų Amerikos kraštuose.

Inesą, – kad jūs nesate tikroji jo motina. Gal visų pirma aptarkime šiuos įsitikinimus. Nors galbūt veikia ir organiniai veiksniai, pavyzdžiui, disleksija, nujaučiu, kad neramus Dovydo elgesys klasėje kyla iš vaiką trikdančios šeiminės padėties: iš netikrumo, kas jis yra, iš kur jis kilęs.

Jis susižvalgo su Inesa.

– Vartojate žodį *tikrieji*, – sako jis. – Teigiate, kad mes nesame jo tikroji motina ir jo tikrasis tėvas. Ką būtent vadinate tikraisiais? Iš tiesų biologiniai dalykai pervertinami.

Senjora Očoja papučia lūpas, papurto galvą.

– Pernelyg nesileiskime į teorijas. Verčiau susitelkime į Dovydo patirtį ir į tai, kaip Dovydas suvokia tikrovę. Manyčiau, būtent tikrumo Dovydui gyvenime trūksta. Ši tikrumo stokos patirtis apima ir tikrųjų tėvų stokos patirtį. Dovydas gyvenime neturi ramsčio. Štai iš kur jo užsisklendimas ir bėgimas į fantazijos pasaulį, kuriame jis jaučiasi tvirčiau.

– Bet jis turi ramstį, – sako Inesa. – Aš esu jo ramstis. Aš jį myliu. Myliu jį labiau už visą pasaulį. Ir jis tai žino.

Senjora Očoja linkteli.

– Jis tikrai žino. Sakė man, kaip labai jūs jį mylite – kaip labai judu abu jį mylite. Jūsų geranoriškumas jį džiugina, savo ruožtu jis jaučia kuo didžiausią geranoriškumą jums abiem. Ir vis tiek kažko trūksta, kažko, ko negali suteikti nei gera valia, nei meilė. Todėl, kad emociškai pozityvios aplinkos, nors ji ir laikoma labai svarbia, nepakanka. Aš jus šiandien pasikviečiau pasikalbėti būtent apie tą skirtumą, apie tikrųjų tėvų trūkumą. Klausiate, kodėl? Todėl, kad, kaip jau sakiau, Dovydo mokymosi sunkumai kyla iš sutrikimo dėl pasaulio, iš kurio dingo jo tikrieji tėvai, iš nesupratimo, kaip jis šiame pasaulyje atsidūrė.

– Dovydas atvyko laivu, kaip ir visi kiti, – atremia jis. – Iš laivo į stovyklą, iš stovyklos į Novilją. Nė vienas iš mūsų daugiau apie savo kilmę ir nežinome. Visi esame daugmaž švariai nusipraušę atsiminimus. Kuo jau čia Dovydo atvejis toks ypatingas? Ir ką tai turi bendra su skaitymu ir rašymu, su Dovydo nesėkmėmis klasėje? Paminėjote disleksiją. Ar Dovydui disleksija?

– Disleksiją paminėjau kaip galimybę. Tyrimų jai nustatyti nedariau. Bet jeigu ji iš tikrųjų yra, spėju, kad tai tik papildomas veiksnys. O dabar, atsiliepdama į svarbiausią jūsų klausimą, pasakyčiau, jog išskirtinė Dovydo ypatybė ta, kad jis pats jaučiasi išskirtinis, netgi nenormalus. Žinoma, jis nėra nenormalus. O išskirtinumo klausimą kol kas leiskite atidėti. Užtat dabar visi trys pabandykime į pasaulį pažvelgti jo akimis, neprimesdami jam savo požiūrio. Dovydas nori žinoti, kas jis iš tiesų yra, bet į savo klausimus sulaukia miglotų atsakymų, tokių kaip: „Ką tu vadini tikrove?“ arba: „Istorijos mes neturime, nė vienas iš mūsų, visa ji buvo išplauta.“ Ar galime jį kaltinti dėl to, kad jis jaučiasi apviltas ir nori maištauti, o paskui bėga į savo slaptąjį pasaulį, kur laisvai gali kurti savuosius atsakymus?

– Ar norite pasakyti, kad tuose neįskaitomuose puslapiuose, kuriuos prirašo senjorui Leonui, jis pasakoja apie tai, iš kur atvyko?

– Ir taip, ir ne. Tai pasakojimai sau pačiam, ne mums. Štai kodėl juos rašo savo slaptuoju raštu.

– Iš kur žinote, jei jie neįskaitomi? Ar jis jums išvertė?

– Senjore, kad mudviejų su Dovydu santykiai klostytųsi sėkmingai, svarbu, kad jis manimi pasikliautų – žinotų, jog neatskleisiu, kas įvyko tarp mūsų. Kiekvienas vaikas turi teisę turėti mažyčių paslapčių. Iš savo pokalbių su Dovydu,

taip, aš sprendžiu, kad mintyse jis rašo pasakojimus apie save ir savo tikrąją kilmę. Nuo jūsų juos slepia, rūpindamasis jumis, judviem abiem, kad tik jūsų nenuliūdintų.

– Ir kokia gi jo tikroji kilmė? Iš kur, pasak jo, jis iš tikrųjų atvyko?

– Ne aš turėčiau tai pasakyti. Bet tai susiję su vieno laiško turiniu. Jis kalba apie laišką, kuriame užrašyti jo tikrųjų tėvų vardai. Sako, kad jūs, senjore, apie tą laišką žinote. Ar tai tiesa?

– Nuo ko tas laiškas?

– Sakosi tą laišką turėjęs, kai atplaukė laivu.

– A, tas laiškas! Ne, jūs klystate, tas laiškas buvo pamestas dar mums neišlipus į krantą. Buvo pamestas per kelionę. Jo taip ir nemačiau. Dėl to, kad jis pametė laišką, aš ir prisiėmiau atsakomybę padėti jam surasti motiną. Kitaip jis būtų likęs visai be pagalbos. Vis dar būtų Belstare, limbe.

Senjora Očoja energingai kažką užsirašo bloknote.

– Dabar mes priėjome, – sako ji, padėdama rašiklį, – prie praktinės problemos, prie Dovydo elgsenos klasėje. Jo nepaklusnumo. Negebėjimo daryti pažangą. Kokių padarinių toji pažangos stoka ir nepaklusnumas turi senjorui Leonui ir kitiems klasės mokiniams.

– Nepaklusnumas? – Jis laukia, kol ką nors pridurs Inesa, bet ne, ji leidžia kalbėti jam. – Namuose, senjora, Dovydas visada mandagus ir gerai elgiasi. Sunku patikėti senjoro Leono ataskaitomis. Ką būtent jis vadina nepaklusnumu?

– Jis turi omenyje nuolatinį iššūkį jo kaip mokytojo autoritetui. Atsisakymą priimti nurodymus. Tai mane kreipia prie svarbiausio dalyko. Norėčiau štai ką pasiūlyti: nebeleiskime Dovydo į įprastą klasę, bent jau kurį laiką, bet vietoje jos įtraukime jį į mokymo programą, pritaikytą prie

jo asmeninių poreikių. Ten jis galėtų vystytis savo tempu, atsižvelgiant į sudėtingą šeimos padėtį. Kol bus pasiruošęs vėl grįžti į savo klasę. Esu įsitikinusi, kad jam tai pavyks, nes yra sumanus, guvaus proto vaikas.

– O toji mokymo programa...?

– Turiu omenyje programą, vykdomą Specialiajame mokymo centre Punto Arenase, netoli nuo Noviljos, pakrantėje, labai patrauklioje aplinkoje.

– Kiek nuo čia kelio?

– Apie penkiasdešimt kilometrų.

– Penkiasdešimt kilometrų! Ilgas kelias kasdien sukarti mažam vaikui, pirmyn atgal. Ar ten veža autobusas?

– Ne. Dovydas gyvens Mokymo centre, o kas antrą savaitgalį praleis namie, jeigu norės. Mūsų patirtis rodo, jog geriausia vaikui būna, kai jis ten ir gyvena. Tai leidžia šiek tiek atitolti nuo šeimos padėties, galbūt aštrinančios problemą.

Jis su Inesa susižvalgo.

– O jeigu atsisakome? – klausia jis. – O jeigu norime, kad jis liktų senjoro Leono klasėje?

– O jeigu norime jį atsiimti iš tos mokyklos, kur jis nieko neišmoksta? – dabar pakeltu balsu prisideda ir Inesa. – Kuriai jis, šiaip ar taip, dar per mažas. Tai tikroji jo sunkumų priežastis. Jis per mažas.

– Senjoras Leonas nebėra nusiteikęs sutikti, kad Dovydas lankytų jo klasę, aš atlikau keletą tyrimų ir suprantu, kodėl. O dėl jo amžiaus, tai Dovydas yra įprasto amžiaus mokyklai lankyti. Senjore, senjora, savo pasiūlymą teikiu atsižvelgdama į Dovydo interesus. Mokykloje jis nedaro jokios pažangos. Daro griaunamąją įtaką. Atsiimti jį iš mokyklos ir grąžinti į namų aplinką, kuri jį aiškiai trikdo, būtų

netinkamas sprendimas. Todėl turime rinktis tam tikrą alternatyvą, žengti drąsesnį žingsnį. Štai kodėl siūlau Punto Arenasą.

– O jeigu mes atsisakome?

– Senjore, norėčiau, kad taip nekalbėtumėte. Patikėkite manimi, Punto Arenasas yra geriausia, ką galime rinktis. Jeigu jūs ir senjora Inesa norėtumėte iš anksto apsilankyti Punto Arenase, galiu tuo pasirūpinti, kad savo akimis pamatytumėte, kas yra aukščiausio lygio įstaiga.

– Bet jeigu apsilankysime šioje įstaigoje ir vis tiek atsisakysime, kas tada?

– Kas tada? – Senjora Očoja beviltiškai skėsteli rankomis. – Šios konsultacijos pradžioje man sakėte, kad nesate berniuko tėvas. Jo dokumentuose nėra jokių įrašų apie kilmę, tikrąją jo kilmę. Pasakyčiau... pasakyčiau, kad beveik visiškai neturite teisių nurodinėti, kur jis turėtų įgyti išsilavinimą.

– Vadinasi, ketinate mūsų vaiką atimti iš mūsų.

– Prašyčiau taip negalvoti. Vaiko iš jūsų neatimame. Galėsite reguliariai su juo matytis, kas antrą savaitę. Jūsų namai ir toliau bus jo namai. Faktiškai ir toliau būsite jo tėvai, jeigu jis nenuspręs, kad nori nuo jūsų atsiskirti. O tokio noro jis anaiptol nerodo. Priešingai, jis nepaprastai jus myli, myli judu abu ir yra prie jūsų prisirišęs.

– Kartoju, Punto Arenasas, mano nuomone, yra geriausias mums iškilusios problemos sprendimas, be to, kilnus sprendimas. Pagalvokite apie tai. Neskubėkite. Jei norite, apsilankykite Punto Arenase. Tada, kartu su senjoru Leonu, galėsime aptarti detales.

– O dabar?

– Dabar siūlau atsiimti Dovydą namo. Jokios naudos iš to, kad jis bus senjoro Leono klasėje, ir jau tikrai iš to jokios naudos nėra jo bendraklasiams.

25 SKYRIUS

– Kodėl anksti grįžtame namo?

Jie autobuse, visi trys, važiuoja atgal į Kvartalą.

– Todėl, kad visa tai buvo klaida, – sako Inesa. – Jie tau per dideli, tie berniukai iš tavo klasės. O tas mokytojas, tas senjoras Leonas, neišmano, kaip reikia mokyti.

– Senjoras Leonas turi stebuklingą akį. Gali ją išsiimti ir įsidėti į kišenę. Vienas berniukas matė.

Inesa tyli.

– Ar rytoj aš grįšiu į mokyklą?

– Ne.

– Tiksliau sakant, – įsiterpia jis, – į senjoro Leono mokyklą tu nebegrįši. Mudu su tavo motina svarstome, gal tau parinkti kitokią mokyklą. Galbūt.

– Apie jokias kitas mokyklas nesvarstome, – sako Inesa. – Mokykla nuo pat pradžių buvo netikęs sumanymas. Pati nesuprantu, kaip galėjau tai leisti. Ką ta moteris sakė apie disleksiją? Kas yra disleksija?

– Negebėjimas skaityti žodžių reikiama tvarka. Negebėjimas skaityti iš kairės į dešinę. Kažkas panašaus. Nežinau.

– Man nėra disleksijos, – sako berniukas. – Man nieko nėra. Ar jie mane siunčia į Punto Arenasą? Nenoriu ten važiuoti.

– Iš kur tu žinai apie Punto Areanasą? – klausia jis.

– Ten yra spygliuotos vielos tvora, reikia miegoti bendrabutyje ir neišleidžia namo.

– Tavęs neišsiųs į Punto Arenasą, – sako Inesa. – Neišsiųs, kol aš gyva.

– Ar tu mirsi? – klausia berniukas.

– Ne, žinoma, ne. Čia tik toks pasakymas. Į Punto Arenasą tu nevažiuosi.

– Pamiršau sąsiuvinį. Rašymo sąsiuvinį. Gal galime grįžti jo pasiimti?

– Ne. Ne dabar. Užsuksiu jo paimti kitą dieną.

– Ir mano dėklas.

– Tas pieštukų dėklas, kurį padovanojome per gimtadienį?

– Taip.

– Paimsiu ir jį. Nesirūpink.

– Ar jie dėl mano istorijų nori mane išsiųsti į Punto Arenasą?

– Nėra taip, kad jie norėtų tave išsiųsti į Punto Arenasą, – sako jis. – Veikiau jie nežino, ką su tavim daryti. Tu esi išskirtinis vaikas, o jie nežino, ką daryti su išskirtiniais vaikais.

– Kodėl aš išskirtinis?

– Neturėtum to klausti. Tiesiog esi išskirtinis, ir teks su tuo susitaikyti. Kartais tai lengvins gyvenimą, kartais dėl to bus sunkiau. Šis atvejis vienas iš tų, kai dėl to sunkiau.

– Nenoriu eiti į mokyklą. Nemėgstu mokyklos. Galiu pats mokytis.

– Aš taip nemanau, Dovydai. Manau, kad pastaruoju metu pats mokeisi kiek per daug. Bet ne čia didžiausia problema. Ko dabar reikėtų – tai bent kiek kuklumo, bent kiek noro mokytis iš kitų.

– Tu gali mane mokyti.

– Ačiū. Labai gražu iš tavo pusės. Turbūt prisimeni, kad jau keletą kartų esu siūlęsis tave mokyti ir buvau atstumtas. Jeigu būtum leidęsis įprastu būdu pamokomas rašyti ir skaičiuoti, į jokią panašią bėdą nebūtume pakliuvę.

Toks stiprus protrūkis aiškiai pribloškia berniuką – jis meta į jį skausmingos nuostabos kupiną žvilgsnį.

– Bet kas jau buvo, tai buvo, – pasiskubina jis pridurti. – Pradėsime iš naujo, mudu abudu.

– Kodėl senjoras Leonas manęs nemėgsta?

– Todėl, kad pats pernelyg susireikšminęs, – sako Inesa.

– Senjoras Leonas tave mėgsta, – sako jis. – Tiesiog jis turi mokyti visą klasę ir neturi laiko skirti dėmesio tau asmeniškai. Jis iš vaikų tikisi, kad tam tikrą laiką jie dirbs savarankiškai.

– Nemėgstu dirbti.

– Dirbti visi turime, todėl verčiau priprask prie darbo. Darbas yra žmogaus dalia.

– Nemėgstu dirbti. Mėgstu žaisti.

– Taip, bet negali visą laiką žaisti. Žaidimams metas ateina tada, kai užbaigi dienos darbus. Kai ryte ateini į klasę, senjoras Leonas tikisi, kad tu dirbsi. Visai pagrįstai tikisi.

– Senjorui Leonui nepatinka mano istorijos.

– Tavo istorijos negali jam patikti, nes jis negali jų perskaityti. O kokios istorijos jam patinka?

– Istorijos apie atostogas. Apie tai, ką žmonės daro per atostogas. Kas yra atostogos?

– Atostogos yra laisvadieniai, tos dienos, kai dirbti nereikia. Tu šiandien gavai atostogų iki pat vakaro. Mokytis tau nebereikia.

– O rytoj?

– Rytoj mokysies skaityti, rašyti ir skaičiuoti kaip visi žmonės.

– Parašysiu mokyklai laišką, – sako jis Inesai, – ir oficialiai jiems pranešiu, kad mes Dovydą atsiimame. Kad patys pasirūpinsime jo išsilavinimu. Ar sutinkate?

– Taip. Ir jei jau apie tai prakalbome, kartu parašykite ir senjorui Leonui. Paklauskite jo, ką jis čia veikia, kodėl moko mažus vaikus. Pasakykite jam, kad tai ne vyro darbas.

„Gerbiamasis senjore Leonai, – rašo jis. – Dėkojame už tai, kad mus supažindinote su senjora Očoja.

Senjora Očoja pasiūlė mūsų sūnų Dovydą perkelti į specialiąją mokyklą Punto Arenase.

Rimtai apsvarstę nusprendėme nesutikti. Mūsų nuomone, Dovydas per mažas, kad galėtų gyventi toli nuo tėvų. Be to, abejojame, ar Punto Arenase jis gaus reikiamo dėmesio. Todėl norime toliau jį mokyti namuose. Labai tikimės, kad jam iškilę mokymosi sunkumai greitai liks praeityje. Kaip pats pripažįstate, jis yra gabus vaikas ir mokosi greitai.

Dėkojame už tai, kad dėl jo stengėtės. Pridedame nuorašą jūsų mokyklos direktoriui išsiųsto laiško, kuriame pranešame apie vaiko atsiėmimą iš mokyklos."

Jokio atsakymo jie negauna. Užtat paštu ateina trijų puslapių prašymo priimti į Punto Arenasą blankas kartu su priedais – sąrašu, kokius drabužius ir asmeninius daiktus (dantų šepetėlį, dantų pastą, šukas) turi atsivežti naujasis mokinys, ir autobuso bilietu. Į visa tai jie nekreipia dėmesio.

Paskui jie sulaukia telefono skambučio, ne iš mokyklos ir ne iš Punto Arenaso, bet, kaip numano Inesa, iš kažkokios miesto valdžios įstaigos.

– Nusprendėme Dovydo nebeleisti į mokyklą, – praneša ji skambinančiai moteriai. – Iš mokymo jis negavo jokios naudos. Toliau mokysis namuose.

– Mokyti vaiką namuose leidžia tik tuo atveju, jeigu vienas iš tėvų yra akredituotas mokytojas, – sako moteris. – Ar jūs esate akredituota mokytoja?

– Aš esu Dovydo motina ir tik aš nuspręsiu, kaip jis bus mokomas, – atsako Inesa ir padeda ragelį.

Po savaitės ateina naujas laiškas. Viršuje užrašyta „Tribunolo pranešimas“; nurodoma, kad neįvardyti „tėvai ir/arba globėjai“ vasario mėn. 9.00 val. turi prisistatyti tyrimo komisijai ir nurodyti priežastį, kodėl minimasis vaikas neturėtų būti perkeltas į Punto Arenaso Specialųjį mokymo centrą.

– Atsisakau, – pareiškia Inesa. – Atsisakau eiti į jų tribunolą. Išsivešiu Dovydą į Rezidenciją ir ten jį laikysiu. Jei kas nors klaus, kur esame, sakykite, kad išvykome į šalies gilumą.

– Inesa, prašau dar pagalvoti. Jeigu taip pasielgsite, tapsite bėgle. Vienas ar kitas žmogus iš Rezidencijos, – pavyzdžiui, tas įkyrus durininkas, – praneš apie jus valdžiai. Verčiau stokime priešais tą komisiją, visi, jūs, Dovydas ir aš. Tegu jie pamato, kad berniukas neturi ragų, kad jis paprasčiausias šešiametis, gerokai per mažas, kad būtų atskirtas nuo motinos.

– Tai jau nebe žaidimas, – perspėja jis berniuką. – Jeigu šių žmonių neįtikinsi, kad nori mokytis, jie tave išsiųs į Punto Arenasą už spygliuotos tvoros. Pasiimk knygą. Mokysies skaityti.

– Bet aš moku skaityti, – kantriai sako berniukas.

– Tu moki skaityti tik savo beprasmišku būdu. Mokysiu tave skaityti iš tikrųjų.

Berniukas išskuba iš kambario, grįžta nešinas savo *Don Kichotu* ir atverčia pirmą puslapį.

„Kažkur La Mančoje, – skaito jis, lėtai, bet tvirtai skaito, svariai pabrėždamas kiekvieną žodį, – vietovėje, kurios pavadinimo neprisimenu, gyveno ponas. Jis turėjo liesą kuiną ir šunį.“

– Labai gerai. Bet kaip tau pavyko išmokti šią pastraipą atmintinai? – Jis atverčia pirmą pasitaikiusį puslapį. – Skaityk.

„Dievas žino, ar Dulsinėja yra šiame pasaulyje, ar ne, – skaito berniukas, – ar ji parmanyta ar neparmanyta.“

– Pramanyta. Skaityk toliau.

„Tokių dalykų neįmanoma nei įrodyti, nei paneigti. Aš jos nei pradėjau, nei pagimdžiau.“ – Kaip suprasti – „pradėjau“?

– Don Kichotas sako, kad jis nėra nei Dulsinėjos tėvas, nei motina. Pradėjimas reiškia, kad tėvas prisideda prie kūdikio gimimo. Skaityk toliau.

„Aš jos nei pradėjau, nei pagimdžiau, bet garbstau ją taip, kaip privalu garbstyti damą, kurios dorybės ją išgarsino po visą pasaulį.“ – Ką reiškia „garbstyti“?

– Garbstyti reiškia garbinti. Kodėl man nepasakei, kad moki skaityti?

– Sakiau. Tu nesiklausei.

– Tu apsimetei, kad nemoki. Ar moki ir rašyti?

– Taip.

– Paimk savo pieštuką. Užrašyk, ką aš tau perskaitysiu.

– Neturiu pieštuko. Palikau savo pieštukus mokykloje. Tu turi juos atgauti. Tu pažadėjai.

– Aš nepamiršau.

– Ar galiu per kitą gimtadienį gauti arklį?

– Turi omenyje tokį arklį kaip El Rėjus?

– Ne, mažą arkliuką, kad galėtų su manimi miegoti mano kambaryje.

– Turėk proto, vaike. Juk negali bute laikyti arklio.

– Inesa laiko Bolivarą.

– Taip, bet arklys daug didesnis už šunį.

– Galėčiau turėti visai mažytį arkliuką.

– Mažas arkliukas išaugs į didelį arklį. Štai ką tau pasakysiu. Jeigu būsi geras ir parodysi senjorui Leonui, kad gali būti jo klasėje, padovanosime tau dviratį.

– Dviračio nenoriu. Su dviračiu juk žmonių neišgelbėsi.

– Ką gi, arklio tu negausi, ir šneka baigta. Rašyk: „Dievas žino, ar Dulsinėja yra šiame pasaulyje, ar ne.“ Parodyk.

Berniukas parodo jam sąsiuvinį. *Deos sabe si hay Dulcinea o no en el mundo*, – skaito jis: žodžiai eilute tvirtai žygiuoja iš kairės į dešinę; raidės išdėliotos vienodais tarpais, puikiai išraitytos.

– Aš sužavėtas, – sako jis. – Vienintelė pastabėlė: ispaniškai Dievo vardas rašomas Dios, ne Deos. Visa kita labai gerai. Pirma klasė. Taigi tu visą tą laiką mokėjai skaityti ir rašyti, tik krėtei pokštus savo motinai, man ir senjorui Leonui.

– Nekrėčiau pokštų. Kas yra Dievas?

– *Dievas žino* tai toks posakis. Taip norima pasakyti, kad niekas nežino. Tu negali...

– Ar Dievas yra niekas?

– Nenukreipk kalbos. Dievas nėra niekas, bet gyvena per toli nuo mūsų, kad būtų galima su juo pasišnekėti ar turėti su juo reikalų. O ar jis mus pastebi, *Dios sabe*. Ką mes pasakysime senjorai Očojai? Ką pasakysime senjorui Leonui? Kaip mes jiems paaiškinsime, kad tu juos kvailinai, kad visą laiką mokėjai skaityti ir rašyti? Inesa, eikit čion! Dovydas turi ką parodyti.

Jis jai paduoda berniuko sąsiuvinį. Ji skaito.

– Kas yra Dulsinėja? – klausia ji.

– Nesvarbu. Don Kichoto mylima moteris. Ne reali moteris. Ideali. Idėja jo galvoje. Pažiūrėkit, kaip gerai jis išraitė raides. Jis visada mokėjo rašyti.

– Žinoma, jis moka rašyti. Jis viską moka – ar ne, Dovydai? Tu viską moki. Tu mamos berniukas.

Su plačia ir (kaip jam pasirodo) ganėtinai savimi patenkinta šypsena veide Dovydas užsikaria ant lovos ir ištiesia rankas motinai, o ši jį sugriebia glėbin. Jis užsimerkia ir panyra į palaimą.

– Mes grįžtame į mokyklą, – praneša jis berniukui, – tu, Inesa ir aš. Pasiimsime *Don Kichotą*. Parodysime senjorui Leonui, kad tu moki skaityti. O paskui jam pasakysi, kaip gailiesi, kad sukėlei visą šią sumaištį.

– Aš į mokyklą negrįšiu. Man nereikia. Aš jau moku skaityti ir rašyti.

– Dabar nebegali rinktis, ar eiti į senjoro Leono mokyklą, ar sėdėti namie. Rinktis reikia arba senjoro Leono mokyklą, arba spygliuotos tvoros mokyklą. Be to, mokykloje moko ne vien skaityti ir rašyti. Ten dar moko bendrauti su kitais berniukais ir mergaitėmis. Moko tapti visuomeniniu gyvūnu[43].

– Senjoro Leono klasėje mergaičių nėra.

– Taip. Bet su mergaitėmis susitinki per pertraukas ir po mokyklos.

– Mergaitės man nepatinka.

– Visi berniukai taip sako. Paskui vieną gražią dieną jie įsimyli ir susituokia.

– Aš nesituoksiu.

43 Aristotelio posakis: „Žmogus yra visuomeninis gyvūnas."

– Visi berniukai taip sako.

– Tu nevedęs.

– Taip, bet aš išimtis.

– Tu gali vesti Inesą.

– Mano santykiai su tavo motina ypatingi, Dovydai, tu dar per jaunas tai suprasti. Nieko daugiau apie tai nesakysiu, išskyrus tai, kad tie santykiai su vedybomis nesusiję.

– Kodėl ne?

– Todėl, kad kiekvieno iš mūsų viduje slypi balsas, kartais vadinamas širdies balsu. Jis mums pasako, ką jaučiame kitam žmogui. O Inesai aš jaučiu veikiau gerą valią negu meilę, vedybinę meilę.

– Ar senjoras Daga ją ves?

– Ar dėl to nerimauji? Ne, abejoju, kad senjoras Daga norėtų vesti tavo motiną. Senjoras Daga ne iš tų, kurie veda. Be to, jis turi visiškai jam tinkančią draugę.

– Senjoras Daga sako, kad jiedu su Frane leidžia fejerverkus. Sako, kad jie leidžia fejerverkus šviečiant mėnuliui. Sako, kad galiu ateiti pasižiūrėti. Ar galiu?

– Ne, negali. Kai senjoras Daga kalba apie fejerverkus, tai nereiškia tikrų fejerverkų.

– Ne, tikri! Jis turi pilną stalčių fejerverkų. Jis sako, kad Inesos krūtys puikios. Sako, kad jos krūtys puikiausios pasaulyje. Sako, kad ją ves dėl krūtų ir jie darys kūdikius.

– Šitaip jis sako? Ką gi, Inesa tuo klausimu turi savo nuomonę.

– Kodėl tu nenori, kad senjoras Daga vestų Inesą?

– Todėl, kad jeigu tavo motina tikrai norėtų ištekėti, ji susirastų geresnį vyrą.

– Ką tokį?

– Ką tokį? Aš nežinau. Nežinau visų tavo motinos pažįstamų vyrų. Turbūt ji pažįsta daugybę vyrų iš Rezidencijos.

– Jai nepatinka Rezidencijos vyrai. Ji sako, kad jie per seni. Kam reikalingos krūtys?

– Moterys turi krūtis tam, kad galėtų kūdikį maitinti pienu.

– Ar Inesos krūtyse yra pieno? Ar ir mano krūtyse bus pieno, kai suaugsiu?

– Ne. Tu suaugsi į vyrą, o vyrai krūtų neturi, tikrų krūtų. Tik moterys maitina pienu iš savo krūtų. Vyrų krūtys sausos.

– Aš irgi noriu turėti pieno! Kodėl negaliu turėti pieno?

– Jau sakiau: vyrai pieno neturi.

– O ko vyrai turi?

– Vyrai turi kraujo. Jeigu vyras nori duoti ko nors iš savo kūno, jis duoda kraujo. Eina į ligoninę ir duoda kraujo ligoniams ir susižeidusiems žmonėms.

– Kad jie pasveiktų?

– Kad jie pasveiktų.

– Aš duosiu kraujo. Ar galiu jau greitai duoti kraujo?

– Ne. Turi palaukti, kol paaugsi ir savo kūne turėsi daugiau kraujo. O dabar noriu dar kai ko paklausti. Ar tau mokykloje sunku dėl to, kad neturi normalaus tėvo, kaip kiti vaikai, – kad turi tik mane?

– Ne.

– Ar tikrai? Senjora Očoja, ponia iš mokyklos, mums sakė, esą tu galbūt jaudiniesi dėl to, kad neturi tikro tėvo.

– Aš nesijaudinu. Dėl nieko aš nesijaudinu.

– Man džiugu tai girdėti. Žinai, juk tėvai nėra labai svarbūs, palyginti su motinomis. Motina tave išnešioja savo kūne ir paleidžia į pasaulį. Kaip jau minėjau, ji maitina tave savo pienu. Laiko tave glėbyje ir gina. O tėvas kartais būna toks truputį klajūnas, kaip Don Kichotas, jis ne visada šalia, kai tau jo reikia. Jis padeda tave pradėti, pačioje pradžioje, bet paskui jis eina toliau. Kai tu ateini į pasaulį, jis jau būna

išnykęs už horizonto, leidęsis ieškoti naujų nuotykių. Štai kodėl mes turime krikštatėvius, patikimus, rimtus, senus krikštatėvius ir dėdes. Taigi kol tėvo nėra, jo vietą kas nors užima, koks nors žmogus, į kurį galima atsiremti.

– Ar tu mano krikštatėvis, ar dėdė?

– Abu. Gali mane laikyti kuo tik nori.

– Kas mano tikrasis tėvas? Kuo jis vardu?

– Aš nežinau. *Dios sabe*. Gal jo vardas buvo tame laiške, kurį turėjai, bet laiškas dingo, jį surijo žuvys, ir jo nebesugrąžinsi ašaras liedamas. Kaip sakiau, dažnai atsitinka, kad nė nežinome, kas mūsų tėvas. Net motina ne visada tikrai žino. O dabar: ar tu pasiruošęs susitikti su senjoru Leonu? Ar pasiruošęs jam parodyti, koks esi protingas?

26 SKYRIUS

Valandą jie kantriai laukia prie mokyklos raštinės, kol nuaidi paskutinis skambutis ir ištuštėja paskutinė klasė. Tada praeina senjoras Leonas su kuprine rankoje, pakeliui namo. Aiškiai neapsidžiaugia juos išvydęs.

– Sugaišinsime jus tik kelias minutes, – maldauja. – Norime parodyti, kokią didelę pažangą padarė Dovydas, mokydamasis skaityti. Prašau. Dovydai, parodyk senjorui Leonui, kaip tu skaitai.

Senjoras Leonas jiems mosteli eiti į jo klasę. Dovydas atsiverčia *Don Kichotą*.

„Kažkur La Mančoje, vietovėje, kurios pavadinimo neprisimenu, gyveno ponas. Jis turėjo liesą kuiną ir šunį..."

Senjoras Leonas įsakmiai jį nutraukia.

– Neketinu klausytis atmintinai iškalto teksto. – Nužirglioja per kambarį, atlapoja spintą, grįžta su knyga ir atverčia ją priešais vaiką. – Skaityk.

– Kur skaityti?

– Skaityk pradžią.

– Chuanas ir Marija eina prie jūros. Šiandien Chuanas ir Marija eina prie jūros. Tėtis sako, kad jie gali pasikviesti savo draugus, Pablą ir Ramoną. Chuanas ir Marija džiaugiasi. Mama kelionei ruošia sumuštinius. Chuanas...

– Gana! – sako senjoras Leonas. – Kaip tu per dvi savaites išmokai skaityti?

– Daug laiko praleido su *Don Kichotu*, – įsiterpia jis, Simonas.

– Tegu berniukas pats kalba, – sako senjoras Leonas. – Jeigu prieš dvi savaites nemokėjai skaityti, kaip čia dabar yra, kad šiandien skaitai?

Berniukas gūžteli pečiais.

– Tai lengva.

– Labai gerai, jeigu skaityti taip lengva, papasakok man, ką skaitei. Papasakok istoriją iš *Don Kichoto*.

– Jis įkrenta į skylę žemėje ir niekas nežino, kur jis yra.

– Taigi?

– Tada jis pabėga. Su virve.

– Ir kas dar?

– Jį uždaro į narvą, ir jis kakoja į kelnes.

– Ir kodėl jie taip padaro – kodėl jį uždaro?

– Nes jie netiki, kad jis – Don Kichotas.

– Ne. Jie taip padaro, nes tokio žmogaus kaip Don Kichotas nėra. Nes Don Kichotas yra sugalvotas vardas. Jie nori jį parvežti namo, kad jis atgautų protą.

Berniukas abejodamas pažvelgia į jį, Simoną.

– Dovydas knygą skaito savaip, – paaiškina jis senjorui Leonui. – Jis turi gyvą vaizduotę.

Senjoras Leonas atsakyti nesiteikia.

– Chuanas ir Pablas eina žvejoti, – sako jis. – Chuanas pagauna penkias žuvis. Užrašyk lentoje: penki. Pablas pagauna tris žuvis. Užrašyk po penkiais: trys. Kiek žuvų jie pagavo abu kartu, Chuanas ir Pablas?

Berniukas stovi priešais lentą, stipriai užsimerkęs, tarsi klausytųsi tolimo žodžio, kurį reikia ištarti. Kreida nė iš vietos.

– Skaičiuok. Skaičiuok: vienas-du-trys-keturi-penki. Dabar priskaičiuok dar tris. Kiek, tavo nuomone, bus iš viso?

Berniukas papurto galvą.

– Aš jų nematau, – sako tyliu balseliu.

– Ko nematai? Tau nereikia matyti žuvies, tereikia matyti skaičius. Pažiūrėk į skaičius. Penki ir dar trys. Kiek iš viso?

– Šį kartą... šį kartą... – sako berniukas tuo pačiu tyliu, negyvu balsu, – yra... aštuonios.

– Gerai. Apačioje nubrėžk brūkšnį ir parašyk aštuonis. Taigi tu visą laiką apsimetinėjai, sakei, kad nemoki skaičiuoti. Dabar mums parodyk, kaip rašai. Rašyk: *Conviene que yo diga la verdad*, aš turiu pasakyti tiesą. Rašyk. *Con-viene.*

Iš kairės į dešinę, aiškiai, nors ir lėtai, raitydamas raides, berniukas rašo: *Yo soy la verdad*, aš esu tiesa.

– Matote, – sako senjoras Leonas, atsigręždamas į Inesą. – Štai kuo turėjau užsiimti diena iš dienos, kol jūsų sūnus lankė mano klasę. Sakau jums, klasėje gali būti tik vienas autoritetas, dviejų būti negali. Ar nesutinkate?

– Jis išskirtinis vaikas, – sako Inesa. – Kokiai mokyklai jūs vadovaujate, jeigu negalite susitvarkyti su vieninteliu išskirtiniu vaiku?

– Jei vaikas atsisako klausyti mokytojo, tai dar nereiškia, kad jis išskirtinis vaikas, tik reiškia, kad jis nepaklusnus. Jeigu tvirtinate, kad berniukui reikia ypatingos priežiūros, leiskite jį į Punto Arenasą. Ten jie žino, kaip elgtis su išskirtiniais vaikais.

Irena išsitiesia, jos akys žiba.

– Į Punto Arenasą jis vyks tik per mano lavoną! – pareiškia ji. – Eikš, branguti!

Prie durų Inesa atsigręžia ir smeigia senjorui Leonui paskutinį dūrį:

– Vaikų mokytojas iš jūsų niekam tikęs!

Senjoras Leonas abejingai trūkteli pečiais.

Dienoms bėgant, Inesos pasipiktinimas tik auga. Ištisas valandas ji telefonu šnekasi su broliais, vis iš naujo kurdama planus palikti Noviliją ir pradėti naują gyvenimą kur nors kitur, kur nesiekia švietimą reguliuojanti valdžia.

O jam, kai permąsto klasėje įvykusį epizodą, vis sunkiau sekasi įžvelgti neteisybę. Despotiškojo senjoro Leono jis nemėgsta; sutinka su Inesa, kad toks žmogus neturėtų mokyti mažų vaikų. Bet kodėl berniukas priešinasi taisyklėms? Ar jame liepsnoja įgimta maištingumo dvasia, motinos kurstoma; ar aiškesnė priežastis būtų mokinio ir mokytojo abipusis priešiškumas?

Jis pasiveda berniuką į šalį.

– Žinau, kad senjoras Leonas kartais būna labai griežtas, – sako jis, – ir tu su juo ne visada gerai sutarei. Stengiuosi suprasti, kodėl. Ar senjoras Leonas kada nors pasakė kokį bjaurų dalyką, o tu mums nepapasakojai?

Berniukas į jį pažvelgia su nuostaba.

– Ne.

– Kaip sakiau, aš nė vieno nekaltinu, tik stengiuosi suprasti. Ar yra kokia nors priežastis, dėl kurios tu nemėgsti senjoro Leono, be to, kad jis griežtas.

– Jis turi stiklinę akį.

– Žinau. Turbūt ją prarado per nelaimingą atsitikimą. Turbūt jam tai jautri tema. Bet žmonės mums ne priešai vien dėl to, kad turi stiklines akis.

– Kodėl jis sako, kad Don Kichoto nėra? Don Kichotas yra. Jis yra knygoje. Jis gelbsti žmones.

– Tiesa, knygoje yra žmogus, kuris save vadina Don Kichotu ir gelbsti žmones. Bet kai kurie iš jo gelbėjamų žmonių iš tiesų nenori, kad juos gelbėtų. Jiems gerai taip, kaip yra. Jie pyksta ant Don Kichoto, šaukia ant jo. Sako, kad jis nežino ką darąs, jis griauna visuomenės tvarką. Senjorui Leonui tvarka patinka. Patinka, kai jo klasėje tvyro ramybė ir tvarka. Jam patinka tvarka pasaulyje. Čia nieko blogo. Chaosas gali sukelti daug nerimo.

– Kas yra chaosas?

– Aną dieną tau aiškinau. Chaosas būna, kai nėra tvarkos, jokių įstatymų, kuriais galėtum remtis. Chaosas – kai daiktai sukasi ratu. Geriau paaiškinti nemoku.

– Ar panašiai kaip tada, kai skaičiai prasiveria ir krenti?

– Ne, ne taip, visai ne taip. Skaičiai niekada neprasiveria. Dėl skaičių galime jaustis saugūs. Būtent skaičiai palaiko pasaulio vienovę. Turėtum su skaičiais susidraugauti. Jeigu būtum jiems draugiškesnis, jie irgi tau būtų draugiškesni. Tada nereikėtų bijoti, kad jie įgrius tau po kojomis.

Jis kalba kuo nuoširdžiau, ir atrodo, kad berniukas girdi.

– Kodėl Inesa pešėsi su senjoru Leonu? – klausia jis.

– Nesipešė. Jie pasikarščiavo ir galbūt abu dėl to apgailestauja, dabar, kai turėjo laiko pagalvoti. Bet tai ne peštynės. Stiprūs žodžiai nereiškia peštynių. Kartais tenka užstoti mylimus žmones. Tavo motina tave užstojo. Štai tą ir daro dėl savo vaikų gera motina, narsi motina: užstoja juos, gina iki paskutinio savo atodūsio. Turi didžiuotis, kad turi tokią motiną.

– Inesa man ne motina.

– Inesa yra tavo motina. Ji tau tikra motina. Ji tavo tikroji motina.

– Ar jie mane išveš?

– Kas tave išveš?

– Žmonės iš Punto Arenaso.

– Punto Arenasas yra mokykla. Punto Arenaso mokytojai vaikų negrobia. Ne šitaip veikia švietimo sistema.

– Nenoriu važiuoti į Punto Arenasą. Pažadėk, kad neleisi jiems manęs išsivežti.

– Pažadu. Mudu su tavo motina niekam neleisime tavęs išsiųsti į Punto Arenasą. Matei, kokia tigre pavirsta tavo mama, kai tenka tave ginti. Niekas pro ją nepraeis.

Byla svarstoma Noviljos švietimo valdybos būstinėje. Jiedu su Inesa atvyksta paskirtu laiku. Kiek palaukia, tada juos palydi į didžiulę, aidingą salę, kurioje eilė po eilės rikiuojasi tuščios sėdynės. Priekyje, ant aukštų kėdžių, sėdi du vyrai ir moteris, teisėjai arba tyrėjai. Senjoras Leonas jau čia. Niekas nepasisveikina.

– Ar jūs esate berniuko Dovydo tėvai? – klausia vidurinysis teisėjas.

– Aš jo motina, – sako Inesa.

– O aš jo krikštatėvis, – sako jis. – Tėvo jis neturi.

– Ar jo tėvas miręs?

– Jo tėvas nežinomas.

– Su kuriuo iš jūsų gyvena berniukas?

– Berniukas gyvena su motina. Jo motina ir aš kartu negyvename. Neturime santuokinių ryšių. Vis dėlto mes trys esame šeima. Tam tikra. Abu rūpinamės Dovydu. Aš su juo matausi beveik kasdien.

– Kaip mes suprantame, sausio mėnesį Dovydas pirmą kartą pradėjo lankyti mokyklą ir buvo paskirtas į senjoro Leono klasę. Paskui, praėjus kelioms savaitėms, jūs abu buvote pakviesti į konsultaciją. Ar taip?

– Taip.

– Ir ką jums pasakė senjoras Leonas?

– Pasakė, kad Dovydui nesiseka daryti pažangą mokantis ir kad jis nedrausmingas. Rekomendavo jį atsiimti iš jo klasės.

– Ar taip, senjore Leonai?

Senjoras Leonas linkteli.

– Šį atvejį aptariau su senjora Očoja, mokyklos psichologe. Mes bendrai sutarėme, kad Dovydui išeitų į naudą, jeigu jis būtų perkeltas į mokyklą Punto Arenase.

Teisėjas apsidairo.

– Ar senjora Očoja čia?

Teismo pareigūnas pašnibžda jam į ausį. Teisėjas kalba:

– Senjora Očoja dalyvauti negali, bet atsiuntė pranešimą, kuriame... – jis rausiasi po savo popierius, – kuriame, kaip jūs, senjore Leonai, sakote, rekomenduoja perkelti į Punto Arenasą.

Prabyla teisėja iš kairės.

– Senjore Leonai, gal paaiškintumėte, kodėl toks žingsnis būtinas? Labai griežta atrodo tokia priemonė – išsiųsti šešiametį į Punto Arenasą.

– Senjora, kaip mokytojas turiu dvylikos metų patirtį. Per visą tą laiką nė vieno panašaus atvejo nepasitaikė. Berniukas Dovydas nėra kvailas. Jis nėra neįgalus. Priešingai, jis ir talentingas, ir protingas. Bet jeigu jis nepaisys reikalavimų, nieko neišmoks. Skyriau jam valandų valandas kitų klasės vaikų sąskaita, stengiausi jam įdiegti skaitymo, rašymo bei aritmetikos pagrindus. Jokios pažangos jis nedarė. Nieko nesuprato. Ar veikiau apsimetė, kad nesupranta. Sakau, *apsimetė*, nes iš tikrųjų jis į mokyklą atėjo jau mokėdamas skaityti ir rašyti.

– Ar tai tiesa? – klausia pirmininkaujantis teisėjas.

– Skaityti ir rašyti, taip, nenuosekliai, – atsako jis, Simonas. – Jam būna geros dienos ir blogos dienos. Aritmetika jam kelia tam tikrų sunkumų, pavadinčiau juos filosofiniais sunkumais, stabdančiais jo pažangą. Jis išskirtinis vaikas. Išskirtinai protingas, kitais atžvilgiais taip pat išskirtinis. Pats išmoko skaityti iš *Don Kichoto*, vaikams skirtos adaptuotos jo versijos. Apie tai visai neseniai sužinojau.

– Svarstomas ne klausimas, – sako senjoras Leonas, – ar berniukas moka skaityti ir rašyti arba kas jį išmokė, o ar jis gali prisitaikyti paprastoje mokykloje. Neturiu laiko terliotis su vaiku, kuris atsisako mokytis ir savo elgesiu griauna įprastą klasės veiklą.

– Jam vos šešeri! – pratrūksta Inesa. – Kas jūs per mokytojas, kad negalite šešiamečio vaiko suvaldyti?

Senjoras Leonas įsitempia.

– Nesakiau, kad negaliu jūsų sūnaus suvaldyti. Ko negaliu daryti – tai vykdyti savo pareigų kitiems vaikams, kol jis yra klasėje. Jūsų sūnui reikia specialaus dėmesio, o paprastoje mokykloje jo suteikti negalime. Štai kodėl pasiūliau Punto Arenasą.

Stoja tyla.

– Ar turite dar ką pasakyti, senjora? – klausia pirmininkaujantis teisėjas.

Inesa piktai atmeta galvą.

– Senjore?

– Ne.

– Tada jūsų paprašysiu išeiti – ir jūsų, senjore Leonai – ir palaukti mūsų sprendimo.

Jie išeina į laukiamąją salę, visi trys kartu. Inesa neprisiverčia nė pažvelgti į senjorą Leoną. Po kelių minučių juos pakviečia atgal.

– Šio tribunolo sprendimas, – paskelbia pirmininkaujantis teisėjas, – yra toks: senjoro Leono siūlymas, kurį parėmė ir palaikė mokyklos psichologė ir direktorius, turi būti patvirtintas vykdyti. Berniukas Dovydas bus perkeltas į mokyklą Punto Arenase, perkėlimas įvyks kaip galima greičiau. Viskas. Ačiū, kad dalyvavote.

– Jūsų kilnybe, – sako jis, – norėčiau paklausti, ar turime teisę paduoti apeliacinį skundą?

– Jūs galite kreiptis į civilinį teismą, žinoma, tai jūsų teisė. Bet apeliacinio skundo procedūra negali atšaukti šio tribunolo sprendimo. Tai reiškia, kad perkėlimas į Punto Arenasą įsigalioja, nesvarbu, ar kreipsitės į teismą, ar ne.

– Diegas rytoj vakare užvažiuos mūsų paimti, – sako Inesa. – Viskas nuspręsta. Jis tik dar turi šį tą sutvarkyti.

– Ir kur ketinate vykti?

– Iš kur aš žinau? Kur nors, kur nepasieks šitie žmonės ir jų persekiojimas.

– Ar tikrai leisitės, kad mokyklų administratorių šutvė jus išguitų iš miesto, Inesa? Kaipgi jūs gyvensite, jūs, Diegas ir vaikas?

– Nežinau. Manau, kaip čigonai. Kodėl nepadedate, užuot prieštaravęs?

– Kas yra čigonai? – įsiterpia berniukas.

– Gyventi kaip čigonams – tai tik toks posakis, – sako jis. – Mudu su tavimi buvome tarsi čigonai, kai gyvenome Belstaro stovykloje. Būti čigonais reiškia neturėti tikrų namų, kur galėtum galvą priglausti. Nieko čia smagaus būti čigonu.

– Ar aš turėsiu lankyti mokyklą?

– Ne. Čigoniukai mokyklos nelanko.

– Tada aš noriu būti čigonas su Inesa ir Diegu.

Jis atsigręžia į Inesą.

– Galėjote su manimi pasitarti. Ar tikrai ketinate miegoti patvoriuose ir misti uogomis, slėpdamiesi nuo įstatymo?

– Su jumis tai nieko bendra neturi, – šaltai atsako Inesa. – Jums nė motais, kad Dovydas siunčiamas į pataisos namus. Man rūpi.

– Punto Arenasas nėra pataisos namai.

– Tai šiukšlynas, kur išmetami nusikaltėliai – nusikaltėliai ir našlaičiai. Mano vaikas į tą vietą nevyks, niekad, niekad, niekad.

– Sutinku. Dovydas nenusipelno, kad jį siųstų į Punto Arenasą. Ne todėl, kad tai šiukšlynas, bet todėl, kad jis per mažas išsiskirti su tėvais.

– Tai kodėl nepasipriešinote tiems teisėjams? Kodėl lankstėtės ir inkštėte ir kartojote: *Sí señor*, *Sí señor*? Ar berniuku tikite?

– Žinoma, tikiu juo. Tikiu, jog jis išskirtinis ir vertas, kad su juo išskirtinai elgtųsi. Bet šiuos žmones palaiko įstatymas, o mes nepajėgūs įstatymo nuginčyti.

– Net jeigu įstatymas blogas?

– Čia klausimas ne tas, ar jis geras, ar blogas, čia gālios klausimas. Jeigu pabėgsite, jie užsiundys policiją, ir policija jus sučiups. Jus paskelbs netikusia motina ir vaiką atims. Jis bus išsiųstas į Punto Arenasą, o jums teks amžinai kovoti dėl teisės susigrąžinti globą.

– Jie niekada iš manęs neatims vaiko. Greičiau jau numirsiu. – Jos krūtinė kilnojasi. – Kodėl man nepadedate, užuot visą laiką buvęs jų pusėje.

Jis nori ją nuraminti, bet ji nusipurto jo ranką, krenta ant lovos.

– Atstokit nuo manęs! Nelieskit! Iš tiesų jūs vaiku netikit. Nežinot, ką reiškia tikėti.

Berniukas palinksta prie jos, glosto jai plaukus. Lūpose šypsena.

– Tšš, – sako jis, – tšš. – Gulasi šalia, nykštys atsiduria burnoje, akyse sustingsta nutolęs žvilgsnis. Po kelių minučių jis užminga.

27 SKYRIUS

Alvaras sukviečia krovėjus.

– Draugai, – sako jis, – turime aptarti vieną reikalą. Turbūt prisimenate, mūsų draugas Simonas mums siūlė liautis krovinius krauti rankomis ir vietoje to pasitelkti mechaninį kraną.

Vyrai linksi. Kai kurie žvilgčioja jo pusėn. Eugenijus jį apdovanoja šypsena.

– Ką gi, šiandien turiu jums naujienų. Draugas iš „Kelio darbų" man sako, kad jų sandėlyje yra kranas, jis nenaudojamas stovi ištisus mėnesius. Jei norime jį pasiskolinti ir išbandyti, sako, mielai mums jį duotų.

– Ką darysime, draugai? Ar šį pasiūlymą priimsime? Pažiūrėsime, ar kranas pakeis mūsų gyvenimus, kaip tvirtina Simonas? Kas nori pirmas kalbėti? Simonai, tu?

Jam tai lyg perkūnas iš giedro dangaus. Mintyse vien Inesa ir jos rezgami pabėgimo planai; savaičių savaites jis nė nepagalvojo apie kranus ar žiurkes ar grūdų gabenimo tvarką; tiesą sakant, jau ėmė priprasti prie sunkaus nepaliaujamo darbo, kuris jį išsekina ir teikia gilaus, be sapnų miego palaimą.

– Ne aš, – atsiliepia. – Jau tariau savo žodį.

– Kas dar? – klausia Alvaras.

Pasisako Eugenijus.

– Sakyčiau, kad turime pasinaudoti kranu. Mūsų draugas Simonas ant pečių nešioja išmintingą galvą. Kas žino, galbūt jis teisus. Gal tikrai turėtume neatsilikti nuo gyvenimo. Niekada taip ir nesužinosime, jeigu nepabandysime.

Vyrų būryje nuvilnija pritarimo šnabždesys.

– Tai ar turime išmėginti kraną? – klausia Alvaras. – Ar liepti draugui iš „Kelio darbų“, kad jį atgabentų?

– Už! – sako Eugenijus ir pakelia ranką. – Už! – choru pritaria krovėjai ir pakelia rankas. Ranką pakelia net ir jis, Simonas. Vienbalsiai.

Kitą rytą sunkvežimis atitempia kraną. Kitados jis buvo dažytas baltai, bet dažai nutrupėjo ir metalas surūdijo. Atrodo, lyg ilgą laiką būtų stovėjęs lauke. Mažesnis negu jis tikėjosi. Juda dardančiais plieniniais bėgiais; vairuotojas sėdi kabinoje virš bėgių ir valdo svirtis, kurios sukioja strėlę ir kraipo gervę.

Beveik valandos prireikia mašinai atpalaiduoti nuo sunkvežimio galo. Alvaro draugas iš „Kelio darbų“ nekantrauja, nori jau važiuoti.

– Kas vairuos? – klausia jis. – Trumpai su juo peržvelgsiu svirtis, tada jau turiu važiuoti.

– Eugenijau! – pašaukia Alvaras. – Pasisakei už kraną. Gal norėtum jį vairuoti?

Eugenijus apsidairo.

– Jeigu niekas kitas nenori, aš galiu.

– Gerai! Tu tikras vyras.

Eugenijus pasirodo guvus mokinys. Iš karto ima lakstyti mažuoju kranu po krantinę pirmyn atgal ir sukioti svirtį, ant kurios džiaugsmingai sūpuojasi kablys.

– Kiek galėjau, pamokiau, – praneša operatorius Alvarui. – Pirmas dienas tegu būna atsargus, ir susitvarkys.

Krano svirties ilgio užtenka, kad pasiektų laivo denį. Krovėjai vieną po kito neša iš triumo maišus, kaip ir anksčiau, bet dabar, užuot gabenę žemyn trapu, juos meta į brezentinį stropą[44]. Kai stropas pirmąsyk užsipildo, jie šūkteli Eugenijui. Kablys užkabina stropą, plieninis lynas įsitempia, stropas pakyla virš denio tvoros ir Eugenijus siūbuodamas krovinį plačiu mostu suka į šoną ir leidžia žemyn dideliu puslankiu. Vyrai audringai sveikina; bet sveikinimo šūksniai virsta pavojaus riksmais, kai stropas trinkteli į prieplaukos sienelę ir ima nevaldomai sukiotis ir svirduliuoti. Vyrai išsilaksto į šalis, išskyrus, jį, Simoną, arba pernelyg panirusį į savo mintis ir nematantį, kas dedasi aplinkui, arba pernelyg lėtą ir nesuskubusį pajudėti. Jis spėja pamatyti Eugenijų iš kabinos žvelgiant į jį žemyn ir judinant lūpas, bet žodžių negirdi. Tada siūbuojantis krovinys trenkia jam į krūtinę ir bloškia atgal. Jis susverdėjęs vožiasi į denio statramstį, užkliūva už lyno ir griūva į tarpą tarp krantinės ir plieninių laivo plokščių. Akimirką ten ir laikosi, taip stipriai suspaustas, kad kvėpuojant skauda. Labai aiškiai suvokia, kad jeigu laivas pasislinks bent per colį, jis bus sutrintas it vabzdys. Tada spaudimas atslūgsta, ir jis kojomis pirmyn krenta į vandenį.

– Padėkit! – žiopčioja. – Padėkit man!

Šalia jo į vandenį šlepteli gelbėjimosi ratas, nudažytas ryškiai raudonais ir baltais dryžiais. Iš viršaus atsklinda Alvaro balsas:

– Simonai! Klausyk! Įsitverk, o mes tave ištempsime.

Jis čiumpa gelbėjimosi ratą, kaip žuvį jį velka palei krantinę į atvirą vandenį. Vėl Alvaro balsas:

– Tvirtai laikykis, trauksim viršun!

44 Kilpos pavidalo metalinis lynas arba augalinio pluošto virvė pakelti ar perkelti į kitą vietą kroviniams laive.

Tačiau gelbėjimosi ratui ėmus kilti skausmo ištverti nebeįmanoma. Paleidžia ir vėl krenta į vandenį. Visur alyva, akyse, burnoje. *Ar tai šitoks bus galas?* – sako sau. – *Kaip žiurkės? Kokia gėda!*

Bet dabar šalia jo atsiranda Alvaras, jis supasi vandenyje, alyvuoti plaukai prilipę prie galvos.

– Ramiai, senas drauguži, atsipalaiduok, – sako Alvaras. – Aš tave laikysiu. – Jis atsipalaiduoja ir dėkingai suglemba Alvaro rankose. – Traukit! – sušunka Alvaras, ir jiedu abu, tvirtai susikabinę, kyla iš vandens.

Atsipeikėjęs nieko nesupranta. Guli ant nugaros ir žiūri aukštyn į plyną dangų. Aplink jį neryškios figūros, gaudžia balsai, bet jis neįstengia pratarti nė žodžio. Akys užsimerkia, ir jis vėl netenka sąmonės.

Vėl atsibunda nuo dunksinčio triukšmo. Regis, triukšmas sklinda iš jo vidaus, iš jo galvos.

– Prabuskite, *viejo!* – sako balsas. Jis atmerkia vieną akį, virš savęs mato riebų, prakaituotą veidą. – Aš prabudęs, – norėtų pasakyti, bet jo balsas apmiręs.

– Pažiūrėkite į mane! – sako riebios lūpos. – Ar mane girdite? Sumirksėkite, jei girdite.

Jis mirkteli.

– Gerai. Duosiu jums dozę skausmą malšinančių vaistų, tada jus iš čia išgabensime.

Skausmą malšinančių vaistų? Nejaučiu skausmo, – nori jis pasakyti. – Kodėl turėčiau jausti skausmą? Bet kad ir kas ten kalba už jį, šiandien neprabils.

Kadangi jis priklauso uosto krovėjų profsąjungai – yra jos narys, nors to ir nežinojo, – turi teisę į atskirą ligoninės palatą. Šioje palatoje jį prižiūri malonių slaugių būrys; per ateinančias savaites jis gerokai prisiriša prie vienos iš jų, pusamžės moters, vardu Klara, pilkomis akimis ir ramia šypsena.

Atrodo, visi sutaria, kad jis lengvai išsisuko. Sulūžo trys šonkauliai. Kaulo atskala pradūrė plautį, prireikė nedidelės operacijos jai pašalinti (gal norėtų kaulą pasilikti atminimui? – jis buteliuke šalia lovos). Jo veidas ir viršutinė kūno dalis nusėti žaizdomis ir mėlynėmis, kai kur nuplėšta oda, bet nėra jokių požymių, kad būtų pažeistos smegenys. Kelias dienas jį stebės, keletą savaičių reikės tausotis, ir pasitaisysiąs. Kol kas svarbiausias dalykas – malšinti skausmą.

Dažniausiai jį lanko Eugenijus, atgailaujantis dėl savo negebėjimo suvaldyti kraną. Jis iš visų jėgų stengiasi paguosti jaunesnįjį vyrą – „Juk nėra ko tikėtis, kad būtum galėjęs jį įvaldyti per tokį trumpą laiką?“ – bet Eugenijus nepaguodžiamas. Kai jis išnyra iš savo snaudulio, dažniausiai į regėjimo lauką atplaukia jį sergstintis Eugenijus.

Lanko jį ir Alvaras, ir kiti draugai iš dokų. Alvaras pasikalba su gydytojais ir atneša žinią, kad nors jis galįs tikėtis visiškai pagysiąs, jo amžiuje būtų neišmintinga grįžti prie krovėjiško gyvenimo.

– Gal galėčiau tapti krano operatoriumi, – pasiūlo jis. – Susidoročiau ne prasčiau už Eugenijų.

– Jeigu nori būti krano operatoriumi, turėsi pereiti į „Kelio darbus“, – atsako Alvaras. – Kranai pernelyg pavojingi. Dokuose jie neturi ateities. Pasitelkti kraną buvo prasta mintis.

Jis viliasi, kad aplankys Inesa, bet ji neateina. Jis bijo blogiausio – kad ji įgyvendino savo planą: pasiėmė berniuką ir paspruko.

Apie savo rūpestį užsimena Klarai.

– Turiu draugę, – sako jis, – kurios sūnelį labai myliu. – Dėl man neaiškių priežasčių švietimo įstaigos grasina jį

atimti iš jos ir išsiųsti į specialiąją mokyklą. Gal galėčiau paprašyti paslaugos? Gal paskambintumėte jai ir sužinotumėte, ar nieko neatsitiko?

– Žinoma, – sako Klara. – Bet ar nenorėtumėte pats su ja pasikalbėti? Galiu telefoną atnešti jums į lovą.

Jis skambina į Kvartalą. Atsiliepia kaimynas, nueina, grįžta ir praneša, kad Inesos nėra namie. Tą pačią dieną jis skambina vėliau, ir vėl nesėkmingai.

Rytojaus ankstų rytą, bevardėje erdvėje tarp miego ir prabudimo, išvysta sapną ar viziją. Neįprastai ryškiai jis regi dviratį iškilmių vežimą, sklendžiantį ore viršum jo lovos kojūgalio. Vežimas iš dramblio kaulo ar kažkokio dramblio kaulu aptaisyto metalo, jį traukia du balti arkliai, nė vienas iš jų nėra El Rėjus. Viena ranka laiko vadžias, kitą ranką karališku gestu kelia aukštyn berniukas, beveik nuogas, vien su medvilnine strėnjuoste.

Jam paslaptis, kaip vežimas ir du žirgai telpa mažoje ligoninės palatoje. Vežimas atrodo ore kybąs savaime, lyg jam nereikėtų nei žirgų, nei vežėjo pagalbos. Žirgai anaiptol nesustingę, kartkartėmis jie kanopomis kasa ore arba krato galvas ir prunkščia. O berniukas, regis, nė kiek nevargsta, laikydamas ranką iškėlęs. Veido išraiška pažįstama: pasitenkinimo savimi, galbūt net triumfo.

Vienu metu berniukas žiūri tiesiai į jį. *Skaityk man iš akių*, – atrodo, tarsi sakytų.

Sapnas arba vizija trunka dvi ar tris minutes. Tada jis išsisklaido, ir kambarys lieka koks buvęs.

Pasipasakoja Klarai.

– Ar tikite telepatija? – klausia. – Pajutau, kad Dovydas stengiasi man kažką pasakyti.

– Ir ką gi?

– Nesu tikras. Galbūt jam ir jo motinai reikia pagalbos. O gal ne. Žinia buvo – kaip čia pasakius? – miglota.

– Na, neužmirškite, kad skausmas jums malšinamas opiatais. Opiatai sukelia sapnus, opijaus sapnus.

– Tai nebuvo opijaus sapnas. Tai buvo tikra.

Nuo tada jis atsisako skausmą malšinančių vaistų ir dėl to kankinasi. Blogiausia naktimis – net menkiausias judesys lyg elektra trenkia skausmu krūtinėje.

Jam nėra kuo prasiblaškyti, nėra ką skaityti. Ligoninė neturi bibliotekos, siūlo tik senus populiarių žurnalų numerius (receptai, laisvalaikio pomėgiai, moterų mados). Pasiskundžia Eugenijui, o šis atsiliepdamas atneša savo filosofijos kursų vadovėlį („Žinau, kad jūs rimtas žmogus“). Knyga, kaip jis ir būgštavo, yra apie stalus ir kėdes. Padeda ją į šoną.

– Atsiprašau, bet man tokia filosofija nelabai prie širdies.

– O kokią filosofiją tu mėgsti? – klausia Eugenijus.

– Tokią, kuri žmogų sukrečia. Kuri perkeičia žmogaus gyvenimą.

Eugenijus pažvelgia į jį nustebęs.

– Tai ar kažkas negerai tavo gyvenime? – klausia jis. – Dar, be sužalojimų.

– Kažko trūksta, Eugenijau. Žinau, kad taip neturėtų būti, bet taip yra. Gyvenimo, kokį gyvenu, man nepakanka. Trokštu, kad kas nors, koks nors gelbėtojas, nužengtų iš dangaus, pamotų burtų lazdele ir tartų: *Tikėk, skaityk šią knygą, ir į visus tavo klausimus bus atsakyta*. Arba: *Tikėk, štai tau visiškai naujas gyvenimas*. Tu tokios šnekos nesupranti, ar ne?

– Ne, negaliu tvirtinti, kad suprantu.

– Nekreipk dėmesio. Čia tik nuotaika, užeina ir praeina. Ryt vėl atvirsiu į senąjį save.

Reikia jau galvoti apie išrašymą, – sako jam gydytojas. Ar turįs kur apsistoti? Ar yra kas jam ruoštų valgį, rūpintųsi juo, padėtų jam vaikščioti, kol pasitaisys? Gal jis norėtų pasikalbėti apie socialinę darbuotoją?

– Jokių socialinių darbuotojų, – atsako jis. – Leiskite man šį klausimą aptarti su draugais ir pažiūrėti, kaip galima susitvarkyti.

Eugenijus pasiūlo jam kambarį bute, kurį jis dalijasi su dviem draugais. Jis, Eugenijus, mielai miegos ant sofos. Jis Eugenijui padėkoja, bet atsisako.

Jo prašomas, Alvaras patyrinėja slaugos namus. Vakariniame Kvartale, praneša jis, yra priežiūros įstaiga, nors ir skirta senų žmonių rūpybai, bet priima ir sveikstančius ligonius. Jis paprašo Alvaro, kad įrašytų jo vardą į tos įstaigos kandidatų sąrašą.

– Šiek tiek gėda sakyti, – priduria jis, – bet viliuosi, kad netrukus atsiras laisva vieta.

– Jeigu širdyje neturi piktos valios, – nuramina Alvaras, – tai vertinama kaip leistina viltis.

– Leistina? – perklausia jis.

– Leistina, – patvirtina Alvaras.

Tada staiga visas jo bėdas šluote nušluoja. Iš koridoriaus atsklinda linksmi vaikų balsai. Klara atidaro duris.

– Sulaukėte lankytojų, – praneša ji. Pasitraukia į šalį, ir vidun įpuola Fidelis su Dovydu, lydimi Inesos ir Alvaro.

– Simonai! – šaukia Dovydas. – Ar tu tikrai įkritai į jūrą?

Širdis jam šokteli. Atsargiai ištiesia rankas.

– Eik šen! Taip, atsitiko nedidelė nelaimė, įkritau į vandenį, bet beveik nesušlapau. Draugai mane ištraukė.

Berniukas užsiropščia ant aukštos lovos, bumbteli į jį, smeigdamas skausmo dūrius. Bet skausmas niekai.

– Mano brangiausias berniuk! Mano lobi! Mano gyvenimo šviesa!

Berniukas išsivaduoja iš jo glėbio.

– Aš pabėgau, – praneša. – Sakiau tau, kad pabėgsiu. Pralindau pro spygliuotą tvorą.

Pabėgo? Išlindo pro spygliuotą tvorą? Jis nesusigaudo. Apie ką čia berniukas šneka? Ir iš kur ta nauja keista apranga: aptemptas megztinis aukšta apykakle, trumpos (labai trumpos) kelnaitės, bateliai su baltomis kojinaitėmis, vos dengiančiomis kulkšnis?

– Ačiū jums, kad atėjote, visiems, – sako jis, – bet, Dovydai, iš kur tu pabėgai? Ar kalbi apie Punto Arenasą? Ar jie tave išvežė į Punto Arenasą? Inesa, negi leidote jį išvežti į Punto Arenasą?

– Aš jiems neleidau. Jie atėjo, kai jis žaidė lauke. Įsisodino į automobilį ir išsivežė. Kaip galėjau jiems sutrukdyti?

– Nė nesapnavau, kad iki to prieis. Bet tu pabėgai, Dovydai? Papasakok man. Papasakok, kaip pabėgai.

Tačiau įsiterpia Alvaras.

– Prieš imdamiesi aiškintis, Simonai, gal aptarkime tavo persikraustymą? Kada manai pajėgsiąs vėl vaikščioti?

– Ar jis negali vaikščioti? – klausia berniukas. – Tu negali vaikščioti, Simonai?

– Kurį laiką, neilgai, man reikės pagalbos. Kol praeis visi skausmai ir diegliai.

– Ar tu važinėsi vežimėliu? Galėsiu tave stumti?

– Taip, galėsi mane stumti vežimėlyje, jeigu tik ne per greitai. Galės ir Fidelis stumti.

– Klausiu dėl to, – paaiškina Alvaras, – kad vėl susisiekiau su slaugos namais. Pasakiau jiems, kad mes tikimės visiško

pagijimo ir specialios slaugos nereikės. Tokiu atveju, jie sakė, gali tave priimti iš karto, jeigu sutiktum kambaryje gyventi ne vienas. Ką manai? Tai išspręstų daugybę problemų.

Gyventi kambaryje su kitu senu žmogum. Naktį knarkiančiu ir spjaudančiu į nosinę. Besiskundžiančiu jį apleidusia dukra. Giežiančiu apmaudą ant naujoko, įsibrovėlio į jo erdvę.

– Žinoma, sutikčiau, – sako jis. – Palengvėjimas jau vien turėti kur eiti. Visiems našta nuo pečių nukris. Ačiū, Alvarai, kad pasirūpinai.

– Ir, žinoma, sumokės profsąjunga, – priduria Alvaras. – Už apgyvendinimą, už maistą, už visas paslaugas, kol ten būsi.

– Tas gerai.

– Ką gi, turiu grįžti prie darbo. Paliksiu tave Inesai ir berniukams. Esu tikras, kad jie turi tau daug ką papasakoti.

Ar jam vaidenasi, ar Inesa tikrai slapčia žvilgteli į išeinantį Alvarą? *Nepalikite manęs vienos su juo, su šituo žmogum, kurį mes ruošiamės išduoti!* Įtaisytas steriliame kambaryje, toli nuo Vakarinio Kvartalo, kur jis ničnieko nepažįsta. *Paliktas pūti. Nepalikit manęs su juo!*

– Prisėskit, Inesa. Dovydai, papasakok man viską, nuo pradžios iki galo. Nieko nepraleisk. Laiko turime į valias.

– Aš pabėgau, – sako berniukas. – Sakiau tau, kad pabėgsiu. Išlindau pro spygliuotą tvorą.

– Man paskambino telefonu, – sako Inesa. – Visiškai svetimas žmogus. Moteris. Pasakė, kad rado Dovydą klaidžiojantį gatvėmis be drabužių.

– Be drabužių? Tu pabėgai iš Punto Arenaso, Dovydai, be drabužių? Kada tai buvo? Ar niekas nebandė tavęs sustabdyti?

– Drabužius palikau spygliuotoje tvoroje. Ar nežadėjau, kad pabėgsiu? Galiu iš visur pabėgti.

– Ir kur ta ponia tave surado, ponia, kuri paskambino Inesai?

– Rado jį gatvėje, tamsoje, sušalusį ir nuogą.

– Nebuvau sušalęs. Nebuvau nuogas, – sako berniukas.

– Neturėjai jokių drabužių, – sako Inesa. – Vadinasi, buvai nuogas.

– Tiek to, – įsiterpia jis, Simonas. – Kodėl toji ponia kreipėsi į jus, Inesa? Kodėl ne į mokyklą? Juk tai būtų visai suprantama.

– Ji nekenčia mokyklos. Visi jos nekenčia, – sako berniukas.

– Ar tikrai ta vieta tokia šiurpi?

Berniukas energingai linksi.

Pirmą kartą prabyla Fidelis.

– Ar jie tave mušė?

– Turi sulaukti keturiolikos, tada jie gali tave mušti. Kai tau keturiolika, jie gali tave mušti, jeigu esi nedrausmingas.

– Papasakok Simonui apie žuvį, – sako Inesa.

– Kiekvieną penktadienį jie vertė mus valgyti žuvį. – Berniukas dirbtinai nusipurto. – Nekenčiu žuvies. Jų akys kaip senjoro Leono.

Fidelis sukikena. Po akimirkos jau abu berniukai plyšta nevaldomu juoku.

– Kas dar tokio siaubingo buvo Punto Arenase, be žuvies?

– Jie mus vertė avėti sandalus. Ir neleido Inesai aplankyti. Pasakė, kad ji ne mano mama. Pasakė, kad aš globotinis. Globotinis tai tas, kuris neturi motinos nei tėvo.

– Nesąmonė. Inesa yra tavo mama, o aš tavo krikštatėvis, o jis būna toks pat geras kaip ir tėvas, kartais net geresnis. Krikštatėvis tave saugo.

– Tu manęs nesaugojai. Leidai jiems mane išvežti į Punto Arenasą.

– Teisybė. Buvau blogas krikštatėvis. Miegojau, nors turėjau saugoti. Bet aš pasimokiau. Ateityje geriau tavimi rūpinsiuosi.

– Ar kausiesi su jais, jeigu sugrįš?

– Taip, iš visų jėgų. Pasiskolinsiu kalaviją. Pasakysiu: *Tik pamėginkit vėl pagrobti mano berniuką, ir turėsite reikalų su Don Simonu!*

Berniukas švyti iš pasitenkinimo.

– Ir Bolivaras, – sako jis. – Bolivaras gali mane saugoti naktį. Ar tu gyvensi su mumis? – Jis atsigręžia į motiną. – Ar Simonas gali ateiti ir gyventi su mumis?

– Simonas turi vykti į slaugos namus, kol pasveiks. Jis negali vaikščioti. Negali lipti laiptais.

– Gāli! Juk tu gali vaikščioti, Simonai, ar ne?

– Žinoma, galiu. Dažniausiai negaliu, dėl skausmų ir dieglių. Bet dėl tavęs viską galiu: lipti į žvaigždes, joti žirgais, viską. Tik tark žodį.

– Kokį žodį?

– Stebuklingą žodį. Žodį, kuris mane išgydys.

– Ar aš žinau tą žodį?

– Žinoma, žinai. Ištark.

– Tas žodis yra... *Abrakadabra!*

Jis nubloškia apklotą (laimė, vilki ligoninės pižamą) ir sunykusias kojas nuleidžia nuo lovos krašto.

– Man reikia pagalbos, berniukai.

Rankas uždėjęs Fideliui ir Dovydui ant pečių, jis svirduliuodamas stojasi, žengia pirmą netvirtą žingsnį, antrą.

– Matai, tu žinai tą žodį! Inesa, gal galite arčiau pristumti vežimėlį? – Jis sėdasi į vežimėlį. – Dabar eime pasivaikščioti. Norėčiau pamatyti, kaip atrodo pasaulis, juk taip ilgai buvau uždarytas. Kas nori stumti?

– Ar tu neisi namo su mumis? – klausia berniukas.

– Kol kas dar ne. Kol atgausiu jėgas.

– Bet mes būsime čigonai! Jeigu liksi ligoninėje, negalėsi būti čigonas!

Jis atsigręžia į Inesą.

– Kas čia dabar? Maniau, kad čigoniški reikalai jau pamiršti.

Inesa įsitempia.

– Jis negali grįžti į tą mokyklą. Aš to neleisiu. Su mumis vyks mano broliai, abudu. Paimsime automobilį.

– Keturi žmonės tame sename kledare? O jeigu jis subyrės? Ir kurgi jūs apsistosite?

– Nesvarbu. Dirbsime atsitiktinius darbus. Skinsime vaisius. Senjoras Daga mums paskolins pinigų.

– Daga! Va kas čia slypi!

– Tegu ir taip, bet Dovydas į tą siaubingą mokyklą negrįš.

– Ten, kur verčia avėti sandalus ir valgyti žuvį. Man neatrodo siaubinga.

– Ten yra berniukų, kurie rūko ir nešiojasi peilius. Tai nusikaltėlių mokykla. Jeigu Dovydas grįš, tai jį paženklins visam gyvenimui.

Prabyla berniukas.

– Ką tai reiškia, *paženklins visam gyvenimui*?

– Tai tik toks posakis, – paaiškina Inesa. – Tai reiškia, kad mokykla tau padarys blogą poveikį.

– Tarsi žaizdą?

– Taip, tarsi žaizdą.

– Aš jau turiu daugybę žaizdų. Gavau, kai lindau per spygliuotą tvorą. Nori pamatyti mano žaizdas, Simonai?

– Tavo motina turėjo omenyje ką kita. Ji kalbėjo apie sielos žaizdas. Tokias, kokios neišgydomos. Ar tiesa, kad berniukai mokykloje nešiojasi peilius? Ar tu įsitikinęs, kad ne koks vienas berniukas?

– Daug berniukų. Ir jie turi mamą antį su ančiukais ir vienas iš berniukų sutrypė ančiuką ir jam viduriai išlindo per užpakalį, o aš norėjau sudėti atgal, bet mokytojas man neleido, pasakė, kad turiu leisti ančiukui numirti, o aš pasakiau, kad noriu jam įkvėpti[45], bet jis man neleido. Ir dar turėjome dirbti sode. Kiekvieną popietę po pamokų jie mus vertė kasti. Nekenčiu kasti.

– Kasti tau sveika. Jeigu niekas nemokėtų kasti, neturėtume derliaus nei maisto. Kasimas tau teikia jėgų. Augina raumenis.

– Sėklas galima daiginti ant sugeriamojo popieriaus. Mokytojas mums parodė. Kasti nereikia.

– Vieną dvi sėklas – taip. Bet jeigu nori tikro derliaus, jeigu nori užauginti tiek kviečių, kad užtektų duonai kepti ir žmonėms maitinti, sėklas reikia berti į tikrą dirvą.

– Nekenčiu duonos. Duona nuobodu. Mėgstu ledus.

– Žinau, kad mėgsti ledus. Bet negali būti gyvas vien ledais, o vien duona gali būti gyvas.

– Gali būti gyvas ledais. Kaip senjoras Daga.

– Senjoras Daga tik apsimeta, kad jis gyvas ledais. Paslapčia, esu tikras, valgo duoną kaip ir mes visi. Šiaip ar taip, senjoro Dagos negali laikyti sau pavyzdžiu.

45 Aliuzija į Pr 2, 7, kur Dievas, padaręs žmogų, įkvepia jam „gyvybės alsavimą".

– Senjoras Daga duoda man dovanų. Jūs su Inesa niekad man nieko nedovanojate.

– Tai netiesa, mano berniuk, netiesa ir negražu. Inesa tave myli ir tavimi rūpinasi, aš taip pat. O senjoras Daga giliai širdyje tavęs visiškai nemyli.

– Jis mane myli! Jis nori, kad ateičiau ir gyvenčiau su juo! Jis sakė Inesai, o Inesa sakė man.

– Esu tikras, kad ji niekada su tuo nesutiktų. Tu priklausai savo motinai. Štai dėl ko mes visą šitą laiką kovojome. Senjoras Daga tau gal ir atrodo madingas ir įdomus, bet kai būsi vyresnis, pats suprasi, jog madingi, įdomūs žmonės nebūtinai yra geri.

– Kas yra madingas?

– Madingas tas, kas nešioja auskarus ir peilį.

– Senjoras Daga įsimylėjęs Inesą. Jis darys kūdikius jos pilvuke.

– Dovydai! – pratrūksta Inesa.

– Tai tiesa! Inesa uždraudė tau sakyti, nes tu pavydėsi. Ar tai tiesa, Simonai? Ar tu pavydi?

– Ne, žinoma, aš nepavydžiu. Ne mano reikalas. Tik stengiuosi tau pasakyti, kad senjoras Daga nėra geras žmogus. Jis gali tave pasikviesti į savo namus ir pavaišinti ledais, bet jam nerūpi, kas tau svarbiausia.

– O kas man svarbiausia?

– Pirmiausia svarbu išaugti į gerą žmogų. Kaip kad gera sėkla, sėkla, kuri krenta giliai į dirvą ir tvirtai įleidžia tvirtas šaknis, o tada, laikui atėjus, prasiveržia į šviesą ir duoda daug vaisių[46]. Panašus turėtum būti ir tu. Kaip Don Kichotas. Don Kichotas gelbėjo mergeles. Gynė vargšus

46 Aliuzijos į Kristaus palyginimus Naujajame Testamente. Simonas ir toliau kalba parafrazuotais bibliniais posakiais.

nuo turtuolių ir galiūnų. Sek jo pavyzdžiu, ne senjoro Dagos. Gink vargšus. Gelbėk prispaustuosius. Ir gerbk savo motiną.

– Ne! Mano motina turi mane gerbti! O senjoras Daga sako, kad Don Kichotas senamadiškas. Sako, kad niekas arkliais nebejodinėja.

– Na, jei būtum panorėjęs, būtum nesunkiai įrodęs, kad jis klysta. Šok ant savo arklio ir aukštai iškelk kalaviją. Ir senjoras Daga nutils. Šok ant El Rėjaus.

– El Rėjus miręs.

– Ne. El Rėjus gyvena. Pats žinai.

– Kur? – sušnabžda berniukas. Jo akis staiga užplūsta ašaros, lūpos dreba, jis tik vargais negalais taria žodžius.

– Nežinau, bet kažkur El Rėjus laukia tavęs ateinant. Jeigu ieškosi, tikrai jį surasi.

28 SKYRIUS

Diena, kai jis išrašomas iš ligoninės. Atsisveikina su slaugėmis. Klarai sako:

– Nepamiršiu jūsų rūpesčio. Norėčiau tikėti, kad už jo slypėjo ne vien gera valia.

Klara neatsako, tačiau iš tiesaus jos žvilgsnio jis supranta neklydęs.

Ligoninė paskyrė automobilį su vairuotoju, kad jį nuvežtų į naujuosius namus Vakariniame Kvartale; Eugenijus pasisiūlė palydėti ir pažiūrėti, ar jis sėkmingai įsikurs. Tačiau jau išvažiavus jis vairuotojo prašo padaryti lankstą pro Rytų Kvartalą.

– Negaliu, – atsako vairuotojas. – Tai viršija mano įgaliojimus.

– Prašau, – sako jis. – Man reikia pasiimti drabužių. Užtruksiu tik penkias minutes.

Vairuotojas nenorom sutinka.

– Minėjai sunkumus, kuriuos patiriate dėl savo jaunuolio mokslų mokykloje, – užsimena Eugenijus, jiems pasukus į rytus. – Kas per sunkumai?

– Mokyklos valdžia nori jį iš mūsų atimti. Jėga, jeigu prireiks. Nori jį išsiųsti į Punto Arenasą.

– Į Punto Arenasą! Kodėl?

– Todėl, kad Punto Arenase pastatė mokyklą, skirtą specialiai vaikams, kuriems nuobodulį kelia istorijos apie

Chuaną ir Mariją ir apie tai, ką jie veikė pajūryje. Tiems, kurie nuobodžiauja ir savo nuobodulio neslepia. Vaikams, kurie nepaklūsta sudėties ir atimties taisyklėms, nustatytoms jų klasės mokytojo. Dirbtinėms, žmogaus sukurtoms taisyklėms. Du plius du lygu keturi ir taip toliau.

– Negerai. Bet kodėl jūsų berniukas nenori skaičiuoti taip, kaip jį moko mokytojas?

– O kam jam taip daryti, jeigu vidinis balsas jam sako, kad mokytojo metodas nėra teisingas?

– Nesuprantu. Jeigu taisyklės teisingos tau, man ir visiems kitiems, kaipgi jos negali būti teisingos jam? Ir kodėl jas vadini dirbtinėmis taisyklėmis?

– Nes du ir du lygiai taip pat gali būti trys arba penki arba devyniasdešimt devyni, jeigu mes taip nuspręsime.

– Bet du ir du lygu keturi. Nebent žodžiui *lygu* suteiki kokią nors kitokią, ypatingą reikšmę. Gali pats sau paskaičiuoti: vienas *du* trys *keturi*. Jeigu du ir du tikrai būtų lygu trim, visur kiltų chaosas. Mes atsidurtume kitoje visatoje, su kitais fizikos dėsniais. Dabartiniame pasaulyje du ir du lygu keturiems. Tai visuotinė taisyklė, nuo mūsų nepriklausanti, anaiptol ne dirbtinė. Net jeigu tavęs ir manęs nebebūtų, du ir du toliau būtų lygu keturiems.

– Taip, bet *kurie* du ir *kurie* du sudaro keturis? Dažniausiai, Eugenijau, mano nuomone, vaikas skaičių tiesiog nesupranta, kaip jų nesupranta katė arba šuo. Bet kartkartėmis turiu savęs paklausti: ar dar kam nors pasaulyje skaičiai yra realesni?

– Gulėdamas ligoninėje ir neturėdamas ką veikti, štai kaip mankštinau protą: mėginau į pasaulį žiūrėti Dovydo akimis. Jeigu priešais jį padedi obuolį, ką jis mato? Obuolį – ne *vieną* obuolį, *tiesiog* obuolį. Padedi priešais jį du

obuolius. Ką jis mato? Obuolį ir obuolį – ne du obuolius, ne dukart tą patį obuolį, tiesiog obuolį ir obuolį. Dabar ateina senjoras Leonas (jų klasės mokytojas) ir klausia: *Kiek obuolių, vaike?* Koks turi būti atsakymas? Kas yra obuoliai? Kokia yra vienaskaitos forma, kurios daugiskaita yra *obuoliai*? Trys vyrai automobiliu važiuoja į Rytų Kvartalą: kas yra vienaskaitos forma, kurios daugiskaita yra *vyrai*, – ar Eugenijus, ar Simonas, ar mūsų draugas vairuotojas, kurio vardo aš nežinau? Ar mes esame trys, ar mes esame vienas ir vienas ir vienas?

– Tu jau susierzinęs pasiduodi, ir aš suprantu, kodėl. Vienas ir vienas ir vienas sudaro tris, sakai tu, ir man tenka sutikti. Trys vyrai automobilyje: paprasta. Bet Dovydas mumis nesektų. Jis nedarytų žingsnių, kuriuos mes skaičiuodami darome: *vienas* žingsnis *du* žingsnis *trys*. Tarytum skaičiai būtų salos, plūduriuojančios didžiulėje juodoje nebūties jūroje, ir kaskart jo būtų prašoma užmerkti akis ir leistis per tuštumą. *O jeigu nukrisiu?* – štai ko jis klausia savęs. – *O jeigu nukrisiu ir toliau amžinai krisiu?* Kartais, vidurnaktį gulėdamas lovoje, būčiau galėjęs prisiekti, kad ir pats krentu – krentu užburtas tų pačių kerų, kurie laiko sugriebę berniuką. – *Jeigu taip sunku nuo vieno nusigauti iki dviejų*, – klausiau savęs, – *kaip galėčiau kada nors nusigauti nuo nulio iki vieno?* Nuo nieko iki kažko; regis, tam kaskart reikia stebuklo.

– Berniukas išties turi gyvą vaizduotę, – susimąstęs sako Eugenijus. – Plūduriuojančios salos. Bet jis iš šito išaugs. Tikriausiai tai kyla iš įsisenėjusių nesaugumo jausmų. Neįmanoma nepastebėti, koks jis įsitempęs, kaip susijaudina nei iš šio, nei iš to. Gal žinai, kokia istorija už to slypi? Gal jo tėvai labai nesutarė?

– Jo tėvai?

– Jo tikrieji tėvai. Gal jis turi kokį randą, kokią nors traumą iš praeities? Ne? Tiek to. Kai tik pradės saugiau jaustis savo aplinkoje, kai tik jam ims aiškėti, jog visata – ne vien skaičių sritis, bet ir visa kita – valdoma dėsnių, kad niekas nevyksta atsitiktinai, – jis atsipeikės ir nusiramins.

– Būtent taip sakė jo mokyklos psichologė. Senjora Očoja. Kai tik jis išmoks vaikščioti pasaulyje, kai tik susitaikys su tuo, kas jis yra, išnyks ir jo mokymosi sunkumai.

– Esu tikras, kad ji teisi. Tiesiog reikės laiko.

– Galbūt. Galbūt. Bet jeigu mes klystame, o jis teisus? Jeigu tarp vieno ir dviejų išvis nėra jokio tilto, vien tuščia erdvė? Ir jeigu mes, su tokiu pasitikėjimu žengdami žingsnį, iš tiesų krentame per erdvę, tik šito nežinome, nes ir toliau atkakliai nešiojame raištį ant akių? O jeigu berniukas vienintelis iš mūsų regi akimis?

– Čia lyg sakytum: *Bet jeigu pamišėliai iš tiesų sveiki, o sveikieji iš tiesų pamišę?* Jeigu leisi man taip pasakyti, Simonai, čia vaikiškas filosofavimas. Kai kurie dalykai tiesiog yra teisingi. Obuolys yra obuolys, yra obuolys. Obuolys ir kitas obuolys sudaro du obuolius. Vienas Simonas ir vienas Eugenijus sudaro du automobilio keleivius. Vaikui nėra sunku priimti panašius teiginius – paprastam vaikui. Jie neatrodo jam sunkūs, nes yra teisingi, nes nuo pat gimimo mes esame, jeigu galima taip sakyti, prie jų tiesos pripratę. O dėl tuščių erdvių tarp skaičių baimės – ar kada nors Dovydui paaiškinai, jog skaičių skaičius yra begalinis?

– Ne sykį. Sakiau jam, kad paskutinio skaičiaus nėra. Skaičiai tęsiasi be galo. Bet kuo tai susiję?

– Būna geros begalybės ir blogos begalybės, Simonai. Esame anksčiau kalbėjęsi apie blogas begalybes – pameni?

Bloga begalybė – tai lyg jaustis sapne, kuris sapnuojamas kitame sapne, kuris sapnuojamas dar kitame sapne, ir taip toliau, ir taip be galo. Arba jaustis, kad gyveni gyvenimą, kuris yra tik įžanga, ir taip toliau. Bet skaičiai nėra tokie. Skaičiai sudaro gerą begalybę. Kodėl? Todėl, kad būdami begalinio skaičiaus jie užpildo visas visatos erdves, tvirtai suspausti vienas prie kito tarsi plytos. Todėl mes esame saugūs. Nėra kur kristi. Išaiškink berniukui. Tai jį nuramins.

– Išaiškinsiu. Bet kažkodėl nemanau, kad jį tai paguos.

– Nesuprask manęs klaidingai, mano drauge. Nesu mokyklos sistemos šalininkas. Sutinku, ji atrodo labai sustabarėjusi, labai senamadiška. Mano nuomone, daugiau privalumų turi praktiškesnis, labiau profesinės pakraipos mokyklinis lavinimas. Pavyzdžiui, Dovydas galėtų išsimokyti santechniku ar dailide. Aukštosios matematikos tam nereikia.

– Arba uosto krovėju.

– Arba uosto krovėju. Krovėjo darbas yra labai garbingas užsiėmimas, kaip mudu abudu žinome. Ne, aš su tavimi sutinku – su tavo jaunikaičiu elgiamasi neteisingai. Vis dėlto jo mokytojai iš dalies teisūs, ar ne? Reikalas susijęs ne tik su aritmetikos taisyklių paisymu, bet su mokymusi paisyti taisyklių apskritai. Senjora Inesa yra labai šauni moteris, tačiau ji pernelyg vaiką popina, visi tą mato. Jeigu vaikui nuolatos nuolaidžiaujama ir sakoma, kad jis ypatingas, jeigu jam leidžiama pačiam sau kurtis taisykles, tai koks gi iš jo vyras išaugs? Galbūt šiame mažojo Dovydo gyvenimo tarpsnyje šiek tiek drausmės nepakenktų.

Nors Eugenijui jis jaučia kuo geriausią valią, nors jo noras susidraugauti su vyresniu darbo draugu jį sujaudino, kaip ir daugelis jo gerumo apraiškų, nors visiškai jo

nekaltina dėl nelaimingo atsitikimo dokuose – jeigu valdyti krano būtų išstūmę jį, nebūtų susidorojęs geriau – širdyje jis niekada šio vyro nemėgo. Laiko jį manieringu, ribotu ir pasipūtusiu. Pasišiaušia, išgirdęs jo kritiką Inesos atžvilgiu. Vis dėlto susilaiko ir susierzinimo neparodo.

– Yra du požiūriai į vaikų auklėjimą, Eugenijau. Pasak vieno, turime juos minkyti lyg molį, lipdyti iš jų dorus piliečius. Pasak kito, vaikais būname tik vieną kartą, laiminga vaikystė esanti tolesnio laimingo gyvenimo pagrindas. Inesa laikosi pastarojo požiūrio; ir dėl to, kad ji yra motina, dėl to, kad vaiko ir motinos tarpusavio ryšys yra šventas, aš paisau jos nuomonės. Todėl netikiu, ne, kad daugiau mokyklinės drausmės išeitų Dovydui į gera.

Jie važiuoja tylėdami.

Rytų Kvartale jis vairuotojo paprašo palaukti, kol Eugenijus padės jam išlipti iš automobilio. Kartu jiedu lėtai kopia laiptais. Išėję į antrojo aukšto koridorių, išvysta bauginantį vaizdą. Prie Inesos buto stovi du žmonės, vyras ir moteris, su vienodomis tamsiai mėlynomis uniformomis. Durys atviros; iš vidaus girdėti Inesos balsas, spigus, piktas.

– Ne! – sako ji. – Ne, ne, ne! Jūs neturite teisės!

Nepažįstamiesiems įeiti trukdo – kai jie prieina arčiau, jis pamato – šuo, Bolivaras, pritūpęs ant slenksčio, priplojęs ausis, iššiepęs dantis, tyliai urzgia, stebi kiekvieną jų judesį, pasirengęs šokti.

– Simonai! – sušunka jam Inesa, – pasakyk tiems žmonėms, kad eitų šalin! Jie nori Dovydą vėl išsivežti į tuos baisius pataisos namus. Pasakyk, kad jie neturi teisės!

Jis giliai įkvepia.

– Jūs neturite teisių į berniuką, – sako, kreipdamasis į uniformuotąją moterį, mažutę, smulkutę it paukštis, priešingai

negu stamboko sudėjimo jos partneris. – Tai aš jį atvežiau į Noviliją. Aš esu jo globėjas. Visais įmanomais atžvilgiais esu jo tėvas. Senjora Inesa, – jis parodo į Inesą, – visais atžvilgiais yra jo motina. Mūsų sūnaus jūs nepažįstate taip gerai, kaip mes. Nėra jam nieko blogo, ką reikėtų taisyti. Berniukas jautrus, mokyklinė programa jam kelia šiokių tokių sunkumų – bet tai ir viskas. Jis įžiūri spąstus, filosofinius spąstus, ten, kur paprastas vaikas neįžiūrėtų. Negalite jo bausti dėl filosofinių prieštaravimų. Negalite jo atskirti nuo namų ir šeimos. Mes to neleisime.

Jo kalbą palydi ilga tyla. Iš už savo sarginio šuns Inesa karingai dėbso į moterį.

– Mes to neleisime, – galiausiai pakartoja.

– O jūs, senjore? – klausia moteris, kreipdamasi į Eugenijų.

– Senjoras Eugenijus yra draugas, – įsiterpia jis, Simonas. – Jis maloniai palydėjo mane iš ligoninės. Šis nesusipratimas su juo nė kiek nesusijęs.

– Dovydas yra išskirtinis vaikas, – sako Eugenijus. – Tėvas jį labai myli. Savo akimis mačiau.

– Spygliuota tvora! – sako Inesa. – Kokių nusikaltėlių turite savo mokykloje, jeigu jums reikia spygliuotos tvoros, kad juos ten išlaikytumėte?

– Spygliuota tvora yra mitas, – sako moteris. – Visiškas prasimanymas. Neturiu supratimo, kaip jis atsirado. Punto Arenase spygliuotos tvoros nėra. Priešingai, mes laikomės...

– Jis išlindo pro spygliuotą tvorą! – nutraukia Inesa, vėl keldama balsą. – Ji sudraskė jo drabužius į skutus! O jums pakanka įžūlumo tvirtinti, kad spygliuotos tvoros nėra!

– Priešingai, mes laikomės atvirų durų politikos, – narsiai tęsia moteris. – Mūsų vaikai gali laisvai ateiti ir išeiti. Durys net nerakinamos. Dovydai, pasakyk mums tiesiai, ar Punto Arenase yra spygliuota tvora?

Dabar, atidžiau pažiūrėjęs, jis pamato, kad per visą kivirčą čia buvo ir berniukas, pusiau pasislėpęs už motinos, rimtai besiklausantis, su nykščiu burnoje.

– Ar tikrai ten yra spygliuota tvora? – pakartoja moteris.

– Spygliuota tvora yra, – lėtai sako berniukas. – Aš išlindau per spygliuotą tvorą.

Moteris purto galvą, nepatikliai šypteli.

– Dovydai, – švelniai sako ji, – tu žinai ir aš žinau, kad tai prasimanymas. Punto Arenase nėra spygliuotos tvoros. Siūlau visiems visus nuvažiuoti ir patiems pamatyti. Galime sėsti į automobilį ir tuojau pat važiuoti. Jokios spygliuotos tvoros, jokios.

– Man pamatyti nereikia, – sako Inesa. – Aš tikiu savo vaiku. Jeigu jis sako, kad spygliuota tvora yra, vadinasi, tai tiesa.

– Bet ar tai tiesa? – klausia moteris, kreipdamasi į berniuką. – Ar ta spygliuota viela tikra, tokia, kurią galime pamatyti savo akimis, ar tokia spygliuota tvora, kurią pamatyti ir paliesti gali tik kai kurie žmonės, gyvą vaizduotę turintys žmonės?

– Ji tikra. Tai tiesa, – sako berniukas.

Stoja tyla.

– Tai štai kokia problema, – pagaliau prataria moteris. – Spygliuota tvora. Jeigu galėčiau jums įrodyti, senjora, kad spygliuotos tvoros ten nėra, kad berniukas tiesiog kuria istorijas, ar leistumėte jam važiuoti?

– Niekad jūs to neįrodysite, – sako Inesa. – Jeigu vaikas sako, kad spygliuota tvora yra, tai aš juo tikiu, spygliuota tvora yra.

– O jūs? – klausia moteris.

– Ir aš juo tikiu, – atsako jis, Simonas.

– O jūs, senjore?

Eugenijus, atrodo, jaučiasi nepatogiai.

– Turėčiau pats pamatyti, – galų gale sako jis. – Negi tikitės, kad prisiimsiu tokią atsakomybę neišvydęs savo akimis.

– Ką gi, regis, atsidūrėme aklavietėje, – sako moteris. – Senjora, leiskite jums paaiškinti. Galite rinktis iš dviejų išeičių: arba paklūstate įstatymui ir išleisite vaiką pas mus, arba būsime priversti kviesti policiją. Ką renkatės?

– Tik per mano lavoną jį išsivešite, – sako Inesa. Atsigręžia į jį. – Simonai! Ką nors daryk!

Jis bejėgiškai žiūri į ją.

– Ką man daryti?

– Išsiskyrimas nebus ilgalaikis, – sako moteris. – Dovydas gali grįžti namo kas antrą savaitgalį.

Inesa niūriai tyli.

Jis pabando paskutinį kartą.

– Senjora, prašau pagalvoti. Tai, ką ketinate padaryti, sudaužys motinos širdį. Ir kam? Štai vaikas, turintis savų idėjų apie viską aplink, apie visus dalykus, aritmetiką, – ne istoriją, ne kalbą, bet paprastutę aritmetiką, – idėjų, iš kurių, labai tikėtina, jis netrukus išaugs. Kas per nusikaltimas, kai vaikas sako, kad du ir du lygu trim? Kaip tai sugriaus visuomenės tvarką? Vis dėlto už šitai norite jį atplėšti nuo tėvų ir uždaryti už spygliuotos tvoros! Šešiametį vaiką!

– Spygliuotos tvoros ten nėra, – kantriai pakartoja moteris. – O vaikas į Punto Arenasą buvo perkeltas ne dėl to, kad nemoka spręsti uždavinių, bet todėl, kad jam reikia specialios priežiūros. Pablai, – kreipiasi ji į savo tylųjį partnerį, – luktelk čia. Noriu su šiuo ponu pasikalbėti asmeniškai. – O jam: – Senjore, paėjėkim į šalį?

Eugenijus ima jį už rankos, bet jis jaunąjį vyrą atstumia.

– Dėkui, man viskas gerai, kol nereikia skubėti. – Moteriai paaiškina: – Ką tik išėjau iš ligoninės. Susižeidžiau darbo vietoje. Vis dar truputį skauda.

Jiedu laiptinėje vieni.

– Senjore, – tyliai sako moteris, – prašau suprasti, nesu aš kokia nepilnamečių reikalų inspektorė. Turiu psichologės išsilavinimą. Dirbu su vaikais Punto Arenase. Per tą trumpą laiką, kai Dovydas buvo pas mus, kol pabėgo, apsiėmiau jį atidžiai stebėti. Nes jis – sutinku su jumis – dar labai mažas, kad būtų toli nuo namų, ir aš rūpinausi, kad jis nesijaustų apleistas.

– Ką pamačiau – tai mielą vaiką, labai nuoširdų, labai tiesų, nebijantį kalbėti apie savo jausmus. Pamačiau ir kai ką kita. Pamačiau, kaip greitai jis užkariavo berniukų širdis, ypač vyresnių berniukų. Net didžiausių storžievių. Neperdėsiu, jei pasakysiu, kad jį tiesiog dievino. Norėjo jį padaryti savo talismanu.

– Savo talismanu? Žinau tik vieną talismanų rūšį – kai gyvūnėlis papuošiamas girlianda ir vedžiojamas už virvutės. Kuo čia didžiuotis, kad esi talismanas?

– Jis buvo jų numylėtinis, visų numylėtinis. Jie nesuprato, kodėl jis pabėgo. Širdys jiems sudaužytos. Kasdien apie jį klausinėja. Kodėl apie tai jums pasakoju, senjore? Kad suprastumėte, jog nuo pat pradžių Dovydas mūsiškėje Punto Arenaso bendruomenėje rado sau vietą. Punto Arenasas nėra įprasta mokykla, kurioje vaikas kasdien praleidžia po kelias valandas, kol gauna informaciją, o paskui eina namo. Punto Arenase mokytojus, mokinius ir konsultantus sieja glaudūs ryšiai. Galbūt paklausite, kodėl Dovydas pabėgo? Galiu patikinti – ne dėl to, kad būtų buvęs nelaimingas. Tai atsitiko dėl to, kad jis yra geros širdies ir negalėjo pakelti minties, jog senjora Inesa jo ilgisi.

– Senjora Inesa yra jo motina, – sako jis.

Moteris patraukia pečiais.

– Jeigu būtų kelias dienas palaukęs, būtų galėjęs važiuoti namo jos aplankyti. Ar negalite įtikinti žmonos, kad jį paleistų?

– Ir kaipgi, jūsų nuomone, turėčiau ją įtikinti, senjora? Jūs ją matėte. Kokią magišką formulę, jūsų nuomone, galiu pasitelkti, kad ji priverstų persigalvoti šitokią moterį? Ne, problema ne ta, kaip paimti Dovydą iš jo motinos. Tą galią jūs turite. Problema ta, kad negalite jo išlaikyti. Kai tik jis nuspręs grįžti namo pas tėvus, tai ir išeis. Neturite priemonių jam sustabdyti.

– Jis bėgs tol, kol manys, kad motina jį šaukia. Štai kodėl jūsų prašau su ja pasikalbėti. Įtikinkite ją, kad jam geriausia būtų vykti su mumis. Nes tai būtų į gera.

– Niekada neįtikinsite Inesos, kad atimti iš jos vaiką jam būtų į gera.

– Tada bent jau įtikinkite, kad jį išleistų be ašarų ir grasinimų, kad jo neliūdintų. Nes vienaip ar kitaip jis vis tiek turės važiuoti. Įstatymas yra įstatymas.

– Gal ir taip, bet yra ir svarbesnių motyvų negu paklusnumas įstatymui, aukštesnių imperatyvų.

– Ar tikrai? Aš nežinau. Man, dėkoju, pakanka įstatymo.

29 SKYRIUS

Abu pareigūnai išėjo. Eugenijus išėjo. Išvažiavo ir vairuotojas, neįvykdęs savo pavedimo. Jis liko su Inesa ir berniuku, laikinai saugus už užrakintų savo senojo buto durų. Bolivaras, atlikęs pareigą, grįžo į savo sargybos postą prie radiatoriaus, iš čia rimtai stebi ir pastatęs ausis laukia naujo įsibrovėlio.

– Gal susėskime, visi trys, ir ramiai aptarkime padėtį? – pasiūlo jis.

Inesa purto galvą.

– Nebėra laiko toliau aptarinėti. Paskambinsiu Diegui ir pasakysiu, kad mus paimtų.

– Kad jus paimtų ir nuvežtų į Rezidenciją?

– Ne. Važiuosime tol, kol šitie žmonės nebegalės mūsų pasiekti.

Jokio ilgalaikio plano, jokios gudrios pabėgimo strategijos, – tiek yra visiškai aišku. Jo širdis linksta prie jos, šios beaistrės, sausos moters, kurios gyvenimą, susidedantį iš teniso partijų ir kokteilių vakaro prieblandoje, jis apvertė aukštyn kojom, atidavęs jai vaiką. Jos ateitį dabar riboja betikslis važiavimas šalikelėmis, kol jos broliams atsibos arba kol baigsis jų pinigai, ir jai neliks kitos išeities, kaip tik grįžti ir atiduoti savo brangiąją naštą.

– Kaip manai, Dovydai, – sako jis, – o jeigu tu sugrįžtum į Punto Arenasą, tik trumpam – sugrįžtum ir parodytum

jiems, koks esi protingas, – taptum geriausiu klasės mokiniu? Parodytum, kad uždavinius moki spręsti geriau už bet ką kitą, kad gali paklusti taisyklėms ir būti geras berniukas. Kai tik jie pamatys, išleis tave namo, aš pažadu. Tada galėsi vėl normaliai gyventi, kaip normalus berniukas. Kas žino, gal jie kada nors Punto Arenase tau atidengs atminimo lentą: *Čia buvo garsusis Dovydas.*

– Kuo aš būsiu garsus?

– Teks palaukti ir pamatysime. Gal būsi garsus iliuzionistas. Galbūt garsus matematikas.

– Ne. Noriu važiuoti automobiliu su Inesa ir Diegu. Noriu būti čigonas.

Jis atsigręžia į Inesą.

– Meldžiu, Inesa, dar pagalvok. Nedaryk šito beatodairiško žingsnio. Turi būti geresnė išeitis.

Inesa išsitiesia.

– Ar vėl apsigalvojai? Nori, kad atiduočiau vaiką svetimiems žmonėms – kad atiduočiau savo gyvenimo šviesą? Kokia motina mane laikai? – O berniukui liepia: – Eik dėtis daiktų.

– Jau susidėjau. Gal prieš išvykstant Simonas gali mane pasupti?

– Abejoju, ar galiu ką nors supti, – sako jis, Simonas. – Žinai, nebeturiu tiek jėgų kaip anksčiau.

– Tik truputį. Prašau.

Jie nusileidžia į žaidimo aikštelę. Lyta lietaus, sūpuoklių sėdynė šlapia. Nuvalo ją rankove.

– Tik kelis kartus stumtelsiu, – sako.

Stumti pajėgia tik viena ranka, sūpuoklės vos juda. Bet berniukas atrodo laimingas.

– Dabar tavo eilė, Simonai, – pasiūlo. Jis su palengvėjimu sėdasi ant sūpynių ir leidžiasi berniuko supamas.

– Ar tu turėjai tėvą, Simonai, ar turėjai krikštatėvį? – klausia berniukas.

– Esu tikras, kad turėjau tėvą ir jis mane supdavo ant sūpuoklių, kaip dabar tu mane supi. Visi mes turime tėvus, toks gamtos dėsnis, kaip tau sakiau; deja, kartais jie dingsta arba pasimeta.

– Ar tėvas tave išsupdavo aukštai?

– Iki pat viršaus.

– Ar buvai nukritęs?

– Nepamenu, kad kada nors būčiau nukritęs.

– Kas atsitinka, kai krenti?

– Būna visaip. Jeigu pasiseka, tik guzas iššoka. Jeigu nepasiseka, jei labai nepasiseka, gali susilaužyti ranką arba koją.

– Ne, kas atsitinka, kai *krenti*?

– Nesuprantu. Ar tu turi galvoje – kol krenti ore?

– Taip. Ar panašu į skrydį?

– Ne, toli gražu. Skrydis ir krytis nėra tas pat. Skraido tik paukščiai – mes, žmonės, per sunkūs.

– Bet labai trumpam, kol būni aukštai, juk panašu į skrydį, ar ne?

– Gali būti, jeigu pamiršti, kad krenti. Kodėl klausi?

Berniukas paslaptingai jam nusišypso.

– Todėl.

Ant laiptų jie sutinka rūškaną Inesą.

– Diegas persigalvojo, – praneša ji. – Nebevažiuoja. Žinojau, kad taip nutiks. Jis sako, kad turime vykti traukiniu.

– Vykti traukiniu? Į kur? Iki geležinkelio linijos galo? Ką darysite, kai ten nusigausite, tu viena su vaiku? Ne. Skambink Diegui. Liepk atvaryti automobilį. Aš jį pakeisiu. Neįsivaizduoju, kur važiuosime, bet aš vyksiu su jumis.

– Jis nesutiks. Neduos automobilio.

– Automobilis ne jo. Jis priklauso jums visiems trim. Pasakyk, kad ganėtinai ilgai jį turėjo, dabar tavo eilė.

Po valandos atvyksta Diegas, paniuręs, nusiteikęs kautis. Bet Inesa jo bambėjimą nutraukia. Apsivilkusi paltu, apsiavusi aulinukais, elgiasi taip valdingai, kaip jis dar niekada nematė. Kol Diegas stovi šalia, rankas susikišęs į kišenes, ji užkelia sunkų lagaminą ant automobilio stogo ir pririša. Ateina berniukas, tempdamas savo radinių dėžę; ji ryžtingai papurto galvą.

– Tris daiktus, ne daugiau, – sako ji. – Mažus daiktus. Rinkis.

Berniukas išsirenka sulūžusio laikrodžio mechanizmą, akmenį su balta gysla, negyvą svirplį stiklainyje ir išdžiūvusį kiro krūtinkaulį. Be žodžių ji suima kaulą dviem pirštais ir nusviedžia šalin.

– Dabar viską, kas liko, išmesk į šiukšlių dėžę. – Berniukas netekęs žado žiūri. – Čigonai nesivežioja su savimi muziejų, – priduria ji.

Pagaliau automobilis pakrautas. Jis, Simonas, atsargiai sėdasi ant galinės sėdynės, paskui jį berniukas, paskui Bolivaras, įsitaiso jiems po kojom. Gerokai per dideliu greičiu Diegas lekia keliu, vedančiu į Rezidenciją, ten be žodžių išlipa, trenkia durelėmis ir nužirglioja.

– Kodėl Diegas toks piktas? – klausia berniukas.

– Jis pripratęs būti princu, – sako Inesa. – Pripratęs elgtis kaip tinkamas.

– Ar aš dabar princas?

– Taip, tu princas.

– O tu karalienė, o Simonas karalius? Ar mes šeima?

Jis susižvalgo su Inesa.

– Tarytum ir šeima, – sako jis. – Ispanų kalboje nėra tikslaus žodžio, nusakančio, kas mes esame, todėl vadinkimės šitaip: Dovydo šeima.

Berniukas atsilošia ant savo sėdynės, atrodo savimi patenkintas.

Lėtai – jausdamas skausmo dūrį kaskart, kai jungia pavarą – jis išvažiuoja iš Rezidencijos ir ima ieškoti pagrindinio kelio į šiaurę.

– Kur važiuojame? – klausia berniukas.

– Į šiaurę. Ar turi geresnę idėją?

– Ne, bet aš nenoriu gyventi palapinėje, kaip anoje vietoje.

– Belstare? Tiesą sakant, ne tokia jau prasta mintis. Galime vykti į Belstarą ir laivu parplaukti į savo senąjį gyvenimą. Ten baigsis visi mūsų rūpesčiai.

– Ne! Senojo gyvenimo nenoriu, noriu naujo gyvenimo!

– Tik pajuokavau, mano berniuk. Belstaro uosto kapitonas niekam neleistų laivu grįžti į senąjį gyvenimą. Šiuo klausimu jis labai griežtas. Grįžti negalima. Taigi – arba naujas gyvenimas, arba toks, kokį gyvename dabar. Jokių pasiūlymų, Inesa, kur ieškoti naujo gyvenimo? Ne? Tada važiuokime toliau ir pažiūrėkime, kas atsitiks.

Jie randa greitkelį, vedantį į šiaurę, ir leidžiasi juo, iš pradžių per pramoninius Noviljos priemiesčius, paskui per grublėtas kaimo vietoves. Kelias vingiuoja, pamažu kildamas į kalnus.

– Noriu kakoti, – praneša berniukas.

– Ar negali palaukti? – klausia Inesa.

– Ne.

Paaiškėja, kad nėra tualetinio popieriaus. Ką dar pamiršo pasiimti Inesa, skubėdama išvykti?

– Ar turime automobilyje *Don Kichotą*? – klausia jis berniuko.

Berniukas linkteli.

– Ar leisi išplėšti lapą iš *Don Kichoto*?

Berniukas purto galvą.

– Tada tiesiog tavo sėdynė bus nešvari. Kaip čigono.

– Tegu nosinaite pasinaudoja, – šaltai sako Inesa.

Jie sustoja; vėl važiuoja tolyn. Jam ima patikti Diego automobilis. Iš pažiūros gal ir ne kažin kas, gremėzdiškas valdyti, bet variklis dirba gana patikimai, gana smagiai.

Iš aukštumų jie nusileidžia į kalvotus krūmynus su pavieniais šen bei ten išsimėčiusiais būstais – kraštovaizdis nė kiek neprimena smėlėtų tyrlaukių į pietus nuo miesto. Ilgus ruožus važiuoja nesutikdami nė vieno automobilio.

Pasiekia miestelį pavadinimu Laguna Verde[47] (kodėl? – jokios lagūnos čia nėra), čia prisipildo degalų baką. Praeina valanda, ištisi penkiasdešimt kilometrų, kol jie pasiekia kitą miestelį.

– Jau vėloka, – sako jis. – Reikia pasiieškoti vietos nakvynei.

Lėtai rieda pagrindine gatve. Nematyti jokio viešbučio. Sustoja degalinėje.

– Kur galėtume rasti artimiausią nakvynės vietą? – klausia jis darbuotojo.

Vyriškis krapštosi galvą.

– Jei norite viešbučio, jums reikia važiuoti į Noviliją.

– Mes ką tik atvykome iš Noviljos.

– Tada nežinau, – sako darbuotojas. – Žmonės dažniausiai nakvoja palapinėse.

Jie grįžta į greitkelį, į tirštėjančias sutemas.

47 Žalioji Lagūna (isp.).

– Ar šiąnakt būsime čigonai? – klausia berniukas.

– Čigonai turi furgonus, – atsako jis. – Mes furgono neturime, tik šitą ankštą mašinytę.

– Čigonai miega patvoriuose, – sako berniukas.

– Labai gerai. Pranešk, kai tik pamatysi tvorą.

Žemėlapio jie neturi. Jis neįsivaizduoja, kas jų laukia kelyje. Tylėdami važiuoja tolyn.

Jis žvilgteli pro petį. Berniukas užmigo, apsikabinęs Bolivarą už kaklo. Jis žiūri šuniui į akis. *Sergėk jį*, – sako, nors neprataria nė žodžio. Šaltos gintarinės akys nemirksėdamos irgi spokso į jį.

Jis žino, kad šuo jo nemėgsta. Bet galbūt šuo nieko nemėgsta; galbūt simpatijai jo širdyje apskritai nėra vietos. Šiaip ar taip, negi tai svarbu, simpatija, meilė, palyginti su ištikimybe?

– Užmigo, – tyliai sako jis Inesai. Ir priduria: – Apgailestauju, kad su tavimi teko vykti man. Juk labiau būtum norėjusi keliauti su broliu, ar ne?

Inesa gūžteli pečiais.

– Visada žinojau, kad jis mane apvils. Jis turbūt pats didžiausias savanaudis pasaulyje.

Pirmą kartą jam girdint ji kritiškai atsiliepė apie vieną iš savo brolių, pirmą kartą palaiko jo pusę.

– Gyvendamas Rezidencijoje daraisi labai didelis savanaudis, – tęsia ji.

Jis laukia daugiau – apie Rezidenciją, apie jos brolius – bet ji daugiau nieko nesako.

– Niekaip neišdrįsdavau paklausti, – prabyla jis, – kodėl priėmei berniuką? Tądien, kai susipažinome, atrodė, kad visiškai tau nepatikome.

– Įvyko taip staiga, taip netikėtai. Atsiradote iš nežinia kur.

– Visos didžiosios dovanos atsiranda iš nežinia kur. Turėtum tai žinoti.

Ar tai tiesa? Ar didžiosios dovanos tikrai atsiranda iš nežinia kur? Kurių galų jis taip šneka?

– Negi iš tikrųjų manai, – sako Inesa (ir jis negali negirdėti jos žodžiuose slypinčio jausmo), negi tikrai manai, kad aš netroškau turėti savo vaiko? Kaip manai, ką reiškė visą laiką būti uždarytai Rezidencijoje?

Dabar jis gali tą jausmą įvardyti: kartėlis.

– Neįsivaizduoju, ką tai reiškė. Niekada nesupratau Rezidencijos nei kaip jūs ten atsidūrėte.

Klausimo ji negirdi arba nemano, kad verta atsakyti.

– Inesa, – sako jis, – leisk paskutinį kartą paklausti: ar esi tikra, kad nori pasielgti būtent šitaip – pabėgti nuo tau pažįstamo gyvenimo – ir visa tai dėl to, kad vaikas nesutaria su savo mokytoju?

Ji tyli.

– Toks gyvenimas ne tau, bėglių gyvenimas, – nesiliauja jis. – Ir man jis netinka. O dėl berniuko, tai jis bėgliu gali būti tik kurį laiką. Anksčiau ar vėliau suaugs, jam teks susitaikyti su visuomene.

Ji suspaudžia lūpas. Įnirtingai stebeilijasi į tamsą.

– Pagalvok apie tai, – užbaigia jis. – Gerai pagalvok. Bet kad ir ką nuspręstum, būk tikra, – jis stabteli, bandydamas sulaikyti besiveržiančius žodžius, – aš seksiu tave lig pat žemės pakraščių[48].

– Nenoriu, kad jis baigtų kaip mano broliai, – sako Inesa, ji kalba taip tyliai, jog jis turi stengtis iš visų jėgų, kad ją išgirstų. – Nenoriu, kad jis taptų klerku arba mokytoju, tokiu kaip senjoras Leonas. Noriu, kad jis gyvenime ką nors prasminga pasiektų.

48 Plg. Apd 1, 8.

– Neabejoju, kad jam pavyks. Jis išskirtinis vaikas, jo ateitis išskirtinė. Mudu abu tai žinome.

Priekiniai žibintai apšviečia pieštą iškabą šalikelėje. *Cabañas*[49] *5 km*. Netrukus pasirodo ir kitas ženklas: *Cabañas 1 km*.

Nurodytieji vasarnamiai įsikūrę atokiau kelio, aklinoje tamsoje. Jie susiranda kontorą; jis išlipa ir pabeldžia į duris. Atidaro chalatą vilkinti moteris su žibintu rankoje. Tris pastarąsias dienas išjungta elektra, paaiškina jiems. Nėra elektros, taigi ir vasarnamiai nenuomojami.

Prabyla Inesa.

– Automobilyje turime vaiką. Labai pavargome. Negalime visą naktį vairuoti. Gal pasinaudotume žvakėmis, jeigu jų turite?

Jis grįžta prie automobilio, papurto vaiką.

– Metas keltis, branguti.

Akimirksniu šuo atsikelia ir išslysta iš mašinos, stambiais pečiais nublokšdamas jį šalin it šiaudą.

Berniukas apsimiegojęs trinasi akis.

– Ar atvažiavome?

– Ne, dar ne. Sustosime nakvynės.

Pašviesdama žibintu, moteris juos palydi prie artimiausio vasarnamio. Baldai skurdoki, bet yra dvi lovos.

– Imam, – sako Inesa. – Ar kur nors galėtume gauti maisto?

– Vasarnamiai pritaikyti patiems gamintis maistą, – atsako moteris. – Štai ten yra dujinė viryklė. – Ji žibintu mosteli viryklės pusėn. – Ar jokių produktų neatsivežėte?

– Turime duonos kepalą ir šiek tiek vaisių sulčių vaikui, – sako Inesa. – Neturėjome laiko apsipirkti. Gal

49 Nuomojami vasarnamiai (isp.).

galėtume maisto nusipirkti iš jūsų? Gal kokį žlėgtainį ar dešrelių. Ne žuvies. Vaikas žuvies nevalgo. Ir truputį vaisių. Ir bet kokių atliekų šuniui.

– Vaisių! – sako moteris. – Jau seniai vaisių neteko matyti. Bet eime, pažiūrėkime, gal šį tą rasime.

Abi moterys nueina, palikusios juos tamsoje.

– Aš žuvį valgau, – sako berniukas, – tik jeigu ji turi akis, tai ne.

Inesa grįžta, nešina konservuotų pupelių skardine, kita skardine, kurios etiketė skelbia, jog tai dešrelių ir slėgtainio užkandis, ir citrina, taip pat žvake ir degtukais.

– O Bolivarui? – klausia berniukas.

– Bolivarui teks ėsti duoną.

– Tegu ėda mano dešreles, – sako berniukas. – Aš nekenčiu dešrelių.

Žvakės šviesoje jie valgo kuklią vakarienę, susėdę ant lovos vienas šalia kito.

– Išsivalyk dantis, tada į lovą, – sako Inesa.

– Aš nepavargęs, – sako berniukas. – Pažaiskim žaidimą? Pažaiskim „Tiesą arba pasekmes“?

Dabar jo eilė užsispirti.

– Ačiū, Dovydai, bet vienai dienai man pasekmių jau per daug. Turiu pailsėti.

– Tada gal galiu išpakuoti senjoro Dagos dovaną?

– Kokią dovaną?

– Senjoras Daga man davė dovaną. Sakė, kad galiu ją išpakuoti sunkią valandą. Dabar kaip tik sunki valanda.

– Senjoras Daga jam į kelionę įdavė dovaną, – paaiškina Inesa, vengdama jo žvilgsnio.

– Dabar sunki valanda, tai ar galiu išpakuoti?

– Tikrai sunkios valandos dar nėra, tikrai sunki valanda dar ateis, – sako jis, – bet gerai, išpakuok.

Berniukas nubėga prie automobilio ir grįžta nešinas kartono dėže, ją praplėšia ir atidaro. Viduje yra juodo satino mantija. Ištraukia ją ir išvynioja. Ne mantija, o apsiaustas su gobtuvu.

– Čia yra raštelis, – sako Inesa. – Skaityk.

Berniukas popierėlį prikiša artyn žvakės ir skaito: *Štai stebuklingas neregimasis apsiaustas. Kas jį dėvi, tas vaikščios po pasaulį nematomas.*

– Sakiau! – sušunka ir iš susijaudinimo ima šokti. – Sakiau, kad senjoras Daga išmano magiją! – Jis apsigaubia apsiaustu. Šis gerokai per didelis. – Ar mane matai, Simonai? Ar aš nematomas?

– Ne visai. Dar ne. Neperskaitei viso raštelio. Paklausyk. *Nurodymai apsiausto dėvėtojui. Kad taptų nematomas, dėvėtojas turi apsivilkti apsiaustą priešais veidrodį, paskui uždegti stebuklingus miltelius ir ištarti slaptą burtažodį. Tada žemiškasis kūnas išnyks veidrodyje, palikęs už savęs vien pėdsakų nepaliekančią sielą.*

Jis atsigręžia į Inesą.

– Kaip manai, Inesa? Ar leisime savo mažajam draugui apsivilkti apsiaustą priešais veidrodį ir ištarti slaptą burtažodį? O jeigu jis išnyks veidrodyje ir niekada nebegrįš?

– Galėsi apsiaustą vilkėti rytoj, – sako Inesa. – Dabar per vėlu.

– Ne! – pareiškia berniukas. – Aš dabar jį vilkėsiu! Kur stebuklingieji milteliai? – Jis pasirausia dėžėje, ištraukia stiklinį indą. – Ar čia stebuklingi milteliai, Simonai?

Jis atidaro stiklainį ir pauosto miltelius. Jie bekvapiai.

Ant vasarnamio sienos kabo didžiulis veidrodis, nutaškuotas musių išmatomis. Jis berniuką pastato priešais veidrodį, iki kaklo užsegioja apsiaustą. Šis sunkiomis klostėmis krinta jam iki kulnų.

– Štai: vienoje rankoje laikyk žvakę. Kita laikyk stebuklingus miltelius. Ar pasiruošei stebuklingus miltelius?

Berniukas linkteli.

– Labai gerai. Užberk miltelių ant žvakės liepsnos ir ištark burtažodį.

– Abrakadabra, – sako berniukas ir užberia miltelių. Jie maža srovele byra ant grindų. – Ar aš jau nematomas?

– Dar ne. Pabandyk daugiau miltelių.

Berniukas kyšteli žvakės liepsną į stiklainį. Pliūpteli didžiulis šviesos žybsnis, tada stoja visiška tamsa. Inesa surinka; jis pats apakintas atšoka. Šuo pratrūksta loti kaip apsėstas.

– Ar matote mane? – pasigirsta berniuko balselis, plonytis, netvirtas. – Ar aš nematomas?

Niekas nieko nesako.

– Aš nematau, – sako berniukas. – Gelbėk mane, Simonai.

Jis apgraibom nusigauna iki berniuko, pakelia nuo grindų, nuspiria šalin apsiaustą.

– Aš nematau, – sako berniukas. – Man skauda ranką. Ar aš miręs?

– Ne, žinoma, ne. Tu nei nematomas, nei miręs. – Jis grabinėja po grindis, randa žvakę, ją uždega. – Parodyk man ranką. Nematau, kad tavo rankai būtų kas atsitikę.

– Skauda. – Berniukas čiulpia pirštus.

– Turbūt nusideginai. Eisiu pažiūrėsiu, ar ponia dar nemiega. Gal duos mums sviesto deginimui apmalšinti. – Jis perduoda berniuką Inesai į rankas. Ši jį apglėbia, bučiuoja, guldo ant lovos, tyliai niūniuoja, palinkusi virš jo.

– Tamsu, – sako berniukas. – Nieko nematau. – Ar aš veidrodyje?

– Ne, branguti, – sako Inesa, – tu ne veidrodyje, tu su savo mama, ir viskas bus gerai. – Ji atsisuka į jį, Simoną. – Atvesk gydytoją! – šnipšteli.

– Tikriausiai čia buvo magnio milteliai, – sako jis. – Niekaip nesuprantu, kaip mūsų bičiulis Daga galėjo vaikui dovanoti tokią pavojingą dovaną. Bet taip pat, – jį apima papykis, – dar daug ko nesuprantu, kas čia per draugystė su tuo vyru. Ir prašyčiau užčiaupti šunį – mane jau vemt verčia nuo jo nesveiko lojimo.

– Liaukis skųstis! Daryk ką nors! Senjoras Daga ne tavo reikalas. Eik!

Jis išeina iš vasarnamio, mėnesėtu keliu traukia link senjoros kontoros. *Kaip sena sutuoktinių pora*, – galvoja sau. – *Nėsyk kartu nemiegojome, net nesibučiavome, o vis tiek kivirčijamės lyg būtume kažin kiek metų vedę!*

30 SKYRIUS

Berniukas miega kietai, bet jam atsibudus paaiškėja, kad jo rega vis dar sutrikusi. Jis pasakoja apie geltonos šviesos spindulius, slenkančius jo regėjimo lauku, apie žvaigždžių kaskadas. Anaiptol nenusiminęs, regis, šių reginių tiesiog pakerėtas.

Jis pabeldžia į senjoros Robles duris.

– Praeitą naktį mums atsitiko nelaimė, – pasakoja jai. – Sūnui reikia gydytojo. Kur artimiausia ligoninė?

– Noviljoje. Galime paskambinti greitajai pagalbai, bet ji turės važiuoti iš Noviljos. Greičiau bus, jeigu patys jį nuvešite.

– Novilja tolokai. Ar netoliese nėra gydytojo?

– Yra kabinetas Nueva Esperansoje[50], apie šešiasdešimt kilometrų nuo čia. Paieškosiu jums adreso. Vargšas vaikas. Kas nutiko?

– Jis žaidė su degia medžiaga. Ji užsidegė, ir ryški liepsna jį apakino. Manėme, kad per naktį regėjimas pasitaisys, bet nepasitaisė.

Senjora Robles užjaučiamai pliaukši liežuviu.

– Leiskite man pažiūrėti, – sako ji.

Inesą jie randa karštligiškai besiruošiančią išvykti. Berniukas sėdi ant lovos, apsivilkęs juodąjį apsiaustą, užsimerkęs, veide – susižavėjimo šypsena.

50 Nueva Esperanza (isp.) – Naujoji Viltis.

– Senjora Robles sako, kad už valandos kelio yra gydytojas, – praneša jis.

Senjora Robles sunkiai priklaupia priešais berniuką.

– Mielasis, tavo tėvelis sako, kad negali matyti. Ar tikrai? Ar manęs nematai?

Berniukas atmerkia akis.

– Jus matau, – sako. – Jums iš plaukų kyla žvaigždės. Jeigu užmerkiu akis, – jis užsimerkia, – galiu skraidyti. Visą pasaulį matau.

– Nuostabu, kai gali matyti visą pasaulį, – sako senjora Robles. – O gal mano seserį matai? Ji gyvena Margelese, netoli Noviljos. Vardu Rita. Panaši į mane, tik jaunesnė ir gražesnė.

Berniukas susikaupęs raukosi.

– Nematau jos, – galiausiai sako. – Labai jau skauda ranką.

– Praeitą naktį jis nusidegino pirštus, – paaiškina jis, Simonas. – Norėjau jūsų paprašyti sviesto nudegusiai vietai patepti, bet buvo vėlu ir nenorėjau jūsų žadinti.

– Atnešiu sviesto. Ar mėginote jam akis praplauti su druska?

– Čia toks aklumas, kokį sukelia žiūrėjimas į saulę. Druska nepadėtų. Inesa, ar mes pasiruošę važiuoti? Senjora, kiek mes jums skolingi?

– Penkis realus už nakvynę ir du už vakarykščius produktus. Gal prieš išvykdami išgertumėte kavos?

– Ačiū, bet neturime laiko.

Jis paima berniuką už rankos, bet šis ją ištraukia.

– Nenoriu važiuoti, – pareiškia. – Noriu likti čia.

– Negalime likti. Tau reikia pas gydytoją, o senjora Robles turi sutvarkyti vasarnamį kitiems svečiams.

Berniukas tvirtai sukryžiuoja rankas ir nė krust.

– Štai ką jums pasakysiu, – sako senjora Robles. – Važiuokite pas gydytoją, o grįždami vėl galite užsukti čia, tu ir tavo tėvai, ir apsistoti.

– Jie ne mano tėvai ir mes negrįšime. Mes keliaujame į naują gyvenimą. Gal važiuosite į naują gyvenimą su mumis?

– Aš? Nemanau, mielasis. Labai gražu, kad mane pakvietei, bet aš čia turiu per daug darbų, be to, automobiliuose mane pykina. Kur ketini rasti naują gyvenimą?

– Estel... Estrelitoje del Norte[51].

Senjora Robles abejodama purto galvą.

– Nemanau, kad Estrelitoje rasi tikrai naują gyvenimą. Turiu draugų, kurie ten persikėlė, ir jie sako, kad tai pati nuobodžiausia vieta pasaulyje.

Įsiterpia Inesa.

– Eime, – paliepia berniukui. – Jeigu neisi, man teks tave nunešti. Skaičiuoju iki trijų. Vienas. Du. Trys.

Be žodžių berniukas stojasi ir, pakėlęs apsiausto kraštą, kiūtina takeliu link automobilio. Raukydamasis įsitaiso ant galinės sėdynės. Šuo lengvai įšoka iš paskos.

– Štai sviestas, – sako senjora Robles. – Pasitepk juo skaudančius pirštus ir apsivyniok nosinaite. Bemat nustos deginti. O dar – štai saulės akiniai, kurių mano vyras nebenaudoja. Nešiok juos, kol akims pagerės.

Ji uždeda berniukui akinius. Gerokai per dideli, bet jis nenusiima.

Jie pamojuoja atsisveikindami ir pasuka keliu į šiaurę.

– Neturėtum žmonėms sakyti, kad mes ne tavo tėvai, – pastebi jis. – Visų pirma, tai netiesa. Antra, jie gali pamanyti, kad mes tave pagrobėme.

51 Estrellita del Norte (isp.) – Šiaurės Žvaigždutė.

– Man nesvarbu. Man Inesa nepatinka. Ir tu man nepatinki. Man patinka tik broliai. Noriu turėti brolių.

– Šiandien tu prastai nusiteikęs, – sako Inesa.

Berniukas nekreipia dėmesio. Pro tamsius senjoros akinius žiūri tiesiai į saulę, dabar visiškai pakilusią viršum tolumoje besidriekiančios mėlynų kalnų linijos.

Pasimato kelio ženklas: „Estrelita del Norte – 475 km, Nueva Esperansa – 50 km“. Už ženklo stovi keliautojas autostopu, jaunas vyras, dėvintis rusvai žalią pončą, su kuprine prie kojų, iš pažiūros labai vienišas dykame kraštovaizdyje. Jis pristabdo.

– Ką darai? – sako Inesa. – Neturime laiko vežioti svetimų žmonių.

– Vežioti ko? – perklausia berniukas.

Galinio vaizdo veidrodėlyje jis mato keliautoją, skubantį automobilio link. Su kaltės jausmu jis padidina greitį ir tolsta nuo jo.

– Vežioti ko? – klausia berniukas. – Apie ką jūs šnekate?

– Tiesiog apie žmogų, kuris prašosi pavėžinamas, – sako Inesa. – Automobilyje nėra vietos. Ir laiko neturime. Reikia vežti tave pas gydytoją.

– Ne! Jeigu nesustosite, aš iššoksiu! – Ir jis atidaro dureles.

Jis, Simonas, staigiai sustabdo ir išjungia variklį.

– Niekad taip nebedaryk! Gali iškristi ir užsimušti.

– Man nesvarbu! Noriu keliauti į kitą gyvenimą! Nenoriu būti su tavimi ir Inesa!

Stoja kurtinanti tyla. Inesa žiūri į kelią priešais.

– Tu nežinai, ką kalbi, – šnabžda ji.

Sugurgžda žingsniai, ir prie vairuotojo lango išnyra barzdotas veidas.

– Ačiū! – dūsuoja nepažįstamasis. Jis trūkteli galines dureles. – Sveikas, jaunuoli! – pasisveikina ir sustingsta, nes šuo, išsitiesęs ant sėdynės šalia berniuko, kilsteli galvą ir tyliai suurzgia. – Koks didžiulis šuo! – sako jis. – Kuo jis vardu?

– Bolivaras. Jis Elzasietis. Ramiai, Bolivarai! – Rankomis apsivijęs šunį, berniukas nuverčia jį nuo sėdynės. Šuo nenorom įsitaiso ant grindų jam po kojom. Nepažįstamasis atsisėda; automobilį išsyk užplūsta gižus neskalbtų drabužių tvaikas. Inesa nuleidžia savo langą.

– Bolivaras, – sako jaunasis vyriškis. – Retas vardas. O tu kuo vardu?

– Aš vardo neturiu. Vardą man dar reikia gauti.

– Tada vadinsiu tave senjoru Anonimu, – sako jaunasis vyriškis. – Sveiki, senjore Anonimai. Aš esu Chuanas. – Jis ištiesia ranką, bet berniukas nekreipia dėmesio. – Kodėl dėvite šį apsiaustą?

– Jis stebuklingas. Padaro mane nematomą. Aš nematomas.

Jis įsiterpia.

– Dovydui nutiko nelaimė, vežame jį pas gydytoją. Bijau, kad galime jus pavėžėti tik iki Nueva Esperansos.

– Tinka.

– Nusideginau ranką, – sako berniukas. – Važiuojame vaistų.

– Ar skauda?

– Taip.

– Man patinka tavo akiniai. Norėčiau tokių akinių.

– Gali imti.

Šaltą ankstų rytą važiavęs medieną gabenančio sunkvežimio kėbule, jų keleivis mėgaujasi automobilio šiluma ir

patogumais. Iš jo plepėjimo paaiškėja, kad užsiima spaudos verslu, keliauja į Estrelitą, ten turi draugų, ten, jeigu tikėtum gandais, esą galima gauti galybę darbo.

Prie posūkio į Nueva Esperansą jis sustoja išleisti atvykėlio.

– Ar atvažiavome pas gydytoją? – klausia berniukas.

– Dar ne. Čia turime išsiskirti su mūsų bičiuliu. Jis tęs savo kelionę į šiaurę.

– Ne! Jis turi likti su mumis!

Jis kreipiasi į Chuaną.

– Galime jus išleisti čia arba galite važiuoti su mumis į miestelį. Rinkitės pats.

– Važiuosiu su jumis.

Jie nesunkiai susiranda gydytojo kabinetą. Daktaro Garsijos nėra, iškviestas į namus, praneša jiems slaugė, bet jie gali palaukti.

– Eisiu pasiieškoti pusryčių, – sako Chuanas.

– Ne, neik, – prieštarauja berniukas. – Paklysi.

– Nepaklysiu, – sako Chuanas. Ranką uždėjęs ant durų rankenos.

– Stok, įsakau! – užrinka berniukas.

– Dovydai! – jis, Simonas, subara vaiką. – Kas tau šįryt pasidarė? Nekalbėk šitaip su svetimu žmogum!

– Jis ne svetimas. Ir nevadink manęs Dovydu.

– Tai kaip turėčiau tave vadinti?

– Turi mane vadinti tikruoju vardu.

– Ir kokiu gi?

Berniukas tyli.

Jis kreipiasi į Chuaną.

– Ramiai sau galite eiti pasižvalgyti. Susitiksime čia.

– Ne, verčiau pasiliksiu, – sako Chuanas.

Pasirodo gydytojas, žemas, stambus vyras, trykštantis energija, su vešlia žilų plaukų kupeta. Žvelgia į juos, juokais dėdamasis išsigandęs:

– Kas čia dabar? Ir dar šuo! Kuo galiu visiems jums pasitarnauti?

– Nusideginau ranką, – sako berniukas. – Ponia patepė sviestu, bet vis tiek skauda.

– Leisk pažiūrėti... Taip, taip... Aišku, kad skauda. Eime į kabinetą ir pažiūrėsime, kuo galiu padėti.

– Daktare, mes čia ne dėl rankos, – sako Inesa. – Praeitą naktį nutiko nelaimė su ugnimi, ir dabar mano sūnus prastai mato. Gal patikrinsite jo akis?

– Ne! – sušunka berniukas ir pakyla, stodamas prieš Inesą. Šuo irgi keliasi ir atsistoja šalia berniuko. – Sakau tau dar kartą, aš matau, tik tu manęs nematai dėl stebuklingo nematomojo apsiausto. Aš su juo nematomas.

– Gal galiu pažiūrėti? – klausia daktaras Garsija. – Ar tavo sargas man leis?

Berniukas ramindamas uždeda ranką šuniui ant antkaklio.

Gydytojas nuima berniukui nuo nosies akinius.

– Ar dabar mane matai? – klausia.

– Jūs mažytis mažytis, kaip skruzdėlė, mojuojate rankomis ir sakote: *Ar dabar mane matai?*

– A, supratau. Tu nematomas ir nė vienas iš mūsų negalime tavęs matyti. Bet dar turi skaudančią ranką, ir taip jau atsitiko, kad ji nėra nematoma. Taigi gal mudu nueikime į mano kabinetą ir tu man gal leisi apžiūrėti ranką – apžiūrėti matomą tavo dalį?

– Gerai.

– Ar man irgi eiti? – klausia Inesa.

– Netrukus, – atsako gydytojas. – Iš pradžių mudu su jaunuoliu turime asmeniškai pasikalbėti.

– Bolivaras tegu eina su manim, – sako berniukas.

– Bolivaras tegu eina su tavim, jeigu gražiai elgsis, – sako gydytojas.

– Kas iš tiesų nutiko jūsų sūnui? – klausia Chuanas, kai jie lieka vieni.

– Jo vardas Dovydas. Jis žaidė su magniu, šis užsidegė ir blyksnis jį apakino.

– Jis sako, kad jo vardas ne Dovydas.

– Daug ką jis sako. Turi lakią vaizduotę. Dovydo vardą jam davė Belstare. Jeigu jis nori vadintis kitu vardu, tegu sau.

– Atvykote per Belstarą? Ir aš atvykau per Belstarą.

– Vadinasi, žinote, kaip veikia sistema. Vadinamės vardais, kuriuos mums ten davė, bet lygiai taip pat mums galėjo priskirti skaičius. Vardai, skaičiai – ir vieni, ir kiti yra vienodai sutartiniai, vienodai atsitiktiniai, vienodai nereikšmingi.

– Tiesą sakant, atsitiktinių skaičių nėra, – sako Chuanas. – Tarkit man: „Sugalvok atsitiktinį skaičių“, ir aš pasakysiu: „96513“, nes šis skaičius man pirmas ateina į galvą, bet iš tikrųjų jis nėra atsitiktinis, tai Rūpybos man duotas numeris arba mano senojo telefono numeris arba kažkas panašaus. Už skaičiaus visuomet glūdi priežastis.

– Tai jūs dar vienas skaičių mistikas! Judu su Dovydu galėtumėte drauge įsteigti mokyklą. Jūs galėtumėte mokyti slaptų priežasčių, glūdinčių už skaičių, o jis galėtų žmones mokyti, kaip nusigauti nuo vieno skaičiaus prie kito ir neįkristi į vulkano angą. Žinoma, *Dievo akyse* atsitiktinių skaičių nėra. Bet Dievo akyse mes negyvename. Pasaulyje, kuriame gyvename, esti atsitiktinių skaičių, atsitiktinių

vardų ir atsitiktinių įvykių, pavyzdžiui, kai atsitiktinai pavėžina automobilis, kuriame sėdi vyras, moteris ir vaikas, vardu Dovydas. Ir šuo. Kaip manote, kokia slapta priežastis glūdi už šio įvykio?

Chuanui nespėjus atsakyti į jo tiradą, kabineto durys atsilapoja.

– Prašau užeiti, – pakviečia daktaras Garsija.

Jis su Inesa užeina. Chuanas dvejoja, bet iš vidaus atsklinda skardus jaunas balsas:

– Jis mano brolis, tegu irgi užeina.

Berniukas sėdi ant gydytojo kušetės krašto, lūpose – giedra pasitikinti šypsena, saulės akiniai užtupdyti ant viršugalvio.

– Mes gerai, ilgai pasikalbėjome, jaunasis mūsų bičiulis ir aš, – sako daktaras Garsija. – Jis man paaiškino, kaip atsitinka, kad jis yra mums nematomas, o aš jam paaiškinau, kodėl taip yra, kad mes jam atrodom it vabzdžiai, mojuojantys ore savo čiuptuvėliais, jam skriejant aukštai virš mūsų. Aš jam pasakiau, kad mums labiau patiktų, jeigu jis mus matytų tokius, kokie iš tikrųjų esame, ne kaip vabzdžius, o jis savo ruožtu man pasakė, kad grįžęs į regimybę norėtų, jog mes jį matytume tokį, koks jis yra iš tikrųjų. Ar teisingai nupasakojau, jaunuoli, mūsų pokalbio esmę?

Berniukas linkteli.

– Be to, mūsų jaunasis bičiulis teigia, kad jūs, – jis reikšmingai pažvelgia į jį, Simoną, – nesate jo tikrasis tėvas, o jūs, – jis grįžteli į Inesą, – nesate jo tikroji motina. Neprašau jūsų teisintis. Pats turiu šeimą ir žinau, kad vaikai gali kažin ko prišnekėti. Bet gal vis dėlto norėtumėte man ką nors papasakoti?

– Aš esu jo tikra motina, – sako Inesa, – ir mes jį gelbstime, kad nebūtų išsiųstas į pataisos mokyklą, kur jį pavers nusikaltėliu.

Tarusi savo žodį, ji sučiaupia lūpas ir įžūliai dėbso.

– O jo akys, daktare? – pasiteirauja jis, Simonas.

– Jo akims nieko blogo nėra. Atlikau medicininę apžiūrą ir patikrinau jo regėjimą. Kaip regos organai jo akys yra visiškai normalios. O ant rankos uždėjau tvarstį. Nudegimas nėra stiprus, per dieną kitą pagerės. Dabar man pasakykit: ar turėčiau įsikišti dėl tos istorijos, kurią man pasakoja šis jaunuolis?

Jis žvilgteli į Inesą.

– Jūs turite rodyti reikiamą dėmesį viskam, ką sako berniukas. Jeigu jis sakosi norįs, kad jį iš mūsų atimtų ir sugrąžintų į Novilją, grąžinkite jį į Novilją. Jis yra jūsų pacientas, jūsų globoje. – Atsigręžia į berniuką. – Ar šito tu nori, Dovydai?

Berniukas neatsako, bet pamoja jam prieiti arčiau. Suėmęs jo ranką, kužda į ausį.

– Daktare, Dovydas man praneša, kad grįžti į Noviliją jis nenori, bet nori žinoti, ar jūs vyksite su mumis.

– Kur vyksiu?

– Į šiaurę, į Estrelitą.

– Į naują gyvenimą, – sako berniukas.

– O ką darys mano pacientai čia, Esperansoje, kuriems aš reikalingas? Kas jais rūpinsis, jeigu aš juos paliksiu vien tam, kad rūpinčiausi tavimi?

– Jums nereikia manimi rūpintis.

Daktaras Garsija paslaptingai pažvelgia į jį, Simoną. Jis giliai įkvepia.

– Dovydas jums siūlo mesti savo praktiką ir su mumis keliauti į šiaurę pradėti naujo gyvenimo. Jūsų paties labui, ne jo.

Daktaras Garsija atsistoja.

– A, suprantu! Be galo kilnu iš jūsų pusės, jaunuoli, kad mane įtraukiate į savo planus. Bet čia, Esperansoje, gyvenu laimingą gyvenimą ir jis mane ganėtinai tenkina. Nėra nuo ko manęs gelbėti, ačiū.

Jie vėl automobilyje, važiuoja į šiaurę. Berniukas pakiliai nusiteikęs, skaudanti ranka pamiršta. Jis pliauškia su Chuanu, eina ristynių su Bolivaru ant užpakalinės sėdynės. Chuanas irgi prisideda, nors prisibijo šuns, šis dar turi jį pamėgti.

– Ar daktaras Garsija tau patinka? – teiraujasi jis, Simonas.

– Visai nieko, – sako berniukas. – Jo pirštai apžėlę plaukais, kaip vilkolakio.

– Kodėl norėjai, kad jis drauge vyktų į Estrelitą?

– Todėl.

– Tu negali tiesiog imti ir kviesti kiekvieno sutikto svetimo žmogaus, kad važiuotų su mumis, – sako Inesa.

– Kodėl ne?

– Todėl, kad automobilyje nėra vietos.

– Vietos yra. Bolivaras gali sėdėti man ant kelių, ar ne, Bolivarai? – Tyla. – Ką mes darysime, kai pasieksime Estrelitą?

– Iki Estrelitos ilgas kelias. Būk kantrus.

– Bet ką mes ten *darysime*?

– Susirasime Perkėlimo centrą ir užsiregistruosime, tu, Inesa ir aš, ir...

– Ir Chuanas. Nepaminėjai Chuano. Ir Bolivaro.

– Tu, Inesa, Chuanas ir Bolivaras, ir aš, ir pasakysime: *Labas rytas, mes esame nauji atvykėliai, ieškome kur apsistoti.*

– Ir?

– Ir viskas. *Ieškome kur apsistoti, pradėti naują gyvenimą.*

Coetzee, John Maxwell
Co-39 Jėzaus vaikystė : [romanas] / J.M. Coetzee ; iš anglų kalbos vertė Ona Daukšienė. – Vilnius : Sofoklis, 2014. – 304 p.
ISBN 978-609-444-134-9

Naujausia garsaus Nobelio premija apdovanoto rašytojo J. M. Coetzee knyga yra apie žmogaus atmintį, prisiminimus ir jų vertinimą, darbo ir jo prasmės santykį, vyro ir moters artumą ir patį neracionaliausią – motinos ir vaiko – ryšį bei jo svarbą pasaulio sąrangoje.

UDK 821.111(680)-31

J. M.
COETZEE

JĖZAUS VAIKYSTĖ

Iš anglų kalbos vertė *Ona Daukšienė*
Redagavo *Vilija Dailidienė*
Maketavo *Kornelija Buožytė*

Leidykla „Sofoklis“
Klaipėdos g. 7A, LT-01117 Vilnius
info@sofoklis.lt

Spausdino UAB „BALTO print“
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Tai –
ne biblijinė istorija.
Naujausia garsaus Nobelio premija apdovanoto rašytojo knyga pasakoja apie vyrą, vardu Simonas, ir berniuką, vardu Dovydas. Jie susipažįsta laive, kai bėga iš savo tėvynės dėl aiškiai neįvardytų priežasčių. Berniukas turi raštelį, kuriame parašyta apie jo tėvus, bet virvutė nutrūksta ir raštelis pasimeta. Simonas apsiima padėti Dovydui susirasti mamą. Jiedu atplaukia į šalį, kur visi gyventojai užmiršę savo praeitį, net vardai jiems duoti nauji. Čia nėra nei asmeninės, nei pasaulio istorijos, svarbi tik dabartis, o ateityje niekas nepasikeis. Ši utopinė visuomenė remiasi racionalumu, jos piliečiai neturi įprastų aistrų – drabužiai slepia moteriškumą, o vyrai pažįsta moters kūną tik piešimo iš natūros pamokose. Kasdienis maistas prėskas ir vienodas, seksualumas eliminuotas. Simonas dar ne viską iš praeities užmiršo, todėl tokios aplinkybės jį verčia maištauti. Jis nenori pripažinti, kad skanūs valgiai ir kūniška meilė yra kenksmingi žmogui. Simonas suranda berniukui motiną ir nors ji netampa jo žmona, prisiima už juos abu atsakomybę.

Berniukas yra išskirtinis vaikas, jam atrodo, kad tarp skaičių – būtent skaičiais, matematika grindžiamas racionalumas – gali prasiverti plyšys, į kurį įkritęs žmogus žus.

Simonas klausia apie gyvenimą šitoje visuomenėje: „Ar tai išbandymas?“ Iš tiesų J. M. Coetzee's sukurtoje moralinėje visatoje viskas yra išbandymas. Autoriui rūpi žmogaus atmintis, prisiminimai ir jų vertinimas, darbo ir jo prasmės santykis, vyro ir moters artumas ir pats neracionaliausias – motinos ir vaiko – ryšys, jo svarba pasaulio sąrangoje.

www.sofoklis.lt

9 786094 441349